

FOLKUNDERVISNINGSKOMMITTÉNS BETÄNKANDE I

FOLKSKOLESEMINARIERNA

BAND 4

BILAGOR

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1911

[082815 79]

UTBILDNING

AV

LÄRARE FÖR FOLKUNDERVISNINGEN

I

FRÄMMANDE LÄNDER.

INNEHÅLL.

	Sid.
I. Norge. Av <i>J. Franzén</i>	1
Historik 1. Seminariernas organisation 2. Intagning av elever 3. Läroplan 4. Undervisningsmetoder 5. Avgångsexamen 6. Lärare 7. Lokaler 7. Folkskolläraernas fortbildning 7.	
II. Danmark. Av <i>J. Franzén</i>	9
Historik 9. Seminariernas organisation 10. Intagning av elever 12. Läroplan 12. Avgångsexamen 13. Lärare 14. Folkskolläraernas fortbildning 15.	
III. Finland. Av <i>J. Franzén</i>	20
Historik 20. Seminariernas organisation 21. Intagning av elever 22. Läroplan 22. Avgångsexamen 25. Lärare 25. Folkskolläraernas fortbildning 28.	
IV. Ryssland. Av <i>K. E. Sandberg</i>	30
Institut 32. Seminarier 35. Kyrkliga lärarskolor 36. Lärarkurser 38.	
V. Preussen. Av <i>Otto W. Sundén</i>	39
Historik 39. Lärarbildningsanstalternas styrelser 45. Lärarseminariernas nuvarande organisation 46. Intagning av elever i lärarseminarierna 49. Lärokurser och undervisningsmetoder 52. Obligatoriska lärarprövningar: avgångsprövningen 66; andra lärarprövningen. 67 Lokaler, bibliotek och undervisningsmateriell 69. Lärare 70. Kvinnliga och privata seminarier 72. Folkskolläraernas fortbildning 78. Reformsträvanden 80. Tillägg 82.	
VI. Mellersta och södra Tyskland. Av <i>J. Franzén</i>	84
Historik 84. Seminariernas organisation 85. Intagning av elever i seminarier och preparandskolor 88. Läroplaner 89. Obligatoriska lärarexamina 103. Lärare 108. Lärarinneseminarier 111. Folkskolläraernas fortbildning 116. Reformsträvanden 124.	
VII. Österrike. Av <i>C. O. Arcadius</i>	127
Bildningsmål 127. Organisation 128. Intagning av elever 130. Läroplan 131. Läroplansreform 139. Undervisningsmetoder 140. Hjälpmedel för undervisningen 140. Mogenhetsexamen 141. Lärorättighetsprövning 142. Läraernas kompetens, tjänstgöring och löner 144. Folkskolläraernas fortbildning 146.	

	Sid.
VIII. Ungern. Av <i>C. O. Arcadius</i>	49
IX. Schweiz. Av <i>Otto W. Sundén</i>	153
<p>Till orientering 153. Lärarbildningsanstalternas organisation 155. Anstalternas styrelser och lärare 165. Intagning av elever 166. Undervisningen: A. Exempel på undervisningens anordning vid schweiziska seminarier: seminariet i Küsnacht (Zürich) 170; seminariet i Hofwyl-Bern 185; seminariet i Hitzkirch (Luzern) 192; seminariet i Kreuzlingen (Thurgau) 195; seminarieavdelningen vid Collège de Genève 199; seminarieavdelningen vid högre flickskolan i Zürich 202; seminarieavdelningar vid kantonskolor 203. B. Översikt av den schweiziska seminarieundervisningen 204. C. Fackkurserna i Basel 208. Folkskolläraryxamen 211. Lokaler, bibliotek och undervisningsmateriell 214. Folkskollärarnas fortbildning 215.</p>	
X. Italien. Av <i>C. O. Arcadius</i>	219
XI. Frankrike. Av <i>C. O. Arcadius</i>	223
<p>Bildningsmål 223. Organisation 225; styrelsen över undervisningsväsendet 227; intagning av elever 228. Läroplan och undervisningsmetoder 230; 1:a och 2:a årsklassernas lärokurser 232; examen för det högre lärardiplomet efter genomgången av andra årsklassen 242; tredje årsklassen och fackbildningen 243; avgångsexamen med tredje årsklassen 250; praktisk lärarexamen 250. Hjälpmedel för undervisningen 251. Lärare 252. Lokaler 257. Fortbildning af lärare 258. Privata normalskolor 262.</p>	
XII. Nederländerna. Av <i>K. E. Sandberg</i>	263
<p>Historik 263. Befintliga lärarbildningsanstalter 267; A. Kweekscholen: styrelse och organisation 268; intagning av lärjungar 269; läroämnen, kurser och lärometoder 270; lokaler och undervisningsmateriell 285; lärarpersonal 285. B. Normaallesen 286. Lärarprövningar 287. Folkskollärarnas fortsatta utbildning 292. Reformplaner 293.</p>	
XIII. Storbritannien och några av dess kolonier. Av <i>Hedwig Sidner</i>	295
<p>Historik över folkskoleväsendets utveckling 295. De äldre anstalterna för utbildning av lärare 301. Förberedande lärarutbildning; den förutvarande förberedande kursen 305; den nuvarande förberedande kursen 306. Preliminär lärarexamen 308. De nuvarande seminarierna (Training Colleges) i England och Wales: bildningsmål 310; organisation, internat, externat, elevhem 311; antal 313; överordnade myndigheter och inspektion 316; statsunderstöd för upprättande av nya seminarier 318; årliga anslag och statsstipendier 319. Elevers intagning 320. Undervisningen: arbetsordning 322; läroämnen 325; timplan 326; lärokurser i obligatoriska ämnen 327; lärokurser i valfria ämnen 334. Den praktiska utbildningen: skolbesök 340; kritik- lektioner 341; terminslektioner 342; sammanhängande tjänstgöring 342. Övningsskolor: egna övningsskolor 342; folkskolor 343; mönsterskolor 343. Fullständig lärarexamen (Certificate Examination): avgångsexamen från seminarium 344; överstyrelsens examen 344; antalet årligen examinerade 345; fullständigt lärardiplom (Parchment Certificate) 346. Undervisningsmetoder och hjälpmedel 346. Lärjungebibliotek 348. Lärare: kompetens 349; tillsättning 350; tjänstgöring och avlöning 350; pensionering 351. Lokaler 351. Folkskollärarnas fortsatta utbildning: kurser för oexaminerade</p>	

lärare 353; aftonkurser 353; fortsatt seminarientbildning, hemma eller i utlandet 354; universitetsstudier 354; feriekurser 355; »anvisningar» [Suggestions] av överstyrelsen 355. Lärarutbildningen i Skottland 356. Lärarutbildningen i Irland 358. De engelska besittningarna i Amerika: lärarutbildningen i Britiska Nordamerika 358; lärarutbildningen i Westindien 359. Tillägg: den skotska skollagen av år 1908 360; reformer i den skotska lärarutbildningen 361; lärarbildningscentra 362; Londons central-skolor 364.

XIV. Nordamerikas Förenta stater. Av Otto W. Sundén 365

Till orientering 365. Lärarbildningsanstalternas historiska framträdande 369. Den amerikanska seminarieundervisningens allmänna karaktär 372. Typiska exempel på seminarieundervisningens anordning i skilda delar av landet: A. Nya Englands stater 377; seminariet i Bridgewater [Massachusetts] 378; seminariet i Westfield [Massachusetts] 383; övriga statsseminarier i Massachusetts 388; Bostons kommunala seminarium 391. B. Atlantiska mellanstaterna: seminariet i West Chester (Pennsylvania) 392. C. Sydstaterna 396. D. Mississippibäckenets stater: seminariet i Terre Haute [Indiana] 397; statsseminarierna i Illinois 401; seminariet i Ypsilanti [Michigan] 406; seminarierna i Wisconsin 406. E. De västra områdena 412; seminarierna i Californien 413; seminarierna i Arizona 418. Seminariernas lokaler, bibliotek och undervisningsmateriell 420. Seminariernas styrelser, lärare och elever 421. Offentliga och privata seminarier. Anstalternas fördelning på de olika staterna 426. Lärarutbildning förmedelst gymnasie- och universitetskurser 429. Tillgång och efterfrågan på lärare. Lärarprovningar 432. Lärarnas fortbildning 435.

XV. Japan. Av Otto W. Sundén 441

I. Norge.

Av J. Franzén.

1. Historik.

Först mot slutet av 1700-talet började den norska staten utbilda lärare för folkskolan. Förut hade folkskolan här som i andra länder fått nöja sig med lärare utan all utbildning: f. d. underofficerare, avsigkomna existenser av olika slag, krymplingar o. d. Såsom en frukt av den stora danska skolkommissionens arbete (se sid. 9!) framgick emellertid efter mönstret av Blaagaard i Köpenhamn Norges första »lärerskole» (seminarium) 1798 i Tönsberg, vilken dock på grund av bristande ekonomiskt understöd upphörde redan 1802. Efterhand inrättades liknande små lærerskoler på några andra ställen i södra Norge, vilka dock alla förde en tynande tillvaro.

År 1827 utfärdades en skollag, som bestämde, att stiftsseminarier skulle upprättas för utbildande av lärare till de fasta folkskolorna. Till följd härav hade Norge vid slutet av 1830-talet 5 seminarier.

En ny lag av 1860 bragte större fasthet i lärarutbildningen. Den bestämde, att ett av staten underhållet seminarium skulle finnas i varje stift, att lärokursen skulle vara 2-årig, och att seminariet skulle vara förenat med en övningsskola, varjämte den fastställde elevernas ålder till 17—24 år. Norge fick härigenom 6 statsseminarier, som utbildade lärare för de fasta folkskolorna. År 1869 utfärdades för dessa seminarier ett reglemente och en läroplan. För inträde vid seminariet fordrades folkskolekursen, som då var ganska liten.

I de flyttande folkskolorna inom landets fattigare distrikt hade undervisningen förut meddelats av s. k. »skoleholdere». Då detta nu befanns otillfredsställande, bestämde lagen av 1860, att mindre seminarier skulle för

utbildande av lärare åt dessa skolor upprättas med 1 à 1¹/₂ års kurs. Ett tjugotal sådana kommo också till stånd, men då de gävo ett mindre tillfredsställande resultat, nedlades de snart, det sista 1883.

icke heller stiftsseminarierna med sina små inträdesfordringar och sin korta kurs gävo önskat resultat. Livliga yrkanden på en bättre utbildning läto sig därför förnimma. Då beslöt man sig för att höja inträdesfordringarna. (Lag av 1890). Den inträdessökande skulle hava inhämtat icke blott folkskolans utan också fortsättningsskolans kurs och därjämte vara i någon mån förtrogen med det praktiska arbetet i skolan, vilket senare han skulle ådagalägga genom ett undervisningsprov.

Men icke heller denna anordning visade sig tillfyllestgörande. Det var uppenbart, att en gedigen lärarutbildning icke kunde åstadkommas på två år. Då inrättades en förberedelseklass. Genom en ny lag år 1902 inorganiserades denna klass i seminariet, så att detta blev 3-årigt.

2. Seminariernas organisation.

Norge har för närvarande 6 statsseminarier, ett i varje stift.

Privatseminarier — både för män och kvinnor —, som vid intagning av elever följa bestämmelserna i seminarielagen och i 3 ettåriga klasser meddela undervisning till samma omfång som statsseminarierna, kunna, försåvitt deras anordning och verksamhet befinnas tillfredsställande och efter det deras lokaler, undervisningsmateriell och lärarantal blivit godkända, få rätt att inställa sina elever till avgångsexamen i likhet med statsseminarierna. Privatseminarierna äro underkastade samma tillsyn som statsseminarierna. För närvarande har Norge 4 sådana privata seminarier, som av staten äro godkända.

Lärokursen är i samtliga seminarier fördelad på 3 ettåriga klasser med en lärotid av 10 månader om året. De två lägre klasserna avse huvudsakligen att meddela allmänbildning, den tredje klassen fackbildning. Med varje seminarium är förenad en övningsskola för elevernas utbildning i praktisk skolverksamhet. Denna övningsskola är icke överallt seminariets egen, utan somligstädes få eleverna hålla sina praktiska övningar i kommunens folkskola. För undervisningen erlægges ingen avgift. Av de

10 seminarierna äro 9 samseminarier med både manliga och kvinnliga elever, vilka i de flesta ämnena åtnjuta gemensam undervisning. Ett kvinnligt seminarium finnes i Kristiania. (Sedan 1869 hava kvinnor ägt rätt att anställas såsom lärarinnor vid folk- och småskolor). Den närmaste tillsynen över seminarierna utövas af folkskolans »Overtillsyn» (skoldirektören = statens folkskolinspektör) i det stift, där seminariet är beläget. Kyrko- och undervisningsministeriet är seminariernas överstyrelse (Overstyre).

3. Intagning av elever.

För intagning i seminariernas första klass fordras

- 1) att hava uppnått 18 års ålder före kalenderårets utgång;
- 2) dop- och åldersattest, intyg om vandel, läkarintyg samt intyg över förut erhållen undervisning och dennas resultat;
- 3) inträdesexamen, varvid sökanden skall ådagalägga, att han »nått den grad av utveckling och besitter de kunskaper och färdigheter, som kunna krävas av den, vilken i mognare ålder på nytt har genomarbetat en väl utrustad folkskolas pensum». De kunskaper och färdigheter, som på grund av dessa bestämmelser fordras, äro ungefär lika med dem, som kunna förvärfvas i en svensk folkskola, där varje årsklass har sin lärare. Något undervisningsprov eller någon föregående tjänstgöring i folkskolan fordras numera icke. Studenter äga rätt till inträde i 3:dje klassen utan inträdesprov samt att i andra klassen prövas i de ämnen, i vilka undervisningen där avslutas.

Inträdesexamen liksom alla övriga examina vid seminarierna ledes av en examenskommission. Denna utses av kyrko- och undervisningsdepartementet för 5 år i sänder och består av en ordförande samt 2 andra medlemmar. Minst en av medlemmarna skall vara en i folkskola anställd lärare.

Vid intagningen kan kyrko- och undervisningsdepartementet för varje seminarium begränsa konkurrensen, om så behöves, genom att fastslå ett visst numeriskt förhållande mellan manliga och kvinnliga elever. I sådana fall, då platser vid ett seminarium bliva till övers, eller då där icke finnes plats för alla, som i inträdesprovet blivit godkända, under-

rättar seminariets rektor examenskommissionen härom samt om vid vilket seminarium de, som bestått provet men icke konkurrensen, önska att intagas, varefter kommissionen hänvisar dem till det seminarium, där plats är ledig.

Lärarkollegiet kan med överstyrelsens samtycke tillåta hospiterande elever att ända till 3 år övervara undervisningen vid ett seminarium i flera eller färre ämnen.

4. Läroplan.

Lärokurserna äro ungefär lika med dem, som för närvarande äro föreskrivna för våra svenska seminarier. Inom modersmålsundervisningen förekommer dock en betydande olikhet. I Norge ha seminarierna att undervisa icke blott i skriftspråket utan även i landsmålet samt därjämte även i fornnordiska och språkhistoria. Dessutom förekommer läsning av norska litteraturen i ganska stor utsträckning, varvid såväl äldre som yngre författare komma till användning. Trädgårdsskötsel och huslig ekonomi äro valfria ämnen.

Elev, som icke tillhör statskyrkan, kan på egen begäran helt eller delvis befrias från undervisningen i kristendom.

Timplan,

fastställd av överstyrelsen.

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
Kristendoms-kunskap	4	5	4
Modersmålet	8	8	8
Historia	3	2	3
Geografi	3	2	—
Naturkunnighet	4	4	—
Räkning och geometri	4	4	3
Skrivning	1	1	—
Teckning	2	2	1
Slöjd	2	2	2
Musik	3	3	1
Kroppsövningar	3	3	2
Pedagogik	—	1	3
Praktiska övningar	—	—	10
Summa	37	37	37

De 10 timmar, som i 3:dje klassen anslagits åt praktiska övningar, äro fördelade på följande sätt:

åhörande av undervisning i övningsskolan	2 timmar
övning i att undervisa	4 »
undervisningslära med genomgående av uppgifterna för undervisnings- övningarna	4 »
	Summa 10 timmar

Vid de praktiska övningarna är klassen i regeln delad i 3 grupper med omkring 10 elever i varje grupp. Uppgifterna för undervisningsövningarna genomgås med hela gruppen gemensamt, men endast 2 elever undervisa efter varandra på samma timme. Meningen är, att varje elev skall under sin seminarietid få undervisa ett par gånger i varje ämne.

5. Undervisningsmetoder.

I »Närmere Bestemmelser angaaende de offentlige Lærerskoler og Lærerprøver» givas en del allmänna anvisningar rörande undervisningsmetoderna. Av dessa anvisningar må anföras följande:

»Undervisningen bör huvudsakligen äga rum medels föredrag. Läraren må härvid erinra sig, att det är förenat med minst lika stort arbete att med uppmärksamhet följa ett föredrag som att hålla det. Därför må han alltjämt giva eleverna tid och hjälp till att genom samtal och praktisk användning samla, fixera och såsom brukbart vetande tillägna sig, vad han under en serie föredrag framställt. Även under de särskilda timmarna bör, såvitt elevernas uppmärksamhet skall hållas vaken och livlig, den föredragsmässiga undervisningen i regel omväxla med samtal, muntliga och skriftliga övningar samt examinering, varjämte demonstrationer på väggstavlan icke böra försummas. Eleverna böra icke tillåtas att nedskryva lärarens föredrag; den, som så gör, uppfattar endast till hälften. Det lilla, som läraren kan vilja ha antecknat, bör han diktera.

Besläktade ämnen överlämnas såvitt möjligt åt samma lärare. Denne bör hava frihet att använda de åt dessa anslagna timmarna på det sätt, som han efter samråd med rektor finner lämpligast, blott det föresatta målet nås. Den av överstyrelsen meddelade timplanen är således avsedd mera som en anvisning än som en bindande föreskrift.

Till stöd för och uppmuntran under undervisningen sjungas psalmer och sånger. Detta gäller alla ämnen och alla timmar men särskilt i religion, modersmål och historia samt i övningsskolan.»

6. Avgångsexamen.

Avgångsexamen förrättas å seminarierna inför examenskommissionen, vars medlemmar övervaka examen och deltaga i bedömandet. Av seminariernas elever avlägges den i två avdelningar. Vid avgången från andra klassen avlägges examen i biblisk historia och kyrkohistoria, geografi, naturkunnighet och musikteori. Vid avgången från tredje klassen i övriga ämnen. Privatister kunna efter särskilt medgivande av överstyrelsen under vissa villkor få anmäla sig till examen. Dessa måste avlägga hela examen odelad.

Den teoretiska examen är dels skriftlig, dels muntlig. Fordringarna i den skriftliga examen äro:

- a) två uppsatser i modersmålet. Avfattas dessa i samma språkform (bokspråk eller landsmål), skall eleven dessutom återgiva en berättelse i den andra språkformen.
- b) Lösning av några uppgifter i räkning och geometri.

Uppgifter till den skriftliga examen givas av examenskommissionen, sedan förslag från skoldirektörerna blivit inhämtat, och tillställas seminarierna under kommissionens sigill. Skrivningarna äga rum samtidigt å alla seminarier. De avlämnade skripta tillställas examenskommissionen ofördröjligen och bedömas av denna jämte för examen utsedda censorer.

Vid den muntliga examen verkställes förhöret av seminariets lärare efter förut träffat avtal med den censor, som är utsedd att tillsammans med läraren bedöma examensprovet.

Den praktiska examen pågår jämsides med den muntliga. Eleverna fördelas i grupper med 3 i varje grupp, och examen pågår 4 timmar för varje grupp. Varje undervisningsprov bedömes av två censorer.

7. Lärare.

De ordinarie lärarna utgöras av rektor, överlärare och adjunkter. Om deras anställning och avgång gälla samma bestämmelser som för lärare vid de högre läroverken. Såväl kvinnor som män kunna erhålla ordinarie anställning. Extra ordinarie och timlärare antagas av överstyrelsen, men rektor har rätt att antaga vikarier för högst en månad. Vid seminarier med kvinnliga elever skall finnas minst en lärarinna.

Rörande lärares och lärarinnors kompetens är ingenting stadgat. Alla rektorer och överlärare torde emellertid för närvarande vara akademiskt bildade; av adjunkterna besitta en del akademisk bildning, en del seminarieutbildning.

De ordinarie lärarna med rektor som ordförande utgöra lärarkollegiet (skoleraadet). De övriga lärarna kunna tillkallas av rektor, när han så finner ändamålsenligt. Lärarkollegiet har ungefär samma befogenhet som kollegiet vid våra svenska seminarier.

Lönerna äro desamma som för lärarna vid de högre allmänna läroverken. För lärarna i övningsskolorna är dock icke fastställd någon bestämd lönestat, emedan de flesta seminarier icke hava egna övningsskolor utan anlita kommunens folkskola för elevernas praktiska utbildning.

8. Lokaler.

Särskilda föreskrifter rörande seminariernas lokaler äro icke utfärdade. Allmänna hygieniska bestämmelser i fråga om byggnader, renhållning m. m. äro dock utfärdade för landets alla skolor; dessa bestämmelser gälla således jämväl seminarierna.

9. Folkskollärarnas fortbildning.

Givet är, att lärarutbildningen i Norge med endast 3-årig kurs icke kan bliva synnerligen omfattande och grundlig. Ännu mindre har detta kunnat vara fallet, så länge kursen endast varit 2-årig. Som redan nämnt, har detta varit insett och beklagat av många, förnämligast av lärarna själva. De uppkomna olägenheterna har man då sökt i någon mån av-

hjälpa genom ett så mycket intensivare arbete för lärarkårens ortbildning. Redan på 1860-talet började man upprätta korta feriekurser — på 5 till 6 veckor — för folkskolans lärare i vissa ämnen, såsom gymnastik och sång, och efter 1870 har *stortinget* årligen anslagit ganska stora summor, ibland ända till mellan 60- och 70,000 kronor, för lärarnas fortbildning. Dessa summor hava använts dels till sådana korta »uddannelseskurser», som nyss nämnts, i olika ämnen — modersmålet med särskilt hänsyn till nynorskan (landsmålet), historia, naturvetenskap, gymnastik, slöjd, sång, teckning, huslig ekonomi m. m. — och förlagda till olika delar av landet, dels till resestipendier för studier vid in- och utlandets skolor. Under en följd av år har det årliga anslaget för det senare ändamålet utgjort 10,000 kr., numera utgör det blott 7,000. Efter 1894 hava dessutom upprepade gånger under 12 till 14 dagar avhållits sommarkurser vid universitetet i Kristiania och vid Bergens museum. Deltagandet i alla dessa kurser har från lärarkårens sida varit livligt. Till understöd åt lärarna för deltagande i fortbildningskurser liksom ock för studieresor hava flera kommuner lämnat ganska avsevärda belopp.

II. Danmark.

Av J. Franzén.

1. Historik.

Vid reformationens införande i Danmark ålades »Degnen» (klockaren) att en gång i veckan undervisa landsbygdens barn i »barnaläran». Till någon verklig skola ledde dock icke detta. Folkskolans egentliga grundläggare i Danmark är den store folkbildningsvännen konung Fredrik IV, som på kronogodsens upprättade icke mindre än 240 skolor och anställde en »Skoleholder» (lärare) vid varje skola. Dessa första lärare voro dock ganska okunniga. Behovet av särskilt utbildade lärare kändes allt starkare, i synnerhet sedan den filantropinistiska rörelsen givit ökad näring åt folkbildningsintresset. När därför »den stora skolkommissionen» år 1789 kom till stånd för att utarbeta en plan till skolväsendets förbättring, blev dess första omsorg att anskaffa dugliga lärare. Så kom det första lärarseminariet — Blaagaard i Köpenhamn — till stånd år 1791. För att utbildningen skulle bliva gedigen, gjordes kursen 3-årig. År 1795 öppnades det andra på Fyen. Från dessa seminarier utgingo kunniga och dugliga lärare. En del präster ansågo emellertid, att folkskolläraren icke vore i behov av »lärda och vidsträckta kunskaper» utan borde uppfostras till att vara »förnuftig bonde bland bönder». Några sådana präster begärde och erhöillo tillstånd att i sina hem utbilda folkskollärare, och så uppstodo de s. k. prästgårdsseminarierna. De olika seminariererna kommo emellertid att arbeta på mycket olika sätt. För att avvägbringa den behöfliga enhetligheten i seminariebildningen utfärdade regeringen 1818 »Reglemente för samtliga folkskollärarseminarier i Danmark». Härpå följde en kort uppblomstring. Till följd av ekonomiska svårigheter inträdde dock snart en

tillbakagång. Då man förut åsyftat att erhålla dugliga lärare, blev huvuduppgiften nu att erhålla billiga lärare. År 1824 befallde regeringen, att alla seminarier utom 4 skulle nedläggas, lärotiden inskränktes vid 3 seminarier till 2 år, en del ämnen, som haft betydelse för allmänbildningen, uteslötos, och växelundervisningsmetoden infördes. Först efter ett 30-tal år lösgjordes seminarierna åter från det hämmande bandet. Den friska fläkt, som med Grundtvig genomströmmade det danska folket, sträckte sig även till seminarierna, och biskop Monrads första åtgörande, sedan han 1855 blivit »överskoldirektör» och chef för det då nyinrättade folkskoledpartementet, blev att reformera seminarierna. Detta skedde 1857. Genom den lag, som då utfärdades, blevo seminarierna åter 3-åriga, de två första åren skulle huvudsakligen avse allmänbildningen och det sista året fackbildningen, ny tidsenlig läroplan med betydande lärokurser fastställdes, och lärarnas löner sattes lika med adjunkternas vid latinskolorna. I överensstämmelse med den friare grundtvigska riktningen anordnades också utanför seminarierna en särskild examen för privatister, vilken skulle avläggas inför en examenskommission. Detta senare blev ödesdigert för lärarbildningen. För privatisterna gällde det snart icke så mycket att förskaffa sig en gedigen utbildning som fastmera att för billigt pris slinka igenom i examen. Så uppstodo flera privatistseminarier eller »friseminarier», vilka gjorde till sin uppgift att på kortaste tid driva sina elever genom examen, och vilka sålunda utvecklade en högst osund konkurrens med statsseminarierna. Då naturligt nog många av privatseminariernas elever föllo igenom i examen, under det statsseminariernas vanligen bestodo i provet, begärde de förra seminariernas förespråkare, att examen skulle bliva lika för alla. Detta mål lyckades de ock vinna år 1867, då examina vid seminarierna avskaffades och en allmän examenskommission upprättades, inför vilken alla skulle avlägga examen. Följden härav blev en dekadansperiod med mycket ytlig lärarutbildning. Denna period fortgick ända till 1894, då den nu gällande seminarielagen antogs, och sundare förhållanden därigenom åter infördes.

2. Seminariernas organisation.

Danmark har endast 4 statsseminarier, alla för manliga elever: ett på Själland, ett på Fyen och två på Jylland. Samtliga äro förlagda till

landsbygden. De hava 3 ettåriga klasser. De två lägre klasserna avse huvudsakligen meddelande av allmänbildning, den tredje fackbildning. För undervisningen skall varje elev betala 40 kronor. Folkskollärares söner äro dock befriade från avgift, och andra fattiga elever kunna få avgiften nedsatt till hälften. Med seminariet skall en övningskola vara förenad. Denna kan vara antingen den lokala folkskolan i kommunen eller ock en för seminariets räkning särskilt upprättad och underhållen barnskola.

Av privatseminarier finnas icke mindre än 15, som äro av staten erkända, somliga manliga, andra kvinnliga, andra åter samseminarier. Enligt lagen av 1894 kunna nämligen privatseminarier, vilka upprätthålla samma inträdesfordringar som statens, och vilka i 3 ettåriga klasser genomföra undervisningen till samma omfång som statsseminarierna, sedan lokaler, undervisningsmateriell och lärarantal blivit godkända, för 6 år i följd erhålla rätt att hålla avgångsexamen efter samma regler som statsseminarierna. Dessa erkända seminarier äro underkastade samma tillsyn som statsseminarierna.

Enligt lagen av 1894 erhålla de erkända privatseminarierna ganska avsevärda statsbidrag. Till byggnader får varje sådant seminarium ett räntefritt lån intill 5,000 kronor och till lärarlöner en tredjedel av de fasta lärarnas sammanlagda lön, dock högst 3,200 kr. Dessutom anslår statskassan årligen till materiell m. m. 5,000 kr. att fördelas mellan dessa seminarier. Till stipendier åt eleverna vid samtliga 19 seminarier har sedan läsåret 1907—08 årligen utgått 120,000 kr., vilka fördelats mellan de olika seminarierna i mån av antalet elever, och hava således privatseminarierna av denna summa erhållit ett ganska avsevärt belopp.

Alla seminarier lyda direkt under kyrko- och undervisningsdepartementet.

Rörande lokaler, undervisningsmateriell, lärarkrafter och övningskola vid privatseminarierna har ministeriet utfärdat särskilda bestämmelser.

3. Intagning av elever.

För att kunna intagas i seminariets lägsta klass skall den sökande

- a) hava före kalenderårets slut fyllt 18 år;
- b) minst ett år antingen själv hava förestått en skola eller under en duglig lärares vägledning stadigt och flitigt biträtt vid undervisningen i en sådan samt medföra intyg av vederbörande lärare om lust till och anlag för lärarkallet;
- c) förete påbjudna intyg, däribland intyg om levnad ochandel samt om den sysselsättning sökanden haft efter utträdet ur barnskolan, ävensom vederbörligt läkarintyg;
- d) hava avlagt godkänt inträdesprov.

Fordringarna i inträdesprovet äro betydligt större än hos oss. Så kräves t. ex. färdighet inom de fyra räknesätten i algebra, kännedom om Nordens historia samt grunddragen av världshistorien, grunddragen av den danska språkläran samt förmåga att utan väsentliga språkfel skriva en uppsats på modersmålet. Vidare anses det önskvärt, att den sökande kan sjunga lättare kända melodier någorlunda rent samt spela lättare stycken på fiol. Av kvinnliga sökande fordras dessutom elementär färdighet i sömnad och stickning.

Endast undantagsvis kan sökande med särskild tillåtelse av kyrko- och undervisningsdepartementet erhålla inträde i mellersta eller högsta klassen.

4. Läroplan.

I stort sett äro lärokurserna ungefär desamma som vid våra svenska seminarier. Den förnämsta olikheten förefinnes inom matematiken, där kursen upptager ekvationer av 1:sta och 2:dra graden med en och flera obekanta, logaritmer, annuiteter, aritmetiska och geometriska serier. Inom modersmålsundervisningen få eleverna göra bekantskap med den danska litteraturen genom flitig läsning av författarna själva. Vid teckningsundervisningen lägges särskild vikt på frihandsteckning efter verkliga föremål samt på färdigheten i åskådningsteckning. I musik är fiolspel obligatoriskt och orgelspel frivilligt. För att närmare angiva måttet inom de olika ämnena har ministeriet hänvisat till vissa läroböcker och handböcker. Som vägledning rörande antalet veckotimmar för de olika ämnena har ministeriet angivit följande

Timplan.

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
Gymnastik	4	4	4
Sång och musik	2	2	2
Teckning	2	3	—
Skrivning	2	1	—
Räkning	3	3	—
Matematik	5	4	—
Naturlära	2	3	—
Naturhistoria	3	3	—
Geografi	2	2	—
Historia	3	2	3
Modersmål	5	5	5
Religion	3	3	5
Pedagogik	—	1	5
Praktiska övningar	—	—	12
Summa	36	36	36

Till kvinnligt handarbete kunna 2 timmar i veckan efter fritt val tagas från de ämnen, som bäst kunna avstå någon tid.

De elever i högsta klassen, som icke äro aktivt sysselsatta med praktiska övningar, skola under några av de till dessa anslagna timmar gruppvis undervisas i åskådningsteckning.

5. Avgångsexamen.

Avgångsexamina hållas på seminarierna eller, om tvingande omständigheter så fordra, på närmaste lämpliga ställe, som därtill godkännes av kyrko- och undervisningsministeriet, under samverkan mellan seminariernas lärare och 7 à 10 fasta censorer, som för en tid av 3 år utnämnas av ministeriet. I handarbete, sång, gymnastik m. m. kunna dock personer, som icke äro fasta censorer, utses att deltaga i censuren. Seminarielärarna äro examinatorer, och föremålet för examinationen bestämmes dagen förut av censorerna efter samråd med examinator.

Avgångsexamen avlägges i två avdelningar, den ena vid utträdet ur mellersta, den andra vid utträdet ur högsta klassen. Den första avdelningen

omfattar teckning, välskrivning, räkning, matematik, naturlära, naturhistoria, geografi, rättskrivning och dansk språklära, biblisk historia och kyrkohistoria. Den andra avdelningen omfattar det övriga av lärokursen.

Den teoretiska examen är dels skriftlig, dels muntlig. De skriftliga uppgifterna bestämmas av censorerna. Skriftlig examen avlägges i räkning, matematik, modersmålet, religion, pedagogik och undervisningskonst. Vid den muntliga examen skola 2 censorer närvara i alla huvudämnen och 1 censor i de övriga. Utom i seminariets egna ämnen kunna de elever, som så önska, få avlägga examen även i tyska, engelska, franska och svenska språken.

Den praktiska examen, som avlägges i seminariets barnskola, skall avse att ådagalägga dels examinandens förmåga att undervisa, dels hans förmåga att sköta den examinerande och inövande delen av skolarbetet. Examinanden får därför två timmar före examens början 2 uppgifter. Den ena skall vara hämtad från religion eller modersmål.

Examinanderna erlägga en avgift av 10 kronor.

Privatister kunna i undantagsfall av ministeriet erhålla tillåtelse att vid något seminarium undergå examen.

6. Lärare.

Någon viss kompetens för beklädande av lärarbefattningarna har staten icke uppställt. Somliga av seminariernas lärare hava därför akademisk bildning, andra folkskollärarytbildning och stundom dessutom en fortsatt utbildning genom deltagande i korta kurser eller i kurs vid statens lärarhögskola.

Lärlönerna vid statsseminarierna äro lika med lärlönerna vid de högre allmänna läroverken. Rektor avlönas med 4,200 kronors grundlön samt två ålderstillägg å 400 kr. efter 5 och 10 års tjänstgöring, så att maximum utgör 5,000 kr. Dessutom fri bostad. De övriga lärarnas begynnelselön utgör 1,800 kr. På denna följa 7 ålderstillägg med 3 års mellanrum. De tre första utgöra 200 och de fyra följande 300 kr., så att maximilönen uppgår till 3,600 kr.

Vid privatseminarierna avlönas lärarna efter överenskommelse med föreståndaren.

7. Folkskollärarnas fortbildning.

Nödvändigheten av fortsatt utbildning för folkskolans lärare har i Danmark länge varit insedd och erkänd, och det gives väl knappast något europeiskt land, som i avseende på uppoffringar och åtgärder för lärarnas fortbildning kan mäta sig med Danmark. Redan för ett 50-tal år sedan började man upprätta särskilda kurser för det nämnda ändamålet. Åran härav tillkommer den förut nämnde vidsynte och varmhjärtade biskop Monrad. Som »överdirektör» för skolorna reste han omkring i dessa och fann därvid, särskilt vid besöken i städernas nyinrättade »högre borgarskolor», huru otillfredställande den vanliga seminarieutbildningen var. På hans förslag tillkommo då 1856 och 1857 två slags fortbildningskurser, vilka efter honom fingo namnet »de monradska kurserna». Det ena var en fast kurs på $2\frac{1}{2}$ år för »begåvade seminaristers vidare utbildning» till stadslärare. Det andra slaget utgjordes av korta kurser på en månad (feriekurser) för lärare, som den övriga delen av året voro i tjänstgöring.

De monradska kurserna hava under tidens lopp undergått betydande förändringar och nått en utveckling, som ingen från början kunnat ens ana.

De *längre kurserna* på $2\frac{1}{2}$ år mottogo till en början endast ny-examinerade folkskollärare med goda betyg, längre fram mottogos efter ansökan även folkskollärare, som en tid varit i tjänstgöring. Undervisning meddelades i naturkunnighet, matematik, engelska, fornnordiska och teckning. Längre fram tillkommo tyska och franska. Deltagarna fingo i stipendium 500 kr. om året samt för hela tiden 200 kr. till böcker och andra hjälpmedel. Denna längre kurs fick emellertid aldrig någon större tillslutning. Under tiden utvecklade sig de danska realskolorna och sköto stark fart. Därmed uppstod också behovet av särskilt utbildade lärare för dessa. Då detta behov icke kunde fyllas av den längre monradska kursen, avlöstes denna 1891 av en *ettårig kurs för realskollärare*. Denna omfattade 2 ämnesgrupper: a) matematik och naturlära, b) språk (danska, engelska samt franska eller tyska). Snart nog befanns dock denna kurs mindre tillfredsställande, varför en grundlig ombildning av densamma ägde rum år 1895. Från detta år daterar sig egentligen tillvaron av »*Statens lärarhögskola*», ehuru den först 1904, då den fick eget hus med tillräckliga och

ändamålsenliga lokaler, antog detta namn. Tack vare statens frikostiga omvårdnad och föreståndarens, professor H. Olriks insiktsfulla och energiska ledning, har den utvecklats till en institution, som torde vara enastående i sitt slag.

Tillträde är numera öppet för lärare och lärarinnor vid alla slags skolor. Föreståndaren är själv lärare vid institutionen. Kurslärarna antagas av ministeriet efter föreståndarens förslag. En bestämd läroplan förelägges ministeriet vid varje läsårs början. Föreståndaren har till sitt förfogande en särskild summa till fristående föredrag av undervisande och väckande innehåll. Avslutningsexamen är frivillig å elevernas sida. Den har numera alldeles bortfallit. Föreståndaren utger varje år en årsberättelse.

Kurserna äro fortfarande ettåriga och givas inom ett stort antal ämnen. Kursdeltagarna få själva välja de ämnen, i vilka de vilja erhålla undervisning. Under läsåret 1909—1910 gävos kurser inom följande ämnen: pedagogik, fonetik med allmän språkhistoria, danska (en större kurs med fornnordiska och en mindre kurs), svenska, tyska, engelska, franska, världslitteraturens historia, allmän historia, kyrkohistoria, religionshistoria, konsthistoria, Danmarks statsförfattning och statsförvaltning, allmän samhällslära och samhällsekonomi, geografi, zoologi, botanik, geologi, kemi, naturlära, matematik, åskådningsteckning på tavla, åskådningsundervisning, hälsolära, religionspsykologi och kristlig etik. Dessutom en teoretisk, praktisk och pedagogisk kurs i skolköksundervisning i vilken ingå A) naturvetenskapliga ämnen: anatomi och fysiologi, hälsolära, kemi, bakteriologi, läran om näringsmedlen, B) hushållslära, C) hemmets hygien: sjukvård, barnavård, hjälp vid olycksfall, D) pedagogisk handledning med undervisningsövningar, E) besök på torget, i bagerier, mejerier m. m.; samt slutligen en kurs i gymnastik med gymnastikteori, praktisk gymnastik, undervisningsövningar jämte ordnade lekar och folkdanser och handledning i behandling av olycksfall. Utanför den egentliga ämnesserien hava 10 deltagare fått undervisning i det belgisk-finska sångformelsystemet, 10 i uppstoppning av djur och några i modellering.

Lärarna utgöras till största delen av professorer och docenter vid universitetet, men dessutom av läkare, konstnärer, lärare och lärarinnor

vid andra skolor m. fl., var och en specialist inom sitt ämne. Undervisningen har samma karaktär som den akademiska. Övningar av olika slag, såsom självständiga iakttagelser och laborationer, spela en viktig roll. Av den nuvarande föreståndaren karaktäriseras lärarhögskolan i en festskrift på följande sätt: »Frihet i valet av ämnen, självverksamhet i studierna, hänsyn till vad den studerande har lust och begåvning för, beaktande av skiftande tiders krav, allt detta giver högskolan dess prägel. Föga eller intet finnes av examen, ingen fara för stillastående, ingen mark för stelnade former och metoder, inga fasta lärarbefattningar, intet program, som icke med lätthet kan ändras. Och denna rörlighet medför uppmärksamhet för vad som rör sig i tiden. Högskolans lärare lyssna till pedagogiska tankar och önskningsar, som dyka upp, och man väljer och förkastar utan hinder av yttre band.»

Då deltagarnas antal förut var ganska litet — under den monradska kursen på sin höjd 6, ibland 1, under den ettåriga kursen för realskol-lärare högst 17 à 18 — har tillströmningen efter 1895 blivit synnerligen stark. Redan 1895 stego de sökandes antal till 80; av dessa mottogos 44. År 1909 hade ansökningarna sprungit upp till 370, av vilka 7 hade ingått från Island, 3 från Norge och 1 från Finland. Deltagarnas antal för läsåret 1909—1910 blev 175 inom huvudavdelningen, nämligen 70 manliga och 105 kvinnliga. Av dessa hade folkskolan lämnat den jämförelsevis största kontingenten eller 71 procent. Realskolan och de högre allmänna läroverken voro representerade med 24 procent. Därtill kommo skolköks- och gymnastikavdelningarna med respektive 112 och 42 deltagare. Således sammanlagt 229. Av deltagarna på huvudavdelningen erhöles 69 stipendier på 300—600 kr, och 10 erhöles mindre belopp. Av dessa 79 fingo 70 dessutom 40—50 kr. och 7 10—35 kr. i hjälp till böcker.

Utgifterna för 1909—1910 års kurser uppgingo till 72,340 kr. Av denna summa åtgick 30,280 kr. till stipendier, 3,935:45 kr. till bokhjälp och 32,021 kr. till läraravlöningar.

De »korta kursernas» utveckling är ännu mera anmärkningsvärd. Deras början var ganska oansenlig, nästan omärklig. Under sina resor hade Monrad här och där påträffat lärare, som av intresse för ett eller annat ämne idkat självstudier i detta och sedan åtagit sig undervisning däri vid

stadsskolor, folkhögskolor eller aftonskolor. Dessa framåtsträvande lärare beslöt han att komma till hjälp, och så upprättade han korta kurser för dem i Köpenhamn med undervisning i de ämnen, i vilka de behövde sådan. Dessa ämnen voro under de 5 första åren teckning, gymnastik, sång och musik, tyska, engelska, zoologi, botanik och kemi. Lärarna, som till en början av Monrad själv blevo inbjudna till dessa kurser, mottogo anbudet med uppräcotta händer. Kurserna blevo emellertid snart kända även för andra lärare, som arbetade under liknande förhållanden, och så började ansökningar om deltagande i dessa feriekurser inströmma i mängd. År 1859 inkommo 3 ansökningar, 1860 inkommo 13, och redan 1865 uppgingo ansökningarna till över 100. År 1904 hade de överstigit 2,000. Så stort antal har dock icke kunnat mottagas. 1909 utgjorde deltagarnas antal 531. Antalet ämnen har särskilt under de båda senaste decennierna betydligt ökats. Under 1909 gåvos kurser i följande ämnen: musik (1 tre veckors kurs, 1 tre månaders kurs i orgelspel och harmonilära), danska (2 kurser), svenska (2 kurser på 2 veckor vardera), tyska, engelska, historia, kyrkohistoria, geografi, zoologi och botanik, preparering av djur, geologi, kemi, fysik (2 kurser), matematik, pedagogik, åskådningsundervisning och åskådningsteckning, hälsolära med kemi, trädgårdsskötsel, trädgårdsprodukters förvaring och användning. Dessutom hava givits 5 korta instruktionskurser i sång.

Tillträde till de korta kurserna hava numera enligt de ministeriella kungörelserna

- 1:o) landsbygdens folkskollärare, i synnerhet de, som åtaga sig den konfirmerade ungdomens undervisning vid aftonskolor, i sångföreningar och genom föredrag;
- 2:o) ämneslärare i städernas folkskolor samt lärare, vilka på samma sätt som landsbygdslärarna verka för ungdomens upplysning;
- 3:o) lärare vid realskolor och högre flickskolor;
- 4:o) lärare vid statsseminarier och av staten erkända privatseminarier;
- 5:o) lärare vid folkhögskolor;
- 6:o) lärare vid tekniska skolor (med tillträde blott till teckningskurs).

Största kontingenten deltagare lämnas av folkskolan. År 1909 utgjorde denna skolas representanter 77 procent. Håri åro dock icke del-

tagarna i de korta instruktionskurserna i sång inräknade. Omkring 30 procent av deltagarna äro lärarinnor.

Ett stort antal av deltagarna erhålla stipendier. Dessa bestå dels i dagtraktamente och resehjälp, dels i hjälp till böcker i vissa ämnen. Dagtraktamente utgår med 3 kr. om dagen för deltagare, som fyllt 35 år och äro familjeförsörjare, och med 2 kr. om dagen för dem, som äro ogifta. Då kurserna äro förlagda utanför huvudstaden (t. ex. trädgårdskurserna), är dagtraktamentet 1: 50, resp. 1 kr. År 1909 erhöilo 458 deltagare stipendier. Sammanlagt utbetaltes detta år 32,143: 28 kr. i stipendier.

Lärarna vid de korta kurserna avlönas med 4—6 kr. pr timme. Utgifterna för undervisningen (lokalhyra inberäknad) uppgingo 1909 till 19,560: 10 kr.

Sammanlagda kostnaden för de korta kurserna 1909 utgjorde 51,703: 38 kr.

Till lärarkårens fortbildning bidrager även »Dansk Skolemuseum», en institution, som fullständigt upprätthålles av staten, och som lyder under ministeriet för Kyrko- och undervisningsväsendet. Museets uppgift är bland annat att erbjuda en rikhaltig samling av den bästa skolmateriell, som finnes att tillgå i in- och utlandet, att upprätthålla ett pedagogiskt bibliotek, att åstadkomma en samling av god litteratur för barn och att föranstalta om föredrag och demonstrationer av undervisningsmateriell. Dess nitiske föreståndare, justitsraad Fr. Thomassen, har under en följd av år i huvudstaden och i landsorten hållit ett stort antal pedagogiska och metodiska föreläsningar för lärare och lärarinnor.

III. Finland.

Av J. Franzén.

1. Historik.

Först med skollagen av 1866 inträdde ett ordnat folkskoleväsende i Finland. Redan under 1800-talets början hade visserligen en och annan folkskola uppstått, på landsbygden vanligen ambulerande, med klockaren såsom lärare, men den mesta barnundervisningen meddelades dock i hemmen. Anspråken på denna undervisning voro icke stora. Om barnen lärde sig läsa någorlunda innantill samt inhämtade någon kristendomskunskap, var man belåten. Med tiden gjorde sig dock behovet av en bättre folkbildning förnummet. Så framlade Alexander II år 1856 sitt reformprogram i finska senaten och uppdrog åt denna att ingiva förslag till skolväsendets anordning. Med anledning härav framkommo olika förslag, det förnämsta från den man, som sedermera med rätta fått namnet »finska folkskolans fader», Uno Cygnæus. Utgångs- och kärnpunkten i hans organisationsförslag var emellertid denna: »läraren gör skolan». I överensstämmelse härmed yrkade han särskilda utbildningsanstalter för folkskolans lärare.

Sedan Cygnæus efter en studieresa till Europas förnämsta länder år 1861 utnämnts till överinspektör för folkskolorna, anordnade han efter de bästa förebilder, som funnos i Europa, på senatens uppdrag det första lärarseminariet i Jyväskylä 1863. Till en början blev han själv dess direktör. Kursen blev från början 4-årig. Sedan den kejsrerliga förordningen angående organisation av folkskoleväsendet i Finland av den 11 maj 1866, vilken föreskrev upprättande av seminarier, utkommit, följde snart andra efter. Så i Ekenäs 1871, i Nykarleby 1873, i Sordavala 1880, o. s. v.

2. Seminariernas organisation.

För närvarande har Finland 8 folkskoleseminarier, 2 för den svensktalande (i Nykarleby och Ekenäs) och 6 för den finsktalande befolkningen. Samtliga äro statens och förlagda till mindre städer. Med hänsyn till elevernas kön fördelas de i sammansatta och enkla. De sammansatta — i Jyväskylä och Sordavala — hava vardera två från varandra skilda avdelningar, den ena för manliga, den andra för kvinnliga elever. Största delen av lärarpersonalen är gemensam för båda avdelningarna. Av de enkla seminarierna äro Nykarleby, Raumo och Kajana manliga, Ekenäs, Brahestad och Heinola kvinnliga.

Undervisningen är fördelad på 3 årskurser. Sedan dessa behörigen genomgått, kvarstanna eleverna vid seminariet såsom lärar- och lärarinnekandidater ytterligare ett år för att öva sig i undervisning samt vidare utveckla sig i intellektuell och sedlig bildning. Seminarierna bliva således härigenom 4-åriga.

Med varje seminarium är förenad en övningsskola. Denna består dels av en normalskola med 6 årsklasser, som undervisas var för sig, dels av en sammansatt klass. Denna senare utgöres av 4 årsklasser, som undervisas samtidigt, och liknar således närmast folkskolan på landsbygden.

Nykarleby, Ekenäs, Jyväskylä och Sordavala förete en modifierad form av internat. I vartdera av de båda förstnämnda kunna nämligen 45 elever av de tre första klasserna å seminariet erhålla bostad och kost m. m. mot en årlig avgift av 120 mark. De övriga eleverna i dessa klasser ävensom lärar- och lärarinnekandidaterna i fjärde klassen få således vara externer. Elevantalet i varje klass får uppgå till 30. Jyväskylä och Sordavala kunna mottaga 45 manliga och 45 kvinnliga interner vardera. Levnads- och arbetsordningen för internerna bestämmes i reglemente, upprättat av lärarkollegiet och fastställt av överstyrelsen för skolväsendet. I vardera av andra och tredje klasserna kunna 5 av de fattigaste internerna befrias från all avgift.

Undervisningen är kostnadsfri. Medellösa externer kunna erhålla stipendier på 40—160 mark för året.

Seminarierna lyda under överstyrelsen för skolväsendet. Denna har sitt säte i Helsingfors. Den har överinseendet över landets elementarläro-

verk och högre flickskolor samt seminarier, folkskolor och övriga läroanstalter för folkbildningen. Den utgöres av en överdirektör, en överdirektörsadjoint, tre överinspektörer för elementarläroverken och en överinspektör för folkskolorna samt fyra folkskoleinspektörer.

3. Intagning av elever.

För inträde i seminarium fordras, att sökanden fyllt 18 år, är till Herrens heliga nattvard admitterad, äger en sund kropps-konstitution och oförvitlig vandel samt nödiga förkunskaper och färdigheter. I överensstämmelse härmed skall sökanden förete

dopattest och prästbevis,

läkarbevis angående kropps-konstitution och hälsotillstånd,

intyg om erforderliga förkunskaper och färdigheter samt

intyg om sina förmögenhetsvillkor. Därjämte skall han undergå inträdesprov, varvid han skall visa sig äga ungefär de kunskaper och färdigheter, som kunna förvärfvas i en god folkskola.

Inträdessökande, som blivit godkänd, intages dock icke genast definitivt i seminariet. Den första lästerminen är en prøvotid. Först efter dennas slut bestämmer lärarkollegiet, om han skall avvisas eller som ordinarie elev immatrikuleras.

Såsom hospitanter kunna sådana personer, som icke äro i tillfälle att genomgå hela lärokursen men på annan väg förvärvat sig för en barnalärare eller lärarinna nödiga kunskaper, i seminarierna erhålla tillträde vid undervisningen i ett eller flera läroämnen ävensom handledning och övning i undervisningskonst och skolhållning.

4. Läroplan.

Lärokursen för de tre första årsklasserna är ungefär lika med lärokursen för våra svenska seminarier. På vissa punkter, t. ex. i matematik, kommer den dock icke fullt upp i jämnhöjd med densamma. Under det fjärde året bedrivs arbetet huvudsakligen genom föreläsningar samt genom elevernas fria studier jämte utarbetande av uppsatser, avhandlingar och föredrag. Enär denna anordning är karaktäristisk för de finska seminarierna må här angivas, vad läroplanen upptager för det fjärde året:

1. *Kristendomskunskap*. Föreläsningar över ämnen, hörande till kyrko-historien, tros- och sedeläran eller religionsundervisningens metodik. Övning i fria föredrag samt författandet av uppsatser och avhandlingar.
2. *Populär psykologi*. Kursen avpassas efter elevernas utveckling.
3. *Populär anatomi, fysiologi och barndietetik*. Kursen avpassas efter elevernas utveckling.
4. *Uppfostrings- och undervisningslära*. Föreläsningar över viktiga frågor angående uppfostran. Skriftliga uppsatser och avhandlingar.
5. *Finska språket och litteraturen*. Föreläsningar över litteraturhistoriska ämnen ävensom föreläsningar i speciell metodik. Skriftliga uppsatser och avhandlingar jämte övningar i fria föredrag.
6. *Svenska språket*. Läsning och språkövningar i förhållande till gjorda framsteg.
7. *Historia*. Föreläsningar över historiska ämnen och speciell metodik. Skriftliga uppsatser och avhandlingar.
8. *Matematik*. Övning i bokföring, fältmätning m. m., som är ägnat att komplettera den matematiska undervisningen.
9. *Naturvetenskap*. Föreläsningar över naturvetenskapliga ämnen, ägnade att vidga och belysa det vetande, som under de föregående åren blivit inhämtat. Uppsatser och avhandlingar.
10. *Kalligrafi, teckning och modellering*. Övningar i mån av gjorda framsteg.
11. *Sång och musik*. Föreläsningar över tonkonstens historiska utveckling. Övningar i mån av gjorda framsteg.

Utom de nämnda läro- och övningsämnenäna hava ända sedan seminariernas uppkomst ingått i läroplanen även tekniska handarbeten (manlig och kvinnlig slöjd) samt jordbruk, trädgårdsskötsel och hushållsgöromål. Till övning i dessa arbetsarter äro anslagna 4 eftermiddagstimmar (kl. 3—7) två dagar i veckan. Den manliga slöjden, som ganska mycket avviker från den svenska, är mera direkt ställd i den praktiska nyttans tjänst. Den avser »teknisk färdighet i begagnande av snickar-, svarvar- och smedverktyg till förfärdigande av vanliga husgeråd och åkerbruksredskap, isynnerhet sådana, vilkas konstruktion fordrar större eftertanke». Seminarierna äro därför försedda med verkstäder och särskilda verkmästare. Den kvinnliga slöjden utgöres av »grövre och finare kvinnohandaslöjder, såsom slätsöm, spånad, vävnad, virkning, strumpstickning, tillskärning och förfärdigande av linne- och enklare gångkläder m. m.».

Enligt seminarierglementet av 1866 och överstyrelsens cirkulär av 1899 skall den allmänna läroplanen av seminariernas lärarpersonal vart tredje år företagas till granskning. På grundvalen härav skola förslag till lärokurser och lektionsplaner ävensom till läro- och läseböcker samtidigt från alla seminarier före maj månads ingång till överstyrelsen för prövning och stadfästelse insändas. Ändamålet härmed är enligt överstyrelsens uppgift »möjliggörande av större enhetlighet i avseende på läroplanerna». Uppenbart är dock, att dessa åtgärder även äro ägnade att i sin mån hindra seminarierna från att på undervisningens område stelna i en gång fastslagna former, och att de sålunda utgöra en ständig sporre till alltjämt fortskridande utveckling.

Som exempel på en timplan må anföras:

Timplan

för Nykarleby seminarium under treårsperioden 1903—1906.

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Summa.
Kristendomskunskap	4	4	3	1	12
Kyrkohistoria	—	—	—	1	1
Psykologi	—	—	2	—	2
Pedagogik och didaktik	—	1	2	2	5
Svenska	6	5	4	3	18
Finska	—	3	2	—	5
Historia	3	2	2	1	8
Geografi	2	2	2	1	7
Aritmetik	4	2	2	1	9
Bokföring	—	—	—	1	1
Geometri	—	1	2	—	3
Naturkunnighet (botanik, zoologi, fysik, kemi)	3	4	2	1	10
Anatomi, fysiologi och hälsolära	—	1	1	—	2
Kalligrafi	2	—	—	—	2
Teckning	3	3	3	$\frac{1}{2}$	$9\frac{1}{2}$
Gymnastik	3	3	3	$\frac{1}{2}$	$9\frac{1}{2}$
Musiklära och sång jämte samsång	3	3	3	2	11
Instrumentalmusik $\frac{1}{2}$ s timme för varje elev	—	—	—	—	—
Slöjd och trädgårdsskötsel	6	6	6	1	19
Handledning i skolhållning (av övningsskolans lärare)	—	—	—	—	—
Summa	39	40	39	16	134

5. Avgångsexamen.

Vid slutet av läsåret eller på tid, som av överinspektören bestämmes, anställas skriftlig och muntlig prövning både med de elever, som behörigen genomgått seminariets tre årskurser, och med de lärar- och lärarinnekandidater, vilka på ett tillfredsställande sätt bestått sin prøvotid, varvid de senare få avlägga särskilt undervisningsprov. De elever i tredje klassen, vilka bestått provet, förklaras för lärar- eller lärarinnekandidater, och de lärar- och lärarinnekandidater, vilka bestått sitt prov, erhålla sedermera vid den högtidliga akt, med vilken läsåret avslutas, sina avgångsbetyg.

6. Lärare.

Enligt en kejsarlig kungörelse av 1899 och en nådig förordning av 1906 skall lärarpersonalen utgöras av följande:

- a) vid sammansatt seminarium, bestående av en manlig och en kvinnlig avdelning: 1 direktor, 10 lektorer, 1 föreståndarinna och 3 lärarinnor;
- b) vid enkelt manligt seminarium: 1 direktor, 6 lektorer;
- c) vid enkelt kvinnligt seminarium: 1 direktor, 3 lektorer, 1 föreståndarinna och 3 lärarinnor;
- d) vid övningsskolan för gossar: 1 överlärare, 1 lärare eller lärarinna för lägre avdelningen och 1 lärare för sammansatta klassen;
- e) vid övningsskolan för flickor: 1 överlärarinna, en lärarinna för lägre avdelningen och 1 lärarinna för sammansatta klassen.

Som kompetensvillkor för erhållande av direktors- eller lektorstjänst vid seminariet fordras samma lärdomsprov som för anställning vid landets högre elementarskolor och gymnasier samt dessutom, att sökanden jämte sedlig stadga, allvarligt tänkesätt och för ungdomens ledning lämpligt sinnelag äger den erfarenhet och skicklighet samt vana vid undervisning, som för tjänstens behöriga handhavande erfordras. Sökande till lärartjänst skall sålunda förete intyg över avlagd pedagogie-examen. Som kompetens för lektorstjänst fordras för övrigt filosofiekandidatgrad med högsta betyg i de till tjänsten hörande huvudämnena.

För anställning som lektor i religion fordras teologie kandidatexamen eller fullständig teologisk dimissionsexamen eller ock särskilda betyg av vederbörande professorer i dogmatik, exegetik och kyrkohistoria.

Dessutom bör sökanden:

- a) hava under två terminer vid normallyceum utbildat sig för lärarkallet,
- b) i minst en månads tid under folkskoleinspektörs inseende hava tagit kännedom om undervisningen i folkskolor på landet och deras organisation, samt
- c) undergå praktiskt lärarprov för den sökta tjänsten samt vid samma tillfälle genom ett föredrag ådagalägga insikt i folkskolans historia och pedagogik samt i de blivande undervisningsämnenas metodik.

Från och med 1898 äger kvinna söka och innehava lektorstjänst vid kvinnliga seminarier.

För anställning som föreståndarinna eller lärarinna fordras samma kompetens som för föreståndarinna eller lärarinna vid en högre flickskola, således antingen fullständigt genomgången kurs vid fortbildningsläroverk¹⁾ eller ock tillförlitliga intyg om grundliga insikter i de till tjänsten hörande ämnena; därjämte godkänt betyg i pedagogik från universitetet eller från fortbildningsläroverk samt att under minst en lästermin hava vid fortbildningsläroverk deltagit i de praktiska övningarna och därvid ådagalagt erforderlig skicklighet för lärarinnekallets utövning. Dessutom fordras, att den sökande tagit kännedom om organisationen av och undervisningen i folkskolor på landet, samt att hon undergår praktiskt lärarprov för den sökta tjänsten.

Såsom kompetensvillkor för lärar- eller lärarinnetjänst vid övningskola fordras utom avgångsbetyg från seminarium med samma undervisningsspråk, att sökanden minst 4 år med framgång tjänstgjort i folkskola samt avlagt godkända prov i modersmålet, dogmatik och pedagogik inför vederbörande universitetslärare eller ock, då sökanden är kvinna, vid statens fortbildningsläroverk. Därtill kommer praktiskt lärarprov i vanlig ordning.

¹⁾ I Helsingfors har staten två sådana, vilka utbilda lärarinnor för de högre flickskolorna. För inträde fordras att hava genomgått en högre flickskola. Kursen är 3-årig. flera ämnen genomgås pensa, som nära nog motsvara fordringarna för ett betyg i filosofie kandidatexamen.

Sökande till lärartjänst i sång och teckning skall förete intyg om teoretisk skicklighet, utfärdat av vederbörande universitetslärare, och om praktisk förmåga, utfärdat av läraren i ämnet vid något normallyceum eller folkskollärarseminarium.

För behörighet till lärar- eller lärarinnetjänst i gymnastik fordras, att sökanden erhållit betyg över fullständigt genomgången gymnastiklärar- eller lärarinnekurs vid universitetet, vid universitetet avlagt pedagogie-examen eller vid fortbildningsläroverk genomgått fullständig kurs samt vid normallyceum eller fortbildningsläroverk avlagt godkänt praktiskt lärarprov i gymnastik.

Enligt en kejsarlig kungörelse av 1899 utgå lärarlönerna för den ordinarie lärarpersonalen i ett för allt (lön och arvode) med följande be-
lopp, uttryckta i mark.

	Grund- lön	E f t e r		
		5 år	10 år	15 år
Direktor vid sammansatt seminarium ¹⁾	7,000	7,400	8,200	9,000
» » enkelt » ¹⁾	5,600	6,000	6,800	7,600
Lektor	4,600	4,920	5,560	6,200
Föreståndarinna ¹⁾	2,200	2,420	2,860	3,300
Lärarinna	2,300	2,460	2,780	3,100
Överlärare vid övningsskolan	3,000	3,240	3,720	4,200
Överlärarinna vid övningsskolan ¹⁾	1,600	1,760	2,080	2,400
Lärare vid övningsskolans sammansatta klass	2,600	2,800	3,200	3,600
Lärarinna vid » » »	2,000	2,150	2,450	2,750
Lärare eller lärarinna vid övningsskolans lägre avdelning	1,900	2,040	2,320	2,600

Efter 30 års oförvitlig tjänstgöring åtnjuta seminariernas lärare och lärarinnor i pension den lön, som de vid avskedstagandet innehaft. Lärarna äro dessutom delaktiga i civilstatens änke- och pupillkassa.

Enligt nådig förordning den 10 juni 1909 »äga lärare och lärarinna vid seminariernas övningsskolor rätt att i avseende å löneförhöjning och

¹⁾ Utom fri bostad och vedbrand.

pension tillgodoräkna sig högst tio år av den tid, de såsom fullt kompetenta handhaft lärarbefattning vid högre folkskola eller utövat motsvarande pedagogisk verksamhet».

För vinnande av närmare kännedom om folkskollärarseminarierna och folkskoleväsendet i andra länder skall seminariets direktor eller en av dess lärare eller lärarinnor årligen jämlikt skollagen av 1866 sättas i tillfälle att under några månader vistas utrikes. För detta ändamål har varje enkelt seminarium till sitt förfogande ett årligt statsanslag av 600 mark och varje sammansatt seminarium 1,200 mark.

7. Folkskollärarnas fortbildning.

Även i Finland har man länge varit på det klara med att något borde göras för folkskollärarkårens fortbildning. Till en början ansåg man, att denna fortbildning bäst skulle främjas, om ett antal lärare sattes i tillfälle att åhöra undervisningen vid seminarier och andra orters folkskolor. I överensstämmelse med denna uppfattning anslogs 1895 för 3 år en årlig summa av 3,600 mark till fördelning mellan landets inspektionsdistrikt. På vart och ett av landets 12 distrikt skulle då falla 2 eller 3 stipendier à 100 eller 150 mark åt lärare och lärarinnor, som inom sitt eget land ville göra studieresor. Sedan år 1906 äro stipendierna 150 och 200 mark för fyra och sex veckors auskulteringsresa. Dessa auskulteringsstipendier blevo eftersökta; anslaget förnyades därför och ökades. För år 1910 hava till dylika stipendier beviljats 20,000 mark. Dessutom hava för utrikes resor 5,000 mark.

Därjämte hava akademiska feriekurser kommit till stånd. Under åren 1894—1910 hava dylika kurser hållits vartannat år i Helsingfors. Största kontingenten av deltagare har såväl vid de finska som de svenska kurserna lämnats av folkskolans lärare och lärarinnor. Hos åtskilliga av deltagarna hava dessa kurser givit impuls och ledning för vidare studier på egen hand, vilka studier ibland kunnat utmynna i ett betyg av vederbörande universitetslärare.

Som redan är antytt vid tal om kompetensfordringarna, kan nämligen en folkskollärare, som slagit sig på studier av ett visst ämne, hos veder-

börande universitetslärare anmäla sig till tentamen i detta ämne, förhöras och erhålla betyg. De, som vilja söka befattning vid ett seminariums övningsskola, gå denna väg. Men även ett stort antal andra lärare och lärarinnor vid folkskolan hava begagnat sig av samma utväg och sålunda ökat sin kompetens och sina meriter genom betyg av vederbörande professor i pedagogik, modersmålet, ett teologiskt ämne o. s. v. De nya bestämmelserna rörande folkskoleinspektionen på landet giva eliterna bland folkskolans lärare ökad anledning att slå in på denna väg.

I nådiga förordningen angående de för folkskolorna på landet inrättade distriktsinspektörstjänsternas uppförande på ordinarie stat den 14 maj 1909 stadgas nämligen bland annat i § 4:

»För vinnande av anställning såsom distriktsinspektör erfordras:

a) att sökanden avlagt de för erhållande av lektorstjänst vid seminarium föreskrivna kunskapsprov eller, *om han är folkskollärare*, inför universitetsprofessor i fyra ämnen undergått sådant förhör, som i sin helhet anses motsvara filosofiekandidatexamen, samt i vardera fallet, att sökanden vid universitetet avlagt pedagogie-examen med minst näst högsta vitsord, och

b) att sökanden utövat lärarverksamhet vid högre, företrädesvis för folkundervisning avsedd läroanstalt samt därigenom eller annorledes, såsom genom utgivna skrifter visat sig äga noggranna och mångsidiga insikter i folkskoleförhållanden eller, *om han är folkskollärare*, att han i minst fyra års tid förestått högre folkskola, företrädesvis i landskommun, eller ock handhaft undervisning i övningsskola vid seminarium, samt därvid ådagalagt framstående lärarförmåga.»

Med år 1907 hava folkskolans lärare erhållit större möjligheter till avläggande av examina vid universitetet. Från och med detta år hava nämligen vid universitetet anordnats särskilda kurser under lästerminerna för lärarkårens fortbildning. För deras ledning har inrättats en särskild professur. De lärare och lärarinnor, som deltaga i dessa kurser, utsträcka vanligen sina studier vid universitetet till två terminer. I stipendier av staten erhåller varje deltagare 300 à 400 mark pr termin.

IV. Ryssland.¹⁾

Av K. E. Sandberg.

I jämförelse med förhållandena i de västeuropeiska staterna befinner sig som känt den allmänna folkundervisningen i Ryssland ännu i sitt första utvecklingsskede. 1904 utgjorde antalet läskunniga blott 16 procent av hela befolkningen, och ännu uppgår antalet icke läs- och skrivkunniga rekryter till omkring 50 procent. Det betecknas ju också som en av rikets angelägnaste uppgifter att genomföra en obligatorisk undervisning för hela folket. Denna uppgift försvaras emellertid av den brist på enhetlighet, som utmärker de redan befintliga undervisningsanstalterna.

Till betydlig del hava dessa upprättats av och lyda under kyrkliga myndigheter, i sista hand den heliga synoden, liksom de underhållas av kyrkans tillgångar. Andra folkskolor förvaltas av den provinsiella självstyrelsens organ, de s. k. zemstvoinstitutionerna. De övriga stå under ministeriell ledning. De kyrkliga skolorna uppgingo 1903 till mer än 40,000, zemstvoskolorna till omkring 19,000 och de ministeriella till nära 40,000. — Bristen på enhetlighet sträcker sig till de ministeriella skolorna, i det åtskilliga av dem icke lyda under ministeriet för folkundervisning utan under andra ministerier.

Det är naturligt, att denna splittring av undervisningsanstalterna skall motsvaras av en liknande brist på enhetlighet i fråga om lärarutbildningen, så mycket mer som formerna härför långt ifrån hunnit bliva fast

¹⁾ Följande kortfattade redogörelse för lärarutbildningen i Ryssland grundar sig huvudsakligen på uppgifter hämtade ur en av A. S. Prugavin 1904 utgiven samling Lagar och förordningar angående folkundervisningen i Ryssland, samt program för de kyrkliga lärarskolorna, utgivna av Heliga synoden 1904, vilka arbeten ställts till kommitténs förfogande genom det svenska konsulatets i Petersburg försorg. Utdragen ur dessa arbeten hava sammanförts och översatts av lektorn vid Stockholms Handelshögskola, fil. d.r. R. Ekblom.

utbildade. Åtskilliga av lärarna vid de kyrkliga skolorna, vilka i allmänhet blott omfatta en 3-årig lärokurs, ha genomgått kyrkliga prästseminarier samt därefter av de kyrkliga myndigheterna förordnats till lärartjänstgöring såsom en öfvergångsbefattning för prästerlig anställning. Ej sällan bestrides undervisningen av lärarinnor, som fått sin utbildning vid de s. k. eparchialskolorna, kyrkliga motsvarigheter till flickgymnasierna, oftast utbyggda med en pedagogisk klass. Stundom anställas vid dessa skolor lärare, som icke erhållit någon särskild utbildning utöver sin folkskolekurs. De flesta av de kyrkliga skolornas lärare hava dock fått sin utbildning vid kyrkliga lärarskolor.

Zemstvoskolorna och de ministeriella skolorna äro liksom de kyrkliga i allmänhet blott 3-åriga. Men i en del städer finnas bättre organiserade skolor med 6-årig lärokurs, s. k. stadsskolor. De lärarkrafter, som tjänstgöra i zemstvo- och ministeriella skolor, ha på flera olika sätt kunnat erhålla sin utbildning. Lärarinnorna, vilkas utbildningsgrad i allmänhet torde vara något högre än lärarnas, ha vanligen genomgått flickgymnasier med tillhörande pedagogisk klass. Anställning som lärare utan särskild examen eller prövning vinna sådana personer, som vistats vid universitet, genomgått gymnasium eller under minst 4 år undervisats i prästseminarium. Personer med lägre utbildning kunna antagas till lärare efter undergången prövning, som omfattar skriftligt och muntligt förhör samt undervisningsprov i modersmål och räkning. Flertalet manliga lärare vid zemstvo- och statsskolor torde emellertid ha fått sin utbildning vid något seminarium.

Först med 1870-talet begynte man i Ryssland upprätta verkliga lärarseminarier. Trots stora organisatoriska och andra svårigheter vid deras anordnande tillväxte deras antal under detta årtionde hastigt men har under de senare åren föga ökats. De kunna därför icke på långt när tillgodose behovet av lärarkrafter. Oaktat man begagnar den förut nämnda utvägen att som lärare anställa personer, som sakna direkt utbildning för undervisningsverksamhet, är lärarbristen mycket kännbar.

De statens lärarbildningsanstalter, som förbereda för anställning vid de 6-åriga stadsskolorna, benämnas institut, de som utbilda lärare för de lägre folkskolorna på landsbygden och i en del städer, benämnas seminarier.

1. Institut.

Instituten, vilka som nyss nämnts ha till uppgift att utbilda lärare för de mera utvecklade folkskolorna och därför äro att betrakta som ett högre slag av lärarutbildningsanstalter, förekomma till ett antal av 11 i skilda delar af riket. I bortre Sibirien, Turkestan, Östersjöprovinserna och Polen saknas dock ännu sådana anstalter. Institutet underhållas i det hela taget av statsmedel; elevavgifter samt avkastning av särskilda fonder lämna stundom en obetydlig tillökning i de regelmässiga inkomsterna.

Institutet omfattar i regeln 3 ettåriga klasser, vartill i några fall kommer en förberedande klass. Med själva lärarutbildningsanstalten är förbunden en övningsskola, som med ett par undantag är av stadsskoletyp. Anstalten står under ledning av en direktor, vilken till närmaste biträde för de expeditionella göromålens utförande har en ekonom och en sekreterare. Lärarkåren utgöres i övrigt av lärare i kristendom och övriga kunskapsämnen samt i olika övningsämnen; vanligen omfattar den 12—13 personer. Direktor och ämneslärare ha universitetsutbildning och äro i det hela jämställda med lärare vid latin- och realgymnasier.

Lärjungeantalet är vid olika institut mycket växlande. I samma klass få intagas högst 35 elever. Normalt skall elevantalet uppgå till 75, av vilka 60 erhålla fullt underhåll av statsmedel; de övriga 15 understödjas genom stipendier från kommuner, zemstvoer o. s. v. Elevplatserna utöver de statsunderstödda 60 synas emellertid vara föga eftersökta och stå ofta obesatta.

Nya lärjungar få intagas endast i första klassen. För intagning fordras att hava fyllt 16 år. Den, som genomgått gymnasium, prästseminarium eller liknande läroanstalt, vinner inträde utan särskild prövning. Övriga inträdessökande, vilka vanligen genomgått stadsskolor eller i vissa fall bättre utvecklade skolor på landsbygden, få avlägga inträdesprov i kristendom, modersmål, aritmetik, geometri samt Rysslands historia och geografi. Särskild vikt lägges vid provet i modersmålet samt aritmetik och geometri. Inträdesfordringarna torde i det hela motsvara den 6-åriga stadsskolans kurs.

Undervisningen omfattar följande ämnen: kristendom, pedagogik och didaktik, modersmålet med kyrkslaviska, aritmetik och algebra, geometri, rysk och allmän historia, rysk och allmän geografi, naturkunnighet, linearritning och teckning, välskrifning, sång och gymnastik. Vid några få institut meddelas även undervisning i handarbete (slöjd).

För undervisningen tillämpas följande

Timplan.

	Klass I.	Klass II.	Klass III.	Summa.
Kristendom	2	2	1	5
Pedagogik och didaktik	—	2	2	4
Modersmålet med kyrkslaviska	5	5	2	12
Aritmetik och algebra	5	4	2	11
Geometri	2	2	1	5
Historia	3	2	1	6
Geografi	2	2	1	5
Naturkunnighet	4	5	1	10
Linearritning, teckning, välskrifning	5	4	1	10
Summa	28	28	12	68

Sång övas under den övriga undervisningstiden, sammanlagt 2 timmar i veckan för varje lärjunge. Likaså användes en del av den angivna undervisningstiden till övningar i gymnastik, som skola upptaga sammanlagt en timme varje dag. Större delen av tredje klassens undervisningstid ägnas åt undervisningsövningar i den med institutet förbundna övningskolan.

Lärokurserna i de olika ämnena äro i gällande författning ytterst noggrant bestämda med detaljerat och utförligt angivande av deras innehåll och omfattning samt ordningsföljden mellan olika ämnesgrenar. Även om de på en eller annan punkt gå utöver vad som för närvarande vanligen meddelas i svenska seminarier, torde de i det hela icke överstiga och i flera fall icke nå upp till denna norm.

Några anteckningar rörande särskilda ämnens kurser må här meddelas.

Kursen i *kristendom* omfattar jämte läsning av katekesen även bibelkännedom, vari ingår utanläsning av betydliga partier av bibeln, samt studium av såväl den ryska som den allmänna kyrkohistorien.

Ordningsföljden inom den *pedagogiska* lärokursen synes vara: skolhygien, psykologi, didaktik och metodik. Kursen avslutas med en redogörelse för stadsskolan, dess mål och verksamhetsvillkor. Såsom hjälpmedel för läraren ges anvisning på bl. a. en tysk handbok i pedagogik (Schütze, Praktische Erziehungs- und Unterrichtslehre).

Inom *modersmålet* genomgås en omfattande kurs i grammatik, som studeras efter ett föråldrat skolastiskt system. Litteraturläsning förekommer i ganska stor utsträckning och omfattar ett flertal författare från tiden 1700—1850. Jämte de vanliga kyrkslaviska texterna genomgås även delar av fornryska krönikor samt folkvisor.

Inom *aritmetiken* behandlas bräkläran, reguladetri, bolags- och intresse-räkning; i *algebran* når man fram till ekvationer av första graden med 2 obekanta, av andra graden samt ekvationer av högre grad, som kunna överföras till andra graden. Lärokursen i *geometri* omfattar bl. a. beräkning av sfäriska ytor samt av förhållandet mellan klots och månghörningars ytor.

Studiet av allmän *historia* begynner i första klassen och fortgår jämsides med studiet av den ryska historien. I första klassen genomgås gamla tiden och medeltiden, i andra klassen nyare tiden. Tredje klassens lärokurs avser att låta eleverna genom läsning av krönikor, memoarer och historiska verk vinna närmare kännedom om särskilda historiska företeelser, göra någon bekantskap med historiska källor samt få någon kunskap om den historiska vetenskapens väsen och utveckling.

Lärokursen i *geografi* begynner med en översikt av den matematiska och fysiska geografin, varefter följer en politisk-geografisk översikt av världen med huvudvikt lagd vid närliggande länder med slavisk befolkning samt vid England och Frankrike. Kursen avslutas med en mera utförlig framställning av Rysslands fysiska och politiska geografi.

Den *naturvetenskapliga* lärokursen omfattar en översikt av naturkunnighetens olika grenar (även mineralogi), varvid den enskilde läraren äger frihet att efter gottfinnande lägga huvudvikten vid en eller flera av ämnets grenar.

Åt *välskrifningen* ägnas mycken uppmärksamhet, och övningarna bedrivs med stor petighet. I första klassen övas stor, i den andra medelstor och i den tredje fin stil, varjämte i sistnämnda klass vissa fraser skola skrivas först med medelstor och sedan med fin stil.

Kursen i *linearritning* är förlagd till tredje klassen och skall ställas i samband med undervisningen i geometri.

Efter genomgången lärokurs erhålla eleverna betyg, som berättiga dem till anställning vid stadsskolor. De bäst vitsordade utmärkas genom medaljer.

2. Seminarier.

Lärarseminarierna, från vilka som förut nämnts lärare utexamineras för anställning vid de 3-åriga folkskolorna, det stora flertalet av zemstvo- och statsskolor, stå såsom naturligt är i alla hänseenden på ett lägre plan än instituten.¹⁾ Till ett antal av närmare 70 äro lärarseminarier inrättade i rikets alla huvuddelar. Åtskilliga av dem utgöra fortsättning av vissa på 1860-talet upprättade skolor, som voro förbundna med pedagogiska kurser. Av de övriga grundades de flesta under 1870-talet, och blott ett fåtal har tillkommit under de senaste årtiondena. Åtminstone ett seminarium, befintligt i Moskva, är avsett för kvinnor. I allmänhet underhållas seminarierna av staten. Men ej sällan lämnas bidrag av zemstvoerna, och ett fåtal bekostas helt och hållet av dessa institutioner.

Liksom instituten äro seminarierna vanligen 3-klassiga och kursen således 3-årig. I några fall ha de utvidgats antingen med en förberedande klass eller med en högre avslutningsklass. Såsom övningsskola är med seminariet förbunden en 3-årig folkskola. Lärarantalet är i allmänhet mindre än vid instituten: 7—8 lärare synes vara det vanliga. Direktorn, seminariets ledare, skall ha avlagt universitetsexamen. Han utväljer övriga lärare, vilka böra men ej nödvändigt måste ha vistats vid universitet.

Lärjungeantalet är också här mycket växlande men uppgår i de flesta fall till 50—80. I regeln åtnjuta lärjungarna statsunderhåll, ett mindre antal understödjäs av kommuner eller av enskilda, och blott några få bekosta själva sitt underhåll. Vissa seminarier äro ordnade som internat, i andra fall äro lärjungarna inkvarterade i seminariestaden. De lärjungar, som åtnjuta underhåll av statsmedel, måste förbinda sig att under minst 4 år tjänstgöra som folkskollärare samt att i annat fall återbetala det erhållna understödet.

¹⁾ Vissa av ifrågavarande lärarbildningsanstalter benämnas »lärarskolor». Någon annan olikhet mellan dessa och »lärarseminarierna» synes dock ej förefinnas, än att de förstnämnda äro sämre utrustade, ha större lärjungeantal o. s. v.

För inträde fordras liksom vid instituten en ålder av minst 16 år. De inträdessökande skola ha genomgått folkskola och böra således kunna läsa och skriva, men i övrigt äro inträdesfordringarna obetydliga.

Undervisning meddelas vid seminarierna i ungefär samma ämnen som vid instituten, och den fastställda timplanen har följande utseende:

Timplan.

	Klass I.	Klass II.	Klass III.	Summa.
Kristendom	4	3	2	9
Pedagogik	—	2	3	5
Modersmålet	4	4	2	10
Kyrkslaviska	2	1	1	4
Aritmetik	4	3	2	9
Geometri	1	2	2	5
Rysk (och allmän) historia	2	3	2	7
Geografi	3	2	2	7
Naturkunnighet	2	3	3	8
Välskrifning och teckning	5	4	3	12
Gymnastik	2	2	2	6
Sång	2	2	2	6
Praktiska göromål: slöjd, trädgårdsskötsel o. s. v.	—	—	6	6
Summa	31	31	32	94

Såsom naturligt är med hänsyn till lärjungarnas ringa förkunskaper, äro lärokurserna i samtliga ämnen betydligt mindre än de, som genomgås vid instituten. Seminarieutbildningen avser också, såsom framgår av timplanen, huvudsakligen blott att meddela eleverna ett nödtorftigt mått av insikter och färdigheter, och åt den särskilda lärarutbildningen kan blott mindre uppmärksamhet ägnas.

3. Kyrkliga lärarskolor.

Såsom förut nämnts har en del lärare vid de kyrkliga folkskolorna erhållit sin utbildning i de kyrkliga seminarierna, vilkas egentliga uppgift

är att utbilda det lägre prästerskapet. Utom dessa prästseminarier finnas emellertid särskilda kyrkliga lärarskolor, i vilka det stora flertalet lärare vid de kyrkliga folkskolorna utbildas. Naturligtvis stå också dessa under kyrklig ledning och lyda i sista hand under den heliga synoden. Antalet sådana seminarier torde uppgå till mellan 30 och 40.

Givetvis stå de i alla avseenden på en betydligt lägre ståndpunkt än statens lärarinstitut, men de synas även i det hela vara underlägsna statsseminarierna. Liksom dessa omfatta de en 3-årig lärokurs.

Omfånget av deras undervisning belyses av den för dem gällande

Timplan.

	Klass I.	Klass II.	Klass III.	Summa.	Undervisningen bestrides av
Bibelläsning	1	1	2	4	} kristendomslära- ren.
Dogmatisk kristendomsundervisning . . .	—	2	2	4	
Allmän och rysk kyrkohistoria	2	1	1	4	
Didaktik och huvuddragen av pedagogiken	—	2	2	4	
Kyrkosång och musik	3	3	2	8	} sånglära- ren.
Modersmålet och litteraturhistoria	4	3	3	10	} 1:ste lära- ren.
Kyrkslaviska	2	2	—	4	
Allmän och rysk historia	3	2	3	8	} 2:dre lära- ren.
» » » geografi	2	2	—	4	
Lineärritning och teckning	2	1	1	4	
Aritmetik, grunderna av geometri och lant- måteri	3	2	3	8	} 3:dje lära- ren.
Naturkunnighet	2	2	3	7	
Hygien	—	1	1	2	
Summa	24	24	23	71	

Undervisningen i kristendom, kyrkslaviska och kyrkosång upptar alltså en tredjedel av hela undervisningstiden.

Rörande lärokurserna i de olika ämnena, vilka även för dessa skolor äro noggrant fastställda, må blott följande anmärkas.

Litteraturläsningen är jämförelsevis omfattande och föres fram ända till Tolstoj. I algebra meddelas blott de allra första grunderna; i geo-

metri når man till beräkning av prismet och pyramiden. Undervisningen i naturkunnighet omfattar de första grunderna av dennas olika grenar; åt kemi och mineralogi skall t. ex. enligt den detaljerade och utförliga kursplanen ägnas 29 lektioner och åt botanik 25. Det är tydligt, att med de obetydliga förkunskaper eleverna äga det icke kan bliva tal om att i dessa ämnen bibringa dem något kunskapsmått, som går mycket utöver vad en bättre svensk folkskola meddelar sina lärjungar.

4. Lärarkurser.

För ynglingar, vilka utan att genomgå seminarium vilja förbereda sig till avläggande av den särskilda prövning, varigenom de bliva berättigade att erhålla anställning vid folkskolor, anordnas här och var vid stadsskolor särskilda utbildningskurser. De pågå endast ett år, och det är tydligt, att den förberedelse för en lärarprövning de kunna lämna blir synnerligen anspråkslös.

Då, såsom det torde framgå av denna kortfattade redogörelse, lärarutbildningen i många, kanske de flesta fall lämnar mycket övrigt att önska, har man vidtagit särskilda anstalter för att tillgodose i tjänst varande lärares behov av ytterligare utbildning. För detta syfte anordnas under sommarferierna vid seminarier samt vid stads- eller andra skolor kurser för »mindre skickliga pedagoger». Dessa stå under ledning av folkskolinspektörer, seminarierektorer eller dylika och vara 4—6 veckor.

V. Preussen.

Av Otto W. Sundén.

1. Historik.

I Preussen liksom i andra länder är det först i jämförelsevis sena tider man börjat vidtaga särskilda åtgärder för fackmässig pedagogisk utbildning av folkskollärare. Redan under medeltiden gjordes ju då och då aktningsbjudande försök att få en folkundervisning till stånd, men några anstalter för utbildning av lärare för denna undervisning förekommo icke. Liknande var förhållandet under förra delen av nyare tiden.

Från 1600-talet må antecknas, att Ernst den frommes åtgöranden för folkbildningens utbredning inom hertigdömet Gotha samt Ratkes och Comenius' verksamhet i sin mån bidrogo att skapa ett något livligare bildningsintresse, och att i samband därmed även tanken på särskilda lärarutbildningsanstalter framkom. I hertigdömet Gotha gjordes 1698 ett första försök att förverkliga denna tanke. Tio skickliga lärare skola av dåvarande hertig Friedrich II ha blivit förordnade att utbilda läraraspiranter för undervisningskallet, och för ändamålet blevo på olika orter anlagda s. k. seminaria scolastica. Dessa anstalter, som torde ha varit de första i sitt slag i Tyskland, upphörde emellertid snart nog.

Den för undervisningen så varmt nitälskande och ivrigt verksamme August Hermann Francke († 1727) tillhör även förtjänsten att genom sitt arbete ha befordrat lärarutbildningen. Han föranstaltade, att de talrika unga män, mest studenter, vilka meddelade undervisning i hans storartade skolstiftelser i Halle, därvid erhöilo en av erfarna lärare och inspektörer ledd pedagogisk utbildning. Genom personer, som stått under Franckes

inflytande och livats av hans varma intresse, fördes lärarbildningsiden vidare.

Under den för grundandet av ett ordnat folkskoleväsen i Preussen så förtjänte konung Friedrich Wilhelm I († 1740) inrättades 1732 i Stettin ett lärarseminarium, som ställdes under ledning af Franckes lärjunge Schienmeyer. En annan av Franckes lärjungar, den bekante Johann Julius Hecker, grundade 1748 i Berlin ett seminarium, som i senare tid förlagts till den lilla staden Köpenick. Under 1700-talet, särdeles under dess senare hälft, tillkommo flera andra seminarier såväl i Preussen som i andra delar av Tyskland, så att vid århundradets slut de flesta mera betydande tyska stater ägde lärarbildningsanstalter. Till detta resultat medverkade i avsevärd mån det pedagogiska intresse, som väcktes genom de s. k. filantropinisternas verksamhet.

De sålunda grundade seminariernas läroplan påverkades starkt av det bildningsideal, som härskade under den tid de kommo till stånd. Den från Spener och Francke utgångna pietistiska riktningen krävde stort utrymme för kristendomskunskapen, så att jämte teoretisk undervisning och praktiska skolövningar i detta ämne förekommo jämförelsevis få andra ämnen, såsom: läsning, skrivning, räkning, metodik och (på vissa ställen) handledning i silkesodling.

Under seklets senare tredjedel blev en annan riktning förhärskande, den s. k. upplysningen, med sitt starka intresse för kunskaper om allahanda praktiska ting. Seminariernas läroplan utvidgades nu betydligt. Jämte religionsundervisningen nämnes kristlig moral, och till de här ovan nämnda ämnena läggas geografi, statskunskap och statistik, historia, naturalhistoria särskilt med hänsyn till dess nationalekonomiska betydelse, meteorologi, mekanik*, astronomi*, fältmätning*, trädgårdsskötsel, borgerlig byggnadskonst* samt viktigare hälso- och sjukvårdsregler.¹⁾ På ett eller annat ställe finnes även ett främmande språk, latin eller franska, bland seminariets ämnen.

¹⁾ Exemplet är hämtat från 1772 års läroplan för det förut nämnda seminariet i Berlin. De med * utmärkta ämnena voro icke obligatoriska. Vid andra samtida seminarier träffa vi delvis annan ämnesförteckning.

De förhållanden, under vilka dessa första seminarier arbetade, voro ofta mycket ogynnsamma. Lärarna vid desamma voro få, flerstädes föga kompetenta och nästan överallt så knappt avlönade, att de för att kunna leva måste nedläggga en stor del av sina krafter och sitt intresse på annat arbete.

Några bestämmelser rörande inträdeskunskaper eller andra kvalifikationer för eleverna funnos i regeln icke. Lärjungarna kommo vanligen med ringa och ojämna förutsättningar ochingo utan prövning inträda när som helst under läsårets lopp. Även på ställen, där lärokursen utsträcktes till två eller tre år, måste till följd av brist på lärarkrafter och lokaler ofta nog alla lärjungar undervisas tillsammans i ett enda rum. Att resultatet icke kunde bli så särdeles lysande, är tydligt nog.

Därjämte voro seminarierna så få, att de blott till en mycket obetydlig del kunde fylla behovet av lärare. I stor utsträckning var man fortfarande som förut hänvisad till att anförtro barnundervisningen åt personer utan utbildning för kallet. Dess värre fäste man därvid ofta nog alltför liten vikt vid deras lämplighet. Avskedade betjänter och underofficerare samt uttjänta soldater utan allmänbildning och ofta nog med råa seder erhöllo tjänst som skollärare, ja stundom kunde till och med hända, att församlingar för att begränsa utgifterna till fattigvården satte försvarslösa personer, även om de voro sedligt förfallna, till uppfostrare för det uppväxande släktet.

Ihågkommas bör likväl, att många vederbörande, bland dem icke minst den preussiske ministern Zedlitz, som 1771—1788 var högste ledaren av det preussiska undervisningsväsendet, sökte befrämja utbildningen av lärare. Men då man, väl huvudsakligen av ekonomiska skäl, ej kunde forcera inrättandet av seminarier, såg man sig om även efter andra utvägar.

Nämnde Zedlitz framkastar i ett brev till von Rochow tanken på att till framstående skollärare skicka unga män som åhörare och medhjälpare, för att de på sådant sätt skulle vinna skicklighet att meddela undervisning. Denna tanke förverkligade man på flera ställen men, som det vill synas, icke alltid med gott resultat. Skollärarkallet fattades ofta helt hantverksmässigt, och man ansåg därför, att det för nybörjaren var

mest maktpåliggande att på lärlingsmanér vinna rutin och mekanisk färdighet i yrket. Den berömde skolmannen Adolf Diesterweg († 1866) skrev härom 1827, att de lärarkandidater, som blott på detta sätt under en kort tid förbereddes för kallet, i regeln endast erhöilo ett slags dressyr, enär de utan verklig insikt om saken blott gjorde efter, vad mästaren gjorde före. Diesterweg arbetade fördenskull för en utveckling av seminarierna, så att dessa bättre än dittills måtte kunna fylla sin uppgift som lärarbildningsanstalter.

Under förra hälften av 1800-talet inträdde för de preussiska seminarierna ett skede av raskare framåtgående. Pestalozzi hade icke verkat förgäves. Många av hans tankar hade funnit en fruktsam jordmån även i Preussen. Hans hängivna arbete för folkets upplysning och uppfostran hade uppväckt många krafter till strävan för samma mål. Det var för de preussiska seminariernas utveckling en gynnsam vind, som drog fram.

Deras antal växte jämförelsevis hastigt: från 11 år 1806 till 28 år 1828 och sedan i ännu hastigare tempo till och med år 1837, då de utgjorde 45. De fingo en något bättre utrustning än förut, mängden av undervisningsämnen inskränktes något, och framför allt uppstod mångestädes ett friskt liv inom anstalterna: det arbetades med varmt intresse och stor iver. Detta gäller framför allt om de seminarier, som leddes av framstående direktorer, t. ex. W. Harnisch och den nyssnämnde A. Diesterweg, båda utövande ett mäktigt inflytande i vida kretsar.

Men vi få icke glömma, att Europas folk under en lång tid efter Napoleons fall levde i den politiska reaktionens tecken. Det med så varmt intresse och så goda förhoppningar upptagna arbetet på folkupplysningen och lärarutbildningen hade svårt att i längden finna hägn och stöd under denna reaktion. Agrarerna beklagade sig över de växande utgifterna för skolväsendet och fruktade, att en höjning av folkbildningen skulle medföra stegrade anspråk hos jordbruksarbetarna och komma dessas oppositionslust att växa. Inom de ledande kretsarna i allmänhet såg man med viss misstro det ivriga spridandet av kunskaper och iakttog med ovilja den som man menade alltför starka självständighetsanda, som började göra sig gällande inom folkskollärarkåren. Härtill kom, att man icke överallt fann de frukter, som man av utgifterna för skolväsendet ansåg sig ha rätt

att vänta. Det missnöje, som uppstod, gick i rikt mått ut över seminarierna. Vid en minnesfest 1845 gav konung Friedrich Wilhelm IV offentligt tillkänna sitt missnöje och sin onåd, och ett par år senare blev den mest bemärkte bland lärarbildningens målsmän, den förut nämnde Diesterweg, avlägsnad från sin befattning. Flera seminarier i större städer upplöstes eller förlades till obetydliga städer eller byar.

Denna åtgärd var i väsentlig mån dikterad även av omsorgen att skydda seminaristerna från att besmittas av den företrädesvis i de större städerna rådande revolutionära anda, vilken, framkallad av den tryckande reaktionen, allt mer gjorde sig gällande, ju mer man närmade sig århundradets mitt. I mars 1848 bröt som bekant revolutionen ut. En del folkskollärare, som levat under de mest bedrövliga ekonomiska förhållanden, hade skänkt sina sympatier åt de revolutionära. Utan grund gjordes nu seminarierna ansvariga härför, och man blev betänkt på att alldeles avskaffa dem och i stället överlämna åt prästerskapet i de olika orterna att utbilda barnalärare. Efter närmare överläggning lät man emellertid seminarierna bestå men mot villkor, som voro allt annat än avundsvärda. Den 1, 2 och 3 oktober 1854 utfärdades »Regulative für das Volksschul-, Präparanden- und Seminarwesen». Författare till dem var Ferdinand Stiehl († 1878), och efter honom äro de kända under benämningen de stiehlska regulativen. Genom dessa förordningar blev en treårig kurs lagstadgad och övningsskolor anbefallda för alla preussiska seminarier. Men därjämte innehöllo regulativen en mängd föreskrifter ägnade att betänkligt hämma seminariernas utveckling. Lärostoffet i de olika ämnena begränsades till ytterlighet. Det återstod endast föga av det, som kunde äga intresse och bildningsvärde för den vuxna ungdomen. Lärjungarna skulle göras väl förtrogna med de i barnskolorna brukade läse- och abc-böckerna; däremot aktades onödigt att sysselsätta sig med litteraturläsning och litteraturhistoria i seminarierna. Allmän historia uteslöts, emedan man befarade, att detta ämne skulle hos seminariernas elever alstra inbilskhet och falsk bildning. I matematik skulle kursen utgöras av hela tal och bråk. Liknande begränsning förekom även i andra ämnen, så att man på flera områden knappast kom utöver folkskolekurserna, vilka i stället skulle vara föremål för ett upprepat noggrant genomgående och detaljerat förklarande.

Dock bör anmärkas, att musikundervisningen skulle föras mycket långt och avse att utbilda eleverna ej blott till lärare i sång utan även till kantorer och organister i kyrkorna.

Rörande den pedagogiska fackbildningen torde även ett par ord böra sägas. Den skulle, liksom hela utbildningen i övrigt, »förenklas». I stället för pedagogik, vari förut ingått psykologi, pedagogikens teori och historia, undervisningslära m. m., skulle nu insättas Schulkunde, som erhöll 2 timmar i veckan. Under första året skulle undervisningen i detta ämne ge en enkel bild av skolan i dess förhållande till familjen, kyrkan och staten samt en framställning av de rätta egenskaperna hos folkskolläraren och de förnämsta personerna och data ur folkskolans historia. Under andra året skulle genomgås läran om skoltukten, folkskolans lektionsplaner och undervisningsmetoder samt i närmare detaljer folkskolans uppgift och inrättning. Sista året skulle eleverna ånyo och på ett mera ingående sätt göras bekanta med sina plikter såsom blivande tjänare i stat och kyrka och med de rätta medlen för sin fortsatta utbildning.

Denna undervisning kom mest att bestå i dogmatiskt givna föreskrifter rörande skolan och läraren, då den icke avsåg att genom förmedlande av tillräckligt omfattande insikt leda till förstående av uppfostringsfrågorna och till självständigt omdöme vid arbetet.

Det blev en torftig bildning och en klen och dressyrartad förberedelse för kallet, den preussiske seminaristen fick. Seminarieundervisningen, driven efter de nya grundsatserna, råkade också snart nog i verkligt vanrykte, ja blev ofta nog föremål för de bildades åtlöje. Sådana anstalter övade föga dragningskraft på begåvade ynglingar, och så kom det sig även, att lärarkåren gick miste om en del goda förmågor, som den annars skulle fått.

Regulativen utsattes för en häftig kritik både i pressen och i den preussiska lantdagen, och en del förändringar blevo snart nog vidtagna. Dock fortforo nämnda förordningar att i de flesta delar lända till efterrättelse till 1872.

Från nämnda år, då Falk blev kultusminister, kan man räkna ett nytt skede i den preussiska folkundervisningens historia. Stiehl fick lämna sin befattning som föredragande råd, och de av honom författade och för-

svarade regulativen upphävdes. I stället utfärdades den 15 oktober nyssnämnda år allmänna bestämmelser beträffande folkskole-, preparand- och seminarieväsendet (Allgemeine Bestimmungen betreffend das Volksschul-, Präparanden- und Seminarwesen). Seminarierna förblevo 3-klassiga, men undervisningen gjordes verksammare genom ett bättre förfaringssätt och rikare hjälpmedel, och kurserna i de olika ämnena utvidgades väsentligen. Det blev sedermera vanligare än förut, att preparandanstalter anlätades av dem, som förberedde sig för inträde, och antalet av dylika anstalter tillväxte avsevärt.

Under de 29 år, som de nyssnämnda allmänna bestämmelserna voro gällande, hunno stora förändringar inträda, såväl på den allmänna kulturrens som på skolans område, och nya krav på lärarna framträdde, krav, för vilkas fyllande en ännu bättre utbildning erfordrades, och så togs vid det nya seklets början ett nytt steg i samma riktning som 1872. Den 1 juli 1901 utfärdades av kultusministern Studt nya bestämmelser angående lärarbildningsväsendet (Neue Bestimmungen betreffend das Präparand- und Seminarwesen).

Ehuru i flera andra tyska stater det enhetliga 5- eller 6-klassiga seminariet blivit organiserat, bibehöll man dock i Preussen de särskilda preparandanstalterna och det 3-klassiga seminariet. Men de förra anstalterna skulle nu bättre än förut skett utnyttjas, och deras läroplaner ställas i organiskt samband med seminariernas. Härigenom har man i seminarierna fått lärjungarna upp på ett högre bildningsplan än förut och bland annat kunnat göra ett främmande språk till obligatoriskt läroämne.

2. Lärarbildningsanstalternas styrelser.

Högsta ledningen av det preussiska skolväsendet utövas av kultusministeriet (das Ministerium der geistlichen, Unterrichts- und Medizinalangelegenheiten).

För var och en av konungarikets 12 provinser finnes ett provinsialskolkollegium, som sorterar direkt under ministeriet. Dessa kollegier äro sedan 1840-talet skilda från de kyrkliga konsistorierna och bestå av en president, som är samma person som provinsens överpresident, en direktor

(i Brandenburg vicepresident) och ett antal ledamöter, bland dem ett eller flera s. k. provinsialskolråd. Direkt under nämnda kollegier stå, jämte vissa andra skolor, t. ex. gymnasier och realskolor, även seminarierna.

3. Lärarseminariernas nuvarande organisation.

Såväl till följd av den preussiska befolkningens jämförelsevis raskt skeende tillväxt som ock på grund av en fortgående förbättring av folkskoleväsendet ökas alltjämt behovet av nya lärarkrafter. Ett sådant konstant växande behov blir enligt i Preussen gällande princip, då det inom något område gör sig kännbart, tillgodosett genom inrättandet av ett nytt seminarium i det området. Behov, som anses vara av övergående natur, mötas däremot genom anordnandet av parallellklasser vid förut befintliga seminarier. Under de senaste decennierna ha båda dessa utvägar i stor utsträckning använts, och ännu inrättas för varje år flera nya seminarier och åtskilliga parallellklasser. För närvarande har preussiska staten omkring 180 folkskollärarseminarier för manliga elever. Dessutom finnas 2 dylika privatanstalter, nämligen en judisk i Berlin och en av brödräfsamlingen inrättad i Niesky i Schlesien.

Ett antal lärarinneseminarier finnes även, men då dessa äro ordnade på annat sätt än de manliga, skola de bli föremål för behandling i en särskild avdelning.

För den preussiske folkskolläraren kräver utbildningen 6 år efter genomgången vanlig folkskolekurs. Själva seminariet har, som redan är nämnt, 3 årsklasser, men för inträde i den lägsta (III) klassen erfordras att ha väl inhämtat de kunskaper, som meddelas i en likaledes 3-årig preparandkurs.

Preparandanstalter finnas i stort antal i alla delar av landet. En sådan förskola är icke förenad med ett seminarium till en anstalt, utan den bildar en skola för sig. En stor del av preparandanstalterna underhålles av staten (över 80), ett litet antal av de städer, i vilka de äro förlagda, en del äro privata. Statens och städernas anstalter ha vanligen som föreståndare en av statsmyndighet förordnad seminarielärare. De privata ledas i regeln av seminariedirektorn på platsen. Varje pre-

parandanstalt har utom föreståndaren minst 3 lärare, oftast tagna bland de skickligare folkskollärarna.

Såväl seminarier som preparandanstalter kunna vara anordnade som internat. Före 1872 var internat nära nog uteslutande regel. Efter den tidpunkten har man mest lagt an på externat. Med tiden har nämligen uppfattningen om internatsystemets användbarhet förändrats.

Till en början var det så gott som en given sak, att seminarierna skulle ordnas som internat. Föräldrarna ansågo det tryggt, att då de måste släppa sina barn från hemmet, de kunde få överlämna dem åt ett slags hem vid seminariet, där de erhöilo ej blott fysisk vård utan även moraliskt skydd mot frestelser och lockelser, som livet i staden kunde erbjuda. Myndigheterna önskade, att eleverna uti internatet skulle fostras till enkelhet, ordning, punktlighet och lydnad. Genom sund kost skulle även deras krafter stärkas, genom sträng indelning av tiden skulle de bättre hinna med sitt arbete utan överansträngning, och genom de regelbundna andaktsövningarna skulle gemensamhetskänsla och kristligt sinnelag väckas och näras. De internerade eleverna betala för kosten, men få rum med ljus och eldning fritt.

Icke desto mindre har man, ju längre det lidit, blivit mer och mer missnöjd med seminarieinternaten i Preussen, och de flesta klagomålen komma just från lärarna, som en gång levat i dessa anstalter, och från seminariedirektorer, som lett dem. Den framstående d:r Andreæ, som under en följd av år förestått en dylik anstalt med ett hundratal vuxna lärjungar, anser, att benämningen hem för seminarieinternatet blott är en lek med ord. Icke ens under den skickligaste ledning kan det få den angenäma och förädlade karaktären av ett verkligt hem. Det vilar alltid något av kasern däröver. För den nödiga ordningens upprätthållande bland en sådan skara vuxen ungdom måste en i viss mån likformig och mången gång summarisk behandling tillämpas, vilken icke lämnar tillräckligt rum för de olika individualiteternas utveckling. Livet råkar lätt in i ett visst tvång, som kan alstra leda, oppositionslust, hyckleri och ögontjänst. Man får besinna, att det här icke är fråga om barn utan om unga män av omkring 20 års ålder. Att under hela seminarietiden stänga inne dessa i internat har ansetts olämpligt även därför, att de vid sådant förhållande

under sin utbildningstid icke skulle få lära bruka sin frihet och odla sin ansvarskänsla utan komma att i detta avseende ganska omogna gå ut i sin verksamhet. En del av det väntade arbetsresultatet uteblir också understundom, enär det ej kan undvikas, att internerna rätt betänkligt störa varandra.

Som ovan antytts är nu också systemet stätt i avtagande i Preussen. Redan bor betydligt mer än hälften av alla seminarieeleverna i externat, och av preparandanstalternas lärjungar bo ej ens $\frac{1}{10}$ i internat. Att bland de senare antalet interner är jämförelsevis så ringa beror bland annat just därpå, att en stor mängd av preparandanstalterna inrättats eller väsentligt utvidgats under senare tid, sedan förtroendet till internaten försvagats. Dessutom torde vid privatanstalterna det nödiga kapitalet felas, och där städerna grundat preparandanstalter, ha de mestadels icke velat beröva stadsbefolkningen den lilla ekonomiska fördel, som kan följa med elevernas inackordering i hemmen.

Annars är ju påtagligt, att internatslivet skulle för de yngre lärjungarna vara lämpligare än för de äldre. Åtskilliga av dem, som vilja behålla internaten, framhålla också denna omständighet samt önskvärdheten, att internatslivet icke måtte åläggas någon elev såsom tvång, utan att han må själv få välja detta eller externatet.

Vid inträdet i seminariet få aspiranterna förplikta sig att återbetala allt från anstalten i kontanta penningar eller in natura mottaget understöd och dessutom betala 30 Mark för åtnjuten undervisning under varje i anstalten tillbragt termin,

1. om de före slutad utbildning, utan att vara därtill nödgade av sjukdom, frivilligt lämna seminariet eller på grund av otillfredsställande uppförande mot sin vilja avlägsnas därifrån,

2. om de under de fem första åren efter avgångsexamen vägra att övertaga av vederbörande myndighet anvisad offentlig skoltjänst.

Ehuru, som ovan är nämnt, preparandanstalt och seminarium icke med avseende på organisationen bilda en enhetlig anstalt, så utgöra de dock numera med avseende på läroplanen ett organiskt helt. Preparandanstalten kan i det hela anses som en omedelbar fortsättning på den vanliga folkskolan, och dess uppgift angives vara att på grundvalen av de

i folkskolan inhämtade kunskaperna föra elevernas allmänbildning vidare. I den nedersta klassen har det ansetts nödigt att göra en del av det lärostoff, som tillhör folkskolans överstadium, till föremål för förnyad behandling, dels för att därigenom bringa de från olika skolor kommande lärjungarna upp till någorlunda lika kunskapsnivå, dels ock för att ge dem tillfälle att djupare intränga i innehållet och mera självständigt tillägna sig detsamma.

Seminariet får numera förutsätta såsom inhämtade de kurser, som äro föreskrivna för preparandaanstalterna, och bygger omedelbart sin läroplan på dem. Sedan preparandanstalterna genom 1901 års bestämmelser blivit enhetligt och verkningsfullt ordnade, har dit kunnat hänvisas en stor del av det lärostoff, som förut tillhört seminariet, och i den senare anstalten har man i stället kunnat gå betydligt längre än förut var fallet, ävensom ge eleverna tillfälle till mera självständiga studier och en grundligare praktisk utbildning. Seminariets uppgift angives vara att dels fullständiga och avsluta den allmänbildande undervisningen, dels ock förmedla den för lärarkallets skötande erforderliga fackutbildningen.

Då det huvudsakliga av nämnda fackutbildning är förlagt till sista seminarieåret och under detta kräver mycken tid, så bringas den egentliga undervisningen i några ämnen, nämligen geografi, matematik och naturkunnighet, till avslutning i andra seminarieklassen, och under sista året sysslar man i fråga om dessa ämnen blott med deras metodiska behandling i folkskolan.

Redan i preparandanstalten avslutas biblisk historia, katekes, modersmålets elementargrammatik, elementär räkning, gamla historien och väl-skrivning, vilka ämnen således icke upptagas i undervisningen på seminariet.

4. Intagning av elever i lärarseminarierna.

Före varje läsårs början, på tid, som av provinsialskollegiet kungöres, förrättas vid varje seminarium inträdesprövning. Ansökan skall senast tre veckor före prövningens början göras hos seminariets direktor och åtföljas av:

- 1) dopsedel (intyg om ålder),
- 2) intyg om vaccination och revaccination samt friskbetyg, utfärdat av legitimerad läkare,
- 3) för sökande, som omedelbart komma från en annan läroanstalt, en av anstaltens föreståndare utfärdad attest om uppförande, för andra officiell attest om oförvitlighet,
- 4) en förklaring av fadern eller i dennes ställe av den som därtill är närmast, att han skall bekosta den sökandes uppehåll vid seminariet, jämte ett intyg av vederbörlig ortsmyndighet, att han förfogar över nödiga medel härför.

Sökande skall ha fyllt 17 år men icke överskridit det 24:de. Provincialskollegiet äger att i undantagsfall efter egen beprövning intaga sökande, som fyllt 24 år, om hans personliga kvalifikationer och föregående sysselsättning särskilt väl motivera en sådan åtgärd.

De sökande, som i övrigt befunnits berättigade till inträde, skola underkastas särskild undersökning av seminariets läkare, och är deras intagning beroende av denna undersöknings resultat.

En sökande, som genomgått en stads- eller statspreparandanstalt och där avlagt godkänd avgångsexamen, är på grund därav, vad ådagalagda kunskaper beträffar, berättigad till inträde i seminariet utan prövning. Övriga sökande skola undergå skriftligt och muntligt kunskapsprov inför en prövningskommission, bestående av seminariets lärarkollegium under ordförandeskap av en provinsialskollegiets kommissarie.

Den skriftliga prövningen omfattar:

- 1) utarbetandet av en uppsats på modersmålet och
- 2) en översättning från modersmålet till det främmande språk, som i seminariet läses, samt
- 3) besvarandet av ett antal frågor i de olika ämnena; (i ämnena religionslära, historia, geografi och naturkunnighet kan det utbytas mot skrivning av en kort uppsats i vart och ett av dessa ämnen).

Prövningskommissionen har rätt att från deltagande i den muntliga prövningen utesluta sådana, vilkas omogenhet otvivelaktigt visar sig i de skriftliga arbetena.

Den muntliga prövningen skall, såvida detta icke genom särskilda förhållanden är ogörligt, åtminstone i ett huvudämne ske inför hela kommissionen. Så ofta den muntliga prövningen förrättas i avdelningar, skola i varje avdelning minst två av kommissionens medlemmar vara närvarande.

De kurser, för vilka de inträdessökande skola kunna svara, äro alldeles de samma, som äro föreskrivna för godkänd avgångsexamen från preparandanstalerna, vadan omfattningen av desamma framgår av den nedan intagna förteckningen över lärokurser för nämnda anstalter. En sökande, som icke kunnat godkännas i alla ämnen, kan intagas blott under den förutsättning, att kommissionen genom prövningsresultatet i det hela vunnit den övertygelsen, att den ifrågavarande sökanden kan väntas komma att fylla luckorna i sina kunskaper. Rörande musiken (inbegripet sång) finnas särskilda föreskrifter. Den, som på grund av bristande gehör icke kunnat godkännas i detta ämne, kan ändå antagas till elev. Av två i övrigt likställda sökande har den musikaliskt begåvade företräde, om det icke går an att ta in båda. Inträde i seminariet får icke vägras någon sökande på grund av otillräcklig eller felande förbildning i orgelspelning.

Då, såsom av ovanstående framgår, preparandanstalernas kurser blivit satta som norm för kunskapsfordringarna vid inträdet i seminariet, så grundar sig detta förhållande på förutsättningen, att de blivande seminarieeleverna i regeln genomgå någon av förutnämnda anstalter. Förutsättningen stämmer också med de faktiska förhållandena. Folkskola, preparandanstalt, seminarium beteckna, fränsett några undantag, de olika stadierna i de preussiska folkskollärarnas bildningsgång. Då de ju vidare från seminariet utgå till verksamhet i folkskolan, så är därmed kretsen sluten.

Det har särskilt under de senast gångna årtiondena icke saknats röster, som betecknat denna bildnings- och intressekrets såsom mindre lämplig, enär den såväl i sig själv vore väl trång som ock för litet berördes av andra yrkes- och samhällsklassers bildningsgång. Faran av en viss ensidighet i bildning, intressen och livssyn vore därför icke utesluten.

Mot nämnda olägenhet har man velat finna bot dels genom en mångsidigare rekrytering av seminariernas elevkår, dels ock genom att söka bereda de från seminariet utgångna lärarna tillfälle att tillsammans

med andra bildningssökande idka studier vid landets högskolor. Detta senare moment kommer vidare att beröras i avdelningen om lärarnas fortbildning. Vad det förra beträffar, så bör erkännas, att det preussiska seminariesystemet i detta avseende besitter större utvecklingsmöjlighet än t. ex. det sachsiska med dess enhetliga sexklassiga seminarier, enär ju i Preussen möjlighet står öppen att vinna tillträde till den treåriga seminariekursen även för sådana, som annorstädes än i preparandanstalten förvärvat sina förkunskaper.

5. Lärokurser och undervisningsmetoder.

Timplan för preparandanstalt och seminarium i Preussen.

	Preparandanstalt.			Seminarium.			
	Kl. III.	Kl. II.	Kl. I.	Kl. III.	Kl. II.	Kl. I.	
Pedagogik	—	—	—	3	3	3	
Övningsundervisning i skolan	—	—	—	—	—	4—6	
Provlektioner och kritik m. m.	—	—	—	—	(4) ¹⁾	4	} ingående bland lektionerna för övriga ämnen.
Religionslära	4	4	3	3	4	3 ¹⁾	
Tyska språket	5	5	5	5	5	3 ¹⁾	¹⁾ därav 1 metodik.
Ett främmande språk	3	3	3	2	2	2	
Historia	2	2	3	2	2	2	
Matematik	5	5	5	5	5	1 ¹⁾	¹⁾ metodik.
Naturkunnighet	2	4	4	4	4	1 ¹⁾	¹⁾ metodik.
Geografi	2	2	2	3	2	1 ¹⁾	¹⁾ metodik.
Välskrivning	2	2	1	—	—	—	
Teckning	2	2	2	2	2	1	
Gymnastik	3	3	3	3	3	3 ¹⁾	¹⁾ därav 1 metodik
Musik	3	4	5	4	4	4	för varje avdelning
Lanthushållning	—	—	—	1	1	—	¹⁾ körsång.
Summa	34	37	37	38	38	33—35	

I det följande gives en sammanfattning av läroplanen för preparandanstalterna och läroplanen för lärarseminarierna samt av de metodiska anvisningarna. Bemärkas bör, att III klassen är den lägsta inom vardera slaget av anstalter och I klassen den högsta.

Pedagogik.

Semnariet.

III klassen (3 t.): Grundläggande undervisning i psykologi och logik. Allmän undervisningslära.

II klassen (3 t.): Uppfostringslära. Under 2:a terminen pedagogikens historia.

I klassen (3 t.): Pedagogikens historia fortsatt och avslutad. Skolhygien. Skolorganisation, skolförfattning och skolförvaltning. Anvisning rörande lärarnas fortbildning.

Undervisningen i psykologi skall meddelas med tillhjälp av rikliga åskådningsmedel och grundas på iakttagelser, erfarenheter och exempel. Den skall bilda grundlaget för undervisnings- och uppfostringsläran och omfatta själslivets huvudsakliga företeelser och förlopp samt deras lagar ävensom utvecklingen av barnets själsliv, såväl dess normala förlopp som de viktigaste sjukliga företeelserna.

I pedagogikens historia lägges huvudvikten på tiden efter reformationen. Man bemödar sig om att i åskådliga bilder teckna viktigare skeden och de mest betydande personligheterna under hänvisning till samtida viktigare företeelser på övriga kulturområden. Några pedagogiska arbeten skola helt eller delvis studeras dels på lärorummet, dels mera fritt i hemmet. Vikt lägges vid förstående av samtidens pedagogiska uppgifter och strävanden.

Skolpraktik och metodikundervisning.

II klassen. Elevernas praktiska utbildning börjar under näst sista seminarieåret. Från början av detta år hålla de olika seminarielärarna mönsterlektioner i sina ämnen inför eleverna. Dessa lektioner åtföljas av samtal, rörande sig kring sådana metodiska förhållanden, i vilka läraren för tillfället vill införa eleverna. Därefter ha dessa senare att själva försöka sig med små undervisningsprov, som sedan göras till föremål för samtal. Till sådana provlektioner skola klassens samtliga lärjungar vara skriftligt förberedda, och flera av dem kunna den ena efter den andra

under samma lektion bli framkallade att undervisa. Dock måste arbetet ordnas så, att ingen behöver förbereda sig på mer än högst två undervisningsprov under samma vecka. De flesta undervisningsövningarna för denna klass företagas i ämnena religionslära, tyska språket och matematik samt ett mindre antal i övriga ämnen.

I klassen. Under hela sista seminarieåret, med undantag av några veckors tid näst före slutet, får varje elev själv meddela undervisning i skolan 4—6 timmar i veckan. Seminariets ämneslärare äro i regeln handledare i sina ämnen, lämna och förbereda uppgifter samt hålla kritik. Eleverna skola i allmänhet skriftligt förbereda sig, och deras utkast genomses av handledaren. Varje elev erhåller icke under detta år övning i att undervisa i alla skolans ämnen, utan hans undervisning koncentreras på ämnena religionslära, tyska språket och räkning samt ett fjärde ämne. Varje vecka förekomma dessutom mönster- och provlektioner delvis även i andra ämnen än de ovannämnda. På bestämda tider skola grupper av elever åhöra sina kamraters lektioner, och man söker därvid ordna det så, att de huvudsakligen få åhöra lektioner i de ämnen, i vilka de själva icke bli i tillfälle att undervisa. En gång i veckan håller övningsskolans föreståndare ett sammanträde med hela I klassen, varvid elevernas erfarenheter under praktiken i skolan göras till föremål för överläggning. Iakttagelser rörande barnens flit, uppförande och individuella läggning m. m. kunna då giva värdefulla uppslag till samtal om undervisningens och tuktens ändamålsenliga handhavande.

Undervisningen i de olika ämnenas speciella metodik lämnas i regeln av vederbörande ämneslärare. Vid densamma skola eleverna även göras bekanta med de förnämsta böcker och åskådningsmedel, som kunna stå till buds vid undervisningen i ämnet. Någon uppmärksamhet ägnas bland annat även åt den historiska utvecklingen av ämnets metodik.

Religionslära.

(För evangeliska läroanstalter.)

a. Preparandanstalt.

III klassen (4 t.): Gamla testamentets bibliska historia. De tio buden och första trosartikeln av katekesen. Ett antal kyrkopsalmer.

II klassen (4 t.): Nya testamentets bibliska historia till första pingstdagen. Av katekesen: andra trosartikeln, Herrens bön och sakramenten. Ett antal kyrkopsalmer.

I klassen (3 t.): Apostlarnas historia och i anslutning därtill bilder ur kyrkans historia till och med reformationen jämte bilder ur missionshistorien. Tredje trosartikeln av katekesen. Kyrkoåret och den allmänna gudstjänsten. Några viktigare drag ur den evangeliska psalmdiktningens historia. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen (3 t.): Bibelkunskap dels i gamla testamentet med huvudvikten lagd på psalmerna och de profetiska skrifterna, dels i de fyra evangelierna i nya testamentet, med särskild uppmärksamhet fäst vid bergspredikan, liknelserna och de johanneiska talen.

II klassen (4 t.): Bibelkunskap i nya testamentets brev. Det viktigaste av kyrkans — förnämligast den evangelisk-luterska kyrkans — historia intill närvarande tid.

I klassen (3 t.): Tros- och sedelära i anslutning till trosartiklarna och nya testamentets skrifter. Religionsundervisningens metodik.

Under läsningen av bibliska historien göra lärjungarna bekantskap med de geografiska och historiska förhållanden, som äro av vikt för riktig uppfattning av det ifrågavarande läroinnehållet, och i samband med bibelkunskapen redogöres för de bibliska böckernas uppkomst. Av de apostoliska breven synes romarbrevet vara föreskrivet till läsning överallt. Bland övriga brev kunna vederbörande lärare välja, vad de vilja genomgå. I preparandanstalt och seminarium behandlas delvis samma perioder av kyrkohistorien, men behandlingen är olika. På det tidigare stadiet fäster man sig huvudsakligen vid kyrkans yttre utveckling, på det senare vid läro-utvecklingen och det inre livet inom kyrkan.

För religionsundervisningen i de katolska anstalterna äro upprättade i någon mån avvikande kursplaner, vilka synas vara ägnade att ge en

mera elementär karaktär åt denna undervisning även på seminariestadiet. Av bibelkunskap och kyrkohistoria upptages mindre än i de evangeliska anstalterna.

Tyska språket.

a. Preparandanstalt.

III—I klassen (5 t. i var klass): Läsning av valda poetiska och prosaiska stycken från olika tider, men mest från den nyaste. Elementargrammatiken genomgås fullständigt. Rättskrivning. Uppsatsskrivning dels i hemmet dels å lärorummet. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen (5 t.): Läsning av Nibelungen och Gudrun, riddardikter; Hermann und Dorothea; delar av Homer; nyare episk diktning; Götz, Jungfrun av Orleans; stycken på prosa. Ljud- och uttalslära i förening med studium av språkorganen; tyska dialekter. En uppsats var tredje vecka.

II klassen (5 t.): De förnämsta personligheterna i den tyska litteraturhistorien under 1500- och 1600-talen jänte prov på deras verk. Skildringar av Klopstocks, Lessings, Herders, Göthes och Schillers liv och diktning i förening med läsning av Klopstocks oden, Göthes och Schillers tankelyrik, Minna von Barnhelm, Egmont; avdelningar ur Dichtung und Wahrheit, Göthes brev, prosastycken av Lessing m. m.

Översikt av tyska språkets historia. Ordens betydelseförskjutning. En uppsats var fjärde vecka.

I klassen (3 t.): De förnämsta bland Göthes och Schillers samtida på litteraturens område samt de viktigaste av de nyare dikterna jänte läsning av valda delar av deras verk. Därjänte läsning av folkvisor, Schillers Wallenstein, ett drama av Shakespeare; delar av Herders och Schillers prosa. En uppsats var fjärde vecka. Ämnets metodiska behandling i skolan.

På alla stadier övas färdighet i muntlig framställning, för vilket ändamål även föredrag hållas av eleverna. Det av gammalt brukliga långt gående sönderdelandet och förklarandet vid läsningen skall nu inskränkas

till det för uppfattningen av innehållet oundgängligen nödiga. Litteraturläsningen sker dels gemensamt i klassrummet, dels enskilt i hemmet. Seminarier och preparandanstalter ha frihet att utöver ovan angiven litteratur välja även annan för ordnat klasstudium och äro därjämte anbefallda att ge eleverna ledning vid val av privatlektyr samt åt dem förmedla kännedom om ungdoms- och folkskrifter från äldre och nyare tid. Utom skrivning av de vanliga uppsatserna förekommer även (på lärorummet) ett mera extemporerat och hastigt nedskrivande av något förut inhämtat, upplevat eller dylikt.

Främmande språk.

Som regel gäller, att obligatorisk undervisning skall meddelas antingen i franska eller engelska. Ettdera av dessa språk finnes därför infört vid varje preparandanstalt och seminarium. Vid valet mellan de båda språken skall avseende fästas vid lokala och andra förhållanden, som kunna vara av vikt. Avgörandet ligger hos provinsialskollegiet.

Målet, som eftersträvas, är att lärjungarna skola nå färdighet att läsa och förstå medelmåttigt svår text samt få någon övning i att muntligt och skriftligt använda språket. Huvudvikten lägges på lektynen. Man börjar med en läsebok och fortgår till skolupplagor av utländska författare. Mest sysselsätter man sig med berättande och historisk prosa. Goda diktsamlingar äro dock icke uteslutna. Litteraturhistoriska notiser givas. Det viktigaste av grammatiken läses. Talövningar och skrivövningar förekomma. Ämnet läses i preparandanstalt och seminarium under alla åren med följande antal veckotimmar: 3, 3, 3; 2, 2, 2.

I de seminarier, där före 1901 latin var infört (fakultativt), har det fått bibehållas. De elever, som studera detta språk, kunna på ansökan befrias från att deltaga i undervisningen i det moderna främmande språket.

Historia.

a. Preparandanstalt.

III klassen (2 t.): Översikt av Tysklands historia intill 1648.

II klassen (2 t.): Fortsättning av Tysklands historia med särskild vikt lagd på den brandenburg-preussiska historien intill närvarande tid.

I klassen (3 t.): Huvuddragen av Greklands och Roms historia med största vikten lagd på kulturutvecklingen. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen (2 t.): Tysklands historia till 1648; i samband härmed de delar av allmänna historien, som äro av betydelse för den tyska.

II klassen (2 t.): Tyska, särskilt den brandenburg-preussiska historien från 1648 till 1815. Allmän historia som i III klassen.

I klassen (2 t.): Nyaste historien från 1815 till närvarande tid. Statskunskap. Ämnets metodiska behandling i skolan.

Som av ovanstående synes, behandlas samma perioder av den tyska historien i preparandanstalten och seminariet. På förra stället lägges huvudvikten på en åskådlig skildring av de förnämsta historiska personligheterna och tilldragelserna. På seminariet lägger man mera an på uppfattningen av de politiska, sociala och kulturella förhållandenas utveckling, på händelsernas pragmatiska sammanhang och på väckandet av lärjungarnas förmåga att med tillhjälp av historien begripa den närvarande tiden. Vid studiet komma dels å lärorummet dels i hemmet historiska källskrifter och framstående historieskrivares (Rankes, Treitschkes, Mommsens) egna skrifter delvis till användning.

I Greklands historia lägges största vikten på tiden från perserkrigen till Alexanders död, i Roms historia fäster man sig mest vid striderna mellan patricierna och plebejerna, de puniska krigen samt Cesars och Augusti tid. Det övriga av gamla tidens historia behandlas mycket kortfattat. I tyska historien lägges huvudvikten på nyare tiden. Hemprovinsens särskilda historia beaktas.

Matematik.

a. Preparandanstalt.

III klassen. Räkning (3 t.): De 4 räknesätten i hela tal, decimalbråk och bråk. Medelvärden. Procenträkning börjas.

Geometri (2 t.): Linjer, vinklar, trianglar.

II klassen. Räkning (3 t.): Procenträkning fortsättes (ränta, rabatt etc.). Bolags- och blandningsräkning. Räkning beträffande försäkringsväsen. Beräkning av värdepapper (aktier och växlar).

Geometri (2 t.): Parallelogrammer, trapetsier, regelbundna månghörningar, cirklar.

I klassen. Räkning (3 t.): Algebra: hela tal och bråk. Proportioner. Ekvationer av första graden med en obekant. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen. Räkning (3 t.): Potenser, rötter, logaritmer. Ekvationer av första graden med flera obekanta.

Geometri (2 t.): Råta linjers proportionalitet och proportionella figurer. Stereometrien börjas.

II klassen. Räkning (3 t.): Ekvationer av andra graden. Aritmetiska och geometriska serier. Sammansatt ränta.

Geometri (2 t.): Stereometrien fortsättes. Konstruktion av algebraiska uttryck. Trigonometriska funktioner och beräkning av plana figurer.

I klassen (1 t.): Ämnets metodiska behandling i skolan.

Vid räkneundervisningen tagas exempel dels från andra kunskapsområden, t. ex. naturkunnigheten och geografin, dels från det praktiska livet, t. ex. lanthushållningen, handeln, kommunikationsväsendet, näringslivet o. s. v. Vid lämpliga tillfällen meddelas i samband med räkneundervisningen underrättelser om arbetsförhållanden och kapital, prisbildning, avlöning, hyra, arrende, ränta, växlar, checker och andra värdepapper, marknader och börser, tullar, skatter, försäkringsväsen m. m. dylikt. Huvudräkning övas flitigt.

I geometrien håller man strängt på noggranna och snygga teckningar, på klara och logiska bevis och de vunna satsernas tillämpning på konstruktions- och beräkningsuppgifter.

Naturkunnighet.

a. Preparandanstalt.

III klassen (2 t.): Naturbeskrivning (Naturbeschreibung): Hembygdens fanerogamer med lätt förståelig byggnad. Däggdjur.

II klassen (4 t.): a. Naturbeskrivning: Fanerogamer med svårförståeligare byggnad. Fåglar, reptilier, amfibier, fiskar.

b. Fysik: De enkla företeelserna hos fasta, flytande och gasformiga kroppar; kroppars allmänna egenskaper. Mekanikens första grunder.

I klassen (4 t.): a. Naturbeskrivning: De viktigaste utländska kulturväxterna; kryptogamer; växtsystematik; övning i att bestämma växter. Blötdjur, leddjur, maskar, stråldjur, zoofyter, urdjur.

b. Fysik: Svårare företeelser inom mekaniken; läran om ljudet. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen (4 t.): a. Naturbeskrivning: Läran om växternas och djurens former, inre byggnad och livsförrättningar. Människokroppens byggnad och livsförrättningar i samband med hälsolära.

b. Fysik: De sammansatta företeelserna hos fasta, flytande och gasformiga kroppar. Värmeläran, väderleksläran, magnetismen.

c. Kemi och mineralogi: Metalloider, lätta metaller.

II klassen (4 t.): a. Fysik: Läran om ljuset och elektriciteten.

b. Kemi och mineralogi: Metallerna slutbehandlas. De för jordskorpans bildning viktigaste bergarterna; de lösa jordlagren; för industrien viktiga mineral. Någon organisk kemi; läran om näringsmedlen.

I klassen (1 t.): Metodik.

Huvudvikten ligger icke på omfattningen av det vetande, som inhämtas, utan fastmer på det sätt, varpå ämnet studeras. Man utgår från iakttagelser och försök och leder lärjungarna till att själva se, pröva och tänka.

I botanik och zoologi börjar man med beskrivning av enstaka växter och djur, och genom jämförelse med besläktade former föras lärjungarna över till förståelse av systemet. Särskild vikt lägges på växternas och djurens byggnad och livsförhållningar. Frukträden och trädgårdsväxterna i allmänhet ävensom åkerjordens uppkomst och beskaffenhet behandlas noggrant.

I fysik och kemi studerar man genom experiment de olika företeelserna och leder sig så fram till uppfattning av de härskande naturlagarna och till kunskap om dessas användning.

Planmässigt ledda exkursioner ut i naturen samt till verkstäder och fabriker företagas.

I alla grenar av ämnet lägges stor vikt vid naturföremålens och naturkrafternas betydelse för naturens hushållning i det hela och för det praktiska livet: lantushållning, hantverk, industri, samfärdsel, hälsovård och dylikt.

Geografi.

a. Preparandanstalt.

III klassen (2 t.): Jordens form, storlek och rörelse; gradnätet; fördelning av land och vatten på jordytan och de viktigaste dragen av landets utformning; den rätta användningen av glober och kartor. — Hemprovinsen. — Tysklands geografi.

II klassen (2 t.): Övriga europeiska länder och Amerika.

I klassen (2 t.): Asien, Australien, Afrika, Tysklands kolonier. Allmän repetition.

b. Seminarium.

III klassen (3 t.): Det viktigaste av den allmänna geografien (fysio-geografi och biogeografi).

Speciell geografi: De främmande världsdelarna och Europa utom Tyskland.

II klassen (2 t.): Speciell geografi: Tyskland. Handelsgeografi och världssamfärdsel. Matematisk geografi. Något ur kartografien.

I klassen (1 t.): Metodik.

I preparandanstalten lägges huvudvikten på en genom åskådlig undervisning vunnen säker kunskap om de olika områdena med deras geografiska företeelser. I seminariet gäller det att genom jämförande betraktelse av de olika geografiska förhållandena (läge, klimat, ytbeskaffenhet, jordmån, växt- och djurvärld, befolkning m. m.) vinna inblick i dessas orsakliga sammanhang och inbördes växelverkan. I handelsgeografien fäster man sig framför allt vid Tysklands del i världshandeln och detta lands samfärdsel med andra land. På alla stadier förekommer kartritning.

Välskrivning.

Särskilda välskrivningsövningar förekomma i preparandanstalternas tre klasser med följande antal veckotimmar: 2, 2, 1. Det är därjämte ålagt eleverna att under hela studietiden beflita sig om en vårdad handstil, och för att hålla intresset härför vid liv anordnar man allt emellanåt ett välskrivningsprov. Sådant prov skall inom seminariet förekomma en gång i månaden i III och II samt fyra gånger under läsåret i I klassen.

Teckning.

a. Preparandanstalt.

III klassen (2 t.): Frihandsteckning av enklare föremåls konturer, företrädesvis naturformer.

II klassen (2 t.): Frihandsteckning av enklare kultur- och naturföremål (blad, frukter, musslor m. m.) med angivande av skuggan; färgträfnings- och skisseringsövningar.

I klassen (2 t.): a. Fortsättning av II klassens frihandsteckning. — b. Linearritning.

b. Seminarium.

III klassen (2 t.): a. Frihandsteckning: avbildning av enklare natur- och konstföremål; målning med vattenfärger; skisseringsövningar. — b. Linearritning.

II klassen (2 t.): a. Frihandsteckning: avbildning av svårare natur- och konstformer; fria perspektiviska övningar i framställande av en del av

teckningssalen, skolbyggnaden m. m.; målning med vattenfärger; skisseringsövningar. — b. Linearritning.

I klassen (1 t.): Fortsättning av II klassens övningar. Metodik.

Teckningsundervisningen rör sig hela tiden med verkliga föremål och avser såväl att skärpa lärjungarnas förmåga att iakttaga dessa som ock att bibringa färdighet att snabbt och säkert avbilda dem. Under hela kursen övas jämte teckning på papper även kritteckning å väggtaflor, delvis ur minnet. Härigenom vill man bland annat ge lärjungarna vana och färdighet att vid undervisningen i andra ämnen använda skoltavlan för att genom teckningar å densamma göra lektionerna åskådliga.

Gymnastik (Turnen).

I varje klass förekomma 3 gymnastiklektioner i veckan. Under preparandtiden och de två första seminarieåren skall en av dessa veckotimmar användas för fria lekar (under vintern även för skridskoåkning). I högsta seminarieklassen däremot skall den 3:dje timmen användas till teoretisk undervisning, omfattande gymnastikundervisningens metodik, gymnastikens betydelse för ungdomens kroppsutveckling och hälsa, underrättelser ur gymnastikens historia och slutligen en liten samaritkurs. Där de lokala förhållandena möjliggöra det, skall simning övas.

Musik.

Musikundervisningen upptar i de preussiska lärarbildningsanstalterna jämförelsevis mycken tid, beroende därpå att ifrågavarande anstalter äro förbundna att utbilda sina elever så, att dessa skola kunna ej blott meddela sångundervisning i skolorna utan även fullgöra kantors- och organisttjänst i kyrkorna. Icke så få lärarbefattningar på landsbygden och i de mindre städerna äro nämligen förenade med kantors- och organistbefattning. Detta har länge ansetts som en stor olägenhet vid lärarutbildningen, och olika utvägar ha föreslagits till förändring. Dels har man yrkat på en särskild kurs för utbildning av organister, så som ju förhållandet är hos oss; dels har man tänkt sig införandet av församlings-

diakoner, vilka då skulle övertaga kantors- och organistuppdraget, som sålunda skulle flyttas från lärarna.

Emellertid har ännu ingenting dylikt blivit genomfört, och därför ha vederbörande även 1901 varit tvungna att vid lärarutbildningen låta musiken behålla en ställning, varigenom den kräver mera tid än något annat ämne. I preparandanstalterna har detta ämne i III klassen 4, i II klassen 5, i I klassen 6 och i seminarierna i varje klass 5 undervisningstimmar i veckan. Av dessa timmar synas 2 i veckan i var klass ägnas åt sången, varvid huvudvikten skall läggas på inövandet av koraler, folkvisor, fosterländska sånger och liknande saker. Av instrumentalmusik förekomma violin-, piano- och orgelspelning. I seminarieklasserna är pianospelningen lärjungarnas privatsak, churu de, som ägna sig därät, erhålla undervisning av seminariets musiklärare. I preparandanstalterna skola de lärjungar, som ha ringa musikalisk begåvning, uteslutas från orgelspelningen, och i seminarieklasserna skola dylika lärjungar genom konferensbeslut befrias ifrån all musikundervisning utom sång- och violinövningarna.

Lanthushållning.

(Landwirtschaftlicher Unterricht.)

Den här ifrågavarande undervisningen motsvarar ämnet trädgårds-skötsel hos oss och är även till arten i mångt och mycket detsamma. Lärjungarna skola göra bekantskap med jordens skötsel och odlandet av de vanligaste lantbruksväxterna, men huvudvikten lägges på odlingen av köksväxter, på plantering och skötsel av fruktträd och de vanligaste trädgårdsblommorna samt på handledning i anläggandet av skolträdgårdar. Eventuellt kan även undervisning i silkesodling och biskötsel förekomma. Undervisningen i detta ämne pågår under 2 läsår (III och II seminarieklassen) med blott en timme i veckan. Men som redan är nämnt skall naturkunnigheten på alla de punkter, där den det kan, räcka handen åt den nu nämnda undervisningen.

* * *

En blick på här angivna kurser ger vid handen, att det är ett rätt akttningsbjudande kunskapsmått, som den preussiske folkskolläraren för sin utbildning har att tillägna sig. Det är en senare tids åskådning, som framkallat föreskrifterna härom liksom ock flera av de redan refererade anvisningarna beträffande studiesättet. Ännu så sent som vid mitten av 1800-talet ansåg man, att folkuppfostran skulle lida skada genom en högre bildning hos lärarna, enär dessa därigenom bleve främmande för folket. Även i Preussen har i detta avseende uppfattningen betydligt förändrat sig under de senaste årtiondena. Den nutida kulturen är av den art, att den måste uppbäras av en jämförelsevis god bildning hos hela folket. I den tävlan, som på olika områden pågår mellan nationerna, har folkbildningen visat sig vara en särdeles viktig faktor. Staten har därför stort intresse av att sörja för fullt effektiv utbildning av lärarna, och man synes därvid numera icke låta skrämna sig av fördomen, att en bättre bildning skulle avlägsna läraren från folket, sedan man funnit, att den bildade läraren har bättre förståelse för folket och dess intressen än den halvbildade.

Förr ville man giva den praktiska utbildningen till väsentlig del samtidigt med den teoretiska på så sätt, att undervisningen i seminarieklasserna meddelades i den form, som de blivande lärarna skulle ge den i folkskolan. Det var vid tiden för de stiehlska regulativens utfärdande, som denna metod härskade i Preussen, men ännu 1872 var den därstädes ej alldeles avlyst. »Undervisningen ger överallt tillika med innehållet även metoden», och »den undervisning, som seminaristerna mottaga, skall till sin form vara ett mönster för den, som de såsom lärare senare skola meddela» — så hette det bland annat i § 10 av de »Allmänna bestämmelserna» nyssnämnda år. Emellertid har den ifrågavarande metoden visat sig onaturlig och för en verkningsfull seminarieundervisning hinderlig och har icke blivit anbefalld i 1901 års bestämmelser.

Dessa bestämmelser, som skarpare skilja mellan allmänbildning och fackutbildning, låta bibringandet av kännedomen om folkskolans undervisningsform vara en uppgift för metodikundervisningen och de praktiska övningarna i skolan. Undervisningen i seminarieklasserna får som sig bör

rätta sig efter elevernas ålder och bildningsståndpunkt. I de olika ämnena ges anvisning rörande mera fria självstudier, och i seminariebiblioteken tillhandahållas populärvetenskapliga arbeten för dessa studier.

6. Obligatoriska lärarprövningar.

I Preussen liksom i allmänhet i Tyskland lägges som bekant stor vikt vid examina. För folkskollärarna finnas två obligatoriska prövningar. Den första, som förrättas vid avgången från seminariet, kallas avgångsprövning eller första lärarprövningen (Seminentlassungsprüfung, erste Lehrerprüfung) och berättigar till mera tillfällig anställning som lärare i folkskola. Den andra prövningen, som skall följa tidigast två, senast fem år efter den första, kallas andra lärarprövningen (zweite Lehrerprüfung) och berättigar till ordinarie anställning vid folkskola.

Avgångsprövningen.

Denna förrättas av en prövningskommission, bestående av provincialskollegiets kommissarie såsom ordförande, en bezirksregeringens kommissarie samt av direktorn och samtliga ordinarie lärare vid seminariet.

Examen börjar med skriftliga prov, nämligen:

1) en uppsats över något ämne, hämtat från undervisnings- och uppfostringsläran eller från pedagogikens historia eller från den tyska litteraturen;

2) och 3) bearbetning av en uppgift i religionslära och en i historia;

4) en översättning från det främmande språket till tyska;

5) för dem, som deltagit i orgelspelning och harmonilära, bearbetning av en koral.

För första uppgiften medges en tid av 4 timmar, för var och en av de övriga 2 timmar.

Efter det skriftliga provet utdelas uppgifter för ett praktiskt undervisningsprov i övningsskolan, och två dagar lämnas lediga till förberedelse för nämnda prov, som för varje elev består i hållandet av en lektion i

något av skolans obligatoriska ämnen jämte uppsättandet av utförlig disposition till nämnda lektion.

Till sist förrättas muntlig prövning i pedagogik, religionslära, tyska, historia, det främmande språket och i samtliga folkskoleämnens metodik. Före 1901 skulle den muntliga prövningen ske inför samtliga kommissionens medlemmar. Numera tillkommer det ordföranden att bestämma, i vilken utsträckning undervisningsproven och den muntliga prövningen skola ske inför hela kommissionen eller i avdelningar. I varje avdelning skola minst tre medlemmar av prövningskommissionen vara närvarande. De seminariets egna elever, som utfört alltigenom goda skriftliga prov, befrias från muntlig prövning. De elever, vilka vid flyttningen till högsta klassen icke erhållit fullt betyg i naturkunnighet och geografi, skola i avgångsprövningen prövas i dessa ämnen. Efter prövningsresultatet i det hela avgör kommissionen, om examen skall godkännas eller icke. Därvid är att iakttaga, att i ämnena pedagogik, religionslära, tyska och historia intet underbetyg får förekomma, såframt examen skall kunna godkännas. En privatist får icke heller ha underbetyg i matematik.

Avgångsprövning står öppen även för aspiranter, som icke genomgått seminariet, om de fyllt 20 år och därjämte förete intyg om oförvitlig vandel och om sådana kroppsliga förutsättningar, som äro nödvändiga för lärarkallet. De underkastas prövning i seminariets alla ämnen. Numera är det blott undantagsfall, att någon, som icke är seminarieelev, anmäler sig till prövning, enär de stegrade fordringarna i examen bereda föga utsikt att bestå densamma utan att ha genomgått seminariet.

Andra lärarprövningen.

De studier, som den unge läraren under åren närmast efter avgången från seminariet — vanligen på egen hand — driver för att förbereda sig till den förestående andra lärarprövningen, böra också beaktas, då det är fråga om den preussiske folkskollärarens ordinarie utbildning för kallet, alldenstund full kompetens för ordinarie anställning först genom nämnda prövning vinnas.

Prövningen förrättas vid seminarierna på av myndigheterna offentliggjord tid och av samma examenskommissioner, som förrätta avgångs-

prövningarna. Avskaffandet av den andra lärarprövningen har varit starkt ifrågasatt. Läraren borde, menade man, genom själva sitt arbete i skolan — vilket ju skolinspektören tar kännedom om och bedömer — få visa sin skicklighet och lämplighet för ordinarie anställning. Emellertid bibehölls dock vid lärarbildningsväsendets reformering 1901 den ifrågasatt prövningen, dock med vissa förändringar. Förut hade den ofta bestått i ett utrönande av att läraren vederbörligen repeterat seminariets lärokurser, vadan ock prövningen i dagligt tal kallades repetitionsprövning (Wiederholungsprüfung). I de nya bestämmelserna säges uttryckligen ifrån, att den icke får ha denna karaktär, utan att dess viktigaste uppgift skall vara att utröna den duglighet läraren förvärvat att förvalta en skoltjänst, och, för att därvid hans praktiska skolarbete skall kunna komma till vederbörligt beaktande, skall hans ansökan om prövning åtföljas av detaljerat utlåtande från folkskolinspektören. Har hans förhållande i tjänsten varit otillfredsställande, kan bezirksregeringen till och med förvägra honom att delta i prövningen. Som regel gäller, att läraren skall anmäla sig till prövning, sedan han under minst två, högst fem år haft full tjänstgöring vid skolor i Preussen. Bifalles ansökan, såsom väl i regeln är fallet, så hänvisas av provinsialskollegiet den sökande till något av seminarierna inom det bezirk, där han har tjänstgöring. Prövningen omfattar:

1) en uppsats över ett pedagogiskt ämne (skriven under bevakning på 4 timmar);

2) ett undervisningsprov;

3) muntlig examination i pedagogik, i minst tre folkskolämnens speciella metodik samt i ett kunskapsämne, som av examinanden väljes.

Vid den muntliga prövningen i pedagogik skall man beträffande varje examinand söka utröna hans insikter rörande den preussiska folkskolans historiska utveckling, hans förmåga att i undervisnings- och uppfostringsverksamheten tillämpa psykologiska lärdomar, hans under tjänsten vunna erfarenhet och hans bekantskap med de skolförordningar, som gälla inom vederbörande bezirk. Läraren skall ha gjort ett särskilt pedagogiskt arbete till föremål för specialstudium, och det tillhör nu kommissionen att även tillse, med vilken grundlighet nämnda studium drivits. Vad det valfria ämnet beträffar, förutsättes, att läraren även i detta utvalt något

arbete till närmare studium eller på annat sätt gjort grundligare bekantskap med någon viss gren av ämnet.

Om en lärare utexaminerats från seminariet, ehuru i något ämne luckor i hans kunskaper förefunnits, så att han till följd därav ej kunnat erhålla fullt godkänt betyg i detta ämne, så skall vid den andra lärarprövningen även utrönas, i vad mån nämnda luckor blivit fyllda.

För den, som i prövningen godkännes, utfärdar kommissionen betyg, som berättigar till ordinarie anställning. Den underkände äger tidigast efter $\frac{1}{2}$ års förlopp undergå förnyad prövning.

7. Lokaler, bibliotek och undervisningsmateriell.

Redan 1872 föreskrefs för de preussiska seminarierna, att till befrämjande av undervisningsarbetet skulle vid vart och ett av dem, jämte ett gott bibliotek, ett fysikaliskt kabinett och om möjligt ett kemiskt laboratorium, finnas en ändamålsenlig sammanställning av de mest beaktansvärda, resp. mest beprövade undervisnings- och åskådningsmateriellen. Ifrån den tiden synes man också ha sört för att seminariebyggnaderna därjämte innehålla, utom samlingssal, klassrum och lärarrum, även teckningssal, musikal, rum för biologiska och geografiska samlingar, biblioteksrum och läsesal. Till seminariet hör vidare gymnastiksal och ofta även en liten badinrättning.

Biblioteken äro ofta mycket rikhaltiga och väl ordnade. På flera ställen i de nya läroplanerna föreskrives, att undervisningen skall stödjas och utfyllas genom mera fritt studium av lämpliga arbeten. Sådana tillgängliga också i seminariebiblioteken. Och för att göra dessa lätt tillgängliga har man på många ställen inrättat särskild läsesal. Här brukar man även framlägga till påseende nyare litteratur, som kan vara av större intresse för eleverna i deras studier. Under sin seminarietid skall den blivande läraren göra bekantskap med tillgänglig folk- och ungdomslitteratur. Seminariebiblioteken innehålla därför en särskild rätt omfattande samling av sådan litteratur. Slutligen må nämnas, att äldre och nyare skönlitteratur och flera tidskrifter hållas tillgängliga.

8. Seminariernas lärare.

Den närmaste ledningen av seminariet och en del av undervisningen i detsamma bestrides av en direktor. Bland övriga lärare gör man skillnad mellan seminarie-överlärare (Seminar-Oberlehrer) och seminarielärare (Seminarlehrer).

Många av direktorerna och överlärarna ha vunnit sin kompetens genom omfattande universitetsstudier och särskild pedagogisk utbildning. Men av de övriga torde flertalet ha på annan väg kommit in i seminarierna. För att klargöra de olika sätt, på vilka man kan meritera sig för anställning som lärare vid ett seminarium, är det nödvändigt att omtala ännu ett par examina.

Personer, som önska anställning vid de läroanstalter, som motsvara våra allmänna läroverk, ha att vid universitetet avlägga *examen för högre lärartjänst* (Prüfung für das höhere Lehramt). För tillträde till denna examen fordras bland annat studentbetyg och minst 3 års regelbundna universitetsstudier. Examen, som omfattar prövning dels i filosofi, pedagogik, tysk litteratur och (för kristna trosbekännare) religionslära, dels i tre andra av examinandens valda ämnen, ger den teoretiska kompetensen. Den praktiska vinnes genom provår m. m. Åtskilliga bland seminariernas lärare ha meriterat sig på detta sätt.

För många har emellertid studiegången varit en annan. Det finns en *prövning för lärare vid mellanskolor* (Prüfung der Lehrer an Mittelschulen). Denna prövning förrättas av en kommission, som för detta ändamål årligen bildas i varje provins. Prövning hålles i varje provins två gånger årligen. Rättighet att undergå densamma ha ej blott präster och sådana studenter, vilka efter avlagd mogenhetsexamen inskrivits vid universitet och under minst tre år regelbundet ägnat sig åt universitetsstudier för högre lärarexamen eller åt universitetsstudier i teologi, utan även folkskollärare, som godkänts i den i en föregående avdelning omnämnda andra lärarprövningen.

Prövningen omfattar pedagogik och två andra av examinandens bland nedanstående ämnen valda: 1. religionslära, 2. tyska, 3. franska, 4. engelska, 5. historia, 6. geografi, 7. matematik, 8. botanik och zoologi,

9. fysik och kemi jämte mineralogi. Examinanden har först att i hemmet under en tid av 8—12 veckor skriva en uppsats över ett förelagt tema inom något av de valda ämnena. Därefter sker prövningen dels skriftligt, dels muntligt inför kommissionen.

Som exempel på vad som kräves för godkänd examen anförs här fordringarna i ett bland ämnena, matematik. Allmän aritmetik till och med beviset för binominalteoremet med godtyckliga exponenter; algebra till och med tredjegrads ekvationer och den algebraiska analysens viktigaste serier; plan geometri till och med läran om harmoniska punkter och linjer, kordaler, likformighetspunkter och axlar; rymdgeometri; plan trigonometri; teorien för maxima och minima; plan analytisk geometri med rätvinkliga koordinater till och med kägelsnitten; säkerhet i trigonometriska tabellers användning.

Ovanstående ger en föreställning om huru pass mycket de fastställda examenskurserna i matematik överskrider de förut angivna seminariekurserna. I övriga ämnen äger ett liknande förhållande rum. I examen ingår även redogörelse för de båda valda ämnenas metodiska behandling i högre flickskolor och mellanskolor ävensom undervisningsprov i ettdera av dessa slags skolor.

Den som blivit i examen godkänd, erhåller betyg, som berättigar till lärarbefattning i de nu nämnda skolorna i ämnen, som ingått i själva examen eller i en på likartat sätt förrättad efterprövning.

Vill en sålunda kvalificerad lärare efter ytterligare studier underkasta sig ännu en examen, den s. k. *rektorsprövningen* (Prüfung der Rektoren), så kan han därigenom vinna kompetens som föreståndare för högre flickskola eller mellanskola eller som ledare för en större flerklassig folkskola, och han kan på denna väg även bli ämneslärare vid ett seminarium.

Rektorsprövning förrättas i varje provins två gånger årligen av de nyssnämnda prövningskommissionerna. Rättighet att genomgå densamma ha blott sådana sökande, som äga åtminstone den kompetens, som erfordras för lärare vid högre flickskolor eller mellanskolor, och som dessutom varit i tjänst som lärare under minst tre år. Prövningen omfattar följande kunskapsområden: psykologi; alla grenarna av pedagogiken inklusive skol-

författning och skolförvaltning; speciell metodik i alla skolämnena, även innefattande en översikt av den historiska utvecklingen av ämnenas metodiska behandling och kännedom om de viktigaste vetenskapliga hjälpmedel, som stå läraren till buds; slutligen i vissa fall även främmande språk. Även denna prövning inledes med utarbetandet i hemmet av en uppsats över förelagt tema på en tid av 8—12 veckor. Själva examen inför kommissionen är såväl muntlig som skriftlig.

Lärarna i övningsämnena besitta i regeln en jämförelsevis mycket omfattande allmänbildning. För den speciella utbildningen i teckning finnas teckningslärarseminarier, förbundna med konstskolorna i Berlin, Breslau, Kassel, Königsberg och Düsseldorf. För utbildning av musiklärare finnes ett särskilt musikinstitut i Berlin (Königl. akad. Institut für Kirchenmusik) och för gymnastiklärare en gymnastikanstalt (Königl. Turnlehrerbildungsanstalt), ävenledes i Berlin. Dock kunna tecknings- och gymnastiklärarna även förskaffa sig de nödiga kunskaperna och färdigheterna på annan väg och vinna den formella kompetensen genom att undergå prövning inför någon av de kommissioner, som för sådant ändamål äro tillsatta. De lärare, som sköta undervisningen i lanthushållning, bruka ha genomgått en kortare kurs vid någon lantbruksskola.

9. Kvinnliga och privata seminarier.

I Preussen har man liksom i allmänhet i Tyskland blott ett jämförelsevis ringa antal lärarinnor vid folkskolorna, och staten underhåller blott ett litet antal kvinnliga folkskoleseminarier. I början av år 1911 funnos 17 sådana (mot omkring 180 manliga).

Till en början var utbildningskursen vid de kvinnliga seminarierna ofta blott 1-årig, stundom 2-årig. Nu är kursen i regeln 3-årig.

Utom de jämförelsevis få lärarinneseminarier, som underhållas av staten, ha hittills funnits en stor mängd dylika anstalter av kommunal eller privat natur. Några av dessa äro fristående seminarier, men de flesta ha utgjort lärarinnebildningskurser, förenade med högre flickskolor.

I regeln ha också de kvinnliga seminarieeleverna kommit från dessa flickskolor. Några preparandanstalter av den art som de för manliga elever inrättade finnas icke för flickor. De högre flickskolorna lämna talrika skaror av väl skolade inträdessökande. Men man har även i Preussen insett det olämpliga i att lärarinnekåren nästan uteslutande rekryteras med stadsflickor. För att flickor från landet, som icke varit i tillfälle att genomgå någon högre flickskola utan erhållit sin undervisning i folkskolan, icke måtte alldeles utestängas från lärarinnekallet, har man därför vid några lärarinneseminarier inrättat två förberedande klasser. Följande timplan anses typisk för en sådan förberedande avdelning.

**Exempel på timplan för de förberedande klasserna vid ett
lärarinneseminarium.**

	K l a s s	
	II.	I.
Religionslära	3	3
Tyska	4	4
Engelska	4	4
Historia	2	2
Geografi	2	2
Räkning	3	3
Naturkunnighet	3	3
Teckning	2	2
Skrivning	2	2
Handarbete	2	2
Sång	1	1
Gymnastik	2	2
Summa	30	30

Seminarieavdelningarna hava sins emellan varit mycket olika. Emellertid må här meddelas ett par exempel på timplaner även från dessa.

Exempel 1.

	K l a s s			
	III.	II.	I.	
Pedagogik	3	3	3	
Religionslära	3	4	3 ¹⁾	1) därav 1 metodik.
Tyska	5	5	3 ¹⁾	1) därav 1 metodik.
Franska	(3)	(3)	(3)	valfritt.
Engelska	3	3	3	
Historia	2	2	2	
Matematik	5	4	1 ¹⁾	1) metodik.
Naturbeskrivning	2	1	} 1 ¹⁾	1) metodik.
Fysik och kemi	2	2		
Geografi	2	2	1 ¹⁾	1) metodik.
Teckning	2	2	2	
Gymnastik	2	2	1	
Körsång	1	1	1	
Klassång	1	1	} 1	
Violinspelning	1	1		
Pianospelning	(1)	(1)	—	valfritt.
Handarbete	1	1	—	
Metodik och provlektioner	—	—	4	
Övningsundervisning	—	—	4—6	
Summa obligatoriska lektioner	35	34	30—32	

Lärrinneutbildningen har hittills oftast varit gemensam för folkskol-lärrarinnorna och för dem, som önskat anställning vid de högre flickskolorna. För de senare hava de föreskrivna fordringarna i tyska och historia varit något större. Men huvudolikheten har bestått däri, att för anställning i flickskola fordrats prövning i franska och engelska, vilket däremot icke varit föreskrivet för folkskollärrarinnorna, ehuru väl dessa i regeln både studerat åtminstone ett av nämnda språk och undergått prövning i detsamma.

Som redan antytts, har också utbildningen för båda slagen av lärarinnor oftast varit gemensam. Dock har man på några ställen gjort en skillnad. Av de båda timplanerna från lärrinneseminarier ger n:o 1

Exempel 2.

	K l a s s			
	III.	II.	I.	
Pedagogik	2	3	6	I översta klassen (I) förekommer dessutom något praktiska undervisningsövningar.
Religionslära	2	2	2	
Tyska	4	4	4	
Franska	4	4	4	
Engelska	4	4	4	
Historia	3	2	2	
Matematik	2	2	2	
Naturkunnighet	3	2	2	
Geografi	1	1	2	
Teckning	2	1	—	
Skrivning	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	
Handarbete	1	1	—	
Sång	2	2	2	
Gymnastik	1	1	1	
Hospitering i skolan	—	1	1	
Summa	31 $\frac{1}{2}$	30 $\frac{1}{2}$	32	

exempel på en plan, som tillämpats, där man lagt huvudsaklig vikt på utbildandet av folkskollärarinnor, och n:o 2 härleder sig från en anstalt, som haft till huvudsyfte att utbilda lärarinnor för högre flickskolor. Likheten mellan exemplet 1 och timplanen för de manliga preussiska seminarierna är ju omisskännelig.

Den 18 augusti 1908 utfärdades bestämmelser rörande omorganisation av det högre flickskoleväsendet i Preussen. (Bestimmungen über die Neuordnung des höheren Mädchenschulwesens.) Dessa bestämmelser trädde i kraft vid påsken år 1909. Lärokursen i den högre flickskolan skall nu vara tioårig (motsvarande hos oss en sjuårig högre flickskolekurs med tre förberedande klasser). Bland överbyggnaderna på den högre flickskolan märkas högre lärarinneseminarier med fyraårig utbildningskurs.

Timplan för högre lärarinneseminarier.
Vetenskapliga ämnen.

	Vetenskapliga fortbildningsklasser.			Tillsamman.	P. (Praktiskt år.)
	III.	II.	I.		
Religionslära	3	3	3	9	1 ²⁾
Pedagogik	2	2	2	6	3
Tyska	3	3	3	9	1 ²⁾
Franska	4	4	4	12	} 1 ²⁾
Engelska	4	4	4	12	
Historia	2	2	2	6	} 1 ²⁾
Geografi	2	1	1	4	
Matematik	4	4	4	12	1 ²⁾
Naturkunnighet	2	3	3	8	1 ²⁾
Undervisningsprov och anvisningar för sådana	—	—	(4) ¹⁾	—	4
Undervisning i skolan	—	—	—	—	4—6
Vetenskapliga övningar	—	—	—	—	8 ⁴⁾
Tillsammans	26	26	26	78	26 (25—27)

Tekniska ämnen.

	Vetenskapliga fortbildningsklasser.			Tillsamman.	P. (Praktiskt år.)
	III.	II.	I.		
Teckning	2	2	1	5	—
Sång	1	1	1	3	—
Gymnastik	3	3	3	9	3
Tillsammans	6	6	5	17	3

Anm. De vetenskapliga övningarna under det praktiska året skola uppmuntra till självständigt vetenskapligt arbete och äro bestämda i första rummet för tyska, franska och engelska (språkhistoriskt och litteraturhistoriskt arbete) och för matematiskt-naturvetenskapliga studier. At var och en av dessa fyra branscher äro avsedda två veckotimmar, som böra läggas intill varandra.

¹⁾ Inberäknade i timtalet för andra ämnen, i stället för vilka de förekomma under enskilda timmar.

²⁾ Metodik och införande i ämnets litteratur.

³⁾ Metodik och undervisning rörande experiment.

⁴⁾ Se anm.!

Genom en prövning, som förrättas med de elever, som genomgått de tre vetenskapliga fortbildningsklasserna, kunna dessa elever förvärva rättighet att delta i arbetet under det praktiska året. Godkännas de därjämte i en praktisk och metodisk prövning vid slutet av det praktiska året, så erhålla de därmed kompetens för anställning såsom lärarinnor vid mellanskolor och högre flickskolor (såsom icke akademiskt bildade lärarinnor).¹⁾ Den sålunda vunna kompetensen innesluter kompetens för lärarinnetjänst vid folkskola.

Enligt bestämmelser av den 15 mars 1909 kunna de elever, som redan före påsken 1909 inträtt i lärarinneseminarier, gemensamt, såsom ju förut oftast skett, utbildas, vare sig utbildningen avser lärarinnetjänst vid mellanskolor och högre flickskolor eller den avser tjänst vid folkskola. Däremot är det enligt nämnda bestämmelser från och med påsken 1909 icke tillåtet att vid undervisningen sammanföra sådana nyinträdande seminarister, som vilja förbereda sig till prövning för lärarinnekall vid mellanskolor och högre flickskolor, med sådana, som blott eftersträva kompetens för lärarbefattning vid folkskola.

Vid statens samt vid de examensberättigade stats- och privatseminarierna förrättas lärarinneprövning såsom avgångsprövning från seminariet. Men då det gives ett mycket stort antal särdeles av de privata seminarierna, som icke ha examensrätt, så förrättas därjämte på flera ställen fristående lärarinneprövning inför särskilda kommissioner.

Ingen kan erhålla betyg som lärarinna, med mindre hon fyllt 19 år. Med anledning därav brukar man i de treåriga kurserna ej intaga flickor, som äro under 16 år.

För lärarinnorna finnes ingen prövning motsvarande andra lärarprövningen (zweite Lehrerprüfung) föreskriven. De, som önska vidare utbildning i de olika övningsämnena (teckning, musik, gymnastik, handarbete och huslig ekonomi), ha tillträde till sådana specialkurser och prövningar, som för detta ändamål äro anordnade.

¹⁾ I de högre flickskolorna skola under minst hälften av timmarna i kunskapsämnena (in den wissenschaftlichen Fächern) på mellan- och överstadiet (d. v. s. de sju övre klasserna) undervisningen meddelas av akademiskt bildade lärare och lärarinnor. I de högre lärarinneseminiarierna skall all undervisning i kunskapsämnena besörjas av akademiskt bildade överlärare och överlärarinnor.

10. Folkskollärarnas fortbildning.

För den preussiske folkskolläraren står ett betydligt antal möjligheter till fortbildning öppna. Redan i det föregående äro vissa examina omtalade, genom vilka han kan förvärva sig vitsord om ökad kompetens. Studierna för den ena eller andra av dessa examina drivas av mängen i rätt avsevärd mån enskilt jämsides med arbetet i skolan och med ledning av de impulser, som givits under seminarietiden, och under rådfrågande av studiehandböcker m. m. Men därjämte är att märka, att det gives en mängd anordningar av olika slag, ägnade att erbjuda läraren hjälp och ledning i arbetet på fortbildningen, vare sig detta arbete är ämnat att utnytna i någon av de nämnda examina eller icke. I regeln äro samma bildningsmedel tillgängliga även för lärarinnorna.

Föreningsrörelsen har i hög grad främjat fortbildningen. För folkskollärarkåren i hela Tyskland finns den stora *tyska lärarföreningen* (Deutscher Lehrerverein) med över ett hundra tusen medlemmar. Inom denna förenings talrika lokalavdelningar råder ett livligt pedagogiskt intresse. Månatligen bruka sammankomster med föredrag, diskussioner, mönsterlektioner, sångövningar och dylikt hållas.

Genom föreningens åtgöranden ha på flera ställen vetenskapliga föreläsnings- och övningskurser för lärare kommit till stånd. Till en början gävos sådana kurser blott vid vissa universitet, men för att ett större antal lärare måtte bli i tillfälle deltaga i dem, ha på sista tiden åtskilliga lokalföreningar även träffat avtal med lärare från närmaste universitet om vetenskapliga kurser, givna inom lokalföreningen i dennas hemort. En sådan kurs kan t. ex. bestå av en föreläsning eller övning i veckan under loppet av $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ år.

Många lokalföreningar underhålla även bibliotek, som stå till medlemmarnas förfogande. Genom föreningsverksamheten ha på ett par ställen storartade centralbibliotek samt skolhistoriska samlingar kommit till stånd. Det stora pedagogiska centralbiblioteket i Leipzig, som 1871 grundades såsom en Comeniusstiftelse och för närvarande innehåller betydligt mer än 100,000 band, underhålles genom bidrag från Tysklands lärare, från myndigheter och förläggare samt står öppet för utlåning till lärare från

alla delar av Tyskland. Tyska skolmuseet i Berlin, som 1876 grundades av Berlins lärarförening, förfogar bland annat över mer än 30,000 böcker och handskrifter, som ävenledes äro tillgängliga för utlåning till lärare från hela Tyskland.

Den preussiska staten har också på flera olika sätt sört för lärarnas fortbildning. Den understödjer de i alla landsdelar bildade lärarbiblioteken. Skolinspektörerna hålla alltemellanåt konferenser med lärarna inom ett större eller mindre område, varvid föredrag och diskussioner i olika ämnen förekomma. De ovan omtalade undervisningsanstalterna för tecknings-, musik- och gymnastiklärare stå öppna även för folkskollärare. Dessutom äro kortare informationskurser anordnade för lärare, som vilja söka vidare utbildning i ett eller annat ämne, särskilt i de s. k. övningsämnen. Undervisningen är kostnadsfri, och mindre stipendiebelopp utdelas för att underlätta vistandet å den ort, där kursen pågår. Särskilda kurser finnas också, vilka avse att göra folkskollärarna kompetenta till att meddela undervisning i olika slag av fortsättningskolor.

På senare tid har man även i Tyskland börjat intressera sig för gosslöjd. Sådan är icke införd i de preussiska seminarierna, men i en del städer finnas anordnade slöjdkurser för lärare, varjämte *slöjdseminariet* (das Handfertigkeitsseminar) i Leipzig är tillgängligt även för lärare från Preussen.

Under senare delen av 1890-talet iurättades i Berlin en vetenskaplig fortbildningskurs, som ställdes i nära samband med därvarande universitet. Kursen förutsätter den bildningsgrad, som kan ernås genom undervisningen i seminarierna. Följande ämnen äro obligatoriska: pedagogik och filosofi; tyska språket och litteraturen; kultur- och konsthistoria; hygien och national-ekonomi. Dessutom äga deltagarna välja bland följande ämnen: matematik; geografi; fysik; kemi; zoologi; språkfysiologi; skolhygien; historia; franska och engelska. Flera av universitetets professorer och docenter äro lärare vid kursen, och många av föreläsningarna och övningarna försiggå i universitetets lokaler. Därjämte utnyttjar man flera andra av de bildningsmedel, huvudstaden erbjuder, såsom museer, bibliotek och andra samlingar.

Hittills har emellertid denna kurs icke varit ägnad att i någon större utsträckning tillfredsställa det förefintliga bildningsbegäret inom folkskol-

lärarkåren. Man har nämligen mottagit blott ett mycket ringa antal deltagare.

I icke så få länder ha numera folkskollärarna på grund av sin avgångsexamen från seminariet rätt att inskrivas, studera och avlägga examen vid universitet. I Preussen ha nämnda lärare blott som åhörare tillträde till universiteten. Rätt att inskrivas på vanligt sätt och att efter fullbordade studier avlägga akademisk examen kunna de för närvarande ernå blott genom att i föreskriven ordning avlägga studentexamen. Dock är att märka, att en person, som avlagt godkänd avgångsexamen från seminarium och icke har anställning som tjänsteman (Beamte) i staten, kommunen eller kyrkan, kan av den inskrivningsförrättande myndigheten (die Immatrikulationskommission) erhålla tillåtelse att inskrivas vid universitetet för en tid av 4 terminer, likväl utan rätt att avlägga examina.

Vid den nyinstiftade Posen-akademien, som har karaktär av universitet, vistas bland andra även många, som avlagt avgångsexamen vid seminarium. Dessa kunna numera få avsluta sina studier vid denna akademi med en prövning och erhålla betyg.

Liksom hos oss förekomma också i Preussen sommarkurser vid universiteten. Särskilt gäller detta om universiteten i Greifswald, Marburg, Breslau och Kiel, vilka i regeln årligen anordna feriekurser, som stå öppna även för folkskollärare och flitigt besökas av dessa.

I detta sammanhang må även nämnas, att många preussiska folkskollärare göra resor till utlandet, ofta i syfte att vid främmande universitets feriekurser eller på annat sätt idka språkstudier.

II. Reformsträvanden.

Alltjämt pågår inom intresserade kretsar i Preussen en mycket livlig diskussion av frågorna om folkskollärarnas utbildning och fortbildning. Bland de många olika önskemål, som därvid framkommit, synas följande vara de för närvarande mest betydelsefulla.

Redan förut är frågan om folkskollärarnas tillträde till universiteten berörd. Att folkskollärarna, åtminstone de bäst kvalificerade bland dem, måtte få rätt att vid universiteten idka studier och där avlägga examen,

är en önskan, som länge gjort sig gällande i Preussen. Det skulle föra för långt att här redogöra för alla de skäl, som anföras för och emot. Det må blott erinras, att man i flera andra länder, bland dem även några tyska stater, som det synes utan olägenhet medgivit en dylik rätt och att efter den väsentliga höjning, som skett i de preussiska seminariekurserna genom 1901 års bestämmelser, även framstående universitetsmän finna det nämnda önskemålet genomförbart.

Ett annat reformsträvande är det, som berör lärarna vid seminarierna. Deras avlöningsförhållanden ha gjort, att för de dugligaste lärarna ha seminarieplatserna blott blivit ett genomgångsstadium till bättre avlönad befattning. Önskemålet är därför, att de i ekonomiskt hänseende icke ställas sämre än gymnasielärarna. Erfarenheten har visat, att om seminarieundervisningen verkligen skall bli, vad 1901 års bestämmelser avsett, så kräves en verkligt framstående lärarkår vid seminarierna. Att varje där tjänstgörande ämneslärare borde ha idkat grundliga universitetsstudier i sina ämnen, framhålles därvid ofta som en nödvändighet.

Denna fråga brukar också kombineras med den ovan berörda. Då, såsom hittills ofta skett i Preussen, framstående folkskollärare genom fortsatta studier ville förvärva kompetens för ämneslärartjänst vid seminariet, borde — menar man med rätta — dessa studier drivas vid universitetet. Man plägar därvid hänvisa till att särskilt i Schweiz och konungariket Sachsen seminarierna på antydd väg erhållit mången grundligt bildad och för sin uppgift intresserad lärare.

Slutligen må framhållas, att en omorganisation av folkskolläraryrket utbildningen anses behövlig. Många önska, att denna skall stå på samma nivå som lärarnas. Då emellertid överansträngning i hög grad förekommit inom de kvinnliga seminarierna, hade, redan innan 1908 års bestämmelser angående flickskoleväsendet m. m. kommit, krav framställt på att kursen i dessa skulle göras 4-årig, och att för de inträdesökande, som komma från folkskolorna, kvinnliga preparandanstalter skulle upprättas. För handarbete, huslig ekonomi, teckning och gymnastik ville man ha särskilda kurser, vilka skulle ställas i samband med seminariet men kunna, för dem som så önskade, genomgås, sedan den övriga seminariekursen vore avslutad. Likväl önskade man, att teckning och gymnastik fortfa-

rande skulle förekomma som obligatoriska ämnen på seminariets timplan. Teckningsfärdighet är ju nödvändig för studierna i övrigt, och åt kroppsövningar ville man av hänsyn till elevernas hälsa giva större utrymme än förut.

Sedan de bestämmelser av åren 1908 och 1909, vilka förut berörts, utkommit, ha av en folkskolläraryrkesförening (Landesverein preussischer Volksschullehrerinnen) framställts vissa önskingar i en skrivelse, som i januari 1910 inlämnades till kultusministern. I denna erinras om den redan förut framställda fordran, att seminarietiden för de blivande folkskolläraryrkesinnorna må bliva fyra år. I fråga om förbildning önskar man nu, att för inträde bland annat skall fordras fullständig kurs i högre flickskola eller likvärdig bildning (eventuellt med undantag för ett av de båda främmande språken). Vidare uttalas missbelåtenhet med de ovan berörda bestämmelser, enligt vilka de blivande folkskolläraryrkesinnorna icke få utbildas tillsammans med dem, som eftersträva tjänst i mellanskolor och högre flickskolor. Vad man ivrigast önskar är »enhetliga» seminarier, d. v. s. gemensamma för båda slagen av kvinnliga seminarister. Dessa seminarier tänker man sig organiserade i rätt stor likhet med de högre lärinneseminarierna enligt 1908 års bestämmelser. Dock vill man ha större utrymme för samhällslära, nationalekonomi och socialpedagogik. I stället skulle blott ett av de moderna främmande språken vara obligatoriskt; ett annat och latin tänker man sig som valfria ämnen. Vid varje sådant seminarium skulle finnas en folkskola som övningsskola.

12. Tillägg.

Under år 1911 ha i Preussen nya bestämmelser angående folkskolläraryrkesexamen utfärdats. Prövningen skall ske efter de bestämmelser, som redan förut voro givna för avgångsexamen från de manliga seminarierna. De kunskaper och färdigheter, som skola fordras, bestämmas i allt väsentligt genom läroplanen för de manliga seminarierna. Därför skola också med få undantag 1901 års läroplaner för de manliga seminarierna och de manliga preparandanstalterna användas i motsvarande anstalter för kvinnlig ungdom. Följande undantag förekomma. De kvinnliga eleverna

skola ha undervisning i kvinnligt handarbete; i stället sker för dem en inskränkning i musikundervisningen. I stället för undervisning i lanthushållning för de manliga eleverna kommer hushållslära för de kvinnliga. För övrigt skall i alla ämnen vid urvalet av lärostoff i de kvinnliga seminarierna hänsyn tagas till den kvinnliga egenarten, och vid de kvinnliga elevernas undervisning i pedagogik skall särskild uppmärksamhet ägnas åt det för flickors uppfostran viktiga.

Någon prövning motsvarande den för de manliga lärarna föreskrivna andra lärarprövningen har icke införts för lärarinnorna och kommer sannolikt heller icke att införas för dessa. Sin fulla kompetens för slutgiltig anställning i offentlig skoltjänst erhålla de examinerade lärarinnorna, däri- genom att de av vederbörande myndighet förklaras därtill berättigade. Detta får ske först sedan tre år förflutit efter det lärarinnan avlagt sin examen och hon två år haft full sysselsättning i offentlig skoltjänst.

VI. Mellersta och södra Tyskland.

Av J. Franzén.

1. Historik.

De första spridda försöken till upprättande av lärarutbildningsanstalter i Tyskland datera sig från senare hälften av 1600-talet. Till dessa försök höra bland annat de åtgärder, som på hertig Ernst den frommes i Gotha initiativ under hans efterträdare Fredrik II vidtogos genom upprättande av de s. k. »seminaria scholastica».¹⁾ Längre fram ordnades saken så, att i varje biskopsstift en skicklig »skolnästarelärare» anställdes, som skulle förbereda läraraspiranterna för deras kall. Pietister och filantropinister fortsatte på den inslagna vägen. Med Franckes och Basedows uppfostringsanstalter voro lärarseminarier förenade.

Det var dock först under senare hälften av 1700-talet, som lärarseminarierna togo fart. Under denna tid uppstodo emellertid ett jämförelsevis stort antal sådana seminarier inom olika delar av Tyskland. För lärarutbildningen voro dock många av dessa anstalter icke av synnerligen stort värde. De voro mestadels bihang till gymnasier, realskolor och andra läroanstalter. »Funnos vid ett gymnasium några lärjungar, som icke förmodade vidare fortsätta sina studier, men som hade lust att bliva folkskollärare, lät man dem vid sidan av gymnasialundervisningen erhålla några lektioner i pedagogik, kateketik och musik, stundom även i åkerbruk och trädgårdsskötsel; man gav dem en präst till inspektor och tillät dem att

¹⁾ Se Preussen av Otto W. Sundén.

förtjäna några slantar genom meddelande av privatundervisning i familjer eller genom att sjunga på gatorna; för några av dem ombesörjde man stipendier, gratismåltider o. d. — och så kallade man det hela ett folkskollärarseminarium» (Lindner).

Det visade sig emellertid, att detta slag av seminarier icke förmådde meddela någon i längden tillfredsställande lärarutbildning, detta särskilt sedan ökade krav på undervisnings- och uppfostringsmetoder till följd av Pestalozzis verksamhet hade börjat göra sig gällande. Så småningom förvandlades därför seminarierna till självständiga anstalter, försedda med s. k. mönsterskolor eller med övningsskolor, i vilka eleverna kunde förvärva sig nödig skicklighet i undervisningens konst. I början av 1800-talet upprättades dylika seminarier i hela Tyskland. Antalet av dessa stod visserligen till en början icke i rätt förhållande till behovet av lärare, varför man såg sig nödsakad att här och där inrätta särskilda korta kurser för läraraspiranter under ledning av en präst eller en skicklig folkskollärare, men efterhand blevo de allt flera, och samtidigt härmed togo de med avseende på organisation, läroplaner och undervisningsmetoder allt fastare gestalt. Under första hälften av 1800-talet företedde seminarierna sålunda en betydande utveckling både i yttre och inre avseende.

Med 1850-talet inträdde en stagnation, på vissa hall en tillbakagång. Den starka reaktion, som i Preussen tog sig uttryck i de bekanta stiehlska regulativen 1854, gjorde sig gällande även i det övriga Tyskland, om än icke i samma utsträckning och i samma grad.

Redan på 1860-talet togo dock seminarierna åter ny fart. Sedermera hava de så småningom utan störande rubbningar utvecklats till sin nuvarande ståndpunkt.

2. Seminariernas organisation.

Den nuvarande kursen för utbildning av folkskollärare är i de flesta fall 6-årig. Seminarierna i konungariket Sachsen och de flesta Tyringerstaterna hava 6 ettåriga klasser. I Baden är seminariet visserligen fördelat i ett 3-årigt proseminarium och ett 3-årigt lärarseminarium, men läroplanen för båda bildar en sammanhängande enhetlig kurs. Elsass-

Lothringen, Württemberg och storhertigdömet Hessen hava 2-åriga preparandskolor och 3-åriga seminarier. Bäjern har 3-årig preparandskola och 2-årigt seminarium.

Preparandskolorna likasom de tre lägre klasserna av de sexåriga seminarierna avse huvudsakligen att meddela den behöfliga allmänbildningen, i de självständiga seminarierna samt i de tre högre klasserna av de enhetligt ordnade sexåriga seminarierna träder den pedagogiska fackbildningen mer och mer i förgrunden.

För utbildning i undervisningens praxis äro seminarierna överallt förenade med övningsskolor.

I allmänhet äro lärarbildningsanstalterna internat. För bostad, värme och lyse samt föda få eleverna då betala en viss summa. Ofta är denna ganska ringa. I Württemberg t. ex. uppgår avgiften för kosten blott till omkring 180 mark pr år. Då eleverna där erhålla statsstipendier till ett belopp av 120—180 mark pr år, blir deras eget utlägg för seminariekursen jämförelsevis obetydligt. I Bäjern få eleverna i ett för allt, tvätt inberäknad, betala 570 mark. De flesta elever av kristen trosbekännelse i Bäjern äro interner, alla judar däremot externe. I Altenburg äro eleverna i de tre lägre klasserna interner, i de tre högre externe. På ett och annat ställe, t. ex. i Weimar, är hela seminariet externat.

I internaten stå eleverna under ständig uppsikt, från det de stiga upp om morgonen kl. 5 à 5,30, tills de gå till sängs om aftonen kl. 9,30. Allting går under hela dagen efter ett bestämt schema, till och med de promenader, som vanligen äga rum två gånger om dagen, en efter midnatten och en på kvällen. Dessa promenader företagas gemensamt under uppsikt av en lärare.

De flesta seminarier och preparandanstalter äro konfessionella institutioner. En del hava dock simultan karaktär. Till det senare slaget höra samtliga lärarbildningsanstalter i Hessen.

I Sachsen och Baden höra seminarierna till de *högre* skolorna, i Sachsen enligt lag av den 22 augusti 1876, i Baden enligt lag av den 18 september 1909. Även annorstädes, särskilt i de mellantyska småstaterna räknas seminarierna vanligen till de högre skolorna, ehuru sådant icke genom lag är fastställt.

Med avseende på de överordnade myndigheterna förete de olika staterna stora olikheter.

I *kenungariket Sachsen* är kultus- och undervisningsministeriet högsta myndigheten. Alla statens undervisningsanstalter stå under dess omedelbara uppsikt, ledning och förvaltning; ministeriet utnämner hela lärarpersonalen. Även över privatanstalterna utövar det till viss del kontroll och fastställer lärartillsättningarna. För alla skolor fastställer ministeriet läroplaner, läroböcker och examina.

I *storhertigdömet Hessen* lyder hela skolväsendet under inrikesministeriet, som har att utfärda allmänna förordningar samt dessutom avgöra vissa skolärenden, som äro i skollagen angivna. Högsta ledningen av skolväsendet och tillsynen över detsamma, med undantag för universitetet och tekniska högskolan, utövas dock av en överstyrelse (Oberste Schulbehörde), såsom denna myndighet kallas i skollagen. Enligt en förordning av 1874 är dess officiella namn »Inrikesministeriets avdelning för skolärenden». Utom ordföranden sitta i överstyrelsen två eller flera råd, vilka förut måste hava beklätt något högre ämbete inom skolan, lagskipningen eller statsförvaltningen. Ordföranden och en annan ledamot måste innehava kompetens för någon högre lärarbefattning. Inom ministeriet är överstyrelsens ordförande föredragande i alla skolärenden. Såsom mellaninstans mellan överstyrelsen och de lokala myndigheterna står kretsskolkommissionen. Denna har att såsom statens organ öva en mera detaljerad tillsyn och ledning av hela folkskoleväsendet inom en krets. Den lyder omedelbart under överstyrelsen och har således att utföra dennas order samt till densamma avgiva erforderliga utlåtanden och berättelser.

I *Baden* är justitie-, kultus- och undervisningsministeriet skolornas högsta myndighet. Omedelbart under denna lyda universiteten, polytekniska skolan samt konst- och konstindustriella skolan i Karlsruhe. Alla andra skolor stå under ledning och tillsyn av en storhertiglig överstyrelse (Oberschulrat). Denna består av en rektor och tre andra skolmän samt en katolsk och en evangelisk präst.

Württemberg har genom en ny folkskolelag av den 17 augusti 1909 erhållit en särskild folkskoleöverstyrelse, som består av två sektioner, en katolsk och en evangelisk. Under den förra lyda alla katolska, under den

senare alla evangeliska skolor. Då så behöves, sammanträda dessa båda sektioner till gemensamma förhandlingar under kultusministerns ordförandeskap.

3. Intagning av elever i seminarier och preparandskolor.

För inträde i första klassen av preparandanstalt eller sexårigt seminarium fordras i allmänhet

att hava uppnått den ålder, vid vilken avgång från folkskolan får äga rum; denna ålder utgör i regel fyllda 14 år, i Baden 16 år; maximiåldern är satt till 2 å 3 år högre än minimiåldern;

att vara kroppsligen frisk;

att hava avlagt godkänt inträdesprov, för vilket fordras, att den sökande väl inhämtat folkskolans lärokurs.

Ansökan om inträde skall vara åtföljd av åldersbevis.

intyg om revaccination,

läkarintyg om den sökandes kroppsbeskaffenhet och hälsotillstånd,

avgångsbetyg från folkskolan eller betyg över erhållen undervisning i ett högre läroverk,

förbindelse av den sökandes fader eller målsman, att denna vill ansvara för de kostnader, som äro erforderliga för vistandet vid läroanstalten.

I *Württemberg* fordras dessutom prästbetyg om den sökandes intellektuella anlag och sinnesförfattning, om hans religiösa och sedliga uppförande, om hans böjelse för lärarkallet och om den uppfostran, som han fått i hemmet.

För inträde i högre klass fordras att besitta en ålder, som motsvarar klassens, och att vid inträdesprovet ådagalägga erforderliga förkunskaper.

För inträde i de seminarier, som hava underlag av preparandanstalter, fordras antingen godkänt avgångsbetyg från preparandanstalten eller ock godkänt inträdesprov vid seminariet. Genom den senare bestämmelsen är således möjlighet beredd för sökande att på annat sätt förvärva sig sina förkunskaper än vid en preparandanstalt. Av sådana sökande fordras, att de visa sig besitta kunskaper motsvarande dem, som förvärfvas inom preparandanstalten. Den minimiålder, som är beständ för inträde vid seminarierna, är 16 å 17 år, maximiåldern 20 å 24 år. De inträdessökande,

som icke komma från preparandanstalt, måste dessutom prestera de intyg om ålder, vaccination m. m., som äro föreskrivna för sökande till preparandanstalt.

4. Läroplaner.

Det bildningsmål, som vid seminarierna uppnås, är tydligen olika, allteftersom kursen är 5- eller 6-årig. Läroämnena äro också något olika vid olika seminarier. Kurserna inom de olika ämnena stå i allmänhet i jämnhöjd med vad som hos oss fordras för studentexamen. Detta gäller dock icke Württemberg och Bäjern. Under de senaste åren har man kunnat skönja en allmän strävan att vid seminarierna göra undervisningen allt mera tidsenlig. Undervisningsmetoderna hava på flera punkter förbättrats, och flerstädes umgås man med planer på seminariernas omorganisation. I Baden har en sådan omorganisation helt nyligen blivit genomförd. Den 27 februari 1904 utfärdades nämligen en storhertiglig förordning, genom vilken den nuvarande folkskolläroberutbildningen blivit bestämd. Som exempel på timplan och lärokurser med metodiska anvisningar, torde det vara lämpligt att här återgiva de för Baden gällande, ehuru de ingalunda i alla avseenden äro mönstergilla.

Timplan för seminarierna i Baden.

	Proseminariet.			Lärarseminariet.			Summa.
	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Kl. V.	Kl. VI.	
Pedagogik	—	—	—	—	5	5	10
Religion	3	3	3	3	2	2	16
Tyska	5	5	5	5	4	4	28
Franska	4	4	3	3	2	2	18
Historia	2	2	2	2	2	2	12
Geografi	2	2	2	1	—	—	7
Räkning	3	3	3	3	2	2	16
Geometri	2	2	2	2	2	2	12

	Proseminariet.			Lärarseminariet.			Summa.
	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Kl. V.	Kl. VI.	
Naturlära	—	—	2	2	2	2	8
Naturhistoria	2	2	2	2	2	2	12
Hälsolära	—	—	—	—	1	—	1
Välskrifning	1	1	—	—	—	—	2
Teckning	3	3	3	3	2	2	16
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	12
Sång	2	2	1	1	1	1	8
Fiolspelning	1	1	1	1	1	1	6
Piano- och orgelspelning	1	1	1	1	1	1	1
Harmonilära	—	—	—	1	1	1	3
	33	33	32	32	32	31	193

Det är strängt förbjudet att utan överstyrelsens medgivande överskrida detta timal.

Lärokurser och undervisningsmetoder.

Pedagogik.

- Kl. V. Det viktigaste av logiken och kunskapsteorien. Psykologi. Uppfostringslära.
- Kl. VI. Pedagogikens historia. Allmän undervisningslära. Metodik och dess historia. Läran om skolväsendet.

I kl. V inträda ämnesgrenarna i här angivna ordningsföljd. I kl. VI läses ämnets olika grenar parallellt med varandra.

I psykologi, vilket måste anses som ett grundläggande ämne, böra även grunddragen av barnpsykologien liksom ock de psykopatiska företeelser, som för uppfostran och undervisning äro av största vikt, komma till behandling.

I pedagogikens historia bör det mindre viktiga träda tillbaka för det stora och betydelsefulla. Särskild vikt må läggas därpå, att eleverna genom läsning i klassen eller genom självstudier få göra bekantskap med de mest kända pedagogernas skrifter.

I läran om skolväsendet skall meddelas noggrann kännedom om skolhygien, om de badiska författningarna rörande läroplaner för folk- och fortsättningsskola, skolans organisation, lärarnas tjänsteplikter, skolans myndigheter och skolbyggnader.

Elevernas praktiska övningar förberedas under senare hälften av kl. V dels genom en kort undervisning om frågor och svar, dels därigenom att eleverna få åhöra några mönsterlektioner i seminariets övningsskola. Under de första veckorna i kl. VI får varje elev i närvaro av övningsskolans klass- eller ämneslärare göra några försök i att undervisa, på vilka kritik omedelbart följer. Därefter följa under den återstående tiden i kl. VI självständiga undervisningsövningar, varvid varje elev såvitt möjligt får undervisa i skolans samtliga ämnen. I slutet av varje vecka förekommer samtal över dessa övningar. Utom klass- och ämnesläraren böra även de elever, som åhört lektionerna, häri deltaga.

Samvetsgrann skriftlig förberedelse fordras icke blott för de första spridda försöken utan även för den mera sammanhängande undervisningen.

Religion.

Läroplanen för denna undervisning fastställs av kyrkans högsta myndighet och delgives läroanstalterna av överstyrelsen.

Tyska språket.

- Kl. I. Läsning och förklaring av stycken ur den antagna läseboken för fortsättningsskolan. Grekiska hjältesagor. Lättare dikter. Föredrag.
Enkla satser. Substantiv, adjektiv, räkneord, pronomen.
Uppsatser av berättande och beskrivande innehåll. Affärsskrivelser m. m. såsom i fortsättningsskolan. Diktamensövningar.
- Kl. II. Läsning av mönsterstycken på prosa och vers. Avdelningar av Home-
rus i god översättning. Föredrag.
Sammansatta satser. Formläran avslutad.
Uppsatser: berättelser, beskrivningar, skildringar, förklaring av ordspråk.
- Kl. III. Germanska sagor. Niebelungen- och Gudrunsångerna i nyhögtyisk ö-
versättning. Episka och lyriska dikter. Ballader och romanser. Diktningens former. Föredrag.
Ordbildningslära. Ordfamiljer. Repetition av sats- och formlära.
Uppsatser i anslutning till undervisningen och skollivet.
- Kl. IV. Översikt över tyska litteraturens historia till Klopstock på grundvalen
av föregående litteraturläsning. För införande i den dramatiska littera-
turen läses ett drama av Sofokles och ett av Molière i god översättning,
därefter Lessings »Minna von Barnhelm». Schillers kulturhistoriska dik-
ter. Diktarerna. Föredrag.
Ljud- och uttalslära. Olika munarter med särskild hänsyn till den alle
manniska.
Uppsatser i anslutning till undervisningen och livet.

- Kl. V. Tyska litteraturens andra blomstringsperiod. Klopstocks oden. Avdelningar av Lessings »Laokoon» och av hamburgerdramatik. Folkvisan. »Iphigenie» av Göthe och »Jungfrun av Orléans» av Schiller. Ett drama av Shakspeare i god översättning. Föredrag.
Tyska språkets historiska utveckling, särskilt med hänsyn till betydelseförändring. Läsning av en medelhögtysk text.
Uppsatser som i kl. IV.
- Kl. VI. Prosaskrifter av Herder, Göthe och Schiller. »Hermann och Dorotea» av Göthe. Dramer från klassiska perioder. De mest framstående representanterna för tyska litteraturen efter Göthe med prov ur deras arbeten. Övning i fritt föredrag.
Satsanalys med repetition av hela grammatiken.
Uppsatser som i kl. IV och V.

På alla stadier måste noggrant tillses, att eleverna lära läsa och tala mönstergillt, att språkkänslan vårdas och kärleken till modersmålet och dess rika litteratur väckes. Behandlingen av litterära verk skall särskilt på det högre stadiet göras så levande och fängslande, att lärjungarna därigenom äggas till självstudier.

I kl. I och II förfärdigas en uppsats varannan vecka, i kl. III och IV en var tredje och i kl. V och VI en var fjärde vecka. Särskild vikt bör läggas därpå, att eleverna vänjas vid allt självständigare disponering. I de båda högsta klasserna böra eleverna själva helt och hållet disponera sina uppsatser. Synnerligen fördelaktigt för eleverna är det, om läraren även i de högre klasserna då och då, sedan eleverna återfått sina uppsatser — ej förr — föreläser en av honom själv författad mönsteruppsats.

Franska språket.

- Kl. I. Uttalsövningar. Konjugation av avoir och être. Substantiv, adjektiv och pronomen. Fråga och negation. Talövningar.
- Kl. II. Adverb, räkneord, regelbundna verbs konjugation. Förenade och självständiga personliga pronomen. Particip passé. Talövningar.
- Kl. III. Oregelbundna verb. Läsestycken på prosa. Talövningar.
- Kl. IV. Det viktigaste av satsläran. Läsning av prosa och vers. Talövningar.
- Kl. V. Avslutning och repetition av grammatiken. Lektyr. Talövningar.
- Kl. VI. Lektyr. Talövningar.

De fonetiska övningarna böra med stort eftertryck bedrivas i kl. I, emedan de icke blott utgöra ett oundgängligt villkor för ett gott uttal utan komma även undervisningen i modersmålet till godo.

Talövningarna ansluta sig i de båda lägsta klasserna till åskådningbilder, längre fram till lektyren.

I högsta klassen läsas företrädesvis delar av framstående pedagogiska författares verk, såsom av Rousseau, Fénelon etc.

Vid läsningen gives nödig litteraturhistorisk undervisning.

De skriftliga övningarna inskränka sig till ortografiska diktat samt översättning från tyska till franska.

Historia.

- Kl. I. Det viktigaste ur gamla tiden.
- Kl. II. Översikt av Tysklands historia till 1740.
- Kl. III. Återstoden.
- Kl. IV. Mera ingående behandling av grekernas och romarnas historia med särskild uppmärksamhet fästad på kulturhistorien.
- Kl. V. Tysklands historia till 1740 med särskild hänsyn till sedernas och kulturens historia.
- Kl. VI. Tysklands historia och kultur efter 1740 till nu. De utomtyska folkens historia, i den mån den är behöflig för en rätt uppfattning av Tysklands historia. Det viktigaste av Badens historia. Badens och tyska rikets författningar. Det viktigaste om rätts- och försvarsväsendet samt den sociala lagstiftningen.

På lägsta stadiet behandlas stoffet på ett elementärt sätt, men med elevernas stigande ålder och utveckling användes en mera ingående och vetenskaplig metod.

På alla stadier bör lärostoffet meddelas eleverna genom fritt, levande och fängslande föredrag. Läroboken begagnas blott för hemarbetet. Diktering får ej äga rum.

För ämnets åskådliggörande användas kartor och goda bilder. Särskilt lämpligt är, att eleverna få studera delar av viktiga källskrifter samt framstående skriftställares arbeten.

Geografi.

- Kl. I. Grundlig förklaring av karta och glob. Badens och Tysklands fysiska och politiska geografi.
- Kl. II. Europas övriga länder. Amerika. Repetition av Baden.
- Kl. III. Asien, Afrika och Australien med särskild hänsyn till de tyska kolonierna. Repetition av Tyskland.
- Kl. IV. Handelsgeografi.

På alla stadier av denna undervisning bör hänvisas till sammanhanget mellan en orsts läge, klimat, jordmån, produktion etc. samt andra förvärvs- och levnadsförhållanden, befolkningens seder, täthet och kultur.

För att undervisningen skall bliva intressant, läsas geografiska skildringar, berättas historiska fakta o. s. v.

Teckning ur minnet på svarta tavlan bör övas med omsorg. Däremot böra kartskisser på papper övas endast i början och blott så länge, som det är ounbärligt för minnesteckning.

Den allmänna fysiska geografin har sin naturliga plats i naturhistorien, den matematiska i naturläran.

Räkning.

- Kl. I. Bråk: addition, subtraktion och multiplikation. Huvudräkning. Lätta ekvationer av 1:sta graden med en obekant.
- Kl. II. Ränthe-, diskont-, blandningsräkning m. m. Huvudräkning. Division i bråk. Proportioner. Ekvationer av 1:a graden med en obekant.
- Kl. III. Utvidgning och repetition av affärsräkning. Kvadratrotter. Huvudräkning. Repetition av algebran. Potenser. Svårare ekvationer av 1:a graden med en obekant.
- Kl. IV. Nationalekonomiska beräkningar. Huvudräkning. Rötter och rotekvationer. Ekvationer av 1:a graden med flera obekanta. Ekvationer av 2:a graden med en obekant.
- Kl. V. Logaritmer. Aritmetiska och geometriska serier. Beräkning av ränta på ränta. Permutationer och kombinationer.
- Kl. VI. Ekvationer av 2:a graden. Repetition av hela aritmetiken.

Vid den elementära räkningen böra de grundsatser, som för folk- och fortsättningsskolor äro gällande, noga beaktas.

Emedan huvudräkningen är grundläggande för all elementär räkning, bör åt denna ägnas särskild uppmärksamhet.

Med de nationalekonomiska beräkningarna böra förenas nödig undervisning om arbete, kapital, värdepapper, växeltransaktioner, försäkringsväsen, skatteväsen, tull o. s. v.

Vid algebraisk räkning bör hänvisas till den historiska utvecklingen av viktigare problem, dock icke på systematiskt sätt utan i anslutning till behandlingen av ifrågakvarande problem.

Eleverna böra på alla stadier erhålla en klar insikt i det förfaringssätt, som för varje särskilt fall skall användas, och lära sig att därom uttrycka sig självständigt och sammanhängande.

Läraren låte sig angeläget vara att genom en åskådlig och praktisk framställning så mycket som möjligt sätta lärostoffets olika delar i rätt förhållande till varandra.

Geometri.

- Kl. I. Geometrisk åskådningsundervisning. Konstruktion av symmetriska och kongruenta figurer. Liksidiga och likbenta trianglar. Grundproblem.
- Kl. II. Satsen om parallella linjer, vinklar och triangelsidor. Cirkeln. Geometrisk orter. I trianglar inskrivna och kring trianglar omskrivna cirklar. Skärningspunkter för triangelns höjder och för de vinklar, som halvera sidorna. Konstruktionsuppgifter.
- Kl. III. Parallelogrammer. Rätliniga figurers likhet och storlek. Pythagoras' lärosats och dess användning. Konstruktionsuppgifter och beräkningar. Fältmätning.
- Kl. IV. Trianglars och cirkelars kongruens. Regelbundna månghörningar. Cirkelns mätning. Konstruktionsuppgifter och beräkningar.
- Kl. V. Trigonometri. Uppgifter från fysikens och fältmätningens område. Praktiska övningar i det fria, Råta linjers och ytors läge i rummet.
- Kl. VI. Beräkning av kroppar. Några satsen ur sfäriska trigonometrien med användning på astronomi och sjöfart. Det viktigaste om kägelsnittet såsom geometriska orter.

Den geometriska åskådningsundervisningen skall utgå från iakttagelse av kroppar.

Från och med kl. II böra eleverna vänjas vid att självständigt sköta bevisföringen och ur kända satsen härleda nya sanningar.

Satsernas antal inskränkes till det minsta möjliga; däremot lägges stor vikt på deras användning för olika ändamål. Alltför svåra och oförberedda uppgifter må undvikas.

Vid konstruktion lägges stor vikt på noggrannhet och snygghet.

Naturlära.

- Kl. III. De viktigaste fysiska företeelserna i det dagliga livet. En experimentell kurs i elektricitet.
- Kl. IV. Det viktigaste ur mekaniken samt ur ljud- och värmeläran.
- Kl. V. Läran om ljuset. Elektriciteten. Elektriska maskiner.
- Kl. VI. Rörelsens matematiska behandling. Lagen om energien. Fysisk massa. I förbindelse med matematiken: astronomi och matematisk geografi.

Undervisningen i fysik skall så mycket som möjligt taga elevernas självverksamhet i anspråk. De böra därför handledas till att själva göra enkla försök och enkla undervisningsapparater.

Vid behandling av de viktigare lagarna bör tillbörlig hänsyn tagas till deras historiska utveckling.

Naturhistoria.

- Kl. I. Människan. Beskrivning av däggdjur och enklare blomväxter. Examinering av växter.
- Kl. II. Beskrivning av ryggradsdjur och leddjur samt svårare blomväxter. Examinering av växter.
- Kl. III. Blötdjur, maskar, stråldjur, kavitetsdjur. Kulturväxter och husdjur i kulturhistoriskt avseende. Sammanfattning av de morfologiska, fysiologiska och biologiska enskildheterna.
- Kl. IV. De lägsta djuren och växterna. Därvid anknytes läran om växtcellens liv och byggnad samt något om djurvävnader. Övning i mikroskopets bruk. Systematisk översikt av djur och växter.
- Kl. V. Det viktigaste av den oorganiska och något av den organiska kemien. De viktigaste mineral och stenarter. Grunddragen av geologien.
- Kl. VI. Djur- och växtkroppens fysiologi och biologi med särskild hänsyn till människan. Grunddragen av djur- och växtgeografien. Geologi.

Undervisningen skall göra eleverna förtrogna med den omgivande naturen och sätta dem i stånd att framdeles på egen hand noggrant studera djur- och växtlivet samt de geologiska förhållandena i den trakt, där de få sin verksamhet såsom lärare förlagd.

För detta ändamål må ett sådant tillägnande av lärostoffet, som blott består i utanläxor, helt och hållet undvikas. Fastmera måste undervisningen alltigenom grunda sig på åskådning och ingenting föreläggas eleverna, som de icke kunna iakttaga i naturen eller med tillhjälp av bild. Eleverna skola ledas till att gärna göra skarpa och noggranna iakttagelser och att för dessa lämna sammanhängande redogörelser.

Lämpligt är att intressera eleverna för anläggande av samlingar och för arbeten i skolbotanisk trädgård. På det högre stadiet skall tillfälle erbjudas dem att under lärarens tillsyn anställa experiment samt att under exkursioner vinna kännedom om traktens geologiska beskaffenhet.

Teckning av naturföremål bör flitigt bedrivas, emedan en skarp uppfattning av dessa föremåls karaktäristiska former därigenom befrämjas.

Hälsolära.

- Kl. V. Människans naturhistoria som grundval för hälsoläran. Smittosamma sjukdomar, och hur man skyddar sig mot dem. Det viktigaste om sjukvård. Första hjälpen vid olycksfall.

Undervisningen bör icke alltför mycket förlora sig i detaljer utan hålla sig till det väsentligaste och framför allt väcka intresse för hygieniska frågor.

I betraktande av de härjningar, som tuberkulosen anställer, är det lämpligt, att denna sjukdom behandlas något utförligare.

Undervisningen bör meddelas av en läkare.

Välskrivning.

- Kl. I. Den tyska och den latinska skriftens bokstavsformer i genetisk följd. Taktskrivning.
- Kl. II. Sammanhängande skrivning av tysk och latinsk skrift. Kalligrafisk snabbskrift.

De blivande lärarna böra tillägna sig en tydlig, flytande och vacker handstil, som kan utgöra en förebild för deras egna lärjungar. Enär detta mål icke kan nås under de få skrivtimmarna, måste noggrant tillses, att stilen i uppsatser och anteckningar alltid är korrekt och vacker.

De kalligrafiska övningarna böra ordnas efter en sådan plan, att eleverna för sin egen kommande undervisning därav hava gagn.

Enär eleverna själva skola bliva lärare, måste stor vikt läggas på kroppsställningen samt på pennans riktiga hållande.

Teckning.

- Kl. I. Frihandsteckning: Ytformer, särskilt naturformer.
Lineärritning: Geometriska ornament med användning av färger.
- Kl. II. Frihandsteckning: Fortsättning av de i 1:a klassen föreskrivna övningarna.
Lineärritning: Geometriska kroppar i horisontal- och vertikalprojektion; ytutbredning och skärningar.
- Kl. III. Frihandsteckning: Perspektivteckning av geometriska kroppar och enkla föremål i hemmet utan skuggning.
Lineärritning: Horisontal- och vertikalprojektion av enkla föremål i förminskad skala enligt givna mått.
- Kl. IV. Frihandsteckning: Natur- och konstformer med skuggning. Enkla stilleben.

- Linearritning: Perspektiv- och skuggkonstruktioner.
- Kl. V. Frihandsteckning: Teckning och målning av stilleben, växter och väl preparerade djur, teckning av särskilda delar av skolsalen och skolhuset.
- Kl. VI. Fortsättning av 5:e klassens kurs; teckning i det fria; för de skickligare eleverna teckning av människokroppen.

Undervisningen är under de två första åren företrädesvis och under det tredje året till mycket stor del gemensam för hela klassen; från och med 4:e klassen övergår den så småningom i gruppundervisning och enskild undervisning.

I första rummet lägges vikt på övning i noggrann iakttagelse.

Färgsinnet övas på det sorgfälligaste genom färgläggning av teckningar.

Förläggplanscher få med undantag av geometriska ytornament icke användas.

Enär det här gäller blivande lärare, lägges särskild vikt på teckning ur minnet samt på snabbhet i teckning på svarta tavlan.

Gymnastik.

- Kl. I och II. Repetition och mönstergillt utförande av i folkskolan förekommande övningar.
- Kl. III och IV. Utvidgning av övningarna i anslutning till gymnastiken i de högre läroverkens övre klasser.
- Kl. V och VI. Fortsättning för förvärvande av gymnastisk färdighet. Därjämte och huvudsakligen gymnastikpraktik. Gymnastikens teori och historia; gymnastikens teknik.

Sång.

- Kl. I. Tonbildningsövningar inom medelläget. Enstämmiga sånger. Gehörövningar.
- Kl. II. Tonbildning med utvidgning av röstomfånget. Tonträfningsövningar. Två- och trestämmiga sånger. Musikdiktat.
- Kl. III. Fortsättning av tonbildningsövningarna. Durskalan och durtreklängen. Rytmska och dynamiska övningar. Tonträfningsövningar. Tre- och fyrstämmiga sånger. Musikdiktat.
- Kl. IV. Mollskalan och molltreklängen. Tonträfningar i moll. Fyrstämmiga körer. Diktat.
- Kl. V. Solfeggier i dur och moll. Övning i solosång. Flerstämmiga körer. Diktat.
- Kl. VI. Körsång, solosång. Övning i att anförä sång.

Tonbildningsövningarna avse en sorgfällig utveckling av vokalerna och en korrekt bildning av konsonanterna. Röstomfångets utvidgning fordrar en hög grad av försiktighet. De nya tonerna måste på ändamålsenligt sätt förbindas med de förutvarande, så att rösten i alla lägen utjämnas, innan man övergår till den egentliga sångundervisningen.

Musikdiktaten, som avse skärpning av den musikaliska tankeförmågan, ägna sig särskilt för den tid, då eleverna befinna sig i målbrott.

Fiolspelning.

- Kl. I. Övningar i lättare tonarter inom de första lägena. Lätta durskalor.
- Kl. II. Stycken i svårare tonarter. Dur- och lätta mollskalor.
- Kl. III. Lätta etyder och duetter. Dur- och mollskalor till och med sådana med 4 förtecken. Några lätta skolsånger utantill.
- Kl. IV. Etyder och duetter. Några solostycken med ackompanjemang. Sånger och koraler utantill.
- Kl. V. Införande i de högre lägena. Tonskalor. Etyder och solostycken. Sånger och koraler utantill.
- Kl. VI. Fortsättning av 5:e klassens kurs.

Det viktigaste vid denna undervisning är uppnåendet av säker och ren intonation under korrekt och lugn stråkföring. Lämpligast är därför att i synnerhet i början gå långsamt framåt och att på det sorgfälligaste övervaka övningarnas utförande.

Piano- och orgelspelning.

- Kl. I. Övningar efter någon beprövad pianoskola. Durskalor och brutna ackord i två oktaver till och med sådana med 4 förtecken.
- Kl. II. Fortsättning av pianoövningarna. Mollskalor och brutna ackord till och med sådana med 3 förtecken. Lätta etyder och pianostycken.
- Kl. III. Fortsättning av pianoövningarna. Svårare dur- och mollskalor. Etyder och sonatiner.
- Kl. IV. Övningar å manual och pedal. Lätta koraler och preludier.
- Kl. V. Fortsatta övningar å manual och pedal. Svårare koraler och preludier.
- Kl. VI.Handledning i liturgiskt orgelspel: koraler, mässor, preludier o. s. v.

Undervisningen i pianospelning avslutas med 3:e klassen, men för de elever, som äro särskilt musikaliska, och som i övriga ämnen äro tillbörligen framme, skall tillfälle beredas till fortsatta pianostudier även i de följande klasserna.

Harmonilära.

- Kl. IV. Dur- och molltreklangen och dess förväxlingar. Harmonisering av lätta besiffrade baser.
- Kl. V. Septimackordet och dess förväxlingar. Sammanträngt och spritt läge. De viktigaste altererade ackord. Harmonisering av besiffrade baser och enkla melodier.
- Kl. VI. Förhållningar, växelnoter och genomgående noter, orgelpunkt. Modulationslära. Analysering av musikstycken. Det viktigaste om orgelns byggnad, särskilt om registren och deras användning vid gudstjänst.

Valfri undervisning meddelas i stenografi och slöjd. Deltagande i dessa ämnen är i allmänhet medgivet blott för elever i de mellersta klasserna. Den närmare anordningen fastställas av överstyrelsen.

Till garanti för en ordnad lärogång i alla ämnen föras klassböcker, som ligga framme i lärorummet. I dessa göra vederbörande lärare vid timmens slut nödiga anteckningar.

Eleverna böra ha tillräcklig tid till vila och till att ägna sig åt sådana studier, som de särskilt föredraga. Hemuppgifterna böra därför tillmätas så, att de under planmässigt arbete kunna lösas på 2, högst 3 timmar om dagen. Seminariets föreståndare ålägges att hava ett synnerligen vaksamt öga på denna sak, att genast söka häva möjligen inträdande missförhållanden och, ifall detta icke lyckas, göra anmälan härom hos överstyrelsen.

För införande av nya läroböcker fordras överstyrelsens bifall.

* * *

Som synes av timplanen hava modersmålet, matematiken, franska språket och teckningen blivit synnerligen väl tillgodosedda. Det främmande språket är obligatoriskt. Naturkunnigheten med sammanlagt 21 veckotimmar har här erhållit en bättre ställning än inom de övriga stater. Att välskrivningen ansetts böra vara till det mesta undångjord före inträdet i seminariet och därför erhållit endast 2 timmar, är uppenbarligen en vinst för övriga ämnen. Å andra sidan torde det icke kunna betraktas annorlunda än som en stor svaghet hos den nya läroplanen, att så viktiga ting som pedagogik med allt vad därtill hör jämte utbildningen i skolans praxis sammanlagt erhållit blott 10 timmar. I övriga stater med

undantag av Württemberg och Bäjern hava dessa ämnen erhållit en helt annan rang på läroplanen.

Till jämförelse meddelas här sammanlagda antalet veckotimmar för de olika ämnena under hela utbildningstiden inom sju stater:

	6-årig utbildning.				5-årig utbildning.		
	Baden.	Sachsen.	Weimar.	Altenburg.	Hessen.	Württemburg.	Bäjern.
Religion	16	23	24	20	16	12	15
Tyska	28	19	27	28	31	22	26
Latin	—	17	—	—	—	—	4 ¹⁾
Franska	18	—	—	15	14 ¹⁾	4 ¹⁾	4 ¹⁾
Matematik	28	24	29	25	26	22	18
Historia	12	12	11	13	10	9	10
Geografi	7	10	10	10	9	6	8
Naturkunnighet	21	14	20	18	20	14	13
Pedagogik och praktik	10	22	26	26	16	8	8
Välskrifning	2	6	8	5	3	3	3
Teckning	16	10	12	10	10	15	13
Gymnastik	12	16	10	18	10	10	10
Musik	23	23	27	26	33	39	32
Summa	193	196	204	214	198	164	164

Vid en blick på ovanstående timal faller det skarpt i ögonen, att musiken (vari sång, piano-, orgel- och fiolspelning samt musikens teori inbegripas) fått sig ett synnerligen stort utrymme tillmätt på alla seminariers läroplan. Detta förhållande har emellertid sin förklaring i de tyska seminariernas dubbla uppgift att på samma gång utbilda lärare för folkskolorna samt organister och kantorer för kyrklig tjänst. Mot denna sammankoppling av skilda uppgifter hava på senare tider starka röster börjat höja sig med yrkande på inskränkning av musikundervisningen till det mått, som är behöfligt för en lärare i folkskolan.

¹⁾ Valfritt.

I främmande språk meddelas undervisning vid de allra flesta seminarier.

Utom i här angivna ämnen förekommer vid seminarierna i Sachsen, Baden och Bäjern valfri undervisning i stenografi, i Hessen obligatorisk och i Baden valfri undervisning i slöjd, i Altenburg, Hessen och Bäjern undervisning i trädgårdsskötsel, i Bäjern dessutom undervisning i lagkunskap, stundom även i simning, samt i Meiningen undervisning i dans. Hessen och Weimar förbereda dessutom sina elever i någon mån för meddelande av dövstumundervisning; Weimar till och med för undervisning åt blinda.

Ett ämne som börjat vinna allt mera beaktande, är

Hygien.

Vid flera seminarier har det upptagits som särskilt ämne. I den nya läroplan för Altenburg, som den 12 februari 1906 utfärdats, förekommer följande detaljerade lärokurs:

I. Skolhygien.

1. Skolhus och lärosal.
Renhållning, ventilering, uppvärmning, belysning, skolbänkar.
2. Undervisningen.
Undervisningens planläggning (överanstängning, raster); hemarbete, gymnastik och lekar, bad.
3. Rationellt levnadssätt i skolpliktsåldern.
4. Lärarens hygieniska medverkan genom föredöme, undervisning och föredrag.
5. De viktigaste sjukdomar bland skolbarn. Infektionssjukdomar. Sjukdomar med ofördelaktigt inflytande på den kroppsliga och andliga utvecklingen.

II. Allmän hygien.

1. Rationell hälsovård och vård av särskilt viktiga organ.
Mun- och tandvård. Lungor, struphuvud, hjärta, puls, ämnesomsättning. Sexuell hygien. Ögon och öron. Huden. Arbete, överanstängning, vila, sömn.
2. Allmänna levnadsbehov.
Luft, vatten, föda, kläder, bostad.

III. Första hjälpen vid olycksfall.

1. Första hjälpens betydelse. Olika slags olycksfall.
2. Sår och blödningar, brännskador, förfrysning.
3. Benbrott, ledvrickning, försträckning.
4. Förgiftning, berusning, orm- och hundbett.
5. Vanmakt, kramp, skendöd.
6. Kvävning, drunkning, konstgjord andning.
7. Främmande kroppar i naturliga öppningar.
8. Transport av förolyckade och nödförband.

5. Obligatoriska lärarexamina.

Liksom i Preussen förekomma i det övriga Tyskland två lärarexamina, den första vid avgången från seminariet, den andra några år senare. Den första berättigar till anställning som vikarie eller extra ordinarie lärare i folkskola, den senare till definitiv anställning som ordinarie lärare. Oaktat den olikhet, som förefinnes i lärarutbildningen inom de olika staterna godkänna dessa i de flesta fall varandras examensbetyg, så att en lärares övergång från en stat till en annan i regel icke möter någon svårighet.

A. Avgångsexamen från seminariet.

Denna förrättas vanligen av en examenskommission, bestående av ett ombud för regeringen eller för skolans överstyrelse såsom kommissionens ordförande samt seminariets rektor och samtliga lärare, som undervisat i avgångsklassen. Härtill kommer ibland, såsom i Sachsen, ett ombud för den kyrkliga myndigheten.

Somligstädes är avgångsexamen fördelad på 2 år. Så avlägges t. ex. i Ernst-Albert-seminariet i Koburg redan i näst högsta klassen avgångsexamen i räkning, geometri, geografi, naturhistoria, fysik och kemi.

Avgångsexamen är dels teoretisk, dels praktisk. Den förra är skriftlig och muntlig. Den skriftliga examen äger rum å seminariets lokaler och under lärarnas tillsyn.

I Sachsen omfattar den skriftliga examen en tysk uppsats över pedagogiskt ämne, svar på några frågor ur geografin, historien och natur-

kunnigheten, lösande av några aritmetiska och geometriska problem, en översättning från latin till tyska samt ett utkast över en biblisk historia eller ett katekesstycke. Med smärre modifikationer förekommer en liknande anordning av den skriftliga examen på andra håll. I vanliga fall få abiturienterna vid en del seminarier verkställa en översättning *till* det främmande språket. Musik (harmonisering av en besiffrad bas eller en melodi) ingår ofta i den skriftliga examen.

Praktisk examen avser att ådagalägga undervisningsskicklighet samt färdighet i skrivning, teckning, musik och gymnastik.

Vid en del seminarier äga även *privatister* tillträde till examen. Så är förhållandet t. ex. i Sachsen, där dock särskilt medgivande fordras av den högsta skolmyndigheten, och i Koburg.

I Koburg fordras som villkor, att den sökande fyllt 20 år, att han företer läkarintyg om sitt kroppsliga hälsotillstånd samt intyg om faderns medgivande, och att han undergått en förberedelse, som motsvarar seminarieelevernas.

B. Den andra lärarexamen.

Den, som avlagt avgångsexamen vid seminariet, erhåller, som förut nämnt, anställning såsom vikarie eller extra ordinarie lärare i folkskola. Meningen är nu, att han under några år skall arbeta på sin fortbildning i och för avläggande av den egentliga folkskollärarexamen. Han har härvid att förkovra sig i alla seminariets ämnen men särskilt i pedagogik med psykologi och i undervisningsskicklighet. Bestämmelserna rörande denna andra examen äro något olika i olika stater.

Examen förrättas vanligen vid seminarierna varje år av en särskild examenskommission. I Sachsen består denna kommission av ett ombud för kultus- och undervisningsministeriet, seminariets rektor, tre seminarie-lärare eller andra lämpliga skolmän, som utnämnas av ministeriet, samt ett ombud för den högsta kyrkliga myndigheten. I Hessen förrättas examen alltid i Darmstadt. Examenskommissionen består här av medlemmar, tillhörande ministerialavdelningen för skolärenden, seminariernas rektorer och särskilda fackmän för vissa ämnen, då så behöves. I Württemberg

utes examenskommissionen av kyrko- och skolministeriet. En representant för detta är ordförande.

Villkoren för deltagande i examen äro

1. en viss tids tjänstgöring i folkskola: i Sachsen 3 år; i Koburg minst 3, högst 6 år; i Hessen 2 år; i Württemberg minst 2, högst 8 år (de, som 10 år efter det de avlagt sin första lärarexamen icke avlagt den andra lärarexamen, avskedas ur folkskolans tjänst); i Bäjern 4 år;
2. företeende av tjänstgöringsbetyg.

Examensämnen äro vanligen desamma som seminariets, men det fordras grundligare och säkrare kunskaper samt större färdighet i deras praktiska användning. Examensuppgifterna ställas därför så, att deras lösning kräver större andlig mognad, större förtrogenhet med skolan och med lärjungarnas behov.

Examen är dels skriftlig, dels muntlig. Den skriftliga examen innefattar i vanliga fall en uppsats över pedagogiskt ämne, en över ämne ur religionsläran och en över något annat ämne (geografi, historia o.s.v.). Den muntliga examen gäller företrädesvis pedagogikens teori och praxis: uppfostrings- och undervisningslära, pedagogikens historia och pedagogisk litteratur, psykologi och logik, speciell metodik, skolans författningar och förvaltning.

Till examen hör dessutom ett undervisningsprov i något folkskolans ämne.

I de flesta tyska stater måste lärarkandidaten på egen hand förbereda sig för denna andra lärarexamen. I en och annan hava dock folkskolinspektörerna skyldighet att i någon mån bistå den unge läraren i hans arbete. Bäjern är det enda land, som inrättat särskilda fortbildningskurser för det nämnda ändamålet. Enligt en förordning av den 9 december 1908 skola länsstyrelserna indela sina län i vissa mindre kretsar. Inom varje sådan skall anordnas en för vederbörande obligatorisk fortbildningskurs, som skall ledas av en därtill utsedd kretsöverlärare. Kursen avser dels den praktiska, dels den teoretiska eller vetenskapliga fortbildningen. Särskilda fortbildningsbibliotek skola för ändamålet stå till de studerandes förfogande. Dessa skola förvaltas av kretsöverläraren. Böcker till desamma anskaffas av länsstyrelsen efter kretsöverlärarens förslag.

Samtidigt med denna förordning har ministeriet utfärdat en ny stadga för den andra lärarexamen, av vilken framgår, att fortbildningskurserna stå i intimt samband med fordringarna i sagda examen, och att de utgöra en planmässig förberedelse för densamma.

Utom de nu nämnda obligatoriska examina har *Hessen* berett möjlighet för dem, som vilja på egen hand fortsätta sina studier, att avlägga en

Högre folkskollärarexamen (Die erweiterte Prüfung).

Examenskommissionen är här densamma som vid den definitiva lärarexamen.

Varje examinand har först att inom sex veckor i vetenskaplig form utarbeta en avhandling över ett av skolans överstyrelse bestämt ämne inom pedagogikens område. Vid avlämnandet skall han därjämte angiva de källor och hjälpmedel, han använt.

Själva examen är dels teoretisk — skriftlig och muntlig — dels praktisk.

Den skriftliga omfattar

1. En uppsats över ett ämne ur uppfostrings- och undervisningsläran samt en uppsats över ett ämne ur historia, matematik eller naturkunnighet;
2. Lösande av några uppgifter inom självvalda ämnen;
3. En översättning från tyska till franska samt en översättning från franska till tyska.

Endast ordbok får härvid användas som hjälpmedel.

Uppgifterna för den skriftliga examen bestämmas av examenskommissionen och lösas under examinerarens uppsikt.

Den muntliga examen äger rum i alla seminariets obligatoriska ämnen utom välskrivning, teckning, musik och gymnastik. Examinanden skall härvid prövas i pedagogik samt efter fritt val i någon av följande ämnesgrupper:

1. Tyska, historia, geografi;
2. Matematik, naturhistoria, naturlära;
3. Franska och engelska;
4. Franska och två av ovannämnda ämnen.

Examensfordringarna äro följande:

1. *Pedagogik.* Översikt över uppfostrans och undervisningens historia, särskilt efter reformationen; grundlig kännedom om de förnämsta pedagogernas liv och viktigaste skrifter efter år 1500 samt om sammanhanget mellan uppfostrings- och undervisningsläran jämte psykologi och etik såsom grundvalen för desamma.

2. *Tyska.* Systematisk kunskap i tyska grammatiken; översikt över litteraturhistorien; grundlig kännedom om något av de förnämsta tyska diktverken, företrädesvis ur nyare tidens klassiska perioder samt om de förnämsta tyska diktarnas och folkskaldernas liv. Språkundervisningens metod.

3. *Historia.* Allmän historia; noggrannare kunskap i fäderneslandets historia. Insikt i historieundervisningens metod och kännedom om populära mönsterarbeten.

4. *Geografi.* Fysisk och matematisk geografi. Världsdelarnas politiska geografi. Förtrogenhet med geografisk undervisningsmateriell, särskilt de bästa kartor, glober och tellurier. Geografundervisningens metod.

5. *Naturhistoria.* Översikt över de tre naturrikenas systematik. Det viktigaste om jordskorpan byggnad och bildning; någon kännedom om de ändamålsenligaste hjälpmedlen för undervisningen: bilder, mineraliesamlingar, herbarier o. s. v. Undervisningsmetoden.

6. *Fysik och kemi.* Översikt över fysiken, särskilt färdighet att förklara de viktigaste fysiska företeelser och maskiner och återföra dem till de fysiska lagarna; allmän kännedom om de kemiska grundämnena och deras föreningar, deras användning i hushållet och i yrkena. De fysiska instrumentens byggnad och användning. Undervisningens metod.

7. *Aritmetik.* Negativa kvantiteter. Potenser, kvadrat- och kubikrötter. Ekvationer av 1:a och 2:a graden med en och flera obekanta. Aritmetiska och geometriska serier. Logaritmer och deras användning.

8. *Geometri.* Planimetri, stereometri, plan trigonometri.

9. *Främmande språk:* franska eller engelska. Formlära och syntax. Färdighet att ex tempore översätta ett prosaiskt eller lättare poetiskt stycke från det främmande språket till tyska och att översätta ett lätt stycke från tyska till det främmande språket. Fransk, resp. engelsk, litteraturhistoria.

Den praktiska examen består däri, att examinanden avlägger ett undervisningsprov, till vilket han erhållit uppgift föregående dag.

Den avlagda examen berättigar till anställning i högre borgarskolor (närmast motsvarande våra realskolor), i preparandskolor och folkskollärarseminarier.

6. Lärare.

Seminariernas lärarpersonal utgöres av personer dels med akademisk bildning, dels med seminariebildning. I många fall hava dessa senare även avlagt någon högre examen, rektorsexamen, högre folkskolläraryxamen o. s. v. Preparandanstälternas lärarpersonal hör i allmänhet till denna kategori.

I *Sachsen* måste enligt lag av 1876 minst två tredjedelar av lärarna vid varje seminarium besitta akademisk bildning och dessutom en särskild pedagogisk utbildning, som fordras för anställning vid högre allmänt läroverk. Men av hänsyn till de praktiska övningarna och den till seminariet knutna övningsskolan kunna även skickliga folkskollärare anställas vid seminariet. De flesta av den förstnämnda kategorien hava förut varit folkskollärare, därefter erhållit tillträde till universitet och där avlagt sina examina. Enligt den officiella statistiken funnos 1904 bland de 141 akademiskt bildade lärare, som ursprungligen varit folkskollärare, 59 filosofie doktorer. Hela antalet lärare uppgick detta år till 399. Seminariernas antal var 24: 21 manliga och 3 kvinnliga. År 1910 funnos vid seminarierna 274 lärare med akademisk examen. Av dessa hade 174 ursprungligen varit folkskollärare.

Utom föreståndaren, direktorn, finnas vid varje seminarium ett antal lärare med titeln överlärare (Oberlehrer), ett mindre antal med titeln seminarielärare (Seminarlehrer). De extra ordinaries antal är mycket litet. År 1904 funnos 280 överlärare, 12 överlärarinnor, 57 seminarielärare, 4 seminarielärarinnor, 19 extra ordinarie lärare och 5 vikarier. I budgeten för läsåret 1910/11 voro upptagna utom direktorerna 436 ordinarie lärare, 16 ordinarie lärarinnor samt 21 extra ordinarie lärare och lärarinnor.

I *Hessen* äro de viktigaste befattningarna besatta med akademiskt bildade lärare (flera av dessa hava förut varit folkskollärare), de övriga med folkskollärare, som avlagt »högre folkskolläraryxamen».

I *Bajern* kallas seminariets föreståndare inspektor. Av de övriga lärarna måste en vara präst. Denne kallas prefekt. De övriga hava hittills varit folkskollärare. Enligt en kunglig förordning den 31 mars 1908

fordras emellertid hädanefter i regel såsom kompetens för anställning såsom direktor eller lärare vid en statens lärarbildningsanstalt att hava avlagt akademisk examen antingen för lärarbefattning vid humanistiska eller tekniska undervisningsanstalter eller ock för lärarbefattning vid lärar- eller lärarinneseminarium. Den sistnämnda akademiska examen har kommit till genom en kunglig examensstadga den 1 april 1908. Präster kunna anställas såsom lärare och prefekter vid seminarierna utan sådan examen.

I *Württemberg* måste vid varje statsseminarium rektorn och dessutom en av de övriga lärarna besitta akademisk bildning. Den senare bär titeln professor. De övriga fast anställda kallas överlärare (*Oberlehrer*). Dessa hava förut haft endast folkskollärarytbildning. Den 1 mars 1910 har dock utfärdats en kungl. stadga rörande »högre examen för befattning inom folkskoleväsendet», enligt vilken vissa folkskollärare erhålla tillträde till universitetet med rätt att efter 2¹/₂ års akademiska studier avlägga sådan examen, och skall denna framdeles utgöra kompetensvillkor för anställning såsom överlärare vid seminarierna.

I övningsämnena, särskilt teckning, gymnastik och musik, äro ofta anställda fackmän, som icke avlagt folkskolläraryxamen. Dessa hava i många fall fått underkasta sig en särskild examen med bestämda fordringar icke blott i det ifrågavarande ämnet utan även i allmänbildning och pedagogisk utbildning.

Som exempel på seminarielärarnas avlöning må anföras

A. Sachsen.

Enligt sedan 1908 gällande lönelag avlönas numera alla vetenskapligt bildade statstjänare — domare, ämbetsmän i statsförvaltningen, lärare vid högre allmänna läroverk och folkskolläraryseminarier etc. — efter väsentligen samma grunder. I enlighet härmed hava seminarielärarnas löner i den fastställda riksstaten för finansperioden 1910—1911 upptagits till följande belopp:

	Grund- lön.	E f t e r							
		3 år.	6 år.	9 år.	12 år.	15 år.	18 år.	21 år.	24 år.
Direktor (utom fri bostad)	6,000	6,600	7,200	7,800	8,400	—	—	—	—
Ord. lärare <i>utan</i> akademisk bildning	2,600	3,100	3,600	4,100	4,500	5,000	5,500	6,000	—
Överlärare, kl. II, <i>med</i> akad. bildn. .	3,600	4,100	4,600	5,100	5,600	6,100	6,600	—	—
D:o kl. I, <i>med</i> akad. bildn. .	3,600	4,200	4,800	5,400	6,000	6,600	7,200	—	—
Ord. lärarinna, <i>med</i> akad. bildn. . .	2,400	2,800	3,200	3,600	3,600	4,000	4,400	4,800	—
D:o <i>utan</i> akad. bildn. . .	2,400	2,700	3,000	3,300	3,600	3,900	4,200	—	—

Härtill kommer i hyresbidrag:

För ordinarie lärare med 3,600 marks lön eller därutöver:

I Dresden, Leipzig och Plauen 480 mark.

I Schneeberg och Nossen 300 »

I övrigt 360 »

För ord. lärare med mindre lön än 3,600 mark resp. 420, 240 och 300 mark.

För ord. lärarinnor:

I Dresden och Leipzig 300 mark.

I Callenberg 240 »

B. Bäjern.

Enligt fastställd riksstat för finansåret 1910—1911.

	Grundlön.	Högsta lön.
<i>A. Fullständiga lärarbildningsanstalter</i>		
Direktor	6,000	7,500
Prefekt	3,000	6,000
Överlärare (Oberlehrer)	5,000	6,000
Seminarieledare och lärare vid övningsskolan	3,000	5,000
Preparandlärare	2,400	4,500
<i>B. Preparandanstalter.</i>		
Preparandöverlärare	5,000	6,000
Huvudlärare (Hauptlehrer) och seminarielärare	3,500	5,000
Preparandlärare	2,400	4,500

7. Lärarinneseminarier.

Av lärarinneseminarier finnes endast ett litet antal, beroende därpå, att lärarinnor i Tyskland användas i betydligt mindre utsträckning än lärare. Största antalet lärarinnor har riksländet Elsass-Lothringen, där lärarinnorna äro nästan lika många som lärarna. I Bäjern däremot uppgår antalet lärarinnor endast till $\frac{1}{5}$ av hela lärarpersonalen, i Baden och Hessen till $\frac{1}{10}$ och i Württemberg till $\frac{1}{12}$. I Sachsen utgör lärarinnornas antal blott omkring 4 % och i Tüvingerstaterna 1,5 %. Samtliga tyska folkskollärarinneseminarier utgöra därför, om man undantager Preussen, icke mer än ett 30-tal.*)

De flesta av dessa äro statsseminarier; några få äro kommunens eller privatseminarier.

Med avseende på organisationen äro de varandra ganska olika. De låta dock sammanföra sig i två huvudgrupper: sådana, som äro inrättade i samband med en högre flickskola, vanligen 7- eller 9-klassig, och utgöra en överbyggnad på denna, och sådana, som bygga på folkskolekursen och därför äro inrättade i analogi med de manliga seminarierna.

1. Lärarinneseminarier med *högre flickskola* som underlag.

Av detta slag äro seminarierna i Baden samt i Tüvingerstaterna.

För inträde i dessa fordras i regel att hava fyllt 16 år samt att hava med godkända betyg genomgått en högre flickskola eller ock att visa sig besitta de kunskaper, som en sådan skola meddelar. De sökande, som genomgått den högre flickskola, med vilken seminariet är förenat, intagas i seminariet utan inträdesprov; alla andra sökande, även de, som kunna förete betyg från annan högre flickskola, underkastas inträdesprov. Eleverna betala en årsavgift, som växlar mellan 120 och 200 mark.

Samtliga dessa seminarier utbilda lärarinnor såväl till folkskolan som till den högre flickskolan. I Baden är kursen för folkskollärarinneexamen

*) Bäjern har visserligen utom sina 3 offentliga lärarinneseminarier icke mindre än 31 klosteranstalter, som utbilda lärarinnor, men då dessa senare anstalter icke stå under någon nämnvärd statskontroll, hava de icke här medräknats.

2¹/₂-årig; för högre lärarinneexamen är den 1 år längre. I Tüvingerstaterna är kursen för alla 3-årig. Skillnaden mellan de båda examina består huvudsakligen däri, att två främmande språk, franska och engelska, ingå såsom obligatoriska i kursen för högre lärarinneexamen men endast ett, franska, eller ock, såsom i Koburg och Meiningen, intet i kursen för folkskollärarinneexamen.

Av läroplanerna framgår, att dessa seminarier i vissa ämnen, såsom modersmålet och främmande språk, föra fram sina elever till samma ståndpunkt som de manliga seminarierna, men att de däremot i andra ämnen, särskilt matematik, stå betydligt efter dessa senare. I några av lärarinneseminarierna förekommer konsthistoria som särskilt ämne. Som exempel på timplan må anföras

Timplan för lärarinneseminarieriet (Prinzessin Wilhelm-Stift) i Karlsruhe.

	K l a s s			Summa.
	I.	II.	III.	
Religion	2	2	1	5
Tyska	4	4	5	13
Franska	4	4	8	16
Engelska	4	4	7	15
Räkning	3	3	—	6
Historia	3	3	3	9
Geografi	2	2	—	4
Naturkunnighet	3	3	—	6
Hygien (hemmets och skolans)	—	—	1	1
Pedagogik	2	3	1	6
Praktiska övningar	1	1	1	3
Sång	2	2	1 ¹⁾	4 (+1)
Teckning	2	1	2 ¹⁾	3 (+2)
Handarbete	1	1	1 ¹⁾	2 (+1)
Gymnastik	1	1	1	3
Summa	34	34	28 (+4)	96 (+4)

¹⁾ Valfritt.

I Koburg och Eisenach undervisas två årsklasser gemensamt, vilket tydligen måste hava till följd, att resultatet blir vida mindre.

Timplan för lärarinneseminarieret (Alexandrinenschule) i Koburg.

	K l a s s		Summa.
	I och II.	III.	
Religion	2	1	5
Tyska	4	3	11
Franska	3	5	11
Engelska	3	5	11
Räkning och geometri	2	2	6
Historia	2	1	5
Geografi	2	1	5
Naturkunnighet	2	2	6
Konsthistoria	1	—	2
Pedagogik	2	2	6
Praktiska övningar	2	4	8
Sång	1	1	3
Teckning	1	1	3
Handarbete	1	1	3
Gymnastik	1	1	3
Summa	29	30	88

Examina avläggas på samma sätt som vid lärarseminarierna. I Baden kunna även privatister få anmäla sig till undergående av examen, med villkor att de förete intyg bland annat om minst ett års tjänstgöring i offentlig skola. Andra lärarexamen, här kallad »Dienstprüfung», avlägges i Baden efter 3, högst 6 års tjänstgöring i skola. Härifrån äro dock de befriade, som avlagt högre lärarinneexamen.

Examen, avlagd vid Tütingerstaternas seminarier, berättigar, på grund av särskild överenskommelse mellan vederbörande regeringar, till anställning även i Preussen.

2. Lärarinneseminarier med *folkskolan* som underlag.

Av detta slag äro seminarierna i Sachsen, Hessen, Elsass-Lothringen, Bäjern och Württemberg.

För inträde fordras i regeln att hava fyllt 14 år samt att besitta de kunskaper, som kunna förväryas i folkskolan, jämte ett visst mått av kunskap i franska språket samt i engelska, för så vitt detta senare skall studeras vid seminariet. Detta språk är nämligen valfritt. Även i dessa seminarier betala eleverna en viss årsavgift, utom i Württemberg, där undervisningen icke blott är avgiftsfri utan ett antal elever därjämte erhålla ekonomiskt understöd.

I Sachsen och Hessen är seminariet 5-årigt, i Württemberg 4-årigt. I Elsass-Lothringen finnes en 2-årig preparandskola och ett 3-årigt seminarium, i Bäjern en 3-årig preparandskola och ett 2-årigt seminarium.

Läroplanen liknar i allmänhet ganska mycket läroplanen för de manliga seminarierna. I stället för latin vid de manliga seminarierna i Sachsen och Bäjern förekomma dock franska och engelska språken, av vilka det senare, som redan nämnt, är valfritt. Pianospelning, harmonilära och stenografi äro vanligen också valfria ämnen. Handarbete är däremot allmänt infört som obligatoriskt ämne. I det hela komma de kvinnliga seminarierna icke på långt när i jämnhöjd med de manliga. Detta gäller tydligen framför allt de länder, där den kvinnliga lärokursen är ett år kortare än den manliga. Men även där utbildningstiden är lika, stå de kvinnliga seminarierna i vissa ämnen, särskilt matematik och naturkunnighet, något efter. Som exempel på timplan må anföras

Timplan för folkskolläraryrkesseminarierna i Bäjern.
enligt Ministerialblatt für Kirchen- und Schulangelegenheiten ¹², s 1898.

	Preparandskola.			Seminarium.		Summa.
	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. I.	Kl. II.	
<i>Obligatoriska ämnen:</i>						
Religion	2	2	2	3	3	12
Tyska	4	4	4	3	3	18
Franska	3	3	3	3	3	15
Matematik	3	3	3	3	3	15
Geografi	2	2	2	1	1	8
Historia	2	2	2	2	2	10
Naturhistoria	2	2	2	—	—	6
Kemi med mineralogi	—	—	—	3 ¹⁾	—	3
Fysik	—	—	—	2	2	4
Pedagogik	—	—	—	4	4	8
Teckning	2	2	2	2	2	10
Välskrifning	1	1	1	—	—	3
Sång	2	2	2	2	2	10
Fiolspelning	1	1	1	1	1	5
Gymnastik	2	2	2	2	2	10
Handarbete	2	2	2	2	2	10
Summa	28	28	28	33	30	147
<i>Valfria ämnen:</i>						
Stenografi	—	1	1	—	—	2
Engelska	—	—	2	2	2	6

Därtill komma praktiska övningar, som icke alls ingå i ämnet pedagogik här ovan.

Examina avläggas på samma sätt som vid de manliga seminarierna. Vid seminarierna i Württemberg få även privatister anmäla sig till undergående av examen.

Särskild examen för facklärarinnor i handarbete, teckning, gymnastik och främmande språk kan få avläggas i de flesta stater. Bäjern och

¹⁾ Under sommarterminen blott 2 timmar.

Sachsen anordna dessutom facklärarinneexamen i musik, Baden i huslig ekonomi.

8. Folkskollärarnas fortbildning.

Inom den tyska folkskollärarkåren har sedan en lång följd av år tillbaka ett starkt behov av fortbildning gjort sig gällande. Detta behov har man sökt tillfredsställa på många olika sätt: genom pedagogiska föredrag och diskussioner vid lärarmöten, genom självstudier med tillhjälp av pedagogisk och annan vetenskaplig litteratur, genom tillfälliga korta kurser här och där med universitetslärare såsom föreläsare, genom deltagande i feriekurser o. s. v. Intet av detta har emellertid varit i allo tillfyllestgörande. På några håll har man därför medgivit en viss kategori av folkskolans lärare att vid universiteten immatrikuleras och där avlägga vissa examina.

Folkskollärarnas tillträde till universitetet.

A. Konungariket Sachsen.

Konungariket Sachsen var det första land, som slog in på denna väg. Från flera håll uttalades visserligen starka farhågor, att lärarna icke skulle kunna följa med undervisningen, och att de genom universitetsstudierna skulle dragas från folkskolan, men det oaktat erhöles folkskollärarna redan 1865 rätt att vid universitetet i Leipzig idka vissa studier, och denna rätt hava de sedan alltjämt fått behålla.

Den lärare, som i sin andra lärarexamen (Wahlfähigkeitsprüfung) i huvudbetyg erhållit »berömlig», har utan inträdes- eller kompletteringsexamen rätt att vid universitetet inskrivas. Även den, som erhållit näst högsta betyget eller »med utmärkt beröm godkänd», kan få inskrivas vid universitetet, dock endast efter särskild ansökan hos kultusministeriet och efter dettas medgivande. I båda fallen fordras dessutom ett gott tjänstgöringsbetyg från lokalinspektör eller överlärare samt kretsinspektörens instämmande i detta.

De vid universitetet inskrivna lärarna hava ända till 1908 ägt rätt att efter minst 2 års studier avlägga »Pedagogisk examen». I denna har såsom obligatoriskt ämne ingått filosofi (filosofiens historia, logik och psy-

kologi). Därjämte har examinanden fått bland vissa andra uppgivna ämnen, däribland pedagogik och främmande språk, välja minst tre. I examen har således ingått sammanlagt minst 4 ämnen.

Folkskollärarna hava alltid betraktat denna rättighet till universitetsstudier såsom mycket värdefull. Omkring 10 procent av dem hava varit berättigade till inträde vid universitetet, och något mer än hälften av dessa har gjort bruk av sin rättighet.

Som ett exempel på det allvar och den framgång, med vilka de bedrivit sina studier, må tjäna den beräkning, som gjorts för tioårsperioden 1888—1897. Examinandernas antal under denna period uppgick till 157. Resultatet, uttryckt i svensk sifferbeteckning, blev följande:

14	erhöll	i	huvudbetyg	3
52	»	»	»	2 ¹ / ₂
41	»	»	»	2
15	»	»	»	1 ¹ / ₂
4	»	»	»	1
20	»	»	»	0 (underkändes)
11	blevo uppmanade att göra sina studier grundligare och därefter underkasta sig examen.				

Icke mindre än 107 erhöles således 2 betyg eller mera, vilket måste betecknas såsom ett mycket vackert resultat. De underkändas antal utgjorde 12¹/₂ procent, vilket är en låg siffra. Till jämförelse härmed må nämnas, att ända till 21 procent av juristerna ibland underkännas.

Folkskollärarnas flit och framgång i de akademiska studierna hava upprepade gånger offentligen påvisats, särskilt av universitetslärarna. År 1897 fäste kultusministern D:r von Seydewitz vid ett anförande i lantdagens andra kammare uppmärksamheten på detta förhållande, då han vitsordade de sachsiska seminariernas goda arbete och som bevis på detta hänvisade till de »rent av glänsande examina vid universitetet», som en stor del av de från seminarierna utgångna och vid universitetet studerande folkskollärarna avlagt.

Den första invändningen, som i början gjordes mot folkskollärarnas tillträde till universitetet, att de icke skulle kunna följa med undervis-

ningen, har således fullständigt vederlagts av erfarenheten. På samma sätt förhåller det sig också med den andra invändningen, att de skulle dragas från folkskolan. Det är så långt ifrån att detta blivit fallet, att folkskolan tvärtom mer än förr fått behålla sina bästa krafter. Före 1865 gingo de bästa krafterna *från* folkskolan. De, som brunno av lust att utvidga sitt vetande, hade intet annat val än att avlägga studentexamen, så länge denna var den enda väg, som ledde till universitetet. Men sedan detta var gjort, studerade de juridik, medicin, teologi, filologi och återvände *icke* till folkskolan. För denna gingo de således alldeles förlorade. Efter 1865 hava de gått direkt från folkskolan till universitetet och där avlagt en *pedagogisk* examen samt sedermera *återgått* till folkskolan. En del av dessa hava vunnit anställning såsom överlärare, folkskolinspektörer eller seminarielärare, men åtskilliga hava även stannat kvar såsom folkskollärare. Bland dessa senare må särskilt erinras om ett namn, som är känt även hos oss: d:r *Alfred Spitzner*. D:r Spitzner har gjort sig känd såsom framstående iakttagare och författare på det psykologiska och pedagogiska området, särskilt inom den pedagogiska patologien. Det är han, som utgivit och bearbetat senaste upplagan av professor Strümpells digra verk »Pädagogische Pathologie», varvid han själv tillagt flera betydande kapitel. Hans verksamhet har därigenom särskilt kommit de barn till godo, som äro mindre begåvade eller lida av andra psykiska defekter. Under flera år har han hållit mycket besökta psykologiska föreläsningar vid de feriekurser, som anordnats vid universitetet i Jena. D:r Spitzner är bland många andra ett talande exempel på huru den ifrågavarande anordningen med folkskollärarnas universitetsstudier verkat befruktande på folkskolepedagogiken till gagn för landet i dess helhet. Också hava olika regeringsmedlemmar upprepade gånger i den sachsiska representationen förklarat, att denna anordning är ändamålsenlig och haft goda följder.

Från och med den 6 juni 1908 hava folkskollärarnas universitetsstudier i Sachsen inträtt i ett nytt skede. Denna dag utfärdades nämligen en ny examensstadga, som i många avseenden skiljer sig från den förut gällande.

Villkoren för folkskollärarnas tillträde till universitetet äro desamma som förut, men fordringarna för examen hava höjts, så att »Pedagogisk

examen vid Leipzigs universitet» i detta hänseende fullkomligt motsvarar gymnasiallärarexamen (Oberlehrerprüfung). För båda dessa examina fordras numera minst 3 års universitetsstudier, båda bestå av en allmän och en speciell (facklig) del, i båda ingår ett undervisningsprov av examinandens samt två skriftliga hemarbeten.

I »Pedagogisk examen» ingå minst fyra ämnen. Till den allmänna delen av denna examen hör filosofi (filosofiens historia, logik och psykologi), i den speciella är pedagogik ett obligatoriskt ämne, de övriga får den studerande med iakttagande av en viss gruppering välja bland följande: evangelisk religionslära, tyska språket, latin, franska, engelska, historia, geografi, matematik, fysik, kemi, mineralogi med geologi, botanik och zoologi. För att examen skall godkännas fordras, att examinandens erhåller högsta betyget åtminstone i ett ämne.

Enligt de nya bestämmelserna medför Pedagogisk examen kompetens för erhållande av lärarbefattning vid lärar- och lärarinneseminarier, realskolor, högre flickskolor samt med dessa jämförliga offentliga och privata undervisningsanstalter.

B. Storhertigdömet Sachsen.

Enligt en ministeriell förordning av den 2 mars 1900 kunna sådana folkskolans lärare, som avlagt båda sina folkskollärarexamina med högsta betyg och dessutom av folkskolinspektören vitsordats för vetenskaplig duglighet och gott uppförande, vid universitetet i Jena immatrikuleras med rätt att där under 3 år idka studier i filosofiska ämnen och att i dessa ämnen avlägga »Pedagogisk examen». Till den allmänna delen av examen höra här både pedagogik och filosofi. I den speciella delen ingå två ämnen efter examinandens eget val. Även folkskollärare från andra stater mottagas, dock först efter det ministeriet i varje särskilt fall meddelat tillåtelse. Även vid det med universitetet förenade pedagogiska seminariet mottagas folkskolans lärare.

C. Hessen.

Enligt en storhertiglig förordning av den 19 augusti 1903 kunna folkskollärare, som i avgångsexamen vid seminariet erhållit högsta och i

den andra lärarexamen (Definitorialprüfung) högsta eller näst högsta betyg, om de minst 3 år hava tjänstgjort i landets offentliga skolor, av inrikesministeriet erhålla tillåtelse att för en tid av 3 år idka studier vid landets universitet, och att i filosofiska fakulteten immatrikuleras såsom pedagogie studerande.

Studierna avslutas genom en särskild pedagogisk examen, som avlägges tidigast efter 5 terminer. Genom denna examen erhåller kandidaten kompetens att meddela vetenskaplig undervisning vid lärarbildningsanstalterna.

För att giva en närmare föreställning om det slag av universitetsstudier, som här äro i fråga, må följande redogörelse för bestämmelserna rörande Hessens lämnas.

Examensämnena äro

A. Obligatoriska:

1) Filosofi med pedagogik, 2) Skolhygien.

B. Efter kandidatens eget val:

1) Tyska, 2) Franska, 3) Historia, 4) Geografi, 5) Matematik, 6) Fysik, 7) Kemi och mineralogi, 8) Botanik och zoologi.

Av de under B angivna examensämnena måste kandidaten välja minst två, antingen bland n:r 1—4 eller bland n:r 4—8.

Examensfordringarna i de olika ämnena äro följande:

1. Filosofi med pedagogik.

Översikt av filosofiens historia. En filosofisk skrift av större betydenhet. Det viktigaste av logiken och den empiriska psykologien. Översikt av pedagogikens historia. De viktigaste grunderna för metodiken.

2. Skolhygien.

Skolhusets byggnad och anordning, särskilt lärosalens utrustning, dess belysning, uppvärmning och ventilering. Undervisningens hygien. Människokroppens byggnad och livsfunktioner. Skolsjukdomar, särskilt smittosamma sådana.

3. Tyska.

Någon kunskap i medelhögtyska, förmåga att rätt läsa och översätta lätta stycken ur Niebelungenlied, Gudrun eller dikter av Walter von der Vogelweide; säker kunskap i nyhögtyskans grammatik, nyhögtyskans historia; grundlig känne

dom om den nyare litteraturens klassiska verk, översikt över tyska litteraturens utveckling i medeltiden och nyare tiden; grunddragen av retorik, poetik och metrik.

4. Franska.

Fonetikens elementer, färdighet i korrekt uttal; formlära och syntax; övning i språkets talande; versbyggnaden i modern franska; översikt över franska litteraturens utveckling efter 16:de århundradet, några av de mest framstående diktares och prosaförfattares verk; säkerhet i att översätta vanliga författare till tyska och förmåga att utan grövre fel åstadkomma en skriftlig framställning på franska språket.

5. Historia.

Översikt över världshistorien, särskilt tyska, preussiska och hessiska historien, vilande på systematiskt ordnade geografiska och kronologiska kunskaper; författningstväsändets utveckling i Tyskland, grundlig kännedom om tyska rikets och Hessens författning; översikt över de viktigaste ekonomiska och sociala förhållanden i medeltiden och nyare tiden, förtrogenhet med historisk-politisk geografi; några av de mest betydande nya historiska arbeten.

6. Geografi.

Säkerhet i grunderna för den matematiska och fysiska geografin; grundlig kunskap i den politiska geografin; de stora upptäckternas gång och världshandelns riktningar; förmåga att använda glober, reliefer och apparater till den matematiska geografin, färdighet att rita kartor och skisser.

7. Matematik.

Säkerhet i elementär matematik; plan analytisk geometri, grunderna av differential- och integralkalkyler.

8. Fysik.

De viktigaste fysiska företeelserna och lagarna samt de matematiska grunderna för de senare, så långt dessa grunder utan högre matematik kunna fastställas. De för undervisningen nödvändiga fysiska instrumenten samt övning i deras användande.

9. Kemi och mineralogi.

Lagarna för de kemiska föreningarna och de viktigaste teorierna om dessa föreningars byggnad; de viktigaste enkla ämnenas framställning, egenskaper och

oorganiska föreningar jämte deras betydelse i naturens hushållning samt det viktigaste ur kemiska teknologien; tillräcklig övning i de för skolundervisningen nödiga experiment.

De vanligaste mineralier med hänsyn till deras kristallform, deras fysiska och kemiska egenskaper och deras praktiska användning, de viktigaste bergarterna. Övning i mikroskopets användning.

10. Botanik och zoologi.

Tysklands blomväxter och huvudgrupperna av de hessiska kryptogamerna, de viktigaste utländska kulturväxter; grunddragen av växternas organografi och anatomi, växternas näring och biologi i särskild bemärkelse; systematikens grundbegrepp; någon övning i teckning av växtformer, övning i mikroskopets bruk.

Översikt av djurens byggnad och liv; grundligare kunskap om ryggradsdjurens och leddjurens viktigaste ordningar; någon övning i att teckna djurformer; övning i mikroskopets bruk.

Examen är dels skriftlig, dels muntlig.

Den skriftliga examen består av

1. Två avhandlingar, skrivna i hemmet, den ena inom filosofi eller pedagogik, den andra inom ett skolämne, som kandidaten själv bestämmer, och i vilket muntlig examen skall avläggas; om detta senare ämne är franska, skrives avhandlingen på detta språk. Uppgifter för avhandlingarna lämnas av examenskommissionen. Till varje avhandling erhåller kandidaten en tid av 6 veckor.

2. En uppsats i varje ämne, i vilket examen skall avläggas. Denna uppsats skall göras färdig på högst 3 timmar under examinatorns tillsyn. Ämnet bestämmas av examinatorn. I anslutning till denna skrivning undersöker examinatorn kandidatens praktiska färdighet, då det gäller geografi, fysik, kemi, mineralogi, botanik och zoologi.

Den muntliga examen är offentlig.

Över den avlagda examen erhåller kandidaten officiellt betyg. För erhållande av lärarkompetens i andra ämnen än dem, som ingå i den första examen, äger kandidaten rätt att inom 6 år efter denna första examen avlägga kompletteringsexamen.

Anm. På grund av överenskommelse, som storhertigdömet Oldenburg år 1907 träffat med storhertigdömet Hessen, äga Oldenburgs folkskollärare under samma villkor som Hessens tillträde till universitetet i Giessen samt rätt att där avlägga pedagogisk examen.

D. Bäjern.

Enligt den förut (sid. 108) omnämnda kungl. förordningen av den 31 mars och examensstadgan av den 1 april 1908 hava även i Bäjern vissa folkskollärare tillträdde till universitetet och rätt att där avlägga examen. Denna rätt har man dock här begränsat till en enda kategori, nämligen till sådana lärare och lärarinnor, vilka erhållit anställning vid lärar- och lärarinnebildningsanstalterna. Efter 4 terminers studier vid universitetet få dessa avlägga »Examen för lärarbefattning vid lärar- och lärarinnebildningsanstalterna». Denna examen får avläggas inom endera av 4 olika ämnesgrupper och får av den valda gruppen sitt särskilda namn.

1:o Realexamen: tyska språket, historia och geografi.

2:o Matematisk-naturvetenskaplig examen:

a) matematik, fysik och kemi.

b) matematik, beskrivande naturvetenskap (allmän botanik, allmän zoologi, fysisk antropologi).

c) kemi med mineralogi, botanik, zoologi och antropologi samt geografi.

3:o Pedagogisk examen: uppfostrings- och undervisningslära jämte två ämnen ur 1:sta eller 2:dra gruppen.

4:o Musikexamen: musik jämte ett ämne från någon av de föregående grupperna.

Avlagd examen medför sedermera kompetens för anställning som direktor eller ordinarie lärare vid de nämnda anstalterna, preparandskolorna däri inräknade.

E. Württemberg.

Genom en kunglig förordning av den 1 mars 1910 hava folkskollärarna i Württemberg medgivits rätt till studier vid universitetet. Som villkor för tillträde fordras här, att den sökande tjänstgjort två år i folkskola, samt att han avlagt antingen den andra lärarexamen eller ock präceptors- och reallärarexamen¹. I vilketdera fallet som helst skall han i totalbetyg

¹) Präceptors- och reallärarexamen avlägges enligt en särskild examensordning av år 1900. De flesta examinanderna utgöras av folkskollärare, som kompletterat sin första folkskollärarexamen med särskilda betyg i latin eller franska. Examen berättigar till ordinarie anställning i lägsta klassen av en två- eller flerklassig latin- eller realskola, vilken har mer än en årskurs i samma klass, samt i de två lägsta klasserna vid en större latin- eller realskola.

hava erhållit högsta betygsgraden: I (berömlig) eller näst högsta: II a (med utmärkt beröm godkänd). I undantagsfall kunna dock även sådana lärare mottagas, som i endera av de nämnda examina erhållit II b (med beröm godkänd).

Efter 2¹/₂ års akademiska studier får »Högre examen för befattning inom folkskoleväsendet» avläggas. Den allmänna delen av denna examen omfattar filosofi och pedagogik, grunddragen av tyska och württembergiska stats- och förvaltningsrätten samt grunddragen av den württembergiska folkskolans lagstiftning och förvaltning. Den speciella delen omfattar två ämnen efter examinandens eget val.

Den nämnda examen utgör kompetens för erhållande av lärarbefattning vid lärarbildningsanstalterna, dock icke i teckning, musik och gymnastik, samt för anställning som folkskolinspektör och överlärare. Bestämmelserna härom gälla även präster, som vilja övergå till seminarierna eller folkskolinspektionen.

9. Reformsträvanden.

Lärarbildningens behov av reformer kommer ständigt till synes i broschyrer, i tidnings- och tidskriftsartiklar och framför allt i folkskol-läraryr- och seminarieläraryr-föreningarnas förhandlingar. Yrkandena rörande *den första lärarutbildningen* hava hittills gått i två huvudriktningar.

Å ena sidan har man med stor styrka hävdad den uppfattningen, att utbildningen av folkskolans lärare bör äga rum på ett sätt, som är fullt analogt med utbildningen av lärare vid andra skolor, att den allmänbildning, som folkskolans lärare behöva, således förvärfvas vid de skolor, som motsvara våra högre allmänna läroverk, och att fackbildningen äger rum vid universiteten.

Å andra sidan har man velat hålla fast vid de nuvarande seminarierna men reformera dessa i flera avseenden. De viktigaste ändringar, som begäras, äro följande:

- 1) Utsträckning av lärotiden.

I de länder, där denna utgör endast 5 år, påyrkas från alla håll, att den skall utsträckas till 6. I *Hessen* är man redan sysselsatt med semi-

nariernas omorganisation och har bland annat för avsikt att göra kursen 6-årig. I *Württemberg* har detta reformkrav redan vunnit gehör. Med den 1 april 1911 har en ny lag trätt i kraft, enligt vilken detta lands seminarier numera äro 6-åriga. I *Bajern* utgör frågan om 6-åriga seminarier för närvarande föremål för lantdagens behandling.

I *Sachsen* hava såväl seminariernas som folkskolans lärare redan för flera år tillbaka med stor enighet uttalat sig för en utsträckning av den nuvarande 6-åriga kursen med ett år. De fyra första åren skulle i så fall uteslutande avse elevernas allmänbildning, de tre sista därjämte även fackbildningen. Numera anses det allmänt, att en dylik åtgärd är nödvändig, och regeringen har i lantdagen uttalat sig för densamma. Försöksvis har också en sjunde klass redan blivit inrättad vid 14 seminarier. Det torde därför icke dröja länge, förrän det sjuåriga seminariet blir i Sachsen lagstadgat. Även i de mellantyska småstaterna hava seminariernas och folkskolornas lärare uttalat önskningsar om sjuåriga seminarier, och somligstades har man ingått till landets regering med petition i denna riktning.

2) Läroplanens omarbetning i mera tidsenlig riktning, så att större vikt lägges vid läsning av den inhemska litteraturen, vid undervisningen i främmande språk och vid den pedagogiska utbildningen, och så att naturvetenskapen mera kommer till sin rätt. I avseende på detta senare ämne kräves mera tid och bättre undervisningsmetoder, framför allt mera av elevernas självständiga iakttagelser, laborationer o. d.

3) I sammanhang med de båda förutnämnda önskemålen har allmänt framställts även det kravet, att seminarierna skulle genom lag hänföras till kategorien högre skolor, där så ännu icke skett.

4) Vid sidan härav yrkas inskränkning av antalet timmar för musikundervisningen. Man håller nämligen före, att utbildningen av kantorer och organister för rent kyrkliga funktioner är en uppgift, som numera icke bör tillkomma seminarierna, detta så mycket mindre som seminarierna hittills icke hunnit utbilda sina elever för undervisning i fortsättnings-skolorna, vilket dock snarare borde anses vara deras skyldighet.

Det förnämsta önskemålet beträffande folkskolläraernas *fortbildning* äsyftar deras tillträde till universiteten. Knappast någon reform torde hava blivit med så stor styrka påyrkad som denna. Den tyska lärarkåren har

genom sin förening, som räknar över 100,000 medlemmar, upprepade gånger uttalat, att folkskolans lärare för sin fortbildning *behöva* tillträde till universitetet. Härutinnan hava de understötts av seminariernas lärare och av ett mycket stort antal kända och framstående universitetslärare, såsom Rein och Eucken i Jena, Rehmke och Bernheim i Greifswald, Ziegler i Strassburg, Natorp i Marburg, Kinkel i Giessen, Paulsen i Berlin m. fl. Och det kan icke nekas, att denna fråga med stora steg synes närma sig sin lösning. Av de större staterna i mellersta och södra Tyskland är det endast Baden, som ännu håller universitetets portar stängda för folkskolans lärare, men detta förhållande torde snart nog komma att ändras, sedan riksdagens andra kammare beslutat att hos regeringen begära rätt för folkskolans lärare att under vissa förutsättningar idka studier vid universitetet. Nyligen har seminarieläraryöreningen i turingerstaterna beslutat ingå till regeringarna i stater, som underhålla universitetet i Jena, med anhållan, att samtliga turingerstaternas folkskollärare måtte få tillträde till universitetet i Jena och rätt att där avlägga examen på samma villkor, som gälla för folkskollärarna i Storhertigdömet Sachsen. Denna önskan synes man ock vilja tillmötesgå. En i slutet av år 1910 hållen ministerkonferens för de nämnda staterna (Sachsen Weimar-Eisenach, Koburg-Gotha, Meiningen och Altenburg) har nämligen beslutat, att en pedagogisk universitetsexamen för de folkskollärare inom dessa stater, som hava idkat 6 terminers universitetstudier, skall inrättas, och att bestämmelser för en sådan examen skola utarbetas. Av alla tecken att döma torde yrkandena på folkskollärarnas tillträde till universiteten icke komma att upphöra, förrän reformen blir allmänt genomförd, och folkskollärarna i alla Tysklands stater komma att njuta samma rätt med avseende på möjligheten att erhålla en behövlig vetenskaplig fortbildning.

VII. Österrike.

Av C. O. Arcadius.

I. Bildningsmål.

De österrikiska lärarbildningsanstalterna tillhöra ännu den äldre seminarietypen, men äro utmärkta anstalter i sin art. Deras verksamhet är noggrant begränsad till uppgiften att bilda lärare, men enär läraruppgiften gjorts ganska vidsträckt, så har i seminarieundervisningen inplockats åtskilligt, som är tyngande både för lärare och lärjungar. Den pedagogiska utbildningen upptager helt och hållet den högsta årsklassen och utgöres av praktiska övningar samt noggrann genomgång av folkskolans läroplaner och antagna läroböcker tillika med repetition av de genomgångna lärokurserna med hänsyn till deras lämpande till undervisningen i folkskolan. Förebilden är hämtad från Preussen omedelbart efter österrikarnas nederlag vid Sadowa, där enligt ett bekant slagord »den preussiska skolmästaren besegrat den österrikiska». Sedan den katolska kyrkans hindrande allena-välde över undervisningsväsendet upphävts genom upprättandet år 1867 av ett ministerium för den offentliga undervisningen och skolornas försättande år 1868 under statens överhöghet, utfärdades en lag den 14 maj 1869, vari stadgades skyldighet för kommunerna att upprätta skolor, skolgångsplikt och ordning för lärarbildningsanstalter. Konkordatet med påvestolen upphävdes 1870. Skolan är konfessionslös, men religionsundervisning meddelas i alla skolor av särskilda religionslärare för de olika konfessionerna.

Seminarierna utbilda lärare och lärarinnor för folk- och borgarskolor. De senare äro i städerna befintliga parallellskolor till de åttaåriga folkskolornas tre översta klasser, i vilka en mera fyllig folkskolebildning meddelas särskilt åt gossar och särskilt åt flickor, avseende näringslivet och åkerbruket samt förberedande för intagning i seminarier och fackskolor,

som ej förutsätta sekundärskolebildning. Seminarierna bygga på borgarskolebildningen och meddela teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet. Dock giver »mogenhetsexamen» vid seminariet endast rätt till provisorisk anställning såsom lärare. För definitiv anställning fordras genomgående av »lärarättighetsprövning» (Lehrbefähigungsprüfung), som är särskild för anställning vid folkskolor efter minst två års tjänstgöring och särskild för borgarskolor efter minst tre års tjänstgöring. Genom nytt statut för seminarierna den 31 juli 1886 har den teoretiska undervisningen inskränkts och anpassats efter folkskoledidaktikens fordringar. I stället har större uppmärksamhet ägnats åt musik, åkerbruk, frukt- och grönsaksodling, affärsskrivelser och första hjälpen vid olycksfall. Endast de mest oundgängliga psykologiska lärdomarna skola upptagas, men eleverna skola genomgå en kurs i uppfostran och undervisning av dövstumma, blinda och andesvaga. I högsta klassen meddelas egentligen ingen teoretisk undervisning i annat än speciell metodik. Man klagar över elevernas överlastning och arbetar för en bättre fördelning av arbetet för allmänbildningen och för fackbildningen. Seminariet liksom folkskolan lider tydligen av de många och alltför olikartade anspråk, som man i Österrike liksom annorstädes anser sig kunna och bära ställa på skolan.

2. Organisation.

Läro- och lärarinnebildningsanstalter upprättas av staten genom undervisningsministern efter begäran av provinsskolrådet. Statsanstalterna äro tillgängliga för alla trosbekännelser utan åtskillnad. Undervisningsspråket bestämmes för varje anstalt av undervisningsministern på förslag av provinsskolrådet. Utbildning i ett annat av landets språk gives också, där behovet så kräver. Av de 48 lärarseminarierna och 19 lärarinneseminiarierna, som funnos år 1903, hade 21 av de förra och 10 av de senare tyska till undervisningsspråk och de flesta övriga tjeckiska eller polska samt några få italienska eller kroatiska till undervisningsspråk. Två undervisningsspråk funnos i ett mindre antal anstalter. Privatseminarier kunna inrättas dels av provinserna, dels av enskilda, med villkor att statuter och läroplan godkännas av undervisningsministern samt

att direktor och lärarpersonal ådagalagt sin kompetens för utbildning av blivande lärare. Privatseminariernas lärjungar undergå mogenhetsexamen i en statsanstalt, såvida icke seminariet med vissa villkor erhållit rätt att utfärda statsgiltiga betyg till sina utgående elever (offentlighetsrätt).

Såväl offentliga som privata lärarbildningsanstalter stå närmast under provinsskolrådet (Landeschulrath). Detta utgöres av provinsguvernören (Landeschef), två delegerade från provinsens lantdag, en referent för administrativa och ekonomiska ärenden, provinsskolinspektörerna, en representant för den katolska, en för den protestantiska och en för den israelitiska konfessionen och två eller tre representanter för primär- och sekundärundervisningen. Alla medlemmarna utom de lantdagsdelegerade nämnas av kejsaren. Varje seminarium skall minst en gång om året omsorgsfullt inspekteras av en provinsskolinspektör, som lämnar rapport om inspektionen till provinsskolrådet.

En lärarutbildningsanstalt består av det egentliga seminariet med 4 årsklasser, en övningsskola med så många avdelningar och lärare, som bestämmes av undervisningsministern, en 1-årig förberedelseklass för seminariet samt i lärarinneseminarierna en Kindergarten och särskilda 1-åriga utbildningskurser dels för handarbetslärarinnor, dels för Kindergartenlärarinnor. Dessutom anordnas omväxlande vid de olika seminarierna i en provins utbildningskurser för lärare och lärarinnor vid borgarskolor. Elevantalet får icke överstiga 50 i förberedelseklassen och 40 i vardera av övriga klasser eller avdelningar. Parallellavdelningar få ingenstädes inrättas. Medeltalet elever var år 1903 163 i varje seminarium (tillhopa 10,930 elever) och 36 i 4:e årsklassen.¹⁾ Vid statsanstalterna äro lärjungarna externer, men de kunna erhålla statsstipendier mot förbindelse att tjäna minst 6 år efter mogenhetsexamen i offentliga skolor. Helstipendiet utgöres av 400 kronen (= 300 kronor) och betäcker kostnaden för uppehållet vid anstalten.

Varje anstalts ledning och tillsyn besörjes av dess direktor. Till sitt biträde har han bland lärarna en klassföreståndare för varje årsklass och en klasslärare för varje avdelning i övningsskolan. Varje månad

¹⁾ På hösten 1906 hade elevantalet i lärar- och lärarinnebildningsanstalterna ökats till 11,906.

hålles en ordinarie lärarkonferens, vid vilken alla seminariets och övnings-skolans lärare skola vara tillstädes. Vid denna förhandlas om genomförandet av seminariets läroplan och förslag till läroplan för övningsskolan, om införande och anskaffande av ny materiel, om intagande och flyttning av elever, om förslag till stipendieutdelning, om undervisningens och disciplinens tillstånd, elevers och skolbarns framsteg och sedliga hållning med anledning av klassföreståndarnas redogörelser samt om yttrande med anledning av remisser från myndigheterna, ävensom om förslag från någon medlem. Direktorn leder förhandlingarna och har rätt till suspensivt veto mot ett majoritetsbeslut, till dess avgörande inhämtats från provins-skolrådet.

3. Intagning av elever.

I förberedelseklassen mottagas i samma ordning, som de annuäls, fysiskt duktiga och sedligt oförvitliga, från borgarskolorna med goda vitsord utgångna elever. De av förberedelseklassens elever, som genomgå den vid läsårets slut anordnade slutprövningen, upptagas omedelbart i seminariets första klass. Med eleverna i sådana förberedelseklasser, som icke äro förenade med ett seminarium utan med en borgarskola eller någon annan skola, samt med inträdessökande, som på annat sätt förberett sig för inträdet, anställs en *sträng* examen vid början av skolåret. För inträde fordras att hava fyllt 15 år före skolårets början, förete ämbetsläkares intyg om fysisk duglighet, vilken tillika kan självständigt prövas av lärarkonferensen, samt att vara sedligt oförvitlig.

Inträdesprövningen omfattar ämnen och kurser, som äro bestämda för förberedelseklassen, nämligen:

a) Religion efter kurser, bestämda av vidkommande konfessions myndigheter och fastställda av provinsskolrådet.

b) Undervisningsspråk: läsning, muntlig återgivning, det viktigaste av syntax, formlära och ordbildningslära, rättskrivning och interpunktion, uppsatsskrivning över ämnen, hämtade från läsboken och elevernas erfarenhet.

c) Geografi och historia: orientering i skolorten och kännedom av dess närmaste omgivning, uppfattning av globen, allmän översikt av världsdelar och hav, kartläsning; de viktigaste tilldragelserna i Österrikes historia.

d) Räkning: de 4 räknesätten i hela tal och bråk, praktisk räkning efter slutledningsmetoden, huvudräkning.

e) Geometrisk formlära och frihandsteckning: de viktigaste begreppen ur den geometriska formläran; lätta ornament på grund av geometriska former efter lärarens förteckning på svarta tavlan (prov företes av de sökande).

f) Naturhistoria och naturlära: åskådning och beskrivning av arter av inhemska djur, växter och mineral, av lättfattliga fysiska företeelser och enkla apparater.

g) Skönskrivning (prov företes av de sökande).

h) Sång och (för manliga sökande) fiolspelning.

i) För manliga inträdessökande turnfärdighet (gymnastik), för kvinnliga handarbeten (prov företes).

4. Läroplan.

Timplan.

	Förberedelseklassen.	Lärarseminarier.				Lärarinneseminarier.			
		Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.
Religion	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Pedagogik med praktiska övningar	—	—	2	5	9	—	2	5—6 ¹	9
Undervisningsspråk	8	4	4	4	4	4	4	4	4
Geografi	2	2	2	2	1	2	2	2	1
Historia									
Matematik och geometrisk teckning	6	4	3	2	2	3	3	2	1
Naturhistoria	3	2	2	1	1	2	2	1	1
Naturlära									
Åkerbrukslära	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Skönskrivning	2	1	—	—	—	1	—	—	—
Frihandsteckning	—	2	2	2	1	2	2	2	1
Sång och musik	3	5	5	5	5	2	2	2	2
Kvinnliga handarbeten	—	—	—	—	—	2	2	2	2
Turnövningar	2	2	2	1	1	2	1	1	1
Summa timmar i veckan	28	28	28	30	30	26	26	27—28	26

¹ 6 timmar blott i lärarinneseminarier med kindergarten.

Sådana sökande, som hava musikaliska förkunskaper och i gehör och rytmisk känsla visa förutsättningar till goda framsteg i musikundervisningen, hava vid för övrigt lika förhållanden företräde.

I språk och räkning anställas både skriftliga och muntliga prov, i övriga ämnen blott muntliga.

Inträdessökande med högre förbildning och motsvarande ålder kunna efter en sträng prövning intagas i en högre klass. Inträdessökande, som hava maturitetsbetyg från en sekundärskola, intagas utan examen i högsta klassen, om de hava motsvarande ålder.

Lärokurserna i de särskilda ämnena äro följande:

Religion. Kurserna bestämmas liksom i förberedelseklassen. Fjärde klassens lärotimmar användas till speciell metodik och motsvarande praktiska övningar i övningsskolan.

Pedagogik med praktiska övningar. Mål: översiktlig kännedom om människans krafter och medlen för deras utveckling, grundsatserna för den uppfostrande undervisningen och de enskilda läroämnenas metodik, det väsentliga ur pedagogikens och särskilt folkskolans historia, skolförfattningar; tillräcklig övning i praktisk undervisning för inträde i skoltjänst.

Kl. II. Allmän inledning till uppfostringsläran med psykologisk grundläggning och med aktgivande även på abnorma barns uppfostran.

Kl. III. Allmän undervisningslära (första termin) med inledande behandling av lättfattliga logiska exempel ur elevernas åskådningsskrets. Speciell metodik i språk och räkning för de lägsta folkskoleklasserna (andra termin). Första terminen hospitera eleverna i övningsskolan 1 timme i veckan, andra terminen 2. Varje vecka hålles 1 timmes hospiteringskonferens, ledd av direktorn, vid vilken övningsskollärare och läraren i didaktik och speciell metodik äro tillstädes. Kortfattade redogörelser av eleverna för varje hospiteringstimme ligga till grund för konferenserna. Under andra terminen få de hospiterande eleverna deltaga i undervisningen. Om Kindergarten finnes, hava eleverna i grupper 1 timmes extra hospitering och tjänstgöring därstädes.

Kl. IV. Det väsentliga av uppfostrans och undervisningens historia i åskådliga bilder; de viktigaste gällande föreskrifter för skolpraxis i

vidkommande provins; repetition av uppfostrings- och undervisningsläran (2 t.).

Skolpraktik: Förberedande och efterföljande behandling av övningarna under ledning av direktorn och medverkan av lärarna i speciell metodik och övningsskollärarna (2 t.).

Övningslektioner gruppvis under ledning av övningsskollärarna på olika stadier och i alla läroämnena men övervägande i undervisningsspråket och i räkning med tillräcklig övning i samtidig undervisning av flera skolavdelningar (3 t.).

Provlektioner i närvaro av samtliga elever under direktors ledning och vidkommande metodiklärarens och övningsskollärarens medverkan (2 t.).

Den speciella metodiken, som i kl. III meddelas på timmarna för pedagogik, förekommer i kl. IV på de för de olika ämnena upptagna timmarna.

Till enskild läsning skola lämpliga böcker av allmän-pedagogiskt, didaktiskt och speciell-metodiskt innehåll, särskilt böcker innehållande mönsterlektioner, tillhandahållas åt lärjungarna, vilka böra lämna muntliga och skriftliga referat av det lästa.

Undervisningsspråk. Mål: kännedom av grammatiken, i den mån den är behöfelig för att rätt uttrycka sig i tal och skrift; färdighet att klart och korrekt skriftligen bruka språket; översiktlig bekantskap med litteraturhistorien och de prosaiska och poetiska konstformerna.

Kl. I. Grammatik: formlära, rättskrivning, den enkla satsen. Läsning och genomgång av mönsterstycken efter läsebok; övning i berättande, i sammanhängande muntlig framställning av innehåll och tankegång i läsestycken och i föredrag.

Uppsatslära: skriftliga arbeten först efter mönster, sedan mera självständigt; anvisningar för excerpering; 1 skrivning i hemmet och 1 på lärorummet varje månad.

Kl. II. Fortsättning av föregående klass' kurser och skrivningar.

Kl. III. Grammatik i systematiskt sammanhang.

Läsövningar och i sammanhang därmed bekantskap med litteraturen efter en kronologiskt ordnad antologi; litteraturepoker och framstående skriftställare behandlas i sammanhang därmed; övningar i fritt föredrag.

Övningar i uppgörande av utförliga dispositioner, övergång till mera självständiga utarbetningar. 1 hemskrivning i månaden och en skolskrivning varannan månad.

Kl. IV. Språkundervisningens speciella metodik.

Läsning av enstaka mästerverk av nationallitteraturen.

Översikt av litteraturhistorien.

Fortsättning av dispositionsövningar. Avhandlingar över givna tema och över hela litteraturverk. Skrivningar som i föregående klass.

I alla klasser skall privatlektytren tillgodogöras för undervisningen och eleverna ledas att välja och med gagn studera goda arbeten; det lästa och excerperade användes till redogörelser, föredrag, uppsatser o. s. v.

Vilket annat österrikiskt språk som helst kan efter undervisningsministrarnas bestämmande införas såsom läroämne. I seminarier med icke-tyskt undervisningsspråk bör tyska språket vara läroämne.

Franska språket är valfritt läroämne i lärarinneseminarier. Eleverna delas efter sina förkunskaper i 2 eller 3 grupper med högst 4 lärotimmar i veckan för varje. I stället för franska språket kan också med provinskolrådets bifall italienska eller engelska språket förekomma. Målet för undervisningen i andra språk än undervisningsspråket är förmåga att korrekt muntligt och skriftligt använda språket. Läroplan föreslås av lärarkonferensen och fastställs av provinsskolrådet.

Geografi. Mål: uppfattning av kartan, globen och det viktigaste av fysiska och matematiska geografin; översiktlig kännedom om jordytan med avseende på naturlig och politisk gruppering; kännedom om Europa, isynnerhet Mellaneuropa och Österrike-Ungern; övning i kartografisk framställning och i jämförelse av geografiska förhållanden.

Kl. I. Globen, världsdelar, världshav, översikt av Asien, Afrika och Europa, Medelhavslanden utförligare.

Kl. II. Mellaneuropa utförligare, översikt av Amerika och Australien.

Kl. III. Österrike-Ungerns och särskilt hemprovinsens geografi.

Kl. IV. Speciell metodik. Sammanfattande och fullständigande behandling av fysiska och matematiska geografins grundläror. Jämförande repetition av hela läroinnehållet.

Kartläsning och förbindelse mellan geografi och historia iakttagas i alla klasser, likaledes kartografiska övningar, men dessa få ej givas till hemarbete.

Historia. Mål: översiktlig kännedom av allmänna historiens viktigaste, isynnerhet kulturhistoriska, fakta. Österrike-Ungerns historia och, i lärarseminarier, författning.

Kl. I. Historien till avslutningen av fördraget i Verdun i avrundade bilder.

Kl. II. Från avslutningen av fördraget i Verdun till närvarande tid sammanfattas.

Kl. III. Österrikisk-Ungerska monarkiens historia och, i lärarseminarier, dess författning och statsinrättningar i översikt.

Kl. IV. Speciell metodik. Översiktlig repetition.

Matematik och geometrisk teckning. Mål: uppfattning av aritmetiska operationer med bestämda och allmänna tal samt läran om ekvationer av första graden; färdighet i huvudräkning och i borgerlig räkning med insikt i förfaringssättet; uppfattning av planimetriens och stereometriens viktigaste läror; (i lärarseminarier: övning i lösning av konstruktionsuppgifter).

Kl. I. De 4 räknesätten i hela tal och bråk i bestämda och allmänna tal; ekvationer av första graden med en obekant; förhållanden och proportioner; huvudräkning. Linjer, vinklar, tre-, fyr- och månghörningar; rätliniga figurers kongruens och ytinnehåll. Ett hemarbete i veckan, ett skolarbete i månaden.

Kl. II. Potenser och rötter; de viktigaste borgerliga räknesätten och köpmansräknesätten; huvudräkning. Rätliniga figurers likformighet; cirkeln och det enklaste om ellipsen, hyperbeln och parabeln. Hem- och skolarbete som i föregående klass.

Kl. III. Enkel bokföring. Ekvationer av första graden med flera obekanta; huvudräkning. Stereometri. (I lärarseminarier: fältmätning och planritning). Hem- och skolarbete som i föregående klass.

Kl. IV. Speciell metodik. Repetition och inövning av hela läroinnehållet isynnerhet genom lösning av praktiska uppgifter. Hem- och skolarbete som förut.

Algebraisk räkning övas under hela lärotiden blott med hänsyn till bättre uppfattning av operationer med bestämda tal.

Naturhistoria. Mål: kännedom om människokroppens byggnad och livsförhållningar; översiktlig kännedom om de tre naturrikena och jordytans byggnad.

Kl. I. Zoologi med särskilt avseende på djurens nytta och skada. Människokroppen med hygien och särskilt skolhygien samt första hjälpen vid olycksfall.

Kl. II. De viktigaste berg- och stenarter med hänsyn till åkerbruk och tekniska yrken. Växtens delar. Växternas indelning efter naturliga systemet och beskrivning av de viktigaste familjerna med hänvisning till hemortens nyttiga och skadliga, odlade och vilda växter.

Kl. III. Jordytans byggnad med beaktande av hemortens geologi. Övning i växtbestämning.

Kl. IV. Speciell metodik. Repetition. Bestämningsövningar.

Undervisningen bör understödjas genom försök i skolträdgården och exkursioner. Anvisningar lämnas för åstadkommande av små samlingar isynnerhet för folkskolans behov.

Naturlära. Mål: kännedom genom experiment om i dagliga livet förekommande viktigare fysiska och kemiska företeelser och deras lagar.

Kl. I. Värme, magnetism, elektricitet.

Kl. II. Det viktigaste av oorganiska och organiska kemien; särskilt med hänsyn till hushållning (och lantbruk i lärarseminarier).

Kl. III. Det för praktiska livet viktigaste av mekanik, akustik, optik.

Kl. IV. Speciell metodik. Repetition isynnerhet genom förklaring av naturföreteelser.

Åkerbrukslära i lärarseminarier. Mål: uppfattning av huvudgrunderna för växtodling och djuravel; bekantskap med de för provinsens jordbruk viktiga förvävsgrenarna; levande och förstående intresse för jordbruksfrågor och -arbeten, isynnerhet frukt- och grönsaksodling.

Kl. III. Läran om jordmånen; jordens bearbetning och gödning. Växtodling i allmänhet och isynnerhet odling av de för jord- och skogs-

bruk viktigaste växterna. Fruktträds, grönsakers och andra trädgårdsväxters odling.

Kl. IV. Husdjurslära. Repetition. Anvisning till anläggning av skolträdgårdar. Kännedom om de lagar, som röra jordbruket. I båda klasserna under lämpliga årstider exkursioner och praktiska övningar i trädgården på fritid. I de praktiska övningarna deltaga också kl. I och II.

Skönskrivning. En skrivkurs genomgås i kl. I, och övningarna fortsätts genom månatliga hemuppgifter i övriga klasser.

Frihandsteckning. Färdighet i fritt uppfattande och framställande av plana och solida elementära former och deras kombinationer med särskilt avseende på förvärvet av största möjliga skicklighet att teckna dessa föremål i korrekta konturer på skoltavlan. Teckning efter diktamen. Perspektivteckning. Elementen av figurteckning. Minnesteckning. Speciell metodik i kl. IV. I lärarinneseminarier fästes särskilt avseende vid flickundervisningens och Kindergartens behov.

Sång och musik. Allmän musikleära och sångundervisning med mål att meddela förmåga att giva sångundervisning i folkskolan och särskilt avseende fäst vid smakens bildande. Speciell metodik i kl. IV.

I lärarseminarier: fiolspelning, klassundervisning 2 t. i kl. I och II, 1 t. i kl. III och IV, med mål att meddela förmåga att korrekt och säkert bruka fiolen vid sångundervisning i folkskolan. Fakultativ undervisning lämnas i lärarinneseminarier.

I lärarseminarier: pianospelning i kl. I och II 2 t. för varje grupp (8—10 elever) såsom förberedelse för orgelspelning; orgelspelning i kl. III och IV 2 t. för varje grupp med mål att meddela färdighet att leda kyrklig folksång, föredraga lätta preludier och bilda enkla modulationer. Mera framskridna elever böra få tillfälle att medverka i körmusiken i kyrkorna. Musikaliska samövningar med elever vid ett lärar- och ett lärarinneseminarium på samma plats kunna med provinsskolrådets samtycke äga rum.

Fakultativ undervisning i pianospelning lämnas i lärarinneseminarier högst 6 timmar i veckan tillsammans i alla klasser.

Kvinnliga handarbeten i lärarinneseminarier.

Mål: grundlig kännedom om de för en borgerlig hushållning nödvändiga handarbetena.

Kl. I. Virkning och stickning av provremсор efter mönster. Strumpstickning och stoppning.

Kl. II. Provdruk med styng och söm i systematisk följd. Teckning, tillklippning och söm av ett linne. Lagning och stoppning av linne. Märkning.

Kl. III. Knyppling. Engelskt broderi. Franskt broderi isynnerhet av bokstäver. Knytning. Linnesömnad med tillklippning.

Kl. IV. Speciell metodik. Repetition och inövning med särskild hänsyn till folkskolornas undervisning.

Turnövningar. Mål: förmåga att ändamålsenligt meddela turnundervisning åt gossar och flickor i folkskolor. Bekantskap med folkskoleturnövningarnas historiska utveckling, väsen och uppgift, med apparaternas och turnplatsens inrättning.

I kl. I inövas provinsens normalövningar för nedre och mellersta folkskoleavdelningarna, i kl. II för översta folkskoleavdelningen. I kl. III utvecklas elevernas färdighet och övas de i ledning av övningarna. Eleverna i lärarseminarier göras bekanta med de för flickornas övningar avsedda särskilda rörelserna. I kl. IV fortsätts övningarna och meddelas speciell metodik.

Andra undervisningsämnen. När tillfälle finnes, skola eleverna göra praktisk bekantskap med metoderna för uppfostran och undervisning av dövstumma, blinda och andesvaga barn och sättas i stånd att förbereda sådana barn för intagning i vidkommande anstalter, varför korta kurser för ändamålet skola i dessa anstalter anordnas.

I lärarinneseminarium, varmed Kindergarten är förbunden, kunna eleverna förvärva sig kompetens såsom Kindergartenlärarinnor genom att i kl. IV genomgå en särskild kurs i formarbeten för Kindergarten. I alla seminarier skola eleverna i kl. IV genom besök göra bekantskap med organisationen av Kindergarten och anstalter för uppfostran av abnorma och sedligt försummade barn.

Provinsskolrådet skall träffa anstalt, att samtliga elever under sin utbildningstid erhålla undervisning i simning.

5. Läroplansreform.

För närvarande pågå försök beträffande möjligheten och lämpligheten att införa en ny läroplan i de österrikiska lärarbildningsanstalterna. Avsikten därmed är att ytterligare stärka fackbildningen utan att försvaga allmänbildningen. Möjlighet därtill skulle åstadkommas genom att inorganisera förberedelseklassen i det egentliga seminariet och i den upptaga en del av den teoretiska undervisning, som nu meddelas i de lägre seminarieklasserna, samt från dessa borttaga större delen av den nu där meddelade pedagogiska undervisningen och förlägga den till högsta klassen, varigenom de teoretiska ämnena skulle få ett ökat timantal i kl. II och III. Efter genomgången av kl. III skulle eleverna avlägga en teoretisk examen, som skulle utgöra första delen av mogenhetsprövningen, varav skulle åstadkommas, att eleverna med odelat intresse kunde ägna sig åt fackutbildningen i kl. IV. Ingen pedagogik skulle läsas i kl. II och i kl. III blott undervisningslära och metodik för de lägsta folkskoleklasserna. All annan pedagogisk undervisning tillika med dess psykologiska grundläggning skulle hänvisas till högsta klassen. Den speciella metodiken, som hittills behandlats av de olika ämneslärarna, har lidit därav, att de saknat tillräcklig praktisk bekantskap med folkskolan, men enligt den nya ordningen skall denna undervisning, så vitt möjligt är, läggas i en enda fackmans händer, som har säker kännedom om folkskolan och dess behov. Blott religionsundervisningens och övningsämnenas metodik överlämnas fortfarande åt facklärare. Skolhygien skall studeras 1 timme i veckan under hela läsåret under ledning av en läkare. Skolpraktiken är ökad från 7 lektioner i veckan till 12. Elevernas musikaliska utbildning anses såsom en väsentlig del av deras fackbildning och skulle få ännu mer tid i kl. IV. Samma åsikt hyses om lantbruksundervisningen. Reformen är införd i lärarbildningsanstalten i Brünn och skall efter hand prövas i flera anstalter i Mähren, innan definitiv ändring i statutet beslutas.

6. Undervisningsmetoder.

Vid urvalet av läroinnehållet beaktas noga anstaltens uppgift att utbilda lärare. I formellt avseende skall undervisningen vara ett mönster för den undervisning, som lärjungarna själva såsom lärare skola meddela. Särskilt för seminarierna utarbetade läroböcker i alla ämnen användas, efter vilka lärarna hava att avpassa sin undervisning och till vilkas riktiga bruk de skola giva nödig ledning. Rent föredragmässig undervisning är lika litet tillåten som rent förhörsmässig. Lärarna skola förmå eleverna till medarbete, låta dem så självständigt som möjligt reproducera undervisningen och vid slutet av varje lektion anställa översiktliga sammanfattningar. Översiktliga repetitioner skola ske vid avslutningen av varje större avdelning och vid avslutningen av varje årskurs.

Lärarna i speciell metodik skola hålla sig till de för folkskolorna fastställda läroplanerna och antagna läroböckerna.

Lokaler i anstalten skola anordnas för elevernas privatlektyr, arbeten och övningar på tid utanför arbetsordningen.

Besök i vetenskapliga samlingar, industriella inrättningar och framstående jordbruksanläggningar skola under lärares ledning anordnas.

7. Hjälpmedel för undervisningen.

För varje seminarium finnas ett bibliotek, ett fysikaliskt kabinett, en naturhistorisk samling samt geografisk, historisk och musikalisk undervisningsmateriell. Den högsta tillsynen över dessa seminariets tillhörigheter har direktören, men han förordnar bland lärarna en bibliotekarie för biblioteket och en kustos för varje slag av samlingar.

Till biblioteket anskaffas företrädesvis verk i pedagogik och metodik, isynnerhet böcker, som innehålla läroprov, och pedagogiska tidskrifter. För övrigt böra sådana arbeten inköpas, som lärarna behöva för fortsättning av sina studier och eleverna för att på ett fruktbringande och levande sätt tillägna sig de särskilda läroämnena. Biblioteket skall även innehålla en samling av läroböcker, antagna för folkskolorna, och en samling av ungdomsskrifter i olika ämnen.

Varje lärarseminarium har ett välbeläget stycke jord av tillräckligt omfång för elevernas handledning och övning i åkerbruksarbeten. Denna s. k. skolträdgård skötes av läraren i åkerbruk.

8. Mogenhetsexamen.

Efter hela lärokursens avslutning undergå varje seminariums elever en sträng prövning i alla anstaltens läroämnen. I denna prövning kunna även privatister och lärjungar från andra läroanstalter få deltaga, om de fyllt 19 år och förete intyg över fysisk duglighet samt sedlig oförvitlighet.

Examenskommissionen består av en delegerad från provinsskolrådet, direktorn och lärarna i seminariets fjärde klass.

Examen är dels skriftlig, dels praktisk, dels muntlig.

Den skriftliga examen består i tre arbeten i pedagogik, undervisningsspråk och matematik, förfärdigade på högst 4 timmar vardera utan hjälpmedel över uppgifter, bestämda av provinsskolinspektören efter en förslagslista, uppgjord för varje ämne av vederbörande ämneslärare. De skriftliga arbetena rättas och förses med betygspåteckning av ämnesläraren.

Elever, som under båda terminerna i fjärde klassen erhållit minst det näst högsta vitsordet i »speciell metodik och praktiska övningar», äro befriade från praktiskt prov. De övriga avlägga undervisningsprov i övningsskolan efter en dag i förväg utdelade uppgifter inför avdelningar av examenskommissionen, bestående av minst tre medlemmar efter förstärkning med övningsskolans lärare.

Det muntliga provet omfattar alla teoretiska obligatoriska ämnen inom de av läroplanen bestämda gränserna. Om terminsbetygen i de båda högsta klasserna varit i genomsnitt minst de näst högsta i något eller några ämnen, befrias eleven från muntlig prövning i vidkommande ämnen, såvida det skriftliga mogenhetsprovet i de ämnen, där sådant förekommer, överensstämmer med nämnda genomsnittsbetyg; dock måste varje lärjunge prövas muntligen i minst två ämnen. De givna frågorna föras till protokoll. Privatister prövas i alla ämnen, även i övningsämnena.

Om examinanden i alla ämnen erhållit minst betyget »genügend» (godkänd), så äger han utbekomma mogenhetsbetyg (»med utmärkelse» om han har högre betyg i pedagogik, speciell metodik, praktiska övningar och

språk samt i flertalet av övriga ämnen). Kandidater med maturitetsbetyg från en sekundärskola få utan prövning sina betyg i alla ämnen, som förekomma i maturitetsbetyget, överflyttade till mogenhetsbetyget.

Elever, som erhållit mogenhetsbetyg från lärarinneseminarier, hava därmed kompetens såsom lärarinnor i kvinnliga handarbeten vid folkskolor och borgarskolor samt såsom Kindergartenlärarinnor, om en Kindergarten är förenad med anstalten.

9. Lärorättighetsprövning.

Efter minst två års skoltjänstgöring får en med mogenhetsbetyg försedd lärare eller lärarinna anmäla sig till undergående av *lärorättighetsprövning för allmänna folkskolor*. Examenskommissioner för anställande av denna prövning tillsätts för tre år på förslag av provinsskolrådet av undervisningsministern på alla platser, där statsseminarier finnas. De utgöras av direktorer och lärare vid lärarbildningsanstalter, skolinspektörer och framstående folkskollärare, och äro gemensamma för lärare och lärarinnor. Provet har till uppgift att ådagalägga, att kandidaten är bekant med grundsatserna för folkskoleuppfostran, isynnerhet skoldisciplin och skolhygien, och med folkskoleämnenas metodiska behandling, förvärvat erfarenhet och omdömesförmåga beträffande uppfostrings- och folkskolefrågor samt behärskar folkskolans läroämnen, kort sagt, att han är ägnad till självständig verksamhet som uppfostrare och undervisare i folkskolor.

Prövningen är dels skriftlig, dels muntlig, dels ett undervisningsprov.

Den skriftliga prövningen försiggår utan hjälpmedel och under övervakning och består i författandet (på 4 timmar) av en uppsats över pedagogiskt ämne, lösningen (på 4 timmar) av tre räkne- och geometri-uppgifter och besvarandet (på 4 timmar) av tre frågor ur geografi, historia och naturkunnighet. Den muntliga prövningen försiggår på 4 timmar för varje examensavdelning och omfattar de obligatoriska folkskoleämnenas speciella metodik och läroinnehåll efter antagna läroböcker och materiell samt gällande bestämmelser för skolpraxis. Formell fordran är, att kandidaten kan yttra sig klart och bestämt i sammanhängande tal. Särskild muntlig prövning för kompetens att subsidiärt undervisa i sin konfessions

religionslära skall av varje kandidat avläggas för de av vederbörande konfessions myndigheter förordnade adjungerade kommissionsmedlemmarna. Undervisningsprov avlägges i en folkskola inför kommissionen över en dagen förut meddelad uppgift.

Till undergående av *lärorättighetsprövning för borgarskolor* äro de lärare och lärarinnor berättigade, som avlagt examen för lärorättighet i folkskolor och tjänstgjort minst tre år. Prövningen tillgår på samma sätt som den förutnämnda, men ställer större fordringar på insikter och färdigheter i pedagogik och de särskilda skolämnena. Därför delas läroämnena i vissa grupper och varje kandidat undergår prövning för lärorättighet blott i en av dessa grupper. Först vid en följande examensperiod kan han bliva prövad även i en annan grupp. (Om fordringarna, se nedan om borgarskollärarekurser under »Folkskollärarnas fortbildning»!)

Grupperna äro följande:

a) Språkligt-historiska gruppen: Undervisningsspråk, geografi och historia.

b) Naturvetenskapliga gruppen: Naturhistoria, naturlära; som komplettering: matematik eller geometrisk teckning.

c) Matematisk-tekniska gruppen: Matematik, frihandsteckning och skönskrivning; som komplettering: naturlära eller geometrisk teckning.

Pedagogik är examensämne i varje grupp. Examinanderna i andra och tredje gruppen hava rätt att undergå prövning i båda de i tredje rummet nämnda ämnena eller att såsom tredje ämne välja ett annat ämne ur tredje eller andra gruppen.

För erhållande av lärorättighet vid borgarskola måste kandidaten hava högre betyg än »genügend» (godkänd) i alla prövningsämnena utom ett.

Kandidater, som hava avlagt examen för anställning såsom lärare vid sekundärskolor, erhålla lärorättighet för folkskolor eller för borgarskolor genom att inför vederbörande kommission undergå prövning i pedagogik och i de läroämnena, vari de icke hava lärorättighet för sekundärskolor.

Kompletteringsprövningar i religion, turnövningar, sång och ett annat landsspråk än undervisningsspråket få sådana lärare, som redan erhållit lärorättighet, på begäran undergå. Speciell prövning för ett andra undervisningsspråk eller för åkerbruksundervisning, teknisk undervisning, piano-

eller fiolspelning, orgelspelning, franska eller engelska språket, undervisning av blinda, dövstumma, andesvaga eller sedligt försummade barn anordnas också vid enstaka examenskommissioner, förstärkta med fackmän.

10. Lärarnas kompetens, tjänstgöring och löner.

Lärarpersonalen vid varje bildningsanstalt består av direktor, huvudlärare (huvudlärarinnor), religionslärare, lärare (lärarinnor) vid övningsskolan och erforderliga hjälplärare (hjelplärarinnor). Vid lärarinnebildningsanstalterna finnas dessutom vanligen en Kindergartnlärarinna och en lärarinna för kvinnliga handarbeten vid den med anstalten förbundna bildningskursen för arbetslärarinnor. Alla dessa lärare utnämnas av undervisningsministern efter provinsskolrådets hörande. Inga särskilda kompetensfordringar äro bindande för utnämningen utom vad beträffar lärare vid övningsskolan och lärare i övningsämnen. Men då direktor och huvudlärare i rang och lön äro likställda med motsvarande lärare vid sekundärskolorna, så får man en föreställning om de bildningskrav, som ställas på de förra genom en redogörelse för kompetensfordringarna för gymnasielärare.

Såsom religionslärare få blott sådana personer anställas, som förklarats kompetenta av vederbörande konfessions myndigheter.

Kompetensen för övriga lärare prövas genom examina inför av ministern utnämnda examenskommissioner. Examinanden skall hava tillbragt minst tre år såsom ordinarie lärjunge vid ett universitet och besitta det för varje lärare nödiga måttet av filosofisk bildning och förmåga att korrekt bruka undervisningsspråket och tyska (även om det ej är undervisningsspråk). Prövningen förrättas inom olika ämnesgrupper: a) klassisk filologi, b) historia och geografi, c) matematik och fysik, d) naturhistoria för hela gymnasiet jämte matematik och fysik för nederklasserna, e) filosofisk propedeutik för hela gymnasiet jämte ett ämne av de förra grupperna för nederklasserna, f) tyska eller ett annat lands språk för hela gymnasiet jämte båda de klassiska språken för nederklasserna. Det är tillåtet att dela examen i två avdelningar: en för nederklasserna och en för överklasserna. Examen består i 1) en avhandling berörande ämnesgruppen och en av pedagogiskt-didaktiskt innehåll, författade inom en tid av 6

månader, 2) en uppsats, författad under övervakning på högst 12 timmar i varje examensämne, 3) muntlig prövning. Dessutom skall varje lärarkandidat genomgå ett provår vid en sekundärskola.

Direktor är skyldig att undervisa 10 timmar i veckan, en huvudlärare 20, lärare och lärarinnor vid övningsskolan 25. Tiden för praktikkonferenser tillgodoräknas direktören med 2 timmar samt var och en av övriga lärare med en timme. Nedsättning i timantalet med 2—3 timmar kan med hänsyn till arbete med rättning av skripta o. s. v. medgivas.

Direktors lön utgår med 4,400 kronen om året (1 krone = 76 öre) och 600 kronen i byråkostnader jämte ålderstillägg å 400 kronen, aktivitetstillägg efter orternas folkmängd av 200—600 kronen samt fri bostad.

Huvudlärare uppbära a) lön 2,400 kronen om året i Wien och 2,000 på andra orter, b) 5 ålderstillägg med 400 kronen i tillökning vart femte år, c) aktivitetstillägg i Wien 1,000—1,400 kronen, på andra orter 400—840 kronen om året efter rangklasser och orternas folkmängd. Rangklassen beror av tjänsteåldern. Religionslärare med full tjänstgöring hava samma lön som övriga lärare, men om tjänstgöringen är mindre, är avlöningen 1,050—1,680 kronen med 3 ålderstillägg å 210 kronen vart tionde år.

Lärarna i övningsskolan hava 1,600 kronen i lön med ålderstillägg å 200 kronen och aktivitetstillägg av 320—800 kronen.

Pension utgår vid invaliditet efter 10 tjänstår med $\frac{1}{3}$ av hela avlöningen, efter 15 tjänstår med $\frac{3}{8}$ och för varje nytt 5-tal tjänstår med ytterligare $\frac{1}{8}$ ända till och med det 40:e tjänståret, då pensionen utgår med hela avlöningen. Tre lärartjänstår räknas lika med 4 andra statstjännares, så att full ålderdomspension kan erhållas efter 30 tjänstår. Rätt att avgå med pension inträder vid 65 levnadsår, skyldighet vid 70. Änka uppbär i pension $\frac{1}{3}$ av mannens avlöning under hans sista levnadsår. Uppfostringsbidrag utgår åt oförsörjda barn under 18 års ålder, om de till antalet äro flera än tre, dock ej till högre belopp än att de tillsammans med moderns pension uppgå till $\frac{1}{2}$ av faderns avlöning.

11. Folkskolläraernas fortbildning.

I riksfolkskolelagen stadgas, att lärarnas fortbildning skall främjas i pedagogiskt och vetenskapligt hänseende genom skoltidskrifter, lärarbibliotek, periodiska lärarkonferenser samt fortbildningskurser.

I varje krets skall finnas ett lärarbibliotek, som förvaltas av en av kretskonferensen vald kommission och underhålles genom årliga bidrag av lärarna, uppgående i somliga provinser till 1 % av lönen.

En lärarkonferens skall hållas varje år i varje krets under ledning av kretsinspektören för rådpläging om till skolväsendet hörande ärenden, isynnerhet lärometoder, undervisningsmateriell, nya läro- och läseböcker, skoltukt o. d. Samtliga lärare vid offentliga folkskolor och lärarbildningsanstalter i kretsen äro förpliktade att deltaga i konferensen.

I varje provins skall vart sjätte år under ledning av en provinskolinspektör hållas en konferens med ombud för kretskonferenserna.

I den ursprungliga riksfolkskolelagen av den 14 maj 1869 hette det, att särskilda lärarkurser för mera omfattande utbildning för lärarkallet skulle anordnas vid universitet eller tekniska högskolor. Flera ansatser till genomförande av detta stadgande gjordes av undervisningsministeriet genom infordrande av yttranden från olika håll, men de ledde icke till något resultat. Den nya redaktionen av riksfolkskolelagen den 2 maj 1883 ersatte det nämnda stadgandet med en allmän föreskrift om särskilda lärokurser för lärarnas fortbildning isynnerhet i borgarskolans undervisningsämnen.

Sådana fortbildningskurser anordnas dels vid varje lärarbildningsanstalt för lärare i allmänhet, som hava att på kallelse av provinskolrådet inställa sig till deltagande, i regeln under höstferierna, dels på särskilda platser för lärare, som önska utbilda sig till avläggande av examen för lärorättighet vid borgarskolor.

För de sistnämnda kurserna utkom statut den 31 juli 1886. Borgarskollärarkurser anordnas vid lärarbildningsanstalter på förslag av provinskolrådet efter undervisningsministerns bestämmande. Med hänsyn till behovet av rikligare undervisningsmedel i vissa ämnen (teckning, kemi,

åkerbrukslära o. d.) kunna sådana kurser för vissa ämnen anordnas även vid andra läroanstalter (yrkesskolor, teckningsskolor, högre realskolor, lantbruksinstitut o. s. v.). Direktorn för vidkommande anstalt har den omedelbara ledningen av kursen mot särskild ersättning. Lärare antagas av undervisningsministern på provinsskolrådets förslag mot särskild ersättning. Varje fullständig kurs omfattar samtliga ämnen, som tillhöra en av examensgrupperna i lärorättighetsprövningen för borgarskolor, men kan också utsträckas till ämnen, som icke förekomma i borgarskolorna, isynnerhet åkerbrukslära. Orternas behov skola tillgodoses genom anordning av olika kurser på olika platser och genom följd av olika kurser på samma plats. En fullständig borgarskollärarkurs varar ett läsår med minst 10 lektioner i veckan, så förlagda, att deltagande i kursen är möjligt för lärare, som hava sin verksamhet på platsen eller i dess omgivning. Undervisningen är anlagd med hänsyn till fordringarna i lärorättighetsprövningen för borgarskolor. Dessa fordringar äro, så vitt de gå utöver fördjupning av den egentliga seminarieundervisningen, följande:

Pedagogik: empirisk psykologi och logik; egen läsning av några betydande pedagogers huvudverk från tiden efter 1600; närmare bekantskap med den österrikiska folkskolans utveckling och inrättning; borgarskolans skolpraxis och speciell metodik för den valda ämnesgruppen; kännedom om lämpliga ungdomsböcker i ifrågavarande ämnen.

Undervisningsspråk: kännedom av skriftspråkets grammatik och de brukligaste former och arter av prosaisk och poetisk framställning; egen läsning av några den nya litteraturens huvudverk.

Det andra språkets grammatik och korrekt behandling av språket i tal och skrift.

Geografi: närmare kännedom av den politiska geografin; översiktlig kännedom av handelsgeografin; grundlig kännedom om Österrike-Ungerns geografi.

Historia: = fordringarna för mogenhetsexamen.

Naturhistoria: kännedom om naturföremålets praktiska utnyttjande i industri och jordbruk.

Naturlära: på iakttagelse och experiment grundad kännedom om naturkrafterna och deras lagar; säkerhet i förklaringen av de mest påfal-

lande naturföreteelserna och de viktigaste maskinerna; bekantskap med hanterandet av de vanligaste apparaterna; kännedom om de viktigare kemiska grundämnena och deras föreningar samt deras användning i industri och jordbruk.

Matematik: ekvationer av 2:a graden, logaritmer och plan trigonometri. (Trigonometri uteslutes ur provet för lärarinnor.)

Geometrisk teckning: geometriska konstruktioner, ytornament, enkla situationsplaner; projektionslära och dess användning på skugglära; byggnads- och maskinritning. (För lärarinnor utelämnas situationsteckning, projektionslära, byggnads- och maskinritning.)

Frihandsteckning: färglära; skicklighet i fritt återgivande av geometriska kroppar och enkla plastiska ornament med skuggning; stillära.

Skönskrivning: färdighet i skönskrivning av de i borgarskolornas läroplaner bestämda skriftarterna.

Ett storartat fortbildningsinstitut för folkskollärare i Wien grundades av Dittes 1867 under namn av Pedagogium och hade mer än 300 elever om året, men nedlades på grund av klerikalt motstånd i mitten av 1890-talet. Detta institut har i ny form åter levat upp år 1905. Provinsen Österrike har övertagit stadens byggnader för Pedagogium och upprättat ett nytt provinsseminarium, med vilket förbundits ett flertal läroanstalter för olika stadier av lärarbildningen. Utom det vanliga seminariet med dess övningsskola och en 1-årig kurs till folkskolläraryxamen för abiturienter från gymnasier och realskolor finnes en *lärarakademi* för lärarnas fortbildning, som övertager Pedagogiums uppgifter i en form, som motsvarar de fordringar, som nutiden ställer på lärarna i en storstad. Närmaste uppgift för akademien är att bereda för de prövningar, som skola genomgå för lärorättighet dels vid folkskolor dels vid borgarskolor, men därjämte skall den tillgodose lärarnas fria bildningssträvande genom kurser i olika ämnen, framför allt pedagogik och dess hjälpvetenskaper. Undervisningen är av vetenskaplig art och meddelas av lärare från universitetet och högskolorna. Anstalten öppnades den 5 oktober 1905.

VIII. Ungern.

Av C. O. Arcadius.

De första seminarierna inrättades i Ungern år 1840. De hade då blott 2 klasser och voro konfessionella. Genom lagen om folkundervisningen 1868 bestämdes, att staten skulle upprätta och underhålla icke-konfessionella 3-klassiga seminarier, 20 för män och 4 för kvinnor, och att för övrigt kommuner, kyrkosamfund, korporationer, associationer och enskilda, som hade rätt att grunda primärskolor, också finge inrätta seminarier. De senare anstalterna äro alla konfessionella, nämligen: 26 romersk-katolska, 10 grekisk-katolska, 6 lutherska, 3 reformerta och 1 israelitisk. Av samtliga 70 seminarier äro 48 avsedda för män och 22 för kvinnor. År 1881 infördes en fjärde årsklass vid statsseminarierna, och de konfessionella seminarierna hava följt efter, fastän de ha svårigheter att skaffa lokaler och lärare.

Statsseminarierna för män äro ännu i de flesta fall externat, men internat införes efterhand, och överallt är på statens bekostnad en hushållning anordnad, som mot ringa avgift håller kost åt lärjungarna. Fattiga och välartade lärjungar få fri kost eller stipendier av 20 eller 10 kronen (1 krone=76 öre) i månaden. Lärarinneseminarierna äro internat, där eleverna få bostad och tvätt fritt samt betala en billig ersättning för kosten. Friplatser och stipendier finnas även. De konfessionella seminarierna äro internat.

Den omedelbara ledningen av varje anstalt tillkommer direktorn och lärarkollegiet, varöver står seminariets direktionråd, bestående av departe-

mentets skolinspektör som ordförande samt direktorn och fem av undervisningsministern nämnda personer som medlemmar. Högsta myndigheten över seminarierna utövas av undervisningsministern.

Ett seminarium, vare sig det är statsseminarium eller konfessionellt seminarium, måste hava egen byggnad, egen lärarpersonal, en övningsskola med 6 avdelningar och en tillräcklig trädgård till övningsfält för åkerbruk och trädgårdsodling.

För inträde fordras en ålder av 15 år för ynglingar och 14 år för flickor, vitsord om gott uppförande, god hälsa och frisk kropps-konstitution samt, vad ynglingar beträffar, genomgång av en borgarskola (6-årig kurs över 4:e årsklassen i folkskolan) eller av de 4 lägre klasserna i ett gymnasium eller realskola, och, vad flickor beträffar, godkänd inträdesexamen.

Nu gällande läroplan av år 1882 angiver som mål för seminarie-bildningen 1) meddelande åt eleverna av en bildning, som hos dem framkallar och underhåller patriotism och människokärlek, 2) meddelande av för deras kommande verksamhet nödiga kunskaper och en metodisk skicklighet, som betryggar framgång för deras undervisning, 3) utveckling av deras kroppsliga krafter och skicklighet på samma gång som deras moraliska egenskaper.

Undervisningen och den metodiska handledningen böra på sådant sätt meddelas, att de bliva ett företal till den undervisning, som skall givas i folkskolan.

I seminarier för kvinnor undervisas i hushållskunskap och kvinnligt handarbete i stället för åkerbruk, musik och kroppsövningar.

Beträffande de särskilda ämnena lämnas följande antydningar:

I pedagogik börjas i kl. I med läran om människokroppen och hygien, i kl. II med psykologi och speciell metodik, i kl. III med allmän pedagogik och i kl. IV med pedagogikens historia. Förberedelsen för undervisning lämnas huvudsakligen genom metodiska övningar i alla klasser från och med kl. II. Tillämpning sker i övningsskolan men icke mer än 2 timmar i veckan.

I ungerska språket skall meddelas nödig skicklighet för undervisningen i läsning och skrivning samt detaljkännedom av den moderna ungerska litteraturen på basis av läsning.

Timplan.

	K l a s s			
	I.	II.	III.	IV.
Religion och moral	2	2	2	—
Pedagogik och praktiska övningar	3	3	4	5
Ungerska språket och litteraturen	3	3	2	2
Tyska språket	3	3	2	2
Matematik	3	4	3	3
Geografi	2	2	—	—
Historia och statskunskap	—	—	3	4
Naturalhistoria	2	2	2	—
Fysik och kemi	—	—	2	3
Åkerbruk och trädgårdsskötsel	—	—	—	2
Sång och musik	4	4	4	2
Ritning och välskrifning	3	2	1	1
Kroppsövningar	2	2	2	2
Summa	27	27	27	26

I tyska språket meddelas den kännedom, som är tillräcklig för förståendet av tyska pedagogiska arbeten.

Undervisningen i matematik omfattar till och med ekvationer av andra graden med en obekant, men endast elementär geometri.

Geografiundervisningen sysselsätter sig med Ungerns geografi i detalj, men för övrigt med översikter och synoptiska studier.

I historia behandlas allmän historia i kl. III, men i kl. IV fäderneslandets historia, förbunden med civilisationens historia, statsförfattning, lagkunskap och nationalekonomiens grundbegrepp.

Den naturvetenskapliga undervisningen behandlar zoologi och botanik i kl. I och II, mineralogi, geologi, geognosi, fysik och kemi i kl. III samt mekanik, fonetik, optik, magnetism, elektricitet och organisk kemi i kl. IV.

En revision av läroplanen har skett under de sist förflutna åren, varigenom man sökt åstadkomma närmare förbindelse mellan de allmän-

bildande ämnena och fackbildningen samt utveckling av seminariernas fackkaraktär och praktiska läggning.

Folkskolläraryxamen avlägges inför en kommission, som består av vidkommande seminarii lärare under presidium av departementets skolinspektör. Till undergående av denna examen kunna även privat undervisade elever anmäla sig.

Efter två års praktisk tjänstgöring får skollärarkandidaten ytterligare avlägga examen för lärorättighet, varvid han prövas i alla för folkskolan obligatoriska läroämnen.

Lärarpersonalen består av huvudlärare för pedagogik, språk, matematik-naturvetenskap och historia-geografi, musklärare, teckningslärare (en av de sistnämnda är vanligen också gymnastiklärare), lärare i övnings-skolan samt så många kateketer, som behövas för undervisningen i religion för de olika konfessioner, som äro representerade i seminariet. Huvudläraren i pedagogik är vanligen seminariets direktor.

På 1880-talet var lönen för en huvudlärare 2000 kronen och 200 kronen i bostadsersättning samt för direktorn ett tillägg av 400 kronen. Lärare i övnings-skolan hade 1400 kronen i lön och fri bostad.

Fortbildningsanstalter för folkskollärare äro de båda seminarier för utbildning till lärare och lärarinnor i borgarskolor, som finnas i Budapest, ett för lärare och ett för lärarinnor. Årsklasserna i dessa anstalter äro två. För intagning fordras att hava avlagt folkskolläraryxamen eller avgångsexamen från gymnasium eller realskola. Undervisningen är fördelad på ämnesgrupper med pedagogik till gemensamt ämne i alla grupper. Till den examen, som vid slutet av kursen avlägges, kunna också sådana personer anmäla sig, som under två år tjänstgjort vid folkskola eller sekundärskola eller som avlagt maturitetsexamen och i två år begagnat undervisningen vid universitet.

IX. Schweiz.

Av Otto W. Sundén.

I. Till orientering.

I högre grad än kanske något annat europeiskt folk äro schweizarna intresserade för en gedigen allmän folkbildning, följaktligen också för en god utbildning av lärarkrafter för folkskolan. Vi träffa också i Schweiz folkskoleseminarier, vilka med hänsyn till uppnådda resultat stå i främsta ledet bland europeiska anstalter av detta slag. Denna omständighet är så mycket mer intressant, som nämnda resultat kunnat nås utan att man behövt såsom flerstädes i Tyskland tillgripa åtgärden att göra seminariekursen 6-årig. Att man i Schweiz icke behövt gå utöver 4 år förklaras genom det sätt, varpå man där har folkskolan och dennas överbyggnader ordnade. Då fråga blir om intagning av elever i seminarierna, skall denna sak något närmare beröras.

Den, som vill taga reda på Schweiz' skolväsen i dess helhet eller någon gren därav, måste gå till de särskilda kantonerna, 25 till antalet, och studera förhållandet i fråga i var och en av dem. Schweiz har nämligen icke ett gemensamt skolväsen, utan varje kanton har sitt särskilda.

Det schweiziska förbundet har inrättat och underhåller den polytekniska skolan i Zürich, anställer examina med dem, som utbildat sig till läkare, apotekare och djurläkare, anordnar prövning i vissa skolämnen med de värnpliktiga, understöder med penninganslag lantbruks-, handels-,

yrkes- och hushållsskolor, främjar på olika sätt gymnastik- och militärundervisningen, understöder de offentliga permanenta skolutställningarna,¹⁾ förlägger en skolväggkarta över Schweiz och utdelar sedan 1903 ett årligt anslag av något över 2 millioner francs till främjande av folkundervisningen i de olika kantonerna. Men med dessa undantag är ordnandet av hela skolväsendet, såväl det högre som det lägre, de enskilda kantonernas angelägenhet.

Vad nu särskilt beträffar anstalter för folkbildningen, så gäller sedan 1874 som allmän lag för hela Schweiz, att kantonerna skola sörja för en tillfredsställande folkundervisning och för den skull inrätta tillräckligt antal skolor, som meddela obligatorisk och kostnadsfri undervisning utan att tvång lägges på någons tros- eller samvetsfrihet. Förbundet har överuppsikt över att dessa bestämmelser efterlevas och kan inskrida mot den kanton, som i detta avseende försummar sin plikt. Men likformighet i kantonernas skolorganisationer kräva förbundslagarna icke. Liksom det mellan skilda orter i detta lilla land råder stor olikhet i fråga om natur, näringsliv, folkkaraktär, religion och språk, så träffa vi ock inom de olika kantonerna en mycket rik omväxling i fråga om skolväsendets former i allmänhet och icke minst i fråga om skolor för den allmänna folkundervisningen och beträffande anstalter för utbildningen av lärare vid dessa skolor. En redogörelse för lärarutbildningen i Schweiz måste därför, såsom redan blivit antytt, grunda sig på ett studium av förhållandena i de enskilda kantonerna, ett studium, som är tidskrävande men intressant på grund av den rikedom på former, som anträffas. En detaljerad redogörelse för alla dessa former skulle kräva ett alltför stort utrymme. Då det här gäller att inom en trängre ram framställa det viktigaste, har författaren ansett sig böra dels i allmänna drag framhålla huvudsakliga likheter och olikheter mellan de skilda orterna, dels ock giva utförliga konkreta exempel på anordningarna å några platser och därvid utförligast behandla sådant, som har det största aktuella intresset.

¹⁾ I Schweiz finnas 6 dylika med bibliotek förenade permanenta skolutställningar: 1) Pestalozzianum i Zürich; 2) Schweiziska permanenta skolutställningen i Bern; 3) Pedagogiska museet i Freiburg; 4) Permanenta skolutställningen i Neuchâtel; 5) Skolmuseet i Lausanne; 6) Permanenta skolutställningen i Luzern.

2. Lärarbildningsanstalternas organisation.

Det första folkskoleseminariet i Schweiz kom till stånd i kantonen Luzern 1775. Det var till en början av ganska ringa betydelse. Elevernas utbildningstid var blott några månader. Seminariet hade ingen varaktig stad utan var förlagt än här än där inom kantonen. Sedan 1868 är det bofast i Hitzkirch och har 4-årig kurs. Därefter kom kantonen Aargaus seminarium i Wettingen, grundat 1822 och redan från början ordnat på ett mera tillfredsställande sätt. Det har nu också 4 årsklasser.

Under den helvetiska republikens tid arbetade undervisningsministern Albert Stapfer ivrigt på folkbildningens höjande. Bland annat ville han även grunda ett lärarseminarium i varje kanton, och då ett dylikt förslag på den tiden alls icke vann något gehör, vidtog han anstalter för uppriktandet av ett för hela Schweiz gemensamt seminarium i Burgdorf 1799, vilket företag emellertid även det blev fruktlöst. Som bekant lyckades det däremot för Pestalozzi att med sitt aldrig svikande nit för folkbildningen i den av honom under den närmast följande tiden ledda uppfostringsanstalten i Burgdorf uträtta något även för utbildningen av lärare.

Det är dock först på 1830-talet, som anstalter för nyssnämnda ändamål i något större antal började komma till stånd. Som en frukt av det livligare folkbildningsintresse, som då gick hand i hand med de genomgripande politiska rörelserna, tillkommo under åren 1832—37 i kantonerna Zürich, Bern, Thurgau, Vaud, Solothurn, Tessin och Graubünden inalles 11 seminarier. Sedan hava med längre eller kortare mellanrum nya seminarier tillkommit, så att Schweiz för närvarande äger ett ganska stort antal anstalter för utbildning av lärarkrafter för primärskolorna.

De viktigaste av dessa upptagas i följande översikt, avseende förhållandena under år 1908.

Kantonen *Zürich* med 484,450 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Küsnacht*, 4-årig utbildningstid, 242 lärjungar (214 manliga, 28 kvinnliga).

Staden *Zürichs* kommunala lärarinneseminarium, utgörande en avdelning av den högre flickskolan, 4 årskl. med 137 lärjungar.

Privat evangeliskt seminarium i *Zürich-Unterstrass*, 4 årskl. med 68 manliga lärjungar.

Kantonen **Bern** med 624,641 invånare:

Kantonalt manligt seminarium med 4-årig kurs, fördelat på två platser:

1) underseminarium (Unterseminar) i *Hofwyl* för de två första åren, 85 lärjungar;

2) överseminarium (Oberseminar) i *Bern* för de två sista åren, 94 lärjungar.

Kantonalt manligt seminarium i *Pruntrut*, 4 årskl., 59 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Hindelbank*, 3-årig kurs, 28 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Delémont*, 3 årkl., 20 lärjungar.

Staden *Berns* kommunala lärarinneseminarium, utgörande en överbyggnad på en flickskola, 3 årskl., 114 lärjungar.

Privat evangeliskt seminarium i *Muristalden*, 4 årskl., 80 manliga lärjungar.

Privat lärarinneseminarium i *Bern*, utgörande en överbyggnad på »Nya flickskolan» därstädes, 3 årskl., 89 lärjungar.

Kantonen **Luzern** med 153,571 invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Hitzkirch*, 4 årskl., 77 lärjungar.

Kommunalt lärarinneseminarium i *Luzern*, utgörande en avdelning av högre flickskola, 3 årskl. med 61 lärjungar.

Privat lärarinneseminarium, utgörande en avdelning av pensionatet Baldegg, 4 årsklasser med 49 lärjungar.

Kantonen **Schwyz** med 58,593 invånare:

Kantonalt manlig seminarium i *Rickenbach*, 4-årig kurs, 40 lärjungar.

Privat lärarinneseminarium i *Ingenbohl*, utgörande en avdelning av pensionatet Theresianum, som består av kvinnlig realskola, 4-klassigt seminarium m. m.; 60 lärjungar i seminarieavdelningen.

Kantonen **Zug** med 26,397 invånare:

Privat katolskt seminarium i *S:t Michael*, 4 årskl., 49 manliga lärjungar.

Privat lärarinneseminarium i *Menzingen*, utgörande en del av därvarande »Töchterinstitut»; 4-årig kurs, 165 lärjungar.

Kantonen *Freiburg* med 133,510 invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Hauterive*, 4-årig kurs, 81 lärjungar.

Kantonen *Solothurn* med 110,332 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Solothurn*, utgörande en avdelning av det allmänna läroverket (Kantonsschule), 4-årig kurs, 102 lärjungar (83 manliga, 19 kvinnliga).

Kantonen *Baselstadt* med 132,892 invånare: ¹⁾

S. k. fackkurser på tre terminer, 29 manliga lärjungar.

Kantonen *Schaffhausen* med 43,872 invånare:

Kantonalt samseminarium, utgörande en avdelning av det allmänna läroverket, 4-årig kurs, 33 lärjungar (16 manliga, 17 kvinnliga).

Kantonen *S:t Gallen* med 264,261 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Mariaberg vid Rorschach*, 4-årig kurs, 115 lärjungar (98 manliga, 17 kvinnliga).

Kantonen *Graubünden* med 109,624 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Chur*, utgörande en avdelning av allmänna läroverket, 4-årig kurs, 129 lärjungar (125 manliga, 4 kvinnliga);
Privat manligt seminarium i *Schiers*, utgörande en avdelning av privatläroverket därstädes, 3-årig kurs, 47 lärjungar.

Kantonen *Aargau* med 214,658 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Wettingen*, 4-årig kurs, 106 lärjungar (99 manliga, 7 kvinnliga).

Kantonalt-kommunalt lärarinneseminarium i *Aarau*, förbundet med en flickskola, 4-årig kurs, 84 lärjungar.

Kantonen *Thurgau* med 118,620 invånare:

Kantonalt samseminarium i *Kreuzlingen*, 3-årig kurs, 71 lärjungar (61 manliga, 10 kvinnliga).

¹⁾ I fortbildningsklasserna till flickskolan i Basel (kantonal anstalt) utbildas bland annat lärarinnor för primärskolan.

Kantonen *Tessin* med 146,153 invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Lucarno*, förkurs och 4-årig huvudkurs, 58 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Lucarno*, förkurs och 4-årig huvudkurs, 66 lärjungar.

Kantonen *Vaud* med 307,218 invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Lausanne*, 4-årig kurs, 123 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Lausanne*, 3-årig kurs, 128 lärjungar.

Kantonen *Wallis* med 119,527 invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Sion* (Sitten), 3-årig kurs, 54 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Sion*, 3-årig kurs, 36 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Brig*, 3-årig kurs, 16 lärjungar.

Kantonen *Neuchâtel* med 135,267¹⁾ invånare;

Kantonalt seminarium för lärare och lärarinnor (Ecole normale) i *Neuchâtel*, 3-årig kurs, 77 lärjungar (19 manliga, 58 kvinnliga).

Kantonen *Genève* med 151,751¹⁾ invånare:

Kantonalt manligt seminarium i *Genève*, utgörande en avdelning av ett allmänt läroverk (Collège de Genève), 4-årig kurs, 46 lärjungar.

Kantonalt kvinnligt seminarium i *Genève*, utgörande en avdelning av ett högre kvinnligt institut (Ecole supérieure de jeunes filles de Genève), 3-årig kurs, 116 lärjungar.

Bland de i översikten förekommande kantonerna träffa vi icke Uri (21,247 inv.), Obwalden (15,397 inv.), Nidwalden (13,404 inv.). Glarus (31,416 inv.), Baselland (72,638 inv.), Appenzell A—Rh (56,024 inv.) och Appenzell I—Rh (13,886 inv.). I 6 av dessa kantoner finnes ännu ingen lärarutbildningsanstalt. I Obwalden finnes i en privat flickpension en obe-

¹⁾ Provisoriskt tal.

tydlig avdelning för utbildning av lärarinnor. Elever från dessa kantoner få besöka andra kantons seminarier och bruka därvid från hemkantonen erhålla rätt stora stipendier.

De flesta av de i översikten upptagna 37 anstalterna, nämligen 25, äro statsanstalter, 1 är kantonalt-kommunal, 3 äro kommunala inrättningar, 8 äro privata.

Av nämnda anstalter ha 8 både manliga och kvinnliga elever, 14 ha blott manliga och 15 blott kvinnliga elever.

Rörande det förhållande, i vilket fackkurserna i Basel stå till andra undervisningsanstalter, hänvisas till det följande. Av de övriga i översikten upptagna äro 22 fristående anstalter, som uteslutande sysselsätta sig med lärarutbildning, och 14 förenade med en annan läroanstalt (vanligen allmänt läroverk eller flickskola). Vilketdera av dessa system, som skall anses såsom det fördelaktigaste, har varit och är fortfarande föremål för mycken diskussion. Å ena sidan framhålles, att man snarare och säkrare hinner det med seminariearbetet avsedda målet, om seminariet är organiserat som fristående anstalt. Å andra sidan betonas som ett önskemål, att de unga, som förbereda sig för folkskollärarkallet, må åtminstone under en god del av den därför erforderliga tiden få vistas vid anstalter, där även andra unga män eller kvinnor söka sin bildning. I slutet av 1880-talet övergick man i två kantoner från systemet med fristående seminarier och inrymde en seminarieavdelning i det allmänna läroverket. Åtminstone i en kanton har man däremot genomfört ändring i motsatt riktning.

Vid de allmänna läroverk eller flickskolor, med vilka seminarieavdelningar äro förenade, hållas icke platserna i dessa avdelningar öppna enbart för läroverkets egna lärjungar från lägre klasser, utan ett stort antal elever komma direkt in i seminarieklasserna utan att förut ha tillhört läroverket. I all synnerhet äger detta förhållande rum med de manliga eleverna, vilka även i sådana seminarier, som äro förbundna med allmänt läroverk, ofta komma från folkskolorna och deras överbyggnader i olika delar av kantonen i fråga.

Utbildningstiden i de schweiziska seminarierna är, såsom av översikten synes, icke överallt lika lång. Den är 4 år i tjugutre seminarier (11 manliga, 6 kvinnliga och 6 samseminarier), och 3 år i tretton semi-

narier (2 manliga, 9 kvinnliga och 2 med både manliga och kvinnliga lärjungar). Utbildningstiden i fackkurserna i Basel är tre terminer.

En egendomlig organisation har kantonen Berns förnämsta manliga seminarium fått genom de förändringar, som vidtagits med detsamma i början av innevarande århundrade. Bäst torde såväl reformens innebörd som orsaker klargöras genom en kort redogörelse för dess genomförande.

Sedan gammalt hade kantonen ett lärarseminarium i Hofwyl, avsett att lämna huvudkontingenten av de för kantonen behöfliga manliga lärarkrafterna. Under flera år i slutet av 1800-talet visade det sig emellertid omöjligt för Hofwyl att utexaminera så många lärare, att dessa tillsammans med de jämförelsevis få, som kommo från andra håll, kunde fylla det alltjämt växande behovet, varför snart en kännbar lärarbrist gjorde sig gällande. Det framkom då förslag om att seminariet i Hofwyl skulle förses med parallellavdelningar i alla 4 klasserna. Om 25 lärjungar varje år intoges i vardera av första klassens avdelningar, så skulle seminariet komma att årligen utexaminera omkring 50 lärare, vilket kunde anses påkallat av behovet.

Då emellertid nödiga lokaler för en sådan utvidgning icke funnos, så förutsatte förslaget genomförande en ganska omfattande ny- eller tillbyggnad. Seminariet hade dittills varit förenat med internat, och enär Hofwyl är en liten lantlig ort med få möjligheter för eleverna att få inackordering i privata familjer, så måste även seminariet internatet utvidgas, om lärjungeantalet skulle ökas. Detta var emellertid föga tilltalande. Skulle inemot 200 unga män bo och äta tillsammans i anstalten, så vore varje tanke på individuell behandling av dem utesluten, och det hela skulle nära nog fullständigt få karaktären av kasern. Redan förut hade man börjat inse det onaturliga uti, att eleverna under hela sin studietid i ett internat avstängdes från det bildande umgänget med personer utanför läroanstalten, och många önskade därför, att eleverna i de högre klasserna skulle få bo privat. Men som redan är antytt kunde Hofwyls familjer icke mottaga så många elever, som det här skulle blivit fråga om.

Seminariets dåvarande direktor, den även i vårt land genom sina skrifter bekante Emanuel Martig († 1906), framställde då förslag om att dela anstalten i ett över- och ett underseminarium. Det senare, som skulle

omfatta de båda första årsklasserna, vardera delad på två parallellavdelningar, skulle fortfarande vara förlagt i Hofwyl och där begagna de gamla lokalerna. Eleverna skulle där leva i internat. Överseminariet, omfattande de båda högre klasserna, vardera på två avdelningar, skulle förläggas till staden Bern och där erhålla nya undervisningslokaler. Då i staden möjlighet fanns att erhålla god inackordering i privata familjer, borde man där icke upprätta något seminarieinternat, utan eleverna borde i stället erhålla stipendier av staten.

Detta förslag biträdades av seminariets lokalstyrelse och lärarkår ävensom av den utav folket valda skolsynoden i kantonen. Kantonens regering prövade förslaget och framlade det för folkrepresentationen (stora rådet), där det i trots av häftigt motstånd dock blev med betydande majoritet antaget. Men härmed var frågan icke slutgiltigt avgjord. I de schweiziska kantonerna finns möjlighet att bringa ett av representationen fattat viktigare beslut under folkomröstning. Detta skedde nu. Oppositionen uppställde ett motförslag, gående ut därpå, att hela seminariet skulle förbliva i Hofwyl, och att det skulle vara förbjudet att inrätta något seminarium i staden Bern.

Härför anfördes flera skäl. Om en del av seminariet förlades till Bern, skulle lärarutbildningen fördyras; i den stora staden komme seminaristerna att i moraliskt avseende utsättas för faror, mot vilka de i konviktivet ute i Hofwyl vore skyddade, och slutligen fruktade man, att elevkåren skulle i övervägande grad rekryteras icke från den ofördärvade lantbefolkningen utan från vissa stadselement, som kanske vore för lärarkallet mindre lämpliga.

Olika meningar stodo sålunda skarpt mot varandra. Med 40 tusen röster mot 25 tusen godkände emellertid folket det nyssnämnda av stora rådet fattade beslutet. Detta skedde i slutet av år 1903, och därefter vidtogos genast åtgärder för den beslutade förändringens genomförande.

Undervisningen är i regeln kostnadsfri för de elever, som tillhöra den kanton, inom vilken seminariet är beläget. Men det förekommer icke så sällan, att elever från en kanton studera vid ett seminarium i en annan kanton, och de få då erlägga en måttlig avgift för undervisningen.

En med seminariet förenad anstalt, konvikt, där eleverna erhålla rum¹⁾ och kost m. m., förekommer mycket ofta vid de kantonala manliga seminarierna, så gott som utan undantag vid de privata, såväl manliga som kvinnliga, men mera sällan vid de kommunala eller kantonala kvinnliga seminarierna. Där konvikt finnes, äro eleverna i regeln även förbundna att tillhöra detsamma. De erlägga en billig avgift för de fördelar, som där komma dem till godo. Avgiften, som man brukar rätta efter elevernas förmögenhetsförhållanden, är mycket varierande. Som exempel kan nämnas 150—400 francs för läsår i kantonala seminarier, då det gäller elever, som tillhöra kantonen.

Här må såsom exempel på hur livet kan gestalta sig inom ett dylikt seminariekonvikt meddelas några bestämmelser, som 1904 blivit fastställda i kantonen Luzern.

För konviktet finnes anställd särskild läkare, nödig tjänstepersonal och en s. k. ekonom. Den sistnämnde, som tages bland lärarna, skall verkställa provianteringen och därvid tillse, att förstklassiga varor erhållas för möjligast billiga pris, föra räkenskaperna och överhuvud sköta den ekonomiska förvaltningen. För detta arbete har han särskild ersättning utom sin lärarlön. Seminariedirektorn har överledningen av anstalten och delar med seminariets lärare uppsikten över densamma.

För de i konviktet boende seminaristerna gäller följande dagordning under vinterhalvårets söckendagar:

klockan 5,15	f. m.	signal till uppstigning;
» 5,30	»	morgonbön, sedan studium;
» 7	»	gudstjänst, sedan frukost;
» 8—12	»	undervisning i seminariet;
» 12	midd.	middagsmåltid, sedan rekreation till 1,30;
» 1,30—4	e. m.	enskilda studier och undervisning i seminariet;
» 4	»	eftermiddagskaffe, sedan rekreation till 5;
» 5—7	»	studium;
» 7	»	kvällsvard, sedan rekreation till 8;

¹⁾ Vantigen dela två eller flera elever ett rum. På somliga ställen förekomma gemensamma sov- och arbetsalår.

klockan 8—9 e. m. studium;

» 9 » aftonbön; eleverna begiva sig till sovrummet,
i detta får intet samtal förekomma.

Under de sommar månader, då arbetet vid seminariet pågår, äger den förändring i ovannämnda ordning rum, att uppstigningen sker 4,40 f. m., morgonbön förrättas kl. 5, gudstjänst kl. 6 och förmiddagslektionerna i seminariet hållas kl. 7—11, varefter middag ätes kl. 11 f. m.

Varje onsdag under hela läsåret är arbetet inställt efter kl. 3 e. m. och i stället företages då gemensam promenad.

För sön- och helgdagar finnes följande schema:

klockan 6 f. m. uppstigning;

» 7 » frukost;

» 7,30 » studium, sedan kyrkobesök;

» 11 » middagsmål, sedan rekreation till 1;

» 1—3 e. m. studium och undervisning i kristendom;

» 3 » eftermiddagskaffe, sedan gemensam promenad;

» 5—7 » studium;

» 7 » kvällsvard;

» 7,30—9 » aftonunderhållning (sång, musik, uppläsning etc.).

Under fristunden efter middags- och kvällsmålet ha de elever, som då äro fria från musikövning, rätt att göra smärre promenader i det fria, dock är det förbjudet att därvid besöka vare sig privathus eller kaféer, värdshus eller dylikt.

En gång i veckan på dag, som bestämmes av direktorn, få eleverna under den korta fristunden efter middagsmålet gå ut i staden för att i nödvändiga ärenden besöka hantverkare eller butiker; på andra dagar måste särskild tillåtelse härtill inhämtas.

Här liksom i Tyskland har mycken diskussion förts om internaten, och ungefär samma skäl för och emot ha här anförts som de, vilka äro omnämnda i redogörelsen för dessa förhållanden i Preussen. Redan 1840 upphävdes på försök konviktet vid kantonen Zürichs seminarium i Küsnacht. Man

har funnit sig väl i de nya förhållanden, som därigenom inträdde, så att något återupprättande av konviktet icke förekommit. I stället erhålla eleverna rätt rikligt tilltagna statsstipendier. Dessutom är seminariedirektionen eleverna behjälplig vid valet av inackorderingsställen. Under senaste tiden har man mer och mer börjat lossa på internatstvánget. På en del ställen, där konvikt finnes, kunna elever det oaktat få bo och äta privat, och vid nyorganisationer under senare tid har man visat tendens att ansluta sig till externatsystemet. Det för några år sedan bildade överseminariet i Bern är externat.

De schweiziska kantonerna utdela i regeln jämförelsevis mycket stora belopp som stipendier åt seminarieeleverna. Både bemedlade och obemedlade bruka erhålla sådana, de senare dock större belopp. Även de, som tillhöra konvikten och redan därigenom ha rätt betydlig ekonomisk hjälp, erhålla på många ställen dessutom stipendier, men högre belopp beräknas naturligtvis för externerna. Vanligen kräva kantonerna, att de elever, som sålunda på ett eller annat sätt erhålla statens hjälp för sitt uppehåll vid seminariet, i stället förplikta sig att under en viss tid efter avlagd examen tjänstgöra (mot lön) som lärare inom kantonen ifråga.

Några exempel må här anföras. I kantonen Graubünden erhåller varje seminarist årligen ett stipendium av 170 francs och de, som leva utanför konviktet, erhålla dessutom 30 francs som hyresbidrag (Wohnungsentschädigung). Åtta elever ha friplatser vid seminariet, vilket innebär, att de utom det vanliga stipendiet erhålla ett bidrag av 130 francs om året. Elever, som bo ute i staden, kunna, om de så önska, få intaga sina måltider i konviktet.

I kantonen Aargau kunna behövande elever få mottaga intill 200 francs var om året. I Zug, där utbildningen sker i privatseminarier, erhålla eleverna allt efter förmögenhetsförhållanden, flit, uppförande och ådagalagda kunskaper årliga stipendier å 150—300 francs. I kantonen Vaud utdelas till eleverna i de kantonala seminarierna stipendier å 60—420 francs årligen. I kantonen Zürich utdelas till behövande elever stipendiebelopp, som i medeltal uppgå till 300 francs om året åt varje stipendiat. Dessas antal brukar vara ganska stort. Elever i de högre klasserna kunna erhålla ända till 500 francs årligen.

Sistnämnda kanton, som väl i detta avseende kan betecknas som den mest frikostiga, har 1901 även infört allmän olycksfallsförsäkring för eleverna vid kantonsseminariet. Premierna betalas av staten. Försäkringen gäller för sådana olycksfall, som kunna inträffa dels under verksamheten inom seminariets område, således även vid lek-, gymnastik- och laboratorieövningar, dels vid bergsturer, skolresor eller andra exkursioner, som ske under någon lärares uppsikt.

3. Anstalternas styrelser och lärare.

De schweiziska kantonerna äro ju små stater med var sin regering, som handhar den centrala förvaltningen av kantonens alla offentliga angelägenheter, således även av undervisningsväsendet. I regeln ha de olika kantonerna även ett centralt uppfostringsråd (Erziehungsrat). Dessa centrala organ äro överstyrelser för seminarierna. I många kantoner finnes därjämte för varje seminarium en särskild styrelse eller kommission, som utövar lokal ledning och inspektion. Den brukar benämnas seminariekommission, studiekommission, uppsiktskommission, inspektorat eller dylikt och har vanligen rätt många medlemmar, vilka mellan sig fördela tillsynen över undervisningen, så att de ta var sitt ämne eller var sin ämnesgrupp.

Den närmaste ledningen av och uppsikten över varje lärarbildningsanstalt tillhör seminariedirektorn. Förr hade övriga vid seminarierna anställda lärare litet eller intet inflytande, då det gällde att råda eller bestämma i seminariets angelägenheter. Detta förhållande har under senare tid förändrats. Numera bilda anstaltens lärare ett kollegium, som under benämning lärarkonvent, lärarförsamling eller dylikt äger taga del i ordnandet av nästan alla viktiga angelägenheter, som röra läroanstalten. Bland uppgifter, som sålunda på olika ställen tillkomma seminariekollegiet, må här nämnas:

- 1) att yttra sig över förslaget till läsordning;
- 2) att utse bibliotekarie;
- 3) att föreslå inköp av böcker och annan undervisningsmateriell samt upprätta förslag till årsbudget för seminariet;

4) att framställa förslag till ordningsregler för seminariet och för konviktet (där sådant finnes);

5) att vitsorda lärjungarnas flit och uppförande, handlägga frågor om intagning, flyttning och examina samt svårare disciplinfall;

6) att föreslå stipendiebelopp till de olika eleverna;

7) att yttra sig om tiden för termins början och slut m. m.

Kollegiet omfattar på somliga ställen samtliga tjänstgörande lärare, på andra äga biträdande och mera tillfälliga lärare tillträde blott vid vissa tillfällen. Ordinarie sammanträde äger rum på somliga ställen varje månad, på andra ställen mindre ofta eller när direktorn eller någon annan kollegie-medlem anser nödigt. Direktorn är ordförande och kollegiet brukar inom sig för viss tid utse en aktuarie, som för protokoll och uppsätter inlagor till myndigheterna m. m. dylikt.

Vid seminarierna ha likasom vid övriga högre skolor lärarna i regeln fått sin utbildning genom ganska omfattande universitetsstudier. För alla slag av lärare, således även för de nu ifrågavarande, gäller i de schweiziska kantonerna den regeln, att de tillsättas endast för vissa år i sänder (vanligen 6). Deras avlöningsförhållanden äro i hög grad växlande icke blott i det avseendet, att högre lön kan erhållas i en kanton än i en annan, utan även så att lörens storlek bestämmes efter antal undervisningstimmar i veckan, varvid även mycket stor hänsyn toges till de olika ämnen, deras vikt för anstaltens ändamål, omfattningen av de studier, som krävas för att bli kompetent lärare i det eller det ämnet, o. s. v. Ofta nog utgår en del av avlöningen till seminarielärarna in natura, i det att de erhålla fri bostad med eller utan trädgård och ganska ofta även fri kost i seminarieinternatet. I regeln synas deras ekonomiska villkor vara jämförliga med huvudlärarnas (professorernas) vid gymnasierna.

4. Intagning av elever.

Då ungdomen i Schweiz är tidigare utvecklad än i Sverge, har man i det förra landet kunnat bestämma en inträdesålder, som är lägre än den hos oss förekommande. För inträde i första klassen i de 4-klassiga semi-

narierna fordras i regeln att sökanden fyllt 15 år. Ansökan om inträde sker i god tid före läsårets början och vid densamma fogas bland annat följande intyg:

1) åldersbevis;

2) läkarbetyg;

3) intyg från förut genomgången skola om flit, uppförande och karaktärsegenskaper samt om genomgången lärokurs.

Rörande de under 2) och 3) nämnda intygen brukar vara föreskrivet, att de skola insändas förseglade av utställaren.

Ofta fordras skriftlig förklaring av den, som skall bekosta sökandens uppehåll vid seminariet.

Vid den kunskapsprövning, som förekommer för inträde, äro fordringarna betydligt högre än de i Sverge föreskrivna.

Barndomsskolan i Schweiz kallas primärskola. Den omfattar ofta mer än sex årsklasser, men på många ställen ha de högsta klasserna ganska kort lästid.

Parallellt med de översta primärskoleklasserna gå oftast andra skolformer, bland dem sekundärskolorna och de lägre klasserna i gymnasier. Båda dessa slag av skolor bygga på de för all undervisning grundläggande skolklasserna, vanligen de 6 första årsklasserna i primärskolan (mera sällan ett högre eller lägre antal klasser).

Av största intresset äro i detta sammanhang sekundärskolorna, på somliga ställen även kallade bezirksskolor eller realskolor.

Se vi bort från undantagen, så kan sägas, att dessa skolor för inträde förutsätta hos sina elever fyllda 12 år och ett kunskapsmått motsvarande det, som svenska skolbarn efter genomgången 2-årig småskole- och 4-årig folkskolekurs besitta.

Sekundärskolorna ha full lästid, och kursen omfattar vanligen 2, 3 eller 4 läsår. De upptaga på sina läroplaner dels högre kurser i de ämnen, som bruka förekomma i folkskolorna, dels ock obligatorisk undervisning i ett främmande språk. Av dylika skolor finnes ett stort antal, och deras uppgift anges vara så väl att utrusta sina elever för det praktiska livet som ock att förbereda för inträde i vissa högre skolor. Många av deras elever gå till industriskolor, handelsskolor, gymnasiers högre

klasser o. s. v., och vad som här särskilt bör framhållas är, att dessa sekundärskolor lämna den närmaste förberedelsen för de flesta av dem, som inträda i seminarium.

Nedanstående timplan förskriver sig från en 3-årig schweizisk sekundärskola.

Timplan för en 3-årig sekundärskola.

	K l a s s			
	I.	II.	III.	
<i>Obligatoriska ämnen:</i>				
Tyska språket (modersmålet)	5	5	4	
Franska språket	6 ¹⁾	6 ¹⁾	5	¹⁾ 5 t. under vintern.
Historia (schweizisk och allmän)	2	2	3	
Geografi	2	2	2 ¹⁾	¹⁾ 1 t. under vintern.
Matematik	5	5	6	
Naturkunnighet (biologi, fysik och kemi)	2	3	4	
Skrivning och bokhålleri	2	2	1	
Teckning	3	3	3	
Sång	2	1	1	
Gymnastik	2	2	2	
Summa { under sommaren	31	31	31	
{ > vintern	30	30	30	
<i>Valfria ämnen, av vilka en lärjunge äger välja högst två:</i>				
Latin	2 ¹⁾	3	4	¹⁾ blott under vintern.
Grekiska	—	—	2	
Italienska	—	2	2	
Engelska	—	2	3	

Som exempel på undervisningens omfattning i samma skola må här anföras något rörande ett par ämnen, i vilka det i korthet låter sig antyda, i vad mån undervisningen här går utöver den vanliga folkskoleståndpunkten. Kurserna i *matematik* äro följande. *Aritmetik*: räkning med hela tal och bråk, ränte- och annan procenträkning, rabatt-, diskont-, blandnings- och bolagsräkning, i samband därmed lösning av talrika uppgifter från det praktiska livets

område och kännedom om en del främmande länders mått, vikter och mynt; kvadrat- och kubikrötter. *Algebra*: räkning med hela och brutna algebraiska tal och enkla algebraiska uttryck, potenser med hela positiva exponenter, ekvationer av första graden med en och med två obekanta. *Geometri*: de plana figurerna jämte deras mätning och beräkning, satsur ur proportionsläran, beräkning av yta och rymd beträffande kuben, prismet, cylindern, pyramiden, konen, den stympade pyramiden och konen, klotet och dess delar; övningar i fältmätning.

I *franska* få lärjungarna lära sig att »riktigt, flytande och uttrycksfullt» läsa det främmande språket, inhämta det viktigaste av form- och satsläran, översätta lättare fransk text, på det främmande språket fritt återgiva lästa stycken och deltaga i ett lättare samtal.

Vad övriga obligatoriska ämnen beträffar, torde man — ifall man vill söka en jämförelse med svenska förhållanden — utan allt för stort misstag kunna säga, att undervisningen i dessa för fram till ett kunskapsmått, som närmast kan jämföras med det, som erfordras för flyttning till våra gymnasiers första ring.

En sådan 3-årig sekundärskolekurs eller motsvarande kunskaper fordra flera schweiziska seminarier för inträde i första klassen. Somliga fordra vad som kan inhämtas under 2 år i sekundärskolan.

I vissa kantoner fordras för inträde i seminarium icke uttryckligen sekundärskolebildning, utan fordringarna äro formulerade på annat sätt. På somliga ställen skola väl inhämtade primärskolekunskaper vara tillräckliga.

Stundom händer det, att inträdessökande förvärvat sina förkunskaper i de lägre klasserna av ett allmänt läroverk. Detta inträffar givetvis oftast på de ställen, där seminariet utgör en avdelning av allmänna läroverket och går parallellt med vissa av dess högre klasser. Även i detta fall är kunskapsmättet vid inträde i seminarieavdelningen det, som kan inhämtas under 6 år i primärskolan och en därpå byggd högre skolkurs av 2 à 3 års längd.

I schweiziska seminarier förekommer åtminstone på somliga ställen s. k. villkorlig intagning. Inom en viss kort tid (vanligen ett par månader)

närmast efter första läsårets början kan en nykommen elev, som genom dåligt uppförande, bristande begåvning, bristande förkunskaper eller på annat sätt visar sig obekvämlig eller olämplig för studierna eller för lärarkallet, utan vidare skiljas från seminariet.

5. Undervisningen.

A. Exempel på undervisningens anordning vid schweiziska seminarier.

a. Seminariet i Küsnacht.

Med avseende på folkbildningen intar Zürich ett av de främsta rummen bland de schweiziska kantonerna. Även de anstalter, som utbilda lärare och lärarinnor för folkskolorna, stå där på en jämförelsevis hög nivå. Vid det av kantonen inrättade och underhållna 4-klassiga samseminariet i Küsnacht ter sig undervisningens organisation på följande sätt.

Detta seminarium hör till dem, som för inträde i första klassen fordra de förkunskaper, som inhämtas i 6-årig primärskola och en på denna byggd 3-årig sekundärskola. Enligt de nya läroplanerna av år 1900 skola seminariets lärjungar föras fram till ett mått av allmänbildning, motsvarande det, som gives i de för högskolorna (universitetet, polytekniska högskolan etc.) förberedande läroverken, och erhålla den speciella fackutbildning, som erfordras för utövning av det åsyftade lärarkallet.

De olika ämnena och för dem anslagen tid synas av nedanstående timplan.

Av de två slag av instrumentalmusik, här förekomma, får elev bestämma sig för ett, som för honom (eller henne) skall räknas bland de obligatoriska ämnena. För sådana, som redan vid inträdet i seminariet äga vissa kunskaper och färdigheter i det andra slaget av instrumentalmusik, finnas vid seminariet valfria fortbildningskurser (de under rubriken valfria ämnen å timplanen upptagna). Av de båda valfria språken får elev icke vid seminariet studera mer än ett. Dessutom är att märka, att elev icke utan vidare får upptaga ett valfritt språk eller det andra slaget av in-

Timplan för seminariet i Küsnacht.

	K l a s s				Sum- ma.	
	I.	II.	III.	IV.		
<i>Obligatoriska ämnen:</i>						
Pedagogik och metodik	—	1	4	5	10	
Tyska språket (modersmålet)	6	5	5	4	20	
Franska språket	4	4	3	3	14	
Historia	3	2	3	3	11	
Geografi	2	2	1	1	6	
Matematik	5	5	s 4 v 5	5	19½	s = sommarn. v = vintern.
Naturkunnighet	4	5	s 5 v 4	5	18½	
Sång	3	3	3	3	12	
Violin- eller pianospelning	2	2	1	1	6	
Teckning	3	3	3	3	12	
Skrivning	2	1	—	—	3	
Gymnastik	2	2	2	2	8	
Summa	36	35	34	35	140	
<i>Valfria ämnen:</i>						
Religionshistoria	—	1	2	1	4	
Engelska eller italienska	$\left\{ \begin{array}{l} s- \\ v- \end{array} \right. 2$	2	2	$\left\{ \begin{array}{l} s- \\ v- \end{array} \right. 2$	6	s = sommarn. v = vintern.
Piano- eller violinspelning	1	1	1	1	4	

strumentalmusik. Lärarkollegiet avgör i varje särskilt fall, huruvida en önskan i detta avseende må bifallas, och tar därvid hänsyn till elevens förmåga att reda sig med de obligatoriska studierna.

Angående lärokurser och undervisningsmetoder må följande korta sammanfattning av gällande bestämmelser meddelas.

Pedagogik.

II klassen (1 t.). Bilder ur pedagogikens historia, behandlande folkskolans uppkomst under medeltiden och dess utveckling till och med det 17:e

århundradet. Reformatorernas, jesuiternas, Bacons, Ratichs och Comenius' betydelse som uppfostrare. Latinskolorna.

III klassen (4 t.). Pedagogikens historia fortsättes och avslutas. Därvid behandlas Locke, Francke, Rousseau, Filantropinisterna, Pestalozzi, Fröbel och Herbart samt den schweiziska folkskolans utveckling under 18:e och 19:e århundradena. Av psykologien förnimmelsetivet, i samband varmed ges en kurs i logik. Allmän undervisningslära särskilt med hänsyn till folkskoleundervisningens allmänna anordning.

IV klassen (5 t.). Psykologi: känslö- och viljelivet samt läran om temperamenten. Allmän uppfostringslära: uppfostrans uppgift, nödvändighet, möjlighet och gränser samt dess medel (kroppsvård, tukt och undervisning); uppfostringsanstalterna och uppfostraren. Speciell metodik i samband med praktiska undervisningsövningar.

I pedagogikens historia fäster man sig huvudsakligen vid sådana personer och händelser, som äro särskilt betydelsefulla för folkskolans utveckling och som äro ägnade att inge eleverna kärlek för lärarkallet och förståelse för dess utövning. Undervisningen i psykologi anknytes dels till lärjungarnas egna erfarenheter samt deras litteraturstudier och historiska kunskaper, dels ock till studium av själslivets utveckling hos barnen.

Skolhygienien tillhör ämnet naturkunnighet.

De praktiska undervisningsövningarna.

Vid detta seminarium består övningsskolan av åtta klasser. De sex lägre undervisas alla samtidigt i ett enda rum, och i dessa klasser försiggår den mesta elevpraktiken. Understundom kan någon klass tagas in i ett mindre rum och där undervisas särskilt under någon lektion eller del av en sådan. De högre klasserna (7:e och 8:e) bilda en avdelning, som undervisas på tider, då de andra barnen icke äro närvarande.

Ledare av de praktiska undervisningsövningarna är samma lärare, som undervisar i pedagogik och metodik. Därjämte finnes för övningsskolan en biträdande lärare, som städse är närvarande i denna skola och leder den under de timmar, huvudläraren har undervisning på seminariet.

Eleverna i III seminarieklassen få alla samtidigt avlägga ett mindre antal orienterande besök i övningsskolan. Hospitering av enskilda elever och undervisningsövningar förekomma endast under sista seminarieåret. Tvänne av IV klassens elever besöka samtidigt skolan en halv vecka i sänder. Detta återkommer för var och en fyra gånger under läsåret. När eleverna inställa sig i övningsskolan, erhålla de uppgift på några lektioner, knappt mer än en om dagen, som de efter särskild förberedelse skola hålla. Utan förberedelse få de hjälpa till att undervisa en eller annan klass, varjämte de skola deltaga i tillsynen över barnen, leda deras lekar o. s. v.

Hopandet av så många skolklasser i samma rum ställer mycket svåra hinder i vägen för ett verkningsfullt bedrivande av elevpraktiken. Ytterst sällan kunna alla de närvarande klasserna samtidigt direkt undervisas av läraren. Det händer därför ganska ofta, att förträffliga lektioner, som han i ett hörn av det stora rummet håller med en eller ett par skolklasser, alldeles icke kunna uppfattas av de närvarande eleverna, enär dessa samtidigt i en annan del av rummet äro sysselsatta med att högt undervisa andra klasser eller leda dessas tysta övningar. Läraren har också endast mera sällan tillfälle att i sammanhang följa elevernas undervisning och bedöma densamma.

I den mån tillfälle därtill kan beredas, skall varje elev i åtminstone något skolämne giva sammanhängande undervisning under ett par veckors tid. Eleven får då lämna sin klass under de timmar, ifrågavarande ämne förekommer i skolan, för att där hålla sina lektioner.

Utom hittills nämnda slag av praktik förekomma även provlektioner i samband med metodikundervisningen. Sedan läraren sysselsatt klassen någon tid med ett ämnes metodik och kanske även hållit någon mönsterlektion, ger han eleverna uppgift till provlektion i samma ämne. Hela klassen bereder sig skriftligt på denna uppgift. Då lektionen skall hållas, tages ett 10-tal barn upp i seminarieklassen. En av eleverna uppropas att hålla lektionen, som brukar taga en tid av 10 à 20 minuter. Omedelbart därpå följer kritik och i sammanhang därmed granskning av de skrivna lektionsutkasterna. Varje elev skall under årets lopp bli i tillfälle att hålla åtminstone en sådan provlektion.

Tyska språket (modersmålet).

I klassen (6 t.). Läsning och förklaring såväl av mindre dikter ur den nyare litteraturen som ock av sådana äldre som Odysseen, Niebelungen och Gudrun (i översättning) ävensom av lättare dramatiska arbeten och valda prosastycken. Grammatik: läran om de olika ordklassernas användning och böjning. Den enkla satsens syntax. En uppsats var fjärde vecka.

II klassen (5 t.). Fortsatt läsning (stundom även uppläsning ur minnet) av dikter; läsning och fritt återgivande av prosastycken, representerande olika stilarter. Fria föredrag av eleverna i anslutning till privat studium av dramatiska och episka dikter (sådana som Wilhelm Tell, Maria Stuart, Jungfrau von Orléans, Hermann und Dorothea, Braut von Messina, Antigone) jämte efterföljande diskussion. Grammatik: övriga delar av syntaxen, ljud- och ordbildningslära under jämförelse med folkmålen och äldre högtyska språkformer. Två uppsatser varje kvartal.

III klassen (5 t.). Översikt över tyska språkets historia i dess helhet ävensom över dess litteraturhistoria från äldsta tider till Lessing i samband med läsning såväl av medelhögtysk poesi (ex. Walter von der Vogelweide) som ock av senare alster från den i litteraturhistorien behandlade tiden. Prosastycken av olika stilarter från nyare tid. Fria föredrag såsom i föregående klass över följande arbeten: Minna von Barnhelm, Emilia Galotti, Götz, Egmont, Wallenstein och om möjligt ett drama av Shakspeare, t. ex. Julius Caesar eller Macbeth. Översikt över talspråkets och den skriftliga prosans olika arter och normerna för dylik framställning. Läran om poesiens väsen, former och arter ävensom de viktigaste satserna ur versläran. Två uppsatser varje kvartal.

IV klassen (4 t.). Översikt över tyska litteraturhistorien från Lessing till nutiden i samband med läsning av valda stycken ur 18:e och 19:e århundradenas tyska litteratur. Framställning av nutidens förnämsta litterära strömningar i samband med läsning av nutida schweiziska skriftställdares arbeten. Fria föredrag av eleverna över självvalda ämnen eller över klassiska dikter (såsom Natan der Weise, Don Carlos, Iphigenia, Tasso) jämte åtföljande diskussion. Två uppsatser i kvartalet.

Vid undervisningen i litteraturhistoria fäster man sig huvudsakligen vid litteraturens blomstringsperiod under medeltiden samt vid den klassiska perioden under nyare tiden. Övriga perioder behandlas helt summariskt.

Meningen är, att lärjungarna skola genom egen läsning lära känna alla de skrifter, som behandlas i den litteraturhistoriska översikten. Därav följer å ena sidan, att nämnda översikt ej får vara alltför detaljrik, men å andra sidan också, att elevernas läsning ej får vara alltför starkt begränsad. Såsom redan av ovan angivna kursförteckning framgår, förutsättes icke, att litteraturläsningen skall i sin helhet medhinnas på lärorummet, utan en mycket avsevärd del av den litteratur, som är för hela klassen gemensam, är förlagd till studium i hemmet. Huvudpunkterna av det sålunda lästa göras sedan till föremål för gemensam behandling i klassen i form av föredrag, diskussioner o. s. v. Vid sidan av nämnda klasslektyr träder mera fri privatlektyr, åt vilken enskilda elever få ägna sig i mån av tid. Seminariets synnerligen rikhaltiga bibliotek står därvid till förfogande, och bibliotekarien och modersmålsläraren tillhandagå med upplysningar och ledning.

Franska språket.

Av skäl, som på annat ställe i denna redogörelse utvecklas, anser man sig böra ställa målet för det fränmande språkets studium ganska högt. Redan i andra klassen skola eleverna ej blott vinna förmåga att läsa lättare originalarbeten, utan även uppnå en viss färdighet att muntligen och skriftligen använda språket. I de båda högre klasserna eftersträvar man större vana och säkerhet i språkets talande och skrivande, förmåga att läsa även svårare arbeten ävensom kännedom om de viktigaste litterära och andliga strömningarna i Frankrike under tiden efter renässansen. Då franska språket läses i sekundärskolorna och där har ett ganska stort timantal, så kan seminariet förutsätta rätt goda förkunskaper även i detta ämne.

Man kan därför börja i första seminarieklassen med läsning av lättare arbeten från 19:e århundradet av sådana författare som A. Daudet, André-Theuriet, Tœpffer, Souvestre, Hector Malot, Erckmann-Chatrian

m. fl. Längre fram under första läsåret förekomma även dikter av Béranger, Victor Hugo, Lafontaine och andra. Litteraturläsningen fortsättes i de följande klasserna och rör sig då även med svårare arbeten. Sedan man även i andra klassen rört sig huvudsakligen inom 19:e århundradets litteratur, stiftar man i de båda högre klasserna bekantskap även med äldre författare sasom Corneille, Racine, Molière, Boileau, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, M:e de Staël m. fl. I högsta klassen ges en framställning av huvudepokerna i den franska litteraturhistorien under nyare tiden. Detta sker i anslutning till den lästa litteraturen och under framhållande av växelverkan mellan litteraturen å ena sidan och det andliga livet och de politiska händelserna å den andra.

Vidare förekomma diktat, grammatik och talrika uppsatser skrivna direkt på det främmande språket. Undervisningen föres i detta ämne på franska språket ända från första klassen.

Historia.

I klassen (3 t.). Huvudepokerna av Greklands och Roms historia samt medeltidens allmänna historia till början av 800-talet.

II klassen (2 t.). Det övriga av medeltidens allmänna historia.

III klassen (3 t.). Nyare tidens allmänna historia.

IV klassen (3 t.). Schweiz' historia från äldsta till närvarande tid jämte landets nuvarande statsförfattning och samfundsliv.

Vid framställningen i detta ämne lägges stor vikt på det kulturhistoriska. Vid studiet av Schweiz' historia behandlas utförligt den närmaste hembygdens historiska minnen.

Geografi.

I klassen (2 t.). Större delen av Europas geografi med särskilt framhävande av Schweiz och dess närmaste omgivningar. Närmare redogörelse för de sätt, varpå olika terräng framställes på topografiska och geografiska kartor.

II klassen (2 t.). Europas geografi avslutas. De främmande världsdelarnas geografi.

III klassen (1 t.). Allmän geografi (med undantag av den matematiska geografien.)

IV klassen (1 t.). Den matematiska geografien i mycket utförlig behandling.

Vid undervisningen i geografi beaktas den förmedlande ställning, detta ämne intar mellan den språkligt-historiska ämnesgruppen å ena sidan och den matematiskt-naturvetenskapliga å den andra, och växelverkan mellan landets natur och invånarnas levnadssätt uppvisas. Kartritning användes något. Seminariet förfogar över en rikhaltig och god samling geografisk åskådningsmateriell, som på förträffligt sätt användes vid undervisningen. Detta ämne har också stor fördel av de längre eller kortare utflykter, som understundom företagas.

Matematik.

På grund av de mycket höga inträdesfordringarna sysselsätter man sig redan i *I klassen* med sådana saker som algebraiska förstegradsekvationer och läran om potenser. Huvudintresset ägnas i denna klass dels åt lättare och svårare aritmetiska beräkningar av det slag, som ofta förekommer i det praktiska livet, dels ock åt plan geometri, mätning och beräkning av plana ytor och dylikt.

I *II klassen* fortsätter man i algebran med svårare ekvationer av första graden, även med flera obekanta. Därjämte förekommer här utdragning av kvadrat- och kubikrötter ur siffertal samt läran om irrationella tal m. m. Mycket intresse synes man även här ägna åt uppgifter av praktisk art, såsom ränteberäkning även med användande av tabeller, och grundragen av det dubbla bokhålleriet sådant detta kan förekomma i ett mindre affärsföretag. Plangeometrien samt planimetriska konstruktioner, mätningar och beräkningar fortsätts. I denna klass påbörjas trigonometri med definitionerna på spetsiga vinklars funktioner och fullständig behandling av den rätvinkliga och den likbenta triangeln jämte räkneuppgifter.

I *III klassen* förekommer läran om de vanliga logaritmerna; aritmetiska och geometriska serier, sammansatt ränta; ekvationer av andra graden med en obekant. Här avslutas den plana trigonometrien med behandlingen av snedvinkliga trianglar och varjehanda räkneuppgifter med tillämpning på fysiken och stereometrien, konstruktion av trigonometriska uttryck och exempel på trigonometrisk analys av geometriska konstruktioner. Slutligen förekomma här stereometri och projektionslära.

Till *IV klassens* kurs höra kombinationslärans huvudbegrepp och grunddragen av sannolikhetsberäkningen med användning på försäkringsväsendet; koordinatgeometri med rätvinkliga och polarkoordinater i planet och i rummet, grafisk framställning av en variabels enklaste funktioner och grafisk upplösning av numeriska ekvationer; vidare fortsättning av stereometrien och projektionsläran samt till sist en metodisk och historisk-kritisk översikt över folkskolans matematikkurs.

Avsikten är icke att eftersträva högsta grad av systematisk fullständighet, utan söker man i stället att inom de angivna områdena av ämnet träffa ett sådant urval av läroinnehåll, som i möjligaste måtto gör ämnet bildande och praktiskt användbart. Liknande synpunkt gör sig gällande vid val av metod. Genom en från åskådningen utgående hevrlistisk-genetisk behandling väckes och näres lärjungarnas intresse. Man vill icke skänka eleverna färdiga bevis för de olika satserna, utan man vill att de såvitt möjligt genom självständigt tänkande skola finna uppgifternas lösning och på ett klart och logiskt sätt framställa densamma. I alla klasser lägges stor vikt på säker huvudräkning, även på lösandet av algebraiska och geometriska uppgifter i huvudet. Sammanhängande framställningar och kortare matematiska skrivningar förekomma.

Matematikundervisningen ställes i mångsidig förbindelse med det praktiska livet och med andra läroämnen. Vid bokhålleriet, ränte- och försäkringsräkningen m. m. meddelas nödiga upplysningar rörande de förhållanden, som äro föremål för beräkning. I samband med planimetrien företagas övningar i fältmätning. Trigonometrien har fått inträde så tidigt som i andra klassen för att kunna gagna undervisningen i mekanik i tredje klassen. Projektionsläran räcker handen åt geografin, enär den

upptar de förnämsta kartprojektionerna. Särskild vikt lägges på att belysa det enklaste och mest åskådliga sättet för matematikens behandling i folkskolan.

På det högre seminariestadiet är i läroplanen upptaget ett och annat svårare parti, som icke ingår i fordringarna för avgångsexamen, men som läraren må genomgå för att öva lärjungarna i matematiskt tänkande. Så är t. ex. fallet med sfärisk trigonometri (som i IV klassen förekommer under ämnesgrenen stereometri). Dess båda huvudformer må av angivna skäl kunna i korthet behandlas, ehuru de som sagt ej få fordras i examen. Koordinatgeometrien skall icke utgöra någon analytisk geometri i egentlig mening utan blott för praktiska behov klargöra vissa begrepp och metoder.

Naturkunnighet.

I klassen (4 t.). Botanik (2 t. i veckan under hela läsåret): Införande i det naturliga systemet genom monografisk behandling av enskilda representanter för kryptogamerna och utvalda särskilt viktiga inhemska ordningar av fanerogamerna, varvid särskild vikt lägges vid de för lantbruket nyttiga och skadliga växterna. De förnämsta utländska kulturväxterna och deras utbredning. Grunddragen av växternas byggnad, livsvillkor och livsförrättningar.

En dubbeltimme varje vecka under sommarhalvåret är anslagen för en del botaniska undersökningar. Ett antal fanerogamer bestämmas. Därvid har varje elev friska exemplar av de för tillfället behandlade växterna, lär under beskrivningen känna de olika organens utseende och deras betydelse för växten och får genom jämförelse mellan representanter för med varandra besläktade arter reda på de gemensamma karaktärerna för familjer och slakten. Vidare skall varje elev anlägga ett herbarium på ett trettiotal typiska växter samt utföra elementära mikroskopiska undersökningar och därvid förfärdiga och skissera enkla preparat. Dessa arbeten tjäna sedan under den kommande vintern som underlag för den då mera sammanfattande undervisningen. Iakttagelser göras angående växternas livsvillkor, och enkla växtfysiologiska försök anställas. Längre och kortare botaniska exkursioner företagas.

Zoologi (2 t. i veckan under vinterhalvåret): Djurklassernas anatomi och utvecklingshistoria genom monografisk behandling av enskilda representer för dessa klasser; bekanta inhemska djurformers biologi; djurrikets stammar i uppåt stigande följd till och med leddjuren.

II klassen (5 t.). Zoologi (2 t. under sommarhalvåret): Blötdjurens och ryggradsdjurens klasser i systematisk ordning med särskild vikt lagd på de för människan betydelsefullaste ryggradsdjuren. Några zoologiska exkursioner företagas med klassen delad i avdelningar.

Kemi och mineralogi (2 t. under sommaren, 4 t. under vintern): De viktigaste tunga metallerna (malmer, oxidation); luften; vattnet; de viktigaste lätta metallerna; kol och kolsyra; svavel, svaveloxid, svavelväte och kolsvavla; fosfor, arsenik och antimon; kiselsyra; saltbildare och deras syror; reduktionsförlopp (metallframställning); elektrolys; atomlära; syror och baser; salter: de olika sätten för deras sönderdelning och omsättning; kristallografiska grundbegrepp; de viktigaste salterna (viktigare mineral, glas-, porslins- och cementtillverkning); partiella reduktioner; ammoniak.

Laborationer i kemi (under en dubbeltimme varannan vecka): Sammansättning av skolapparater; försök, som kunna utföras med den för sekundärskolorna föreskrivna materiellen; viktiga reaktioner.

III klassen (5 t. första halvåret, 4 t. andra halvåret). Geologi (2 t. första halvåret, 1 t. tredje kvartalet): De viktigaste bergarterna; jordytans förändringar; kort beskrivning av de geologiska åldrarna och de förändringar, den organiska världen undergått. Under geologiska exkursioner söker man i naturen utgångspunkter för denna undervisning. Ämnet förbindes nära med geografin.

Organisk kemi (1 t. fjärde kvartalet): De allra viktigaste organiska föreningarna: kolväten (lysgas), alkohol, ättiksyra, kolhydrater (socker, stärkelse, cellulosa), fett (tvål och såpa), alkaloider och eteriska oljor, äggviteämnen.

Fysik (3 t.). Mekanik: lagarna för rörelsen, begreppen kraft och massa; de statiska lagarna; friktion; kropparnas allmänna egenskaper; tryckets fortplantning i vätskor, specifik vikt; kohesion och adhesion; lufttrycket. Värmelära: kroppars utvidgning och dennas praktiska använd-

ning; specifikt värme; huvuddragen av den mekaniska värmeteorien; värmets fortplantning; ångan och ångmaskinen.

IV klassen (5 t.). Antropologi och skolhygien (2 t.): skelettet; musklerna; nervsystemet; kärlen (blodet och lymfan); andedräkten; matsmältningen; näringen; avsöndringsorganen; sinnesorganen. — Skolhusets och lärorummens hygieniska anordning; undervisningens hygien; kroppsliga straff; hälsorubbningar såsom en följd av skolarbetet, trötthet och överanstängning; handledning vid undersökning av skolbarns syn- och hörselskärpa; de viktigaste smittosamma sjukdomarnas orsaker och kännetecken; den första hjälpen vid olycksfall. På därför avsedda exkursioner förevisas skolhygieniska anordningar.

Fysik (2 t.): Läran om ljudet, ljuset, magnetismen och elektriciteten.

Vid laborationer i fysik (under en dubbeltimme varannan vecka) utföras mestadels sådana försök, som kunna anställas med den för sekundärskolorna föreskrivna materiellen.

Undervisningen i naturkunnighetens olika grenar bygger man såvitt möjligt är på iakttagelse av föremålen och företeelserna i naturen, och då detta icke låter sig göra, utgår man från experiment, teckning och dylikt samt stöder sig på studiet av seminariets naturvetenskapliga samlingar. Det är icke meningen, att lärjungarna genom inlärandet av en mängd minneskunskaper skola behärska så mycket som möjligt av den detaljrikedom, som den nutida naturvetenskapen erbjuder. Man måste nöja sig med en grundlig och fyllig kunskap rörande naturens förnämsta lagar och föremål samt förmåga av egen iakttagelse och därpå grundad riktig slutledning.

Laboratorieövningarna äro, av lätt insedda skäl, förlagda till dubbeltimmar. Vid exkursionerna söker man, där så ske kan, tillgodose mer än ett ämne varje gång, under det man dock aktar sig för att splittra intresset genom att breda ut sig över för mycket.

Sång och instrumentalmusik.

Violin- och pianospelning förekommer, men blott i ettdera av dem är, såsom förut nämnts, undervisningen obligatorisk. Vid undervisningen i spelning äro eleverna delade i grupper på 4—6 personer. Sången ägnas större intresse; den övas dels med en klass i sänder, dels med elever från flera klasser samtidigt.

Då vid seminariet finnas både manliga och kvinnliga elever, har man här vid körsången kunnat bilda både manskör och blandad kör. Dessa öva en timme i veckan vardera.

Teckning.

I klassen. För att uppöva de med olika förutsättningar ankommande eleverna till någorlunda jämn färdighet företagas först varjehanda konturteckningar med krita på väggtafvlorna eller å stort grovt papper. Där-efter övergår man genast till teckning av naturföremål, särskilt blad, grenar och blommor. Så följer perspektivisk teckning av enklare föremål, som begränsas av plana ytor. Modellering är obligatorisk för lärjungarna i första klassen. Denna övning förekommer icke nämnd i läroplanen för de följande klasserna, men det står läraren fritt att i dessa klasser låta de lärjungar, som sådant önska, sysselsätta sig därmed.

II klassen. Teckning av svårare växtdelar och plastiska ornament, perspektivisk teckning av föremål med buktiga ytor, av interiörer och stilleben.

III klassen. Landskapsteckning förekommer här i stor utsträckning. Vidare övas figur- och djurteckning (händer, fötter etc., uppstoppade djur). Ända från första klassen har vid teckningen av vissa föremål även övning i färgläggning och skuggning förekommit. Det sålunda redan praktiskt inhämtade sammanfattas nu teoretiskt i en översikt av färgläran.

IV klassen. Fortsättning av landskapsteckningen; figurteckning (huvud, eventuelt hela figurer). Kort översikt över stilarterna, varigenom man vill ge impuls till vidare studium på konsthistoriens område. Teckningsundervisningens metodik.

Utom ovanstående frihandsteckning, som har 3 t. i I klassen och 2 t. i var och en av de övriga, förekommer geometrisk teckning med 1 t. i II—IV klassen.

Skrivning.

Vid skrivundervisningen är annärkningsvärt, att man här ännu fasthåller vid metoden att först inöva bokstävernas element, innan bokstäverna i sin helhet få skrivas. Åt ämnet är mycken tid anslagen (2 t. i I och 1 t. i II klassen), men flera olika stilar inövas, t. ex. tysk stil, latinsk stil och rundskrift.

Gymnastik och idrott.

Med påfallande stort intresse omfattas kroppsövningarna såväl av lärjungarna, vilka med stor lust ägna sig åt dem, som ock av seminariets myndigheter, vilka sörjt för förträffliga medel för dessa övningar. Seminariet äger en mycket rymlig och utmärkt gymnastikbyggnad och omedelbart utanför denna en större idrottsplats. De i läroplanen upptagna övningarna äro dels gymnastik (Turnen), dels ock varjehanda mera fria idrotter, såsom olika slags bollspel m. m., sammanfattade under namnet Turnspiele eller Jugendspiele.

Den reglementerade övningstiden är blott 2 timmar i veckan för varje klass. En sådan gymnastiktimme brukar åtminstone under den vackra årstiden börja inne i gymnastiksalen med gymnastik och sluta ute å lekplanen med fri idrottsövning. Manliga och kvinnliga elever övas på skilda tider, och rörelserna äro i någon mån olika för de båda könen. I de högre klasserna få eleverna inblick i skillnaden mellan gymnastik för gossar och för flickor — detta med hänsyn till att de under sin kommande lärarverksamhet få att göra med båda slagen av barn.

Vid lämpliga tillfällen under den för detta ämne anslagna tiden få tredje klassens elever öva sig att kommendera sina kamrater och fjärde klassens att leda barnens övningar. I samband härmed skrivas korta utkast till gymnastiklektioner. I fjärde klassen ges en överblick över skolgymnastikens metodiska behandling och dess betydelse för barnens utveckling.

Förutom de nu nämnda övningarna ha de manliga lärjungarna tre eller fyra utmarscher årligen under $\frac{1}{2}$ dags tid i avsikt att övas i marschdisciplin, uthållighet och i användningen av gymnastikrörelserna vid övervinnandet av naturliga hinder. I gengäld för detta ha flickorna en extra lektimme i månaden.

Ernäendet av det mål man med gymnastik- och idrottsövningarna åsyftar, nämligen att eleverna skola förvärva förmåga att leda dylika övningar i folkskolan och för egen del vinna kroppslig hälsa och kraft samt hurtighet, mod och självtillit, underlättas därigenom, att lärjungarna, sedan deras lust för saken blivit under de ordinarie övningarna väckt, på lediga stunder med mycket intresse frivilligt öva sig å den nära till hands ligande idrottsplatsen och i gymnastiksalen. En mycket livaktig gymnastikförening finnes här bland eleverna.

Religionshistoria.

II klassen (1 t.). Allmän översikt av det religiösa livets viktigaste företeelser; huvuddragen av de förnämsta utombibliska religionerna, i den mån de haft inflytande på den israelitiska och kristna religionens utveckling.

III klassen (2 t.). Huvudepokerna av den israelitiska religionens historia enligt gamla testamentets skrifter. Jesu liv enligt evangelierna.

IV klassen (1 t.). Urkristendomens historia enligt nya testamentets skrifter.

Engelska och italienska.

Angående villkoren för att få välja ettdera av dessa språk hänvisas till det föregående. I det valfria språket, som blott har två veckotimmar under en tid av tre läsår, eftersträvar man ett gott uttal, förmåga att med någon säkerhet muntligt och skriftligt uttrycka sig med det jämförelsevis begränsade ordförråd, som denna undervisning kan ge, kännedom om formläran och det nödvändigaste av syntaxen samt förmåga att läsa och förstå lättare modern text.

Inträdesfordringar förutsättas ej i dessa ämnen, utan undervisningen börjar med de första grunderna. Den omfattar huvudsakligen läsningen av elementarbok och lättare modern litteratur, i samband varmed den nödiga grammatikkunskapen inhämtas på induktiv väg. Vidare förekomma olika slag av skrivövningar, däribland även lättare uppsatser, samt särskilda talövningar med anledning av lästa stycken eller förevisade bilder. Ehuru så liten tid kunnat anslås till dessa valfria språk, eftersträvar man även i dem en viss talfärdighet. Därför söker man även vid denna språkundervisning på det högre stadiet föra lektionerna på det behandlade språket självt.

Som man finner, har detta seminarium ganska höga kurser i flertalet ämnen. Den allmänbildning, eleverna här förvärva, anses också i det hela motsvara t. ex. den, som ernås i gymnasierna. De som avlagt primärskolläraryxamen i kantonen Zürich, ha rätt att utan vidare kunskapsprov inskrivas som studerande i filosofiska fakulteten vid universitetet i Zürich.

b. Seminariet i Hofwyl-Bern.

Vid det förut omtalade stora manliga seminariet i Hofwyl-Bern förekomma från och med 1904 följande ämnen och lärokurser.

Pedagogik.

III klassen (3 t.). Läran om förnimmelsetivet med tillämpning på uppfostran. Allmän undervisningslära med särskild hänsyn till folkskoleundervisningen.

IV klassen (5 t.). Läran om känslö- och viljelivet samt om tukten. Allmän framställning om uppfostraren och uppfostringsanstalterna. Pedagogikens historia med hufvudvikten lagd på tiden efter reformationen och med särskild hänsyn till folkskolans utveckling. Folkskolans nuvarande organisation och förvaltning i kantonen Bern.

Anm. Skolhygien tillhör även i detta seminarium ämnet naturkunnighet.

Timplan för seminariet i Hofwyl-Bern.

	K l a s s				Summa.
	I.	II.	III.	IV.	
Pedagogik	—	—	3	5	8
Metodik	—	—	3	2	5
Skolbesök av hela klassen	—	—	1	—	1
Religionslära	2	2	2	1	7
Tyska språket (modersmålet)	6	5	4	4	19
Franska språket	4	4	2	2	12
Matematik	5	5	4	4	18
Naturkunnighet	3	4	4	5	16
Historia	2	3	3	2	10
Geografi	2	2	1	1	6
Klasssång och sångteori	2	2	2	—	8
Körsång	—	—	1	—	4
Instrumentalmusik	2	1	1	1	5
Teckning	3	3	2	2	10
Skrivning	2	1½	—	—	3½
Gymnastik	2	2	2	2	8
Slöjd	2	(2)	—	—	2(+2)
Stenografi	(1)	—	—	—	(1)
Summa timmar i obligatoriska ämnen	38	35½	35	34	142½(+3)

Anm. Siffrorna inom () beteckna timmar för valfri undervisning.

Metodik och praktiska undervisningsövningar.

III klassen. Redan i denna klass förekommer undervisning i speciell metodik i ganska stor utsträckning dels på särskild tid (3 t. i veckan), dels ock vad några ämnen beträffar i samband med den övriga undervisningen i dessa ämnen.

I denna klass förberedas eleverna för sina praktiska undervisningsövningar även genom besök i skolan. Klassen i sin helhet har en timmes skolbesök i veckan. Dessutom får varje elev en gång under läsåret några

dagar i sammanhängande följd närvara i skolan och sedan avgiva skriftlig berättelse om sina iakttagelser och intryck.

IV klassen. Till sådan metodikundervisning, som behöver bedrivas på särskild tid, äro i denna klass anslagna 2 timmar i veckan, av vilka dock den ena brukar användas för konferenser, vid vilka gemensam diskussion över hållna lektioner förekommer.

Tiden för hospitering och undervisningsövningar är för denna klass icke angiven å tablån. Klassen i dess helhet brukar 2 timmar varje vecka besöka skolan, varjämte hospitering av enskilda elever förekommer. Varje elev i IV klassen skall under läsårets lopp undervisa omkring 100 timmar.

Då inga praktiska undervisningsövningar förekomma i de båda lägre klasserna, som bilda underseminariet i Hofwyl, behöves där ingen övnings-skola. En sådan finnes däremot för överseminariet i Bern, och den är upprättad av staden Bern enligt ett särskilt kontrakt, som avslutits mellan staden och staten. Skolan har 9 årsklasser liksom kantonens primärskolor. Två timmar varje dag stå samtliga skolklasser till seminariets förfogande och för praktiken. Överledningen av denna utövas av en utav seminariets ämneslärare, vilken dessutom undervisar i metodik och i ett annat ämne.

Samtliga lärare i övningskolan bilda tillsammans med seminariets direktor och den nyssnämnde metodikläraren en konferens, som varje vecka sammanträder för att under metodiklärarens ordförandeskap rådgöra om skolpraktiken, lärogång och metod i de olika ämnena, sättet att behandla barnen jämte andra för skolan viktiga angelägenheter. I denna konferens diskuteras även en av metodikläraren för praktiken uppgjord plan, som efter fastställelse av direktorn gäller för läsåret.

De praktiserande eleverna fördelas på de olika lärarna i skolan, vilka utöva den närmaste handledningen. Läraren ger tid efter annan mönsterlektioner, som eleven får åhöra, rättar dennes skriftliga utkast, ger råd och anvisningar samt kritik, men det huvudsakliga arbetet med ett eller ett par ämnen skall eleven överta. Sedan han under ett kvartal hållit på med dem, sker ombyte, så att han under läsåret hinner meddela undervisning i flera olika ämnen och på olika stadier i skolan.

Metodikläraren går omkring i de olika klasserna och åhör elevernas undervisning samt meddelar sedan sina anvisningar till elever och klasslärare. Även direktorn, som i seminariet undervisar i pedagogik, brukar ofta infinna sig i övningsskolan.

Varje vecka hålles konferens, där, utom direktorn, metodikläraren och vederbörande klasslärare i skolan, även IV seminarieklassens båda avdelningar äro närvarande. Någon nyss hålles lektion brukar då göras till föremål för diskussion. Därvid yttrar sig först den elev, som hållit lektionen, sedan en annan elev, som haft i uppdrag att referera. Därefter är ordet fritt, och diskussionen rör sig huvudsakligen omkring några av metodikläraren formulerade frågor. De närvarande lärarna lämna värdefulla bidrag, men även flera av eleverna bruka redigt och oförbehållsamt framlägga tankar, som ofta äro mycket beaktansvärda.

Religionslära.

I klassen (2 t.). Gamla förbundets historia genom läsning av valda delar av bibelns gammaltestamentliga skrifter. Palestinas geografi.

II klassen (2 t.). Framställning av Jesu liv och lära i enlighet med och under läsningen av evangelierna.

III klassen (2 t.). Läsning av valda delar av Apostlagärningarna och de apostoliska breven. Huvuddragen av den kristna religionens och kyrkans historia.

IV klassen (1 t.). Några viktiga frågor ur den kristliga etiken. Religionslärans metodiska behandling i folkskolan.

Modersmålet (tyska språket).

I klassen (6 t.). Läsning av valda läsestycken; införande i den dramatiska litteraturen genom behandling av ett lättare drama; deklamationsövningar. Rättskrivning och interpunktion; formulära och elementär satslära. En uppsats varannan vecka.

II klassen (5 t.). Läsning av läsestycken; behandling av större poetiska arbeten, däribland något folkepos; fortsatt läsning av lättare dra-

matiska arbeten. Utförligare behandling av satsläran. En uppsats varannan vecka.

III klassen (4 t.). Läsning av valda poetiska läsestycken och av tre större dikter; såsom exempel nämnas: Hermann und Dorothea, Wallenstein, Egmont och Emilia Galotti. Stilistik. En uppsats var tredje vecka.

IV klassen (4 t.). Behandling av åtminstone tre större dikter; såsom exempel nämnas: Nathan der Weise, Iphigenia, Tasso och ett drama av Shakspeare; läsning av mindre stycken i samband med kort översikt över den tyska litteraturens utveckling. En uppsats var tredje vecka.

Anm. I alla klasserna läsa lärjungarna på egen hand i hemmet vissa arbeten och framlägga i föredrag, som hållas inför klassen, resultaten av dessa studier.

Franska språket.

Detta språk har 4 timmar i veckan i vardera av de båda lägre klasserna och 2 timmar i vardera av de högre. Vid studiet förekomma följande övningar: läsning av elementarbok samt lättare och svårare originalarbeten, samtalsövningar, diktamensövningar, grammatik, översättning från tyska till franska, fria uppsatser på franska språket.

Matematik.

I klassen (5 t.). Allmänna bråk och decimalbråk; varjehanda tillämpningsövningar; ekvationer av första graden med en obekant; plana ytors mätning och beräkning.

II klassen (5 t.). Proportionslära; kvadratrötter; aritmetiska beräkningar med tillämpning på praktiska livets förhållanden; ekvationer av första graden med två obekanta; fortsättning av ytors mätning och beräkning.

III klassen (4 t.). Svårare aritmetiska beräkningar med tillämpning på praktiska livets behov; enklare ekvationer av andra graden; det vik-

tigaste av läran om potenser och rötter; utdragning av kubikrötter; stereometri.

IV klassen (4 t.). Läran om vanliga logaritmer; sammansatt ränta; det viktigaste av den plana trigonometrien.

Naturkunnighet.

Undervisningen börjar med botanik och zoologi, vilka ämnesgrenar tillsammans ha under första läsåret 3 timmar, under andra läsåret 2 timmar i veckan och avslutas under sistnämnda läsår. I andra klassen läses därjämte antropologi 2 timmar under första terminen samt mineralogi och geologi 2 timmar under andra terminen. Kemien studeras under hela tredje läsåret och har därvid 4 timmar under första terminen och 2 timmar under den andra. Fysiken inträder sistnämnda termin med 2 timmar i veckan. I översta klassen studeras huvudsakligen fysik. Detta ämne har där 4 timmar under första terminen och 2 timmar under den andra. Under denna sista termin ägnas de båda återstående veckotimmarna åt studiet av hygien.

Historia.

I klassen (2 t.). Gamla tidens och den äldre medeltidens historia till det stora interregnum.

II klassen (3 t.). Den senare medeltidens och reformationstidens allmänna historia. Schweiz' historia till och med reformationstiden.

III klassen (3 t.). Schweiz' historia fortsatt intill 1815. Allmän historia intill samma år.

IV klassen (2 t.). Schweiz' historia intill närvarande tid. Statskunskap. Allmän historia till våra dagar.

Geografi.

I klassen (2 t.). Satser ur den fysiska geografin. De främmande världsdelarnas geografi.

- II klassen* (2 t.). Europas geografi (utom Schweiz).
III klassen (1 t.). Schweiz' geografi.
IV klassen (1 t.). Matematisk geografi.

Sång och instrumentalmusik.

Största intresset ägnas åt sången. Instrumentalmusik drives blott i mindre utsträckning. Piano-, orgel- och violinspelning förekommer, men blott ett av instrumenten är obligatoriskt. Endast med särskilt tillstånd kan en elev välja mer än ett instrument. De, som välja violin, skola dock under första terminen även spela något piano.

Därjämte förekomma såsom obligatoriska ämnen teckning, välskrivning, gymnastik, lanthushållning och slöjd. Under den för välskrivning anslagna tiden meddelas även undervisning i skrivundervisningens metodik samt i bokhålleri. Slöjdundervisningen är i första klassen, där pappslöjd förekommer, obligatorisk; i andra klassen, där enklare saker av trä förfärdigas, är denna undervisning valfri. Under en termin i första klassen meddelas valfri undervisning i stenografi två timmar i veckan.

Med avseende på undervisningens omfattning företer det senast omtalade seminariet vissa olikheter gent emot läroanstalten i Küsnacht. Båda ha ju lika lång lärokurs, men dels på grund av olikhet i inträdesfordringarna, vilka i Küsnacht nog måste anses vara något högre, dels ock på grund av undervisningens organisation blir resultatet av dessa båda seminariekurser, som sagt, i viss mån olika.

I några stycken ger visserligen seminariekursen i Hofwyl-Bern mer än den andra. Detta är särskilt fallet i religionslära, som här är obligatoriskt ämne och förekommer i varje klass, ehuru med ett ringa timantal, då det däremot i Küsnacht är valfritt och fått sig tilldelad ytterst kort undervisningstid. Med avseende på undervisningen i pedagogik och elevernas praktiska utbildning står även Hofwyl-Bern något framom Küsnacht, och på senare stället är slöjden icke upptagen bland ämnena, vilket däremot

är fallet på det förra. Vad flera andra ämnen däremot beträffar går man längre i Küsnacht än i Hofwyl-Bern. Skillnaden är kanske störst i franska språket och matematik, i vilka ämnen det förra seminariet vid slutet av tredje klassen synes ha fört sina lärjungar fram till ungefär samma ståndpunkt som det andras intaga vid avgången från fjärde klassen. Även i modersmålet (tyskan) och naturkunnighet synes man komma något längre i Küsnacht. Man har ju också här givit de nu nämnda ämnena något mera tid än i Hofwyl-Bern.

Emellertid befinna sig även de från Bern utgående lärarna på en ganska aktyningsbjudande bildningsnivå, och man har därför kunnat ge även dem tillträde till universitetet i och för vissa studier och examina.

c. Seminariet i Hitzkirch.

För kantonen Luzerns seminarium i Hitzkirch, som likaledes har fyraårig kurs, föreskrives, att de sökande skola vid inträdesprövningen ådagalägga de kunskaper, som kunna förvärfvas genom två års studier i någon av kantonens sekundärskolor.

Även förekommer pianospelning i de lägre klasserna och orgelspelning i de högre. De elever, som tillhöra kören, ha en timme extra övning i veckan. Någon handledning i praktiska arbeten såsom lantushållning, trädgårdsskötsel och biodling skall vid lämpliga tillfällen ges i samband med ämnet naturkunnighet.

I *religionslära*, som här har ett större timantal än i något av de förutnämnda seminarierna, förekommer utom gamla och nya testamentets bibliska historia och bibelkunskap även katekes, omfattande troslära, sedelära samt läran om nåden och sakramenten, vidare kyrkohistoria, liturgi i samband med en framställning av kyrkoåret samt religionsundervisningens metodik.

I ämnet *pedagogik och metodik* börjar man vid detta seminarium med allmän uppfostringslära, behandlande uppfostringslärares källor, uppfostrans begrepp, ändamål och ideal samt översikt över dess medel. Detta

Timplan för seminariet i Hitzkirch.

	K l a s s				Summa.
	I.	II.	III.	IV.	
Religionslära	3	3	2	3	11
Pedagogik och metodik	—	2	4	6	12
Tyska språket (modersmålet)	5	6	4	5	20
Franska språket	3	3	3	2	11
Matematik	5	5	5	4	19
Naturkunnighet	3	3	4	4	14
Historia	2	2	2	2	8
Geografi	2	2	1½	1½	7
Välskrifning och bokföring	2	—	1	—	3
Teckning	2	2	2	2	8
Sång och musikteori	2	2	2	2	8
Violinspelning	2	2	2	1	7
Gymnastik	2	2	2	2	8
Summa	33	34	34½	34½	136

jämte läran om den kroppsliga uppfostran, skolhygienens samt allmän undervisningslära förekommer i II klassen.

Hela den psykologiska kursen genomgås i III klassen under 2 timmar i veckan. Här förekommer dessutom speciell metodik för skrivningen och de olika grenarna av modersmålet.

I IV klassen behandlas de övriga skolämnenas speciella metodik samt lärarens kall, egenskaper, utbildning och förhållande till myndigheterna och till barnens föräldrar, folkskoleväsendets organisation i kantonen Luzern ävensom pedagogikens historia under nyare tiden.

De *praktiska undervisningsövningarna* börja i III klassen med hospitering och några lektioner av eleverna. I IV klassen besöker varje elev övningsskolan en sammanhängande tid av en vecka vardera terminen. Under dessa båda veckor får han också sin huvudsakliga övning i att undervisa.

I *tyska språket* (som är modersmålet) äro kurserna närmast lika dem, som förekomma i Hofwyl-Bern.

Då *franska språket* är obligatoriskt ämne i sekundärskolorna, så ha eleverna även i detta seminarium avsevärda förkunskaper i franska och hinna under sin seminarietid förvärva rätt stor färdighet i språket.

Kurserna i *matematik* äro något högre än i Hofwyl-Bern utan att dock fullt nå upp till de i Küsnacht förekommande.

Naturkunnighet: I klassen (3 t.). I denna klass läses blott biologi. Under sommarterminen förekommer följande: grundbegreppen liv, organism, organ, elementarorgan; encelliga växter (alger och svampar), smittosjukdomar, jäsning och förruttelse behandlas; encelliga djur, demonstrationer med mikroskop; behandlingen av de högre växterna påbörjas, i samband därmed exkursioner och anläggning av ett herbarium. Under vinterterminen studeras de ryggradslösa djuren, varvid särskild hänsyn tages till dem, som äro för lanthushållningen och skogsbruket betydelsefulla; handledning vid anläggande av demonstrationssamlingar.

II klassen (3 t.). Under sommaren: de högre växternas byggnad och livsförrättningar; övning i att bestämma växter i samband med exkursioner och fortsatt samlande till herbariet.

Under vintern: människokroppens byggnad och livsförrättningar; hälsolära; av den oorganiska naturläran genogås kropparnas allmänna egenskaper.

III klassen (4 t.). Under sommaren: växtrikets system; växtgeografi.

Under vintern: ryggradsdjurens zoologi; mekaniken; läran om ljudet; det viktigaste av den oorganiska kemien.

IV klassen (4 t.). Mineralogi och geologi. Repetition och utvidgning av läran om människokroppens byggnad och av hälsoläran, handledning i bruket av mikroskop. Det viktigaste av den organiska kemien och livsmedelläran. Läran om ljuset, värmet, magnetismen och elektriciteten.

Historia: I klassen (2 t.). Gamla tidens allmänna historia.

II klassen (2 t.). Medeltidens och nyare tidens allmänna historia.

III klassen (2 t.). Schweiz' historia från äldsta tider till 30-åriga kriget. Tiden före 1291 behandlas översiktligt, det övriga mera ingående och under hänvisning till motsvarande partier av världshistorien.

IV klassen (2 t.). Fortsättning av Schweiz' historia intill närvarande tid; några lättare källskrifter läsas. Överblick av kantonen Luzerns historia. Schweiz' författningshistoria och nuvarande författning.

Geografi: I klassen (2 t.). Europa.

II klassen (2 t.). De främmande världsdelarna.

III klassen (1½ t.). Allmän geografi.

IV klassen (1½ t.). Schweiz' geografi; kartografi.

I fråga om *övningsämnen* må blott påpekas, att den egentliga frihandsteckningen har endast en veckotimme i varje klass. Man hinner därför icke med så synnerligen mycket. Dock få eleverna göra ett flitigt bruk av väggtavlan för att öva sig i att i raska och säkra drag skissera ett föremål.

d. Seminariet i Kreuzlingen.

Det torde även vara av intresse att se, hur man ordnat undervisningen, då seminariekursen är blott 3-årig. Denna utbildningstid förekommer i kantonen Thurgaus seminarium i Kreuzlingen.

För inträde erfordras bland annat sådana kunskaper, som kunna förvärfvas i en på 6-årig primärskolekurs byggd 3-årig sekundärskolekurs.

Frivillig undervisning förekommer i piano- och orgelspelning en timme i veckan i varje klass.

Angående undervisningen i de olika ämnena må det allra viktigaste i korthet anföras.

Vid undervisningen i *religionslära* ges i nedersta klassen huvud dragen av det heliga landets geografi och av egendomsfolkets religiösa och politiska historia i samband med läsning och utläggning av valda delar av gamla testamentets skrifter jämte redogörelse för dessa skrifers uppkomst.

I mellanklassen fortsättes med framställning av Jesu liv och apostlarnas verksamhet under läsning av valda delar av evangelierna, apostlagärningarna och de apostoliska breven jämte redogörelse för dessa skrifers uppkomst.

I högsta klassen genomgås de viktigaste företeelserna i kyrkohistorien och de betydelsefullaste kapitlen i den kristna tros- och sedeläran, var-

Timplan för seminariet i Kreuzlingen.

	K l a s s			Summa.
	I.	II.	III.	
Religionslära	2	2	2	6
Pedagogik	—	3	7	10
Tyska språket (modersmålet)	6	6	4	16
Franska språket	2	2	2	6
Matematik	5	5	5	15
Bokhålleri	—	1½	—	1½
Historia	3	2½	2½	8
Geografi	2	2	2	6
Naturkunnighet	5	3	3	11
Teckning	2	3	2	7
Välskrivning	3	1	1	5
Sång	4	4	4	12
Violinspelning	2	2	2	6
Gymnastik	2	2	2	6
Summa	38	39	38½	115½

jämte här ges en framställning av religionslärares metodiska behandling i folkskolan.

Såväl den bibliska historien som kyrkohistorien koncentreras kring sådana personligheter, som äro i sedligt-religiöst avseende framstående och föredömliga. I den kristna tros- och sedeläran lägges huvudvikten vid sådana moment, som stå i närmaste sammanhang med det nutida kyrkliga livet, och läraren äger efter eget beprövande behandla denna del av religionsläran i historisk eller systematisk ordning.

I *pedagogik* ägnas de tre veckotimmarna i II klassen uteslutande åt psykologien, som där behandlas i sin helhet. Därvid söker man utgångspunkter och stöd i erfarenheten och övar lärjungarnas förmåga att göra psykologiska iakttagelser. Även karakteristiska företeelser ur barnens själsliv frandragas.

I högsta klassen ägnas 3 veckotimmar åt allmän uppfostrings- och undervisningslära, kroppsvård, skolhygien och skoltukt, 2 timmar åt pedagogikens historia från och med Comenius till närvarande tid och 2 timmar åt speciell metodik i folkskolans ämnen.

Praktiska undervisningsövningar och besök i övningsskolan förekomma blott för högsta klassens elever och i jämförelsevis liten utsträckning. Var och en av dem vistas under vardera terminen en vecka i nämnda skola för att deltaga i tillsynen över barnen, åhöra lektioner och öva sig i att undervisa. Under några månaders tid besöker därjämte hela klassen övningsskolan två eftermiddagstimmar i veckan.

Tyska språket (modersmålet). I de båda första klasserna slutbehandlas språkläran, varjämte längre och kortare muntliga föredrag hållas och talrika uppsatser skrivas; läran om stilarterna och om poesien behandlas. Litteraturläsning förekommer i dessa klasser blott obetydligt, enär för övriga delar av kursen och för den härstädes ännu i stor utsträckning förekommande »innehållsbehandlingen» kräves mycken tid.

I högsta klassen däremot förekommer förutom uppsatser blott litteraturläsning och litteraturhistoria.

I *franskan* lägger man även vid detta seminarium — i trots av den ringa tid ämnet kunnat få — an på färdighet i språkets muntliga och skriftliga bruk. Till läsning blir därför icke så synnerligen mycken tid över. Att metoden går för sig beror därpå, att eleverna i sekundärskolorna läst franska 4 timmar i veckan under 3 läsår och således komma till seminariet med mycket goda förkunskaper i ämnet, vadan även under den korta tid, som här ägnas åt läsningen, rätt mycket medhinnes.

I *matematik* går man så långt, att man medtar även ekvationer av andra graden, logaritmer, aritmetiska och geometriska progressioner samt plan trigonometri, d. v. s. ungefärligen lika långt som i tredje klassen i Küsnacht.

Bokhålleri, som i det nyssnämnda seminariet ingår i ämnet matematik, är här i Kreuzlingen utbrutet till ett särskilt litet ämne.

I *historia* läses i de båda första klasserna den allmänna historien och i högsta klassen den schweiziska.

I *geografien* däremot börjar man med Schweiz, som jämte det viktigaste av väderleks- och klimatläran behandlas i I klassen. I II klassen

förekommer allmän fysisk geografi och en översikt av de europeiska länderna. I III klassen följer behandlingen av de främmande världsdelarna och allmän matematisk geografi.

Naturkunnighet. Botaniken har 3 veckotimmar under sommarhalvåret i I klassen och 1 veckotimme under samma halvår i II klassen. Under denna tid förekommer beskrivning och bestämning av representanter för karakteristiska, särskilt för lantbruket viktiga växtfamiljer, tillhörande den inhemska floran; därvid genomgås det viktigaste i fråga om växternas byggnad, former och livsförrättningar. Exkursioner företagas.

Zoologi och antropologi behandlas i II klassen 2 veckotimmar hela läsåret igenom. Därvid ges en översikt över de viktigaste djurklasserna och företagas till närmare behandling de förnämsta representanterna inom dessa djurklasser ävensom människokroppen, dess organ och funktioner.

Fysik börjar i I klassen, där mekaniken och värmeläran studeras under 3 veckotimmar andra halvåret, varefter ämnet fortsättes och avslutas i II klassen, där läran om ljuset, ljudet, magnetismen och elektriciteten behandlas under 2 veckotimmar första och 3 andra halvåret.

Kemi samt mineralogi och geologi studeras i III klassen. De viktigaste, särskilt de i praktiskt hänseende betydelsefullaste kemiska elementen och deras föreningar behandlas; några lätta analyser verkställas. Vidare förekommer allmän och historisk geologi med särskild hänsyn till förhållandena i kantonen Thurgau, och i samband därmed behandlas de viktigaste bergarterna.

Ett högt timantal har blivit tilldelat *välskrivningen*, som förekommer i alla klasserna och i den första har icke mindre än 3 veckotimmar. Undervisningen upptar ungefärligen samma övningar som blivit nämnda från Küssnacht.

Även i de *andra övningsämnen* överensstämmer undervisningen i mycket med den, som förekommer i nyssnämnda seminarium; dock hinner man på grund av den kortare tiden icke så långt i teckning här som i Küssnacht.

De hittills behandlade seminarierna äro fristående anstalter. Några exempel på seminarieavdelningar, som äro förenade med andra läroanstalter torde även böra betraktas.

e. Seminarieavdelningen vid Collège de Genève.

Collège de Genève utgör ett högre allmänt läroverk med 7-årig kurs. På läroverkets nederstadium (division inférieure), som består av tre årsklasser, tillhöra alla lärjungar samma bildningslinje. På överstadiet (division supérieure), omfattande de fyra högre årsklasserna, finnas följande linjer eller sektioner: 1) den klassiska sektionen (humanistiskt gymnasium), 2) den reala sektionen (realgymnasium), 3) den tekniska sektionen, 4) den pedagogiska sektionen (seminarieavdelningen).

För inträde i nederstadiets första klass fordras avgångsbetyg från femte årsklassen i primärskolan samt en ålder av minst 11 år. Lärjungar, som fyllt 12 år och genomgått 6 klasser av primärskolan, kunna vinna inträde i andra klassen av läroverket i Genève, om de underkasta sig fyllnadsprövning i latin, vilket ämne läses på hela nederstadiet.

Inträde i seminarieavdelningens lägsta klass kan vinnas på olika vägar. Man kan genomgå läroverkets lägre klasser och från den tredje av dessa övergå till den pedagogiska sektionen, eller ock kan man genomgå motsvarande klasser i någon av landsbygdens sekundärskolor eller genomgå sekundärskolan (école professionnelle) i staden Genève eller slutligen förbereda sig privat och underkasta sig inträdesprövning i alla ämnen.

I *franska språket* förekommer i alla klasserna mycket omfattande litteraturläsning av de förnämsta författarnas arbeten såväl från äldre som från nyare tid och i samband därmed ett grundligt studium av den franska litteraturhistorien. Vissa arbeten studeras av lärjungarna i hemmet efter en för detta studium uppgjord plan.

Vidare upptar denna undervisning talrika uppsatsövningar, längre och kortare föredrag i samband med handledning i den muntliga framställningens konst, språklära, språkhistoria, läran om stilarterna, om poesien och versformerna m. m. ävensom de olika grenarna av modersmålets metodik vid folkskoleundervisningen. Även i *tyska språket* har man vid detta seminarium mycket litteraturläsning; dels studeras utförligt arbeten av sådana författare som Lessing, Göthe, Schiller och av nu-

Timplan för seminarieavdelningen.¹⁾

	K l a s s				Summa.
	I.	II.	III.	IV.	
<i>Obligatoriska ämnen:</i>					
Franska språket (modersmålet)	9	8	5	6	28
Tyska språket	7	6	5	4	22
Historia	2	2	2	3	9
Samhällslära m. m.	—	—	2	—	2
Geografi	3	3	2	1	9
Kosmografi	—	—	—	1	1
Matematik	4	4	6	6	20
Naturkunnighet	4	3	5	6	18
Pedagogik	—	—	2	2	4
Hygien	—	—	—	1	1
Välskrivning	—	—	—	1	1
Teckning	2	2	2	2	8
Musik	—	3	3	1	7
Gymnastik	2	2	1	—	5
Undervisningsövningar	—	—	—	1	1
Summa	33	33	35	35	136
<i>Valfria ämnen:</i>					
Engelska språket	2	2	2	2	8
Körsång	1	1	1	1	4
Stenografi	2	—	—	—	2
Gymnastik	—	—	—	1	1

tida tyska skriftställare, dels läsas på tyska vetenskapliga framställningar tillhörande andra läroämnen, såsom botanik, zoologi, fysik etc. Grammatiken genomgås noggrant. Många talövningar och skrivövningar förekomma.

¹⁾ Denna timplan är sammanställd av förf. på grund av uppgifter, hämtade ur program från läroanstalten i fråga.

I *historia* är kursen till omfattning och fördelning ungefärligen lika med den, som anförts från seminariet i Küsnacht, varvid dock är att märka, att i Genève det som rör samhällsskicket och dylikt behandlas som ett särskilt ämne i tredje klassen, och att en veckotimme i högsta klassen ägnas åt framställning av ämnets betydelse för och metodiska behandling vid folkskoleundervisningen.

Geografundervisningen börjar i första klassen med en framställning om globen och kartan; sedan följer ett studium av Europa såsom helhet och först därefter behandlas de särskilda europeiska länderna. I andra klassen läses efter samma plan de främmande världsdelarnas geografi; därjämte genomgås här det viktigaste rörande världshandeln och den internationella samfärdseln samt de geografiska upptäckterna. I tredje klassen läses allmän fysisk geografi.

Under den geografitimme, som förekommer i högsta klassen, studeras hjälpmedel och förfaringssätt vid geografundervisningen i folkskolan och ämnets betydelse för uppfostran.

Det lilla ämnet *kosmografi* omfattar en kurs i allmän matematisk geografi och i astronomi.

Matematikkurserna äro ungefärligen desamma som i Küsnacht. I vissa stycken går man i Genève till och med längre. Under en veckotimme i högsta klassen studeras matematikens betydelse för den intellektuella uppfostran och dess behandling vid den elementära undervisningen.

I *naturkunnighet*, som studeras grundligt, komma de olika ämnesgrenarna i följande ordning: geologi och mineralogi i första klassen, botanik i de båda lägre klasserna, zoologi jämte läran om människokroppen i andra och tredje, fysik i de båda högre klasserna och kemi i den högsta. Lärjungelaborationer förekomma.

Hygien är upptaget som ett särskilt ämne. Det har en veckotimme, förlagd till högsta klassen. I ämnet ingår även skolhygien.

Undervisningen i *pedagogik* är ofullständig. I näst högsta klassen ges en kurs i psykologi, varvid man särskilt sysslar med kunskapslivet; en närmare behandling av känslö- och viljelivet synes icke förekomma. Därjämte förekommer i samma klass läran om skoltukten och något om skolorganisation. I högsta klassen läses pedagogikens historia.

Den tid, som är avsedd för undervisning i metodik, har förf. sammanlagt med tiden för särskilda undervisningsämnen, varjämte förf. vid redogörelse för olika ämnen omnämmt, att metodikundervisning förekommer. Det har nämligen visat sig omöjligt att efter programmen i varje fall avgöra, huru mycket tid som användes till metodikundervisning.

Välskrivningsundervisningen är här förlagd till högsta klassen. Därvid förekomma dels övningar i latinsk och tysk stil jämte ett par andra stilsorter, dels ock ämnets metodik i folkskolan.

Teckningsundervisningen i de tre lägre klasserna omfattar teckning efter naturföremål och efter motiv från arkitektur och möbler, undervisning rörande olika konststilar, geometrisk teckning, minnesteckning, krock- och penselteckning m. m. De två timmarna i högsta klassen äro ägnade åt teckningsundervisningens metodik och åt sådana övningar, som förekomma i folkskolan.

I *musikundervisningen* ingår sång och musikteori, läran om rösten ävensom sångundervisningens metodik.

I flera av de ovannämnda ämnena äro lärokurserna i väsentliga stycken alldeles desamma som i det till ifrågavarande läroverk hörande realgymnasiet. Den viktigaste skillnaden består däri, att på realgymnasiet, förekommer undervisning i latin, under det att seminariet i stället har pedagogik, undervisningsövningar och sång samt större kurser i ett och annat ämne, särskilt i modersmålet.

Rättighet att inskrivas, idka studier och avlägga examina inom de filosofiska och medicinska fakulteterna vid universitetet i Genève tillkommer den, som avlagt godkänd avgångsexamen i någon av de förutnämnda sektionerna av läroverkets överstadium, således även den som genomgått den ifrågavarande seminarieavdelningen.

f. Seminarieavdelningen vid högre flickskolan i Zürich.

Denna utgör en av de parallellavdelningar, av vilka nämnda skola består. Inträdesfordringar och lärokurser äro nära nog desamma som vid kantonens seminarium i Küsnacht.

Elevernas undervisningsövningar äro dock ordnade på ett något avvikande sätt, varför en kort redogörelse för desamma här må lämnas.

Övningsskolan består av 6 klasser, fördelade på två avdelningar (die Unterstufe och die Oberstufe), vardera med tre klasser samtidigt undervisade. Läraren i pedagogik och metodik är ledare av elevpraktiken och undervisar själv i skolans högre avdelning. Lägre avdelningen har särskild lärarinna.

Tvenne elever ur IV klassen praktisera samtidigt i övningsskolan, en i vardera avdelningen. Tiden är en vecka åt gången, och detta återkommer tre eller fyra gånger under året. Några dagar, innan skolveckan börjar, erhåller eleven en förteckning över de lektioner, hon skall hålla. Förberedelsen behöver ej ske skriftligt. Enär tre klasser undervisas tillsammans, händer det stundom, att en klass har tyst övning, den andra undervisas högt av läraren och den tredje på samma sätt av eleven. Ännu vanligare är, att två klasser ha tyst övning och den tredje undervisas högt av läraren eller eleven. I allmänhet får eleven på något sätt deltaga i undervisningen under de flesta lektionerna, men någon bestämd regel för hennes arbete i övningsskolan finnes icke, utan det beror mycket på hennes duglighet, vilka uppgifter hon kan få sig anförtrodda. Kritik meddelas för varje dag och en sammanfattande kritik vid slutet av veckan. Dessutom får varje elev hålla en eller annan lektion inför läraren och samtliga klasskamraterna. Uppgiften lämnas en vecka i förväg. Blott den elev, som skall undervisa, behöver bereda sig; detta skall ske skriftligt, och läraren rättar utkastet, innan lektionen hålles. Två elever tjänstgöra som referenter och skola vid kritiken, som hålles omedelbart efter lektionens slut, yttra sig först. Denna form av praktik påbörjas i tredje seminarieklassen och fortsättes i den fjärde jämte de för denna klass förut omnämnda övningarna.

g. Seminarieavdelningar vid kantonsskolor.

Kantonsskolan i Solothurn är ett större allmänt läroverk, som omfattar följande avdelningar: 1) gymnasium med 7 ettåriga klasser; 2) realskola med 6 $\frac{1}{2}$ årskurser; 3) lärarbildningsanstalt med 4 årsklasser; 4) handelsskola med 3 årsklasser.

Undervisningen i lägsta klassen av gymnasiet och realskolan har som underlag 6-årig kurs i primärskolan. Undervisningen i lägsta seminarieklassen bygges på en 2-årig sekundärskolekurs.

Med avseende på kunskapsfordringarna vid inträdet motsvarar således första seminarieklassen den tredje årsklassen i gymnasiet. Man torde få antaga, att eleverna i högsta seminarieklassen nå ungefärligen samma bildningsnivå, som kamraterna i näst högsta gymnasieklassen.

I kantonsskolan i Chur i Graubünden äger samma förhållande rum mellan gymnasieavdelningens och seminarieavdelningens bildningsnivå.

I kantonsskolan i Schaffhausen råder i detta avseende ett annat förhållande. Sistnämnda kantonsskola består av följande avdelningar: 1) den humanistiska avdelningen med 6 årskurser; 2) den realistiska avdelningen med 5 $\frac{1}{2}$ årskurser; 3) seminarieavdelningen med 4 årskurser. Undervisningen i lägsta klassen av de båda förstnämnda avdelningarna har till underlag 2-årig kurs i sekundärskola, som i sin tur är en överbyggnad på en 5-årig primärskolekurs. Seminarieavdelningen är byggd på den realistiska avdelningens andra klass. I Schaffhausen komma lärjungarna i högsta seminarieklassen upp till ungefär samma bildningsnivå som lärjungarna i den humanistiska avdelningens högsta klass.

B. Översikt av den schweiziska seminarieundervisningen.

Till de anförda exemplen fogas här en mera allmän översikt över den schweiziska seminarieundervisningen, varvid det även blir tillfälle att framhålla ett och annat, som hänför sig till sådana anstalter, från vilka exempel förut icke blifvit hämtade.

För *religionsundervisningen* är i regeln mycket liten tid anslagen, ofta blott 1 à 2 veckotimmar i varje klass, mera sällan 3 à 4. Bibelläsning och bibelkännedom, kyrkohistoria och religionshistoria äro de vanligast förekommande grenarna av detta ämne. Stundom är ämnet fakultativt i seminariet, liksom förhållandet är i folkskolorna. I seminarierna i Neuchâtel och Genève förekommer alls ingen religionsundervisning, enär sådan undervisning i dessa kantoner ej meddelas i folkskolorna utan är över-

lämnad åt föräldrarna eller de religiösa samfunden. Privatseminarierna åter bruka anslå mera tid för nu nämnda undervisning och ge den en mera konfessionell prägel än de offentliga anstalterna.

Åt *språkundervisningen* ägnas mycken tid. 4—6 veckotimmar i varje klass för modersmålet är icke ovanligt. Någon gång anslås ännu mer tid. På många ställen förekommer ganska omfattande litteraturläsning (jämte litteraturhistoria), men blott en del av denna läsning utföres på lärorummet, det övriga är hemarbete. Överallt läses mycket grammatik och förekomma talrika övningar i muntlig och skriftlig framställning. Detta kräver mycken tid på lärorummet. Så är också fallet med den ännu allt jämt i stor utsträckning förekommande s. k. innehållsbehandlingen av lästa stycken.

Med blott ett par enstaka undantag ha alla schweiziska seminarier ett främmande språk bland de obligatoriska ämnena, nämligen tyska i de franskspråkiga delarna och franska i de övriga. Rätt avsevärda förkunskaper krävas vid inträdet, och undervisningen drives så, att eleverna skola under seminarietiden förvärva god färdighet i att läsa, tala och skriva det främmande språket. På en del ställen äro ett eller flera språk valfria (t. ex. engelska, italienska, latin). Studiet av främmande språk öppnar nya vägar till bildning för eleverna såväl under seminarietiden som ock efter dennas slut. Därjämte må erinras om att ganska många lärare, som utgått från seminarierna, söka vidare utbildning vid universitet, varvid god kunskap i främmande språk ju är av mycket stor betydelse. Vidare är att märka, att språkkunskap är av synnerligt stor praktisk betydelse i ett land, som besökes av så många främlingar, och som självt är uppdelat på olika språkområden, och att ett främmande språk stundom läses i primärskolorna, alltid i sekundärskolorna. Av dessa skäl drivas i de schweiziska seminarerna språkstudier i jämförelsevis stor utsträckning.

Ämnet *matematik* har en mycket olika ställning inom skilda seminarier. Totalsumman av veckotimmar i detta ämne växlar mellan 20 och 8. Kurserna äro givetvis också mycket olika. Under det man på somliga ställen genomgår ungefärligen detsamma som i realgymnasierna, går man på ett och annat ställe blott litet utöver sekundärskolornas kurs. I regeln är det de manliga seminarierna och samseminarierna, som driva

matematikundervisningen längst och skänka ämnet den mesta tiden, under det att de kvinnliga anstalterna ha kortare kurser och mindre tid anslagen åt detsamma. Från denna regel finns det dock undantag i båda riktningarna. I bokhålleri ges vanligen undervisning i samband med matematiken; stundom bildar det ett särskilt ämne.

Om tiden och kurserna för *naturkunnigheten* gäller något liknande. På några ställen har detta ämne blott litet utrymme, på många andra har det mycken tid (14—18^{1/2} veckotimmar som totalsumma) och drives med grundlighet och med moderna arbetsmetoder. Allmän hygien och skolhygien ingå flerstädes i naturkunnighetsundervisningen; på några ställen utgöra de ett särskilt ämne. I vissa seminarier är skolhygien förenad med pedagogiken.

Med avseende på *historieundervisningen* råder ganska stor överensstämmelse mellan de olika seminarierna: liknande kurser, som från några ställen förut blivit anförda, träffas litet varstädes. Det samma gäller om *geografien*, varvid dock bör anmärkas, att den ordning, i vilken innehållet behandlas, kan vara ganska olika. På flera ställen studeras i samband med historieundervisningen Schweiz' och hemkantonens samhällsskick. Stundom utgör detta studium ett särskilt ämne, och då brukar med detsamma förenas en kurs rörande vissa civilrättsliga förhållanden.

Förutom *skrivning* och *teckning*, åt vilka ämnen vanligen mycken tid och uppmärksamhet ägnas, förekomma vid samtliga seminarier blott två andra övningsämnen nämligen *sång* och *gymnastik*. Instrumentalmusik övas som obligatoriskt eller valfritt ämne på många ställen men icke överallt. Violin är det oftast använda instrumentet. Där övning förekommer på flera än ett instrument, brukar ett vara obligatoriskt och de övriga valfria eller ock alla valfria. Gymnastikundervisningen upptar ganska regelbundet 2 veckotimmar i varje klass. Emellertid äro såväl gymnastik som andra kroppsövningar mycket populära i Schweiz och föremål för mycken uppmuntran från förbunds- och kantonsmyndigheternas sida, och ungdomen, även den i seminarierna studerande, synes med intresse ägna sig åt dylika övningar på lediga stunder.

I många manliga seminarier gives teoretisk och praktisk handledning i *trädgårdsskötsel* och *lanthushållning*, stundom i samband med ämnet natur-

kunnighet, och i nära nog alla kvinnliga seminarier är undervisning i kvinnligt handarbete och huslig ekonomi införd. Manlig slöjd är däremot mera sällsynt i seminarierna i Schweiz.

Den mera *speciella fackutbildningen* för lärarkallet sker här som annorstädes genom undervisning i pedagogik och metodik samt genom hospitering och undervisningsövningar i skolan. På många ställen lägges grunden för denna utbildning genom ett studium av psykologien, varpå sedan uppfostringsläran och undervisningen i metodik bygges. Men det finns även exempel på en annan och mindre lämplig ordning, i det att på några ställen uppfostringsläran får gå före psykologien och sålunda i viss mån sakna fotfäste. På många ställen är blott kort tid anslagen för pedagogik, varför ämnet, särskilt den psykologiska kursen, tas översiktligt eller ofullständigt och därigenom blir till mindre nytta. Grundligare tas undervisningen i metodik, som på somliga ställen meddelas av de olika ämneslärarna på andra av en särskild lärare, som då också brukar ha ledningen av elevernas undervisningsövningar. Det är först i den näst sista klassen, som praktiken så småningom börjar. Där anordnas någon hospitering, och på somliga ställen få eleverna i den klassen hålla en och annan lektion. I övrigt äro undervisningsövningarna förlagda till avgångsklassen. På ett och annat ställe, t. ex. i Bern, förekomma de i rikligt antal. På de flesta ställen äro de alldeles för få för att kunna förmedla en något så när tillfredsställande praktisk utbildning. I regeln är ingen särskild tid anslagen för dessa övningar, utan tiden tages från den till läroämnena anslagna, i det att enskilda elever, medan klassen i dess helhet har annan undervisning, infinna sig i övningsskolan för att där åhöra eller meddela lektioner.

Till sist ett par ord angående elevernas *arbetstid på lärorummet*. En blick på de förut meddelade timplanerna övertygar om att denna arbetstid på åtskilliga ställen är satt ganska hög. Detta innebär en stor fara för elevernas hälsa och har visat sig som ett hinder, då man velat lära dem arbeta mera självständigt. Man erkänner det som ett missförhållande, men att råda bot för det har visat sig mycket svårt. Förslag ha framkommit att i vissa ämnesgrenar något begränsa lärostoffet, för att i sammanhang därmed antalet lektioner måtte kunna inskränkas. De olika

ämneslärarna vilja dock icke gärna släppa efter något på det timantal, som deras respektive ämnen erhållit. Utesluta något ämne eller någon ämnesgren, som redan upptagits på läroplanen, vill man heller icke.

C. Fackkurserna i Basel.

Länge ägde kantonen Baselstadt alls ingen anstalt för utbildande av manliga lärarkrafter för primärskolorna. Man var hänvisad till personer, som fått sin utbildning i andra kantoner. Sedan förslag om upprättandet av ett lärarseminarium i staden Basel blivit avvisat, beslöt man 1892 att anordna särskilda fackkurser för utbildning av folkskollärare. Kursernas längd bestämdes till tre terminer, och för inträde i dem skulle erfordras studentexamen, avlagd vid det högre realläroverket eller vid lattingymnasiet. Man ville nämligen, att den allmänbildande undervisningen skulle vara avslutad, då den speciellt fackutbildande började, och man menade, att en allmänbildning av den omfattning, som mogenhetsexamen garanterar, vore nödvändig för att läraraspiranten skulle väl kunna tillägna sig fackbildningen och sedan sköta lärarbefattning i primärskolan.

Fackkurserna äro en anstalt för sig och stå icke direkt i förbindelse med universitetet. Men eleverna äro nästan undantagslöst inskrivna som studenter vid universitetet, varest de efter eget val besöka föreläsningar.

Förutom hospitering och undervisningsövningar förekomma de ämnen, som upptagas i nedanstående timplan, vilken enligt uppgift av D:r X. Wetterwald i Basel blivit följd vid nämnda kurser (Pädag. Blätter 1909, S. 16).

Vid tiden för W:s uppgift anlätades för undervisning i fackkurserna två av universitetets professorer (pedagogiska ämnen och skolhygien), en lärare från gymnasiet (bibelläsning), tre lärare från högre realläroverket (tyska, allmän och speciell metodik, gymnastik) och två av flickskolans lärare (skrivning och sång); undervisning i teckning erhålla de ifrågakommande eleverna i allmänna yrkesskolan och undervisning i violinspelning i musikskolan.

Med fackkurserna har hittills icke varit förenad någon särskild övningskola, utan skolpraktiken, som börjar under andra terminen, och som

Timplan.

	1:sta kursen.	2:dra kursen.	3:dje kursen.
	Vinter.	Sommar.	Vinter.
1. Tyska språket	4	4	—
2. Pedagogikens historia	2	—	—
3. Psykologi	2	—	—
4. Allmän pedagogik och etik	—	4	—
5. Allmän didaktik och de särskilda undervisningsämnenas speciella metodik	—	5	6
6. Bibelkunskap och religionsundervisningens metodik	—	2	—
7. Skolhygien	—	1	—
8. Skrivning	2	1	1
9. Teckning	—	—	2
10. Sång och sångteori	3	3	3
11. Violinspelning	2	2	2
12. Gymnastik	2	2	2
Summa	17	24	16

i sin helhet ledes av en särskild lärare, är förlagd till vissa till stadens folkskolor hörande skolklasser. De ifrågavarande skolklasserna äro åtta till antalet. De motsvara de åtta folkskoleåren i kantonen Baselstadt. I denna kanton bilda de fyra lägre folkskoleklasserna primärskolan och de fyra högre sekundärskolan. Genom examen, som avslutar studierna i de nu ifrågavarande fackkurserna, kan kompetens förvärfvas blott för anställning i primärskolan. I metodik erhålla dock eleverna en utbildning, som avser även undervisningen i den baselska sekundärskolan, och såsom redan antytts, är skolpraktiken förlagd såväl till primär- som sekundärskoleklasser. Detta torde bland annat bero därpå, att vederbörande velat göra lärarkandidaterna reellt kompetenta att undervisa i sådana schweiziska primärskolor, som ha åtta årsklasser.

Hösten 1892, då första kursen började, inträdde blott två elever. Sedan har så småningom antalet nyinträdande ökats. Under en följd av år hava varje höst 10—15 elever vunnit inträde.

Kostnaden för dessa kurser är mycket liten. Givetvis blir däremot för den enskilde läraren utbildningen på detta sätt dyrare, men då lönerna för primärskollärare i Basel äro ganska höga (3,200—4,660 francs), så anser man sig också från läraraspiranternas sida kunna förutsätta de uppoffringar, som den högre utbildningen kräver.

År 1903 tillsattes en kommitté, som utrett frågan om dessa kurser och år 1905 framkommit med utlåtande i ärendet. Nämnda kommitté höll före, att man 1892 slog in på en riktig väg, och menade, att det sätt för folkskollärares utbildning, som man sedan dess praktiserat i Basel, tillhör framtiden. Den förordade därför bibehållandet av dessa kurser. Även den hittills använda tiden, tre terminer, ansågs lämplig, men i övrigt föreslogs en del förändringar.

Följande fördelning av timmarna föreslogs:

	1:a termi- nen.	2:a termi- nen.	3:e termi- nen.	
Tyska språket (lektyr, uppsatser, grammatik)	2	2	—	
Pedagogisk psykologi	3	—	—	
Allmän pedagogik	2	—	—	
Pedagogikens historia	—	2	—	
Etik	—	—	2	
Skolhygien	—	1	—	
Skolväsendets historia och organisation i Basel	—	—	1	
Allmän didaktik	2	—	—	
Religionslära (bibelkunskap och ämnets metodik)	—	2	—	
Språk-, matematik- och realundervisningens me- todik	—	4	2	
Hospitering i skolan	—	4	2	
Undervisningsövningar	—	1	1	
Konferenser	—	1	1	
Skrivning	2	1	1	
Teckning	2	(2)	(2)	Valfritt under 2:a och 3:e terminen.
Sång	3	3	3	
Violinspelning	2	2	2	
Gymnastik	2	2	2	
Slöjd (metodik och undervisningsövningar) . .	(2)	(2)	(2)	Valfritt.
Summa timmar i obligatoriska ämnen	20	25	17	

Undervisningen i psykologi, pedagogikens teori och historia, etik, skolhygien och möjligen även i Basels skolhistoria och skolorganisation skulle enligt förslaget meddelas vid universitetet efter studieplaner, som för dessa ämnesgrenar borde uppställas. Den övriga undervisningen även som skolpraktiken skulle handhavas av en anstalt, för vilken namnet lärarseminarium föreslogs. Med denna anstalt skulle förenas en övnings-skola, omfattande såväl primär- som sekundärskoleklasser.

Vidare föreslogs, att de ifrågavarande såväl teoretiska som praktiska kurserna skulle i mycket bli gemensamma för lärarkandidater av olika kategorier (för blivande lärare vid primärskolor, sekundärskolor och gymnasier).

6. Folkskollärarexamen.

Först må i korthet omnämnas, vilken anordning man träffat för läraraspiranternas prövning i den nyss omnämnda kantonen Baselstadt. En särskild kommission finnes för ändamålet tillsatt, och denna förrättar prövning i regeln en gång om året. Till denna äga ej blott de aspiranter, som genomgått de ovannämnda fackkurserna, tillträde utan även andra. Den består av tre avdelningar: en muntlig, en skriftlig och en praktisk, och den omfattar följande ämnen:

1) pedagogik, tyska språket (modersmålet), matematik, naturkunnighet; 2) religionslära, franska språket, historia, geografi, musik, teckning, skrivning, gymnastik (för manliga aspiranter). Examen är muntlig i alla ämnen och skriftlig i de flesta. De examinander, som avlagt studentexamen, behöva icke underkasta sig prövning i matematik, naturkunnighet, franska språket, historia och geografi. För att examen i dess helhet skall godkännas, fordras vitsordet godkänd eller mer i åtminstone tre av första gruppens ämnen och minst i fem av andra gruppens.

I kantonen Zürich förrättas årligen i regeln vid slutet av vinterhalvåret prövning av primärskollärarkandidater (Fähigkeitsprüfung zur Patententierung zürcherischer Primarlehrer). Till prövningen äga i regeln blott sådana aspiranter tillträde, vilka genomgått en minst fyraårig kurs vid ett schweiziskt lärarseminarium eller vid ett universitet vunnit en motsvarande vetenskaplig och facklig utbildning. Ingen får undergå prövning,

som ej fyllt 19 år. Uppfostringsrådet, som bestämmer över tillträde till prövningen, kan från densamma utesluta personer, som äro behäftade med för utövningen av lärarkallet hindrande lyte eller hava otillfredsställande sede- eller studiebetyg.

Prövningen av de lärjungar, som tillhöra ett av kantonen upprättat eller understött seminarium, förrättas av seminariets lärare såsom examinators och övervakas av utav uppfostringsrådet valda experter, vilka även ha rätt att ställa frågor till kandidaterna. För prövning av aspiranter från andra läroanstalter tillsätter uppfostringsrådet en särskild prövningskommission.

Prövningen består av en muntlig, en skriftlig och en praktisk del. Den muntliga omfattar alla ämnen med undantag av skrivning och teckning. Den skriftliga omfattar ämnena tyska, franska, matematik och pedagogik (metodik) och utföres under de senaste veckorna före den muntliga prövningen. Den praktiska delen av prövningen omfattar teckning, skrivning, sång, instrumentalmusik, gymnastik och undervisningsprov.

I fråga om betygssättningen gäller följande.

Vitsordet godkänd betecknas med $3\frac{1}{2}$, högre betyg med 4, 5 eller 6, lägre med 3, 2 eller 1. Betyg gifvas i följande ämnen eller ämnesgrenar:

a. Obligatoriska ämnen.

1. Pedagogik och metodik. 2. Provlektion. 3. Tyska språket (grammatik, poetik, läsning och förklaring, litteraturhistoria). 4. Tysk uppsats. 5. Franska språket (läsning och talande, grammatik, litteraturkänedom, uppsats). 6. Allmän och schweizisk historia. 7. Aritmetik och algebra. 8. Geometri, matematisk geografi och geometrisk teckning. 9. Naturhistoria (botanik, zoologi, mineralogi, geologi, antropologi). 10. Kemi och fysik. 11. Geografi (speciell geografi och fysisk geografi). 12. Sång och musikteori. 13. Instrumentalmusik (violin eller piano). 14. Frihandsteckning. 15. Skrivning. 16. Gymnastik.

b. Fakultativa ämnen.

17. Religionshistoria. 18. Engelska eller italienska eller latin. 19. Instrumentalmusik (piano eller violin).

För varje aspirant uträknas det aritmetiska mediet av de betygstal, som erhållits i de obligatoriska ämnena och i religionshistoria, om aspiranten har detta ämne med. Den som erhåller lägre medeltal än $3\frac{1}{2}$, får icke utan förnyad prövning användas som lärare. För full kompetens erfordras, dels att ifrågavande medeltal skall utgöra minst $3\frac{1}{2}$, dels att medeltalet för var och en av ämnesgrupperna 1—2, 3—6, 7—11 och 12—16 ävenledes är minst $3\frac{1}{2}$. Den som fyller den första men icke den andra av dessa fordringar, kan av uppfostringsrådet blott provisoriskt anställas på ett år.¹⁾

Vad folkskollärarexamen i övrigt beträffar, så anställs sådan även inom kantoner, som icke äga något seminarium. För anställning som lärare fordras nämligen ett diplom, utfärdat av kantonens uppfostringsråd (eller annan motsvarande högre skolmyndighet), och innan detta diplom gives, bruka aspiranterna underkastas prövning. Dock äger vederbörande myndighet åtminstone på många ställen befogenhet att utan föregående prövning utfärda inom kantonen gällande lärardiplom åt sådana aspiranter, vilka avlagt lärarexamen i en annan kanton, som ställer åtminstone lika höga fordringar som den egna.

I de kantoner, där seminarier finnas, brukar folkskollärarexamen förrättas vid seminariet och utgöra en avgångsexamen från högsta klassen, och liknande bestämmelser som de här ovan från kantonen Zürich anförda träffas även på andra ställen. Formellt äga väl överallt även andra än seminariernas elever tillträde, men det är mestadels blott de som genomgått seminarium, som anmäla sig till examen. Till yttermera visso är en minimiålder fastställd och därjämte är på flera ställen föreskrivet, att ingen får släppas fram till examen, som icke genomgått den stadgade seminariekursen eller (i undantagsfall) kan styrka, att han under minst lika lång tid ägnat sig åt studiet av de ifrågavarande ämnena — detta för att förebygga genvägar och omogenhet.

¹⁾ Förut var primärskollärarexamen i kantonen Zürich delad i två avdelningar, en förprövning vid slutet av andra läsåret och en huvudprövning vid utbildningstidens slut, men genom »Reglement über die Fähigkeitsprüfungen zur Patentierung zürcherischer Primarlehrer» av den 27 december 1907 ändrades detta förhållande.

På somliga ställen gälla vid sammanräknandet av betygen något strängare bestämmelser än de från Zürich anförda. I många kantoner är regel, att det betyg, som efter examen utfärdas, sedan allt framgent gäller vid sökandet av lärarbefattning. I andra kantoner finnas däremot andra regler härutinnan. Än hålles vid slutet av seminariekursen blott teoretisk examen, som berättigar till anställning tills vidare, och efter ett eller annat års förlopp får läraren underkasta sig ett praktiskt prov, varefter han kan erhålla fullständigt betyg. Än förekommer ett par år efter en genomgången första lärarexamen, berättigande blott till provisorisk anställning, en andra såväl teoretisk som praktisk examen efter högre fordringar än den första. Än beror det på de erhållna vitsorden, hur länge avgångsbetyget gäller. Så t. ex. gäller i kantonen Luzern ett diplom med huvudbetyget godkänd i två år, ett med huvudbetyget med beröm godkänd i fyra år och ett med högsta huvudbetyget i sex år. Efter utgången av dessa tider bestämmer uppfostringsrådet för varje särskilt fall och med hänsyn till det sätt, varpå läraren under tiden skött sin skola, om för honom utan vidare bör utfärdas diplom för fortsatt tjänstgöring eller det för sådant ändamål skall fordras förnyad prövning.

7. Lokaler, bibliotek och undervisningsmateriell.

Flera av de schweiziska seminarierna hava fått sig anvisade lokaler, som förut varit avsedda för andra ändamål. Så t. ex. äro en del inrymda i förutvarande klosterbyggnader, tre privatanstalter (en manlig och två kvinnliga) i ännu bestående kloster, några i gamla herrgårdar o. s. v. Somliga av dessa gamla lokaler lämna åtskilligt övrigt att önska med avseende på ändamålsenlighet, andra ha blivit moderniserade och tillbyggda, så att de motsvara behovet. På många ställen ha för icke länge sedan uppförts nya tidsenliga byggnader för seminariernas räkning. Bland de lokaler, som dylika seminariebyggnader innehålla, må här nämnas: lärarum, rektorexpedition, biblioteksrum, läsesal, lärorum för varje klass eller avdelning, särskilda läro-, laborations- och materiellrum för undervisningen i kemi, fysik och naturalhistoria, samlingsal, musikrum och teckningssal

samt toalett- och duschrum. Gynnastiksalen brukar vara fristående. Övningsskolan har på somliga ställen sin särskilda byggnad.

Seminarierna äga rikhaltig undervisningsmateriell i all synnerhet för de naturvetenskapliga ämnena och geografin. På somliga ställen gives det särskilda föreskrifter om att vederbörande ämneslärare skola vårda dessa samlingar och hålla dem liksom ock laboratorierna lätt tillgängliga för eleverna.

Stor vikt har man i Schweiz lagt på anskaffandet av goda seminariebibliotek, som underhållas genom årliga anslag. För den närmaste vården om boksamlingen brukar finnas en bibliotekarie, som lärarkollegiet inom sig utser och som för detta uppdrag erhåller skäligt arvode. På bestämda tider hålles biblioteket öppet för utlåning, och för att det må vara lätt åtkomligt för studier på stället, har man, som ovan antytts, flerstädes inrättat särskild läsesal.

Från ett besök vid seminariet i Küssnacht har författaren gjort följande anteckning. Seminariebiblioteket här, avsett för lärare och elever, innehåller åtminstone 7,000 böcker av aktuellt intresse. För inköp av litteratur samt för prenumeration på tidningar och tidskrifter uppges 1,000 francs årligen stå till förfogande. Kompletteringen av bokförrådet tillgår på följande sätt. I en på kollegiets bord befintlig liggare anteckna de olika lärarna bland annat de böcker, som de önska för seminariets räkning. De tillkännagivna önskingarna prövas sedan av direktorn och bibliotekarien, vilka bestämma om bokinköpen och därvid tillse, att de olika ämnena bli behörigen tillgodosedda. Vid detta seminarium äro tvenne särskilda läsrum inrättade.

8. Folkskollärarnas fortbildning.

I de olika schweiziska kantonerna finnas sedan lång tid tillbaka kortare fortbildningskurser, avsedda uteslutande för lärare och lärarinnor, som äro i tjänst vid folkskolorna. De pågå under några veckor eller ett par månader vart, vartannat eller vart tredje år. De flesta hållas av seminarielärare, ofta nog vid seminarierna under dessas ferietid. I regeln

anordnas och bekostas de av kantonerna. Därvid händer även, att kantonen ersätter kursdeltagare för deras utgifter. Deltagandet kan vara alldeles frivilligt, men det kan ock hända, att vissa lärare av myndigheterna anmodas att besöka kurserna. Benämningen repetitionskurser (Wiederholungskurse), som är ganska vanlig på den sak, här är i fråga, är väl numera något missvisande. Meningen synes icke vara att under den korta tiden repetitionsvis fara över ett flertal ämnen, utan åtminstone på flera ställen behandlar man litet närmare ett par eller tre ämnen och söker i dem få fram även något nytt.

I kantonernas skolförfattningar föreskrives, att som ett medel till fortbildning konferenser skola på bestämda tider (t. ex. en gång i kvartalet) hållas mellan lärarna inom varje ort.¹⁾ Provlektioner förekomma, pedagogiska spörsmål, av myndigheter förelagda ärenden och lärarkårens angelägenheter behandlas. I kantonen Zürich, där sådana kurser som ovan omtalats icke förekomma, hållas i stället på dessa konferenser, där kallade skolkapitel, vetenskapliga föreläsningar av fackmän.

Mycket beaktansvärda äro de i Schweiz talrikt förekommande lärarbiblioteken. I de flesta kantonerna underhållas de genom statsbidrag, och stundom lämna även lärarna ett par francs var om året till bibliotekskassan. På somliga ställen är lärarbiblioteket förenat med skolbiblioteket. Annorstädes finnes inom varje något större lokal enhet (Bezirk) av kantonen ett särskilt lärarbibliotek under förvaltning av en bibliotekarie och en styrelse.

Som ett led i lärarnas fortbildning kan även räknas de besök, som de avlägga i sina kamraters skolor. Flerstädes finnes i skolreglementena föreskrift därom, att lärarna skola hava ledigt på vissa tider (t. ex. två dagar om året eller en halv dag i månaden) för att besöka andra skolor. Dylika skolbesök ha visat sig vara av betydelse för lärarnas praktiska fortbildning och deras intresse i kallet.

För utbildande av lärare i övningsämnen vid olika slag av skolor ges det en del fackkurser, som stå öppna även för folkskollärare. De förut omtalade sekundärskolorna, som finnas i alla kantoner, giva i jäm-

¹⁾ I Schweiz finnes också ett stort antal fria lärarföreningar, av vilka även en och annan verkat för lärarnas fortbildning, såsom längre fram kommer att omnämnas.

förelse med primärskolorna större inkomst åt lärarna men kräva också en högre utbildning av dem. Mycket vanligt är det, att folkskollärare befordras till lärare vid sekundärskolor. För det ändamålet få de dock efter genomgången seminariekurs idka ytterligare studier och underkasta sig en examen. Fordringarna äro icke desamma i alla kantonerna. På somliga ställen står det aspiranterna fritt att på privat väg eller på annat sätt inhämta de för prövningen nödiga insikterna. Men i många kantoner fordras för tillträde till examen en tids universitetsstudier. I en kanton är denna tid bestämd till minst fem terminer, i några andra till minst två år, i ännu andra lämnas den mera obestämd.

Emellertid äro genom bestämmelsen om universitetsstudier folkskollärarna icke uteslutna från sekundärskolorna. Såsom redan på några ställen blivit påpekat, stå flera schweiziska universitet öppna för sådana lärare, som avlagt examen vid ett bra seminarium. Många sådana studerande lämna efter ett par år universitetet och gå ut som lärare i sekundärskolorna. Några stanna längre och avlägga examen för anställning som lärare i högre skolor (gymnasier, seminarier etc.). På detta sätt ha seminarierna erhållit flera skickliga och intresserade lärare, som därtill genom någon tids verksamhet i folkskolan blivit förtrogna med denna.

De schweiziska universiteten underhållas av de enskilda kantonerna, och såväl befolkningen inom dessa kantoner som ock universitetsmännen själva äro angelägna om att de offer, som bringas för dessa lärosäten, skola så allsidigt som möjligt utnyttjas i bildningens intresse och utan för stora omvägar komma även bredare folklager till godo. Detta är nog en viktig anledning till att universitetet öppnats för folkskollärarna. Början härtill gjordes i Zürich redan 1872.

I Schweiz liksom i flera andra länder anordna universitetet under somrarna feriekurser, till vilka folkskollärare äga tillträde. Sedan längre tid tillbaka ha vid universitetet i det franska Schweiz funnits sådana kurser, huvudsakligen avsedda för språkstudium. För några år sedan gjorde ett par av de större interkantonal lärarföreningarna hos vederbörande myndigheter framställning om sommarkurser med mera omfattande program. Man tänkte sig, att sådana skulle hållas varje år vid två universitet: ett i tyska och ett i franska Schweiz. Universitetet ställde sig välvilliga

gentemot denna önskan, och kurserna kommo till stånd. De ha till behandling upptagit flera olika ämnen, företrädesvis pedagogik och experimentell psykologi, språk och naturvetenskap i förening med experiment, dissektioner och exkursioner. Kurserna ha såsom hos oss sträckt sig över en tid av fjorton dagar.

X. Italien.

Av C. O. Arcadius.

I konungariket Sardinien inrättades år 1845 provinsiella »metodskolor» med 3 månaders lärokurs för utbildning av lärare vid primärskolorna. År 1859 grundades genom lag 9 normalskolor för män och 9 för kvinnor. Kursen bestämdes till 3 år. Lärarlönerna betalades av staten, men lokalerna anskaffades och underhölls av kommunerna. Normalskolorna voro externat, men staten lämnade understöd med minst 250 lire (1 lira=72 öre) om året åt ett visst antal elever, som uttogs genom examen. Det anmärkningsvärda med dessa skolor var särskilt den vikt, som redan vid denna tid i motsats till förhållandena i andra land fästes vid utbildningen av kvinnliga lärare. Den viktigaste ändring, som under de närmast följande årtiondena gjordes med normalskolorna, var, utom ökningen av deras antal, inrättandet av preparandskolor med 2-årig kurs.

De nu gällande bestämmelserna för normalskolorna i konungariket Italien äro meddelade i lagen den 12 juli 1896.

Målet för de nuvarande normalskolorna är meddelandet av fackutbildning åt blivande lärare och lärarinnor i primärskolor jämte en fullt tillfredsställande allmänbildning. Särskild pedagogisk examen efter någon tids tjänstgöring i skolorna förekommer icke i Italien, utan normalskoleexamen giver full kompetens. Dock erhålles icke ordinarie anställning, förrän ett års tjänstgöring såsom extraordinarie lärare förflutit utan anmärkning.

Statens normalskolor utgöra ett antal av 104. Av dem äro 75 avsedda för kvinnor och blott 29 för män. Dels av ekonomiska skäl, dels

av pedagogiska hava kvinnor ännu mera i Italien än annorstädes övertagit lärarbefattningar. Utom statsanstalterna finnas 41 normalskolor, som äro upprättade och underhållas av provinser, kommuner och särskilda associationer.

Statsanstalternas styrelse utgöres av en av undervisningsministern utnämnd kommission, som även har rätt att utnämna och förflytta lärare. Inspektionen sker dels genom lokalinspektörer, dels genom centralinspektörer med huvudsakligen pedagogisk befogenhet.

Staten bekostar lärarpersonalens löner, undervisningsmateriell, bibliotek och laboratorier, men de kommuner, i vilka skolorna finnas, bekosta lokaler, möbler och betjäning. Somliga provinser hava övertagit dessa kostnader för kommunerna och åtaga sig även frivilliga kostnader, såsom stipendier åt elever. År 1900 kostade i medeltal en normalskola staten 26,834 lire och provinserna eller kommunerna 25,512 lire. Stipendierna utgå i form av underhåll i internat. Platserna därstädes erhållas efter ansökan och examen. I allmänhet utgör kostnaden för varje stipendiat 300 lire. För undervisningen betalar varje elev en årsavgift av 20 lire, från vilken dock fattiga elever och de, som avlägga goda examina, äro befriade.

Normalskolorna hava 3 klasser. Beredelsen för inträdet tager en tid av 3 år och sker för ynglingar i de tekniska skolorna men för flickor i högre folkskolor, som äro förenade med normalskolorna såsom preparandanstalter. En årsavgift av 30 lire betalas av eleverna i dessa anstalter.

Inträde i själva normalskolan och flyttning till högre klass inom densamma erhålles på grund av examen. För varje examen betalas en avgift av 20—30 lire. Elevantalet får ej överstiga 40 i varje klass.

I den 3-åriga preparandanstalten meddelas undervisning i modersmål, fäderneslandets historia, geografi, matematik, fysik och naturkunnskap, hygien, franska språket, teckning, välskrifning, handarbete och gymnastik.

I normalskolorna undervisas i samma ämnen, utom i franska språket, samt därtill i moral, pedagogik, italienska litteraturen, huslig ekonomi, jordbruk (även i normalskolor för kvinnor) och sång.

Timantalet för varje ämne i samtliga 3 klasser utgör:

För moral 3	För matematik . . . 8	För teckning 9
» pedagogik 8	» fysik och natur- kunnighet 9	» sång och musik . . 4
» modersmål . . . 18	» jordbruk 4	» gymnastik 3
» historia 9	» välskrivning . . . 3	» handarbete 3
» geografi 6		

Tillsammans 87 timmar eller 29 timmar i varje klass i veckan.

De genomgångna kurserna äro ungefär desamma som i de franska normalskolorna.

Den praktiska utbildningen har för eleverna större betydelse än den teoretiska. Övningarna tillgå på det sätt, att eleverna i alla klasser i tur och ordning tjänstgöra en dag i sänder i övningsskolan. Därvid få de dels åhöra lektioner av övningsskolans lärare, dels biträda denne, dels själva giva lektioner. Elevernas därvid ådagalagda förmåga bedömes med betygssiffrorna 1—10. Den, som får mindre än 6 för det praktiska slutprovet i varje klass, får ej flyttas till högre klass eller utgå som lärare.

Avgångsexamen är dels skriftlig, dels muntlig. Den skriftliga prövningen sker genom en uppsats i pedagogik. De elever, som erhållit en årlig medelbetygssiffra av 8 i de båda lägre klasserna och av 9 i den högsta (betyg givas för varje förhör och sammanräknas för varje trimester), äro befriade från avgångsexamen och hava företräde till anställning.

För utbildning av kvinnliga lärare i normalskolorna inrättades år 1882 två högre normalskolor i Rom och Florens, som bereda till den speciella examen, som giver kompetens till lärarbefattningar vid normalskolorna. Förut hade lärarinnorna genom egna åtgärder fått förbereda sig för denna examen. En del utnämndes dock utan examen på grund av inspektionens rekommendationer eller utgivandet av förtjänstfulla arbeten. Många manliga lärare hava förvärvat sin kompetens genom graduering vid universitet.. År 1903 voro:

79 lärare och	71 lärarinnor	utnämnda utan examen,
311 » »	771 » »	efter examen,
200 » »	35 » »	efter graduering vid universitet.

Man har befarat, att de universitetsbildade lärarna icke skulle hava tillräcklig pedagogisk utbildning, och föreslagit att antingen grunda en särskild högre normalskola för män eller att giva tillträde till kurserna vid instituten i Rom och Florens även åt manliga lärarkandidater.

För de ordinarie lärarna av båda könen finnas fyra lönegrader å 2,200, 2,400, 2,700 och 3,000 lire. De högre lönegradernas angivna belopp äro i regeln höjda med en tiondedel, emedan en sådan förhöjning sker efter sex års god tjänstgöring.

XI. Frankrike.

Av C. O. Arcadius.

1. Bildningsmål.

I hela den civiliserade världen pågår för närvarande i sammanhang med folkskolans ombildning till en för hela folket gemensam barnskola en rörelse för att öka lärarnas duglighet för den ansvarsfulla uppgiften genom en avsevärd höjning av deras allmänbildning och en därmed förenad grundlig och mångsidig fackbildning. I de anglosachsiska landen menar man sig icke kunna säkrare betrygga folkskollärarkårens duglighet än genom att öfverlåta dess utbildning åt samna anstalter, som sedan urminnes tider utbildat alla andra lärare, nämligen universiteten; i de germanska landen vinnlägger man sig om tidsenlig utveckling av särskilda anstalter för utbildning av folkskolans lärare men anser även där framtidens folkskol-lärarytelse tillhöra universiteten och har redan flerstädes åt dem överlämnat folkskollärarnas fortbildning; och i de romanska landen, särskilt Frankrike, som är de övrigas föregångsland, har man gjort folkskol-lärarytelsen till högsta toppen av den ena av de grenar — den populärvetenskapliga och den fackvetenskapliga —, i vilka dess undervisningsväsen är fördelat, och anordnat folkskollärarnas fortbildning så, att den motsvarar universitetsbildningen, fastän den meddelas vid särskilda anstalter, som äro överbyggnader på utbildningsanstalterna för folkskollärare. Av denna ställning för folkskollärarytelseanstalterna — normalskolor är deras officiella namn — har med den logiska konsekvens, som är

egendomlig för den romanska folkkaraktären, följt, att i Frankrike kunskapsmeddelande varit deras egentliga uppgift ända från deras tillkomst. Olägenheterna av ett sådant ensidigt bestämmande av deras bildningsmål blevo snart alltför tydliga, och omsider fick år 1905 den pedagogiska utbildningen bättre utrymme efter flera års ganska skarpa strider mellan förkämparna för den »allmänna bildningens» självtilräcklighet för en tillfredsställande lärarverksamhet och förfäktarna av lärarfackbildningens nödvändighet för samma ändamål.

Till normalskolornas utveckling såsom ensidiga kunskapsmeddelare har icke blott deras ställning i undervisningsanstaltens system bidragit utan framför allt det sätt, varpå lärarkompetens i Frankrike förvärfvas. Man skiljer nämligen mellan den teoretiska kompetensen och den praktiska så skarpt, att de måste ådagaläggas genom skilda examina, av vilka den senare icke kan avläggas, förrän examinanden i två år på prov tjänstgjort såsom lärare. Dessa examina avläggas inför särskilda examenskommissioner, och kandidaterna få förbereda sig på det sätt, som synes dem lämpligast. De teoretiska examina äro av två grader, en lägre (för *brevet élémentaire*) och en högre (för *brevet supérieur*), av vilka den senare fordras för ansvarsfullare platser i folkskolan och dess överbyggnader. Extra ordinarie anställning kan erhållas på grund av dessa examina, men ordinarie först efter avlagd praktisk examen. Nämnade teoretiska examina såsom villkor för lärarkompetens hava funnits sedan år 1816, och då normalskolorna inrättades, blev deras uppgift huvudsakligen att bereda för den högre teoretiska lärarexamen (*brevet supérieur*). Visserligen meddelades även handledning i undervisning vid de med seminarierna förbundna annexskolorna, som motsvara våra seminariers övningsskolor. Men då fruktan och bävan för den vid slutet av kursen förestående kunskapsprövningen inför främmande examinatorer alltjämt behärskade lärjungarna och examensberedelsen satte sin prägel på undervisningen, så blev den egentliga lärarbildningen mycket försummad. Häri har dock år 1905 en förändring inträtt. Den teoretiska allmänbildningen och den praktiska utbildningen hava skilts från varandra vid normalskolorna. De båda första skolåren äro helt och hållet anslagna till den teoretiska utbildningen, och vid deras slut avlägges examen för *brevet supérieur*. Därefter användes det tredje och sista

skolåret till pedagogisk utbildning och övning i lärarverksamhet; och avgångsexamen från normalskolan behöver endast kompletteras med undervisningsprov, för att den utgångne eleven skall vid 20 års ålder erhålla betyg över pedagogisk lämplighet (d. v. s. praktisk examen) och rättighet till anställning såsom ordinarie lärare.

Då för anställning i folkskola icke det högre utan endast det lägre lärardiplomet fordras, så är normalskolans bildningsmål betydligt högre än den gängse folkskolläroverbyggnaden. Skillnaden mellan normalskolläroverbyggnaden och den vanliga läroverbyggnaden framgår därav, att för inträde i normalskolan fordras utom annat att vara i besittning av det lägre lärardiplomet. Flertalet (75 %) av lärarpersonalen i primärundervisningen åtnöjer sig med detta lägre diplom, för vilket förberedelsen kan lämnas av vilken folkskollärare som helst eller, om den skall vara riktigt bra, i en högre primärskola. Endast de, som eftersträva platser såsom direktörer i skolor med flera lärare eller såsom lärare i folkskolans överbyggnader, underkasta sig det krävande arbete, som fordras för avläggande av examen för brevet *supérieur*, eller det ännu mer ansträngande, som fordras för genomgång av en normalskola. De kurser, som genomgås, kunna, såsom i det följande skall närmare påvisas, ungefär jämföras med dem, som genomgås i ett svenskt realgymnasium, fränsett levande språk och det föreskrivna »populärvetenskapliga» behandlingssättet. Den franska studentexamen, »*baccalaureat*», fordras också såsom ekvivalent med brevet *supérieur* i de fall, där en lärjunge från sekundärundervisningen vill övergå till primärundervisningen.

2. Organisation.

Normalskolorna äro överbyggnader på folkskolorna. Över folkskolorna (elementära primärskolor) komma först högre primärskolor med 2—4-årig, vanligen 3-årig kurs och sedan normalskolor med 3-årig kurs. Över normalskolorna stå slutligen högre normalskolor för utbildning av normalskolornas och de högre primärskolornas lärare. Den högre primärskolan är en fortsättning av folkskolan såsom allmänbildande skola men

tillika förberedande fackskola för åkerbruk, industri och handel. Därjämte gives i densamma förberedelse för inträde i normalskolorna. Normalskolan är fackskola för utbildning till lärarverksamhet i primärundervisningen.

Första början till normalskolorna gjordes genom ett dekret av nationalkonventet den 9 brumaire år III. Den första 4-månaderskursen i början av år 1795, som var ämnad till utbildning av lärare för blivande folkskollärare, blev visserligen i följd av de oroliga tiderna också den sista av konventets inrättning, men idén levde och upptogs genom inrättandet av departementala normalskolor för utbildande af folkskollärare först i Elsass 1810 och sedan på andra håll. Guizot åstadkom 1833 en lag, som ålade varje departement att inrätta en sådan skola. Vid tredje republikens början hade nästan alla departementen normalskolor för män, men blott 19 hade normalskolor för kvinnor. De blivande lärarinnorna utbildades till största delen i »normalkurser» vid flickskolor, företrädesvis klosterskolor, oftast av mycket underhålligt slag. Först genom Jules Ferrys lag år 1879 föreskrevs, att även en normalskola för kvinnor skulle upprättas i varje departement. För närvarande finnas i Frankrike och Algeriet 87 normalskolor för män och 85 normalskolor för kvinnor med i medeltal 45 elever i varje.¹⁾ Departementen bekosta och underhålla byggnader, inredning och undervisningsmaterie, ²⁾ men sedan skolorna år 1881 blivit statsanstalter, bekostar staten alla andra utgifter: löner åt personalen, underhåll åt eleverna m. m. Vistelsen vid skolorna är kostnadsfri. De äro anordnade såsom internat med undantag av normalskolorna för män i Mâcon och Ajaccio, där staten bekostar elevernas inackordering genom direktörens försorg hos välkända familjer. Kläder och läroböcker bekostas av eleverna utom i Paris, där departementet försör dem även med dessa saker. Den ordinarie årskostnaden för staten utgjorde för alla normalskolorna år 1897 $8\frac{1}{4}$ millioner francs. Kostnaden för underhållet av varje elev beräknas utgöra 450 francs om året.

¹⁾ Några få departement hava förenat sig två och två om en normalskola.

²⁾ Tomter och byggnader hava 1879—1897 kostat nära 52 millioner francs, varav staten lämnat 25 millioner såsom understöd åt departementen.

Styrelsen över undervisningsväsendet i Frankrike är ordnad hierarkiskt. Myndigheten utgår från en enda person och utövas i nedstigande grader av hans underordnade. Kollegialstyrelse förekommer icke, blott rådgivande kommittéer. Den högsta myndigheten är undervisningsministern. Hans godkännande är förutsättning för alla underordnade myndigheters åtgärder. Vid hans sida står en rådgivande församling, »högsta undervisningsrådet», sammansatt av 57 sakkunniga, dels förordnade av republikens president, dels valda af skolmännen. Beredningen av ärendena sker genom byråer i ministeriet, av vilka 5 ha att göra med primärundervisningens olika sidor. Dessa 5 stå under ledning av en direktör för primärundervisningen, som vid sin sida har en »rådgivande kommitté», bildad av de sex generalinspektörerna för primärundervisningen, vice rektorn för akademien i Paris (ministern själv är dess rektor), direktören för pedagogiska museet, en primärinspektör från Paris, direktören och direktrisen för normalskolorna i Paris samt en av de fyra generalinspektriserna för moderskolorna (småbarnsskolorna).

*Styrelsen
över
undervis-
ningsväsen-
det.*

Den lokala styrelsen utövas av »rektorerna», vilka stå i spetsen för var sitt av de sjutton områden, »akademier», i vilka Frankrike med hänsyn till den offentliga undervisningen är indelat. Rektorn har överuppsikt över studierna och lärarpersonalen. Hans verksamhet utövas antingen direkt eller genom »akademiinspektörerna», av vilka en finnes i varje departement och är den administrative chefen för primärundervisningen därstädes.

I spetsen för varje normalskola står en direktör (för de kvinnliga en direktris), och vid hans sida finnes en kommitté av professorer, som sammanträder minst en gång i månaden och rådplägar om undervisningen och disciplinen. Tillika finnes för varje normalskola ett »förvaltningsråd», som består av akademiinspektören som ordförande, fyra ledamöter utsedda av akademiens rektor och två medlemmar av departementets generalråd (landsting), valda av detta. Förvaltningsrådet avgiver yttrande över skolans inkomst- och utgiftsstat samt räkenskaper och tillser, att allt, som rör elevernas underhåll, lokalerna m. m., är i god ordning.

Personalen vid varje skola utgöres av direktör (direktris), en ekonom, som under direktörens kontroll sköter den ekonomiska förvaltningen,

kassan och räkenskaperna, fem professorer i normalskolor med mer än 70 elever, fyra i normalskolor med 36—70 elever och tre i normalskolor med ett elevantal ej över 36, hjälplärare, om så behöves, för undervisningen i levande språk, teckning, sång och musik, handaslöjd, gymnastik och militärovingar, arbetare-instruktörer för slöjdundervisningen, en direktör (direktris) och behövt antal lärare för övningsskolan samt direktris och lärarinnor för den med varje normalskola för kvinnor förbundna moderskolan (småbarnsskolan). Hela personalen i normalskolor för kvinnor utgöres af kvinnor. Direktörer, professorer, ekonomer, hjälplärare, och lärare i övningsskolan utnämnas av undervisningsministern. Extra ordinarie lärare förordnas av densamme.

*Intagning
av elever.*

Villkor för erhållande av elevplats är att hava fyllt minst 16, högst 18 år, att hava avlagt den lägre lärarexamen, att hava förbundit sig att tjäna 10 år i den offentliga undervisningen, att icke vara behäftad med svaghet, sjukdom eller kroppsslyte, som åstadkommer olämplighet för lärarkallet, samt att bestå i det prov, varigenom tävlingen om de till antalet av undervisningsministern för varje år bestämda platserna avgöres. Såväl till den lägre lärarexamen som till inträdesexamen beredes numera den största delen av kandidaterna i de högre primärskolorna, vilkas lärare hava samma utbildning och kompetens som lärarna i normalskolorna.

Examina för det lägre lärardiplomet (brevet élémentaire) förrättas av särskilda kommissioner två gånger om året i varje departement. Varje kommission består af akademiinspektören som ordförande, två primärinspektörer, en lärare vid normalskola eller högre primärskola samt två lärare vid den offentliga och en vid den privata primärundervisningen. Proven hålla sig inom kurserna för folkskolornas översta avdelning. De utgöres av tre serier: dels skriftliga prov i rättskrivning (en trycksida ur en framstående författares arbeten och skriftliga svar på fem frågor om däri förekommande ords och satsers mening eller grammatikaliska förhållande), uppsats över ett enkelt ämne (2 timmars utarbetningstid), besvarande av en aritmetisk fråga och resonerande lösning av ett enkelt aritmetiskt eller geometriskt problem, dels prov på skönskrivning, frihandsteckning av ett enkelt föremål och gymnastik (för flickor sömnad), dels muntliga prov i

läsning med innehållsutredning och grammatikalisk analys, aritmetik och metersystemet, Frankrikes historia, statskunskap och geografi med kartritning på svarta tavlan, grunddragen av naturläran och naturhistorien, åkerbrukslära samt grunddragen av musikens teori. Alla prov noteras med betygen 0—20. Ingen examineras i en följande serie, som ej i den föregående erhållit minst hälften av högsta möjliga poängantalet. 0 i något prov utesluter från fortsättning.

De, som önska erhålla inträde vid normalskolorna, ingiva 1 mars—30 april hos akademiinspektören skriftlig ansökan med tillhörande handlingar, däribland uppgift på skolor, besökta efter 12-års-åldern. Aspiranterna undersökas före proven av skolans läkare, assisterad av en annan läkare. Akademiinspektören inhämtar genom sina underordnade underättelser om de anmäldes förhållanden och föregående uppförande. Efter hans förslag bestämmer rektorn, vilka av de anmälda som få delta i proven.

Inträdesproven äga rum vid läsårets slut på sommaren under ledning av en examenskommission, bestående av akademiinspektören som ordförande, direktören och professorerna vid normalskolan samt en primärintspektör. Proven bestå av två serier. Första serien genomgås på en dag och utgöres av ett diktamensprov, ett skönskrivningsprov, en uppsats, en aritmetisk uppsats och en teckningsuppgift. Proven äro av samma art som de, vilka förekomma i examen för lägre lärardiplomet. Examenskommissionen bestämmer ämnen och uppgifter. De i dessa prov godkända kallas till undergående av den andra seriens prov och inhysas under högst en vecka på normalskolan mot en för varje år bestämd avgift. Andra serien består dels i förhör i franska språket, aritmetik och metersystemet, Frankrikes historia, Frankrikes geografi och grunddragen av allmänna geografin samt grunddragen av fysiken och naturalhistorien (en halvtimme för varje elev i varje ämne), dels i skriftlig redogörelse för två lektioner, hållna av normalskolans lärare, den ena i ett humanistiskt, den andra i ett naturvetenskapligt ämne (färdiggöras på en halvtimme efter varje lektion), dels i examen i sång och musik efter kurserna för folkskolans översta avdelning, dels i prövning i gymnastik och för gossar militärexercis, för flickor sömnad.

Varje prov bedömes med någon av siffrorna 0—20. Aspiranterna ordnas efter summan av erhållna betyg. De främsta på listan mottagas i den skola, till vilken de sökt inträde, de övriga godkända bliva, om de så önska, intagna i andra normalskolor, där antalet godkända inträdessökande ej uppnått den av ministern för intagning bestämda siffran. Ingen kan anmäla sig till inträdesexamen mer än två gånger, med mindre särskild tillåtelse meddelas av rektorn.

Under 1890-talet såg det ut, som om elevantalet i normalskolorna icke skulle kunna hållas uppe vid önskelig höjd. Orsakerna till minskningen i antalet av inträdessökande voro dels, att ett års värnpliktstjänst 1889 ålades alla lärare, under det att de förut varit befriade, dels att industriens och handelns stora utveckling lockade ungdomen till de praktiska banorna, dels att otillräckliga anslag för äldre lärares pensionering förorsakade långsamhet i befordran. För närvarande är förhållandet mycket bättre, men ännu finnes ingen utsikt till att lärarpersonalen vid primärundervisningen skulle kunna helt och hållet rekryteras från normalskolorna.

3. Läroplan och undervisningsmetoder.

Det första reglementet för normalskolornas undervisning är utfärdat av Guizot i slutet av år 1832. Men de voro icke välbehagliga institutioner för storborgarna, icke ens under den andra republiken, och för att göra dem så betydelselösa som möjligt reducerade de styrande deras undervisning till ett minimum särskilt genom reglementet år 1851. Under det andra kejsardömet infördes dock anmärkningsvärda förbättringar både i undervisningen och i organisationen. Men det är först den tredje republiken och dess kraftige undervisningsminister Jules Ferry, som i sammanhang med grundandet av ett verkligt folkundervisningsväsen genom lagarna av den 16 juni 1881 och den 28 mars 1882 om allmän skolplikt, statens övertagande av kostnaderna för skolväsendet och styrelsen därav samt folkundervisningens »laïcisering» även utfärdade nytt reglemente och läroplan för normalskolorna den 29 juli 1881. I dessa läroplaner skedde såsom förut nämnts ändring år 1905. Ändringen går framför allt ut på

att, utan att försvaga elevernas allmänbildning, öka styrkan av den praktiska och professionella utbildningen. För detta ändamål avlägges den teoretiska lärarexamen redan vid slutet av det andra skolåret, och det tredje året kan ägnas med odelat intresse åt arbetet för det blivande levnadskallet. Möjligheten av en sådan anordning är åstadkommen genom den grundligare förberedelse för intagningen i normalskolan, som numera sker i de högre primärskolorna, och genom utrensningen från läroplanerna

Timplan.

L ä r o ä m n e n .	Normalskolor för män.				Normalskolor för kvinnor.			
	1:a årskl.	2:a årskl.	3:e årskl.		1:a årskl.	2:a årskl.	3:e årskl.	
			Allm.- bildn.	Fack- bildn.			Allm.- bildn.	Fack- bildn.
Psykologi och moral, pedagogik	2	2	—	2	2	2	—	2
Prakt. pedagogik, lagkunskap, nationalekonomi	—	—	1	—	—	—	1	—
Franska språket och litteraturen	5	4	3	1	5	4	3	1
Historia och samhällskunskap	2	2	1	1	2	2	1	1
Geografi	1	2	—		1	2	—	
Levande språk	2	2	3	—	2	2	3	—
Matematik	3	4	1	1	2	2	—	—
Fysik och kemi med laborationer	3	3	1	1	2	2	—	1
Naturalhistoria	1	1	—	—	1	1	—	—
Hygien	—	—	1	—	—	—	1	—
Teoretisk jordbrukslära	—	—	1	—	—	—	—	—
Skrivning (extra timmar för dem, som hava dålig stil)	(2)	(2)	(2)	—	(2)	(2)	(2)	—
Teckning och modellering	4	4	2	1	4	4	2	1
Sång och musik	2	2	2	1	2	2	2	1
Gymnastik och militärövningar (dessutom extratimmar på ledig tid)	2	2	—	1	2	2	—	1
Slöjd, åkerbruks- och trädgårdsarbete	2	2	6	—	1 ¹⁾	2 ¹⁾	10 ²⁾	—
Laborationer	2	2		—	—	—	—	—
Summa	31	32	22	9	26	27	23	8
			31				31	

1) Kvinnlig slöjd.

2) Huslig ekonomi, slöjd, trädgårdsarbete.

dels av sådana lärostycken, som tillhöra ett lägre stadium, dels av sådana utväxter, som under tidens lopp tillfogats av myndigheterna eller vunnit hävd genom alltför nitiska lärares åtgöranden utan att vara väsentliga för normalskolans ändamål. Timmarna på lärorummet hava minskats från 36 i veckan till 31—32 för ynglingar och 26—31 för flickor, varigenom utrymme beretts för fria studier.

Till elevernas enskilda arbete dels med förberedelse och skriftliga arbeten, dels med fria studier äro 5 timmar om dagen anslagna. På torsdagarna förekomma högst 3 lektionstimmar och för övrigt pedagogiska konferenser samt instruktiva utfärder. Den bestämda sovtiden är 8 timmar om dygnet för ynglingar och $8\frac{1}{2}$ för flickor. På söndagarna få eleverna vistas utom anstalten, flickorna dock blott på målsmans begäran. Ferierna utgöra 7 veckor på eftersommaren och $1\frac{1}{2}$ vecka vid påsk. Genom julen och ferierna delas läsåret i 3 trimestrar.

1:a och 2:a
årsklas-
sernas
lärokurser.

Lärokurserna för *första* och *andra* årsklasserna äro följande:

Psykologi, moral, pedagogik. Första årskursen skall på praktiskt sätt lära eleven känna sig själv, för att han må kunna ordna sitt liv med förstånd och eftertanke, samt lära honom att studera barnet för att i framtiden kunna leda det i överensstämmelse med dess egen natur och människans utvecklingslagar. Undervisningen sker mera samtalsvis än genom föreläsningar. Den utgår från elevernas själviakttagelser och förvärvade erfarenheter, som kompletteras och kontrolleras genom andras erfarenhet, berättelser, litterära analyser o. s. v. De vunna begreppen tillämpas på barnen och deras uppfostran i hem och skola. Barnpsykologien inhämtas dels genom läsning av något lämpligt arbete med kommentarier, dels genom uppdrag åt varje elev att såsom mentor följa och iakttaga ett särskilt barn i övnings-skolan.

Gången av undervisningen är följande: Psykologien, dess föremål, plats bland vetenskaperna, metod, nytta. Medvetandet, människolivets enhet. Känsloerna, deras indelning; självkänslor, sociala känslor, opersonliga känslor; passionerna; känslornas uppfostran. Intelligen: perception, minne, idéassociation, fantasi, abstraktion och analys, generalisation och syntes; omdöme, slutledning, deduktion och induktion; tänkandet, dess axiomer:

språket, förhållandet mellan språk och tanke, stilen och skriftställaren. Aktiviteten: spontan, intuitiv, vanemässig, viljebeständ; viljan och dess uppfostran: viljans frihet och problemets praktiska lösning; det fysiska och det moraliska i deras inverkan på varandra; människonaturen.

Eleverna få ganska mycket bidra till lektionerna. Läraren underrettar i förväg om de frågor, som skola genomgås, och uppger lämplig litteratur samt de undersökningar, som böra förbereda deras behandling. Lättare ämnen föredragas av eleverna men de svårare av läraren själv. Frågeformen begagnas för kontrollering av elevernas uppfattning. Eleverna föra antingen anteckningar på egen hand eller uppskriva efter diktamen en resumé av det genomgångna. Uppsatser över ämnen från de behandlade områdena skrivas emellanåt. Man anser nämligen, att somliga elever därigenom få tillfälle att ådagalägga en förmåga att reflektera, som de icke visa vid muntlig framställning, och att andra behöva genom en mera arbetsam analys fördjupa vad de fattat lätt men ytligt.

I andra årskursen behandlas moralen. Uppgiften för undervisningen är att giva den blivande läraren en klar uppfattning av den intellektuella och moraliska innebörden av hans blivande verksamhet och det höga ideal, till vilket han ej blott bör sträva för egen del utan även leda andra. Utgångspunkten får i en »laiciserad» statsundervisning icke hämtas från religionen utan bör tagas från det mänskliga tänkandet. Det högsta goda fattas rationalistiskt såsom ett ädelt, intelligent och fritt liv, och moraliteten framställs såsom bestående i sinness underordnande under hjärtat och hjärtats under förståndet. Plikterna äro de tillvägagångssätt, som föra till målet. Nyttighetsmoralen får varken ensidigt framhållas eller överdrivet klandras. I stället böra de talrika förbindelserna mellan det allmänna och det enskilda intresset framhållas och altruismens nödvändiga och spontana framträdande i den mänskliga sammanlevnaden bemärkas. Den republikanska statsidéns moraliska värde, grundat på principen om lika frihet och lika rätt för alla, bör göras gällande. Medborgarnas patriotiska plikter framställas, men känslorna för mänsklighetens gemensamma intressen få ock sin tillbörliga värdering.

Lärogången är följande: Moralens föremål och nytta. Det moraliska medvetandet, pliktbegreppet. Strävandet efter det moraliskt goda; olik-

heten och det relativa värdet i olika slag av gott. Personlighetens värde. Dygden och lyckan. Det individuella livet och dess plikter. Familjelivet och dess plikter. Det sociala livet och dess plikter. Levnadskallets plikter. Sociala verkningar av de privata och husliga dygderna. Rätten såsom korrelerat till plikten: rättvisan, aktning för personligheten, aktning för arbetets produkter, egendomsrätt, kapital och arbete, aktning för överenskommelser och givet ord, aktning för tro och åsikter, den religiösa friheten, tankefriheten, fördragsamhet. Den stränga rättvisans moraliska och sociala otillräcklighet: olikheter och tillfälligheter i människolivet, brödraskap, välgörenhet, sociala inrättningar för bistånd. Det nationella livet och dess plikter. Solidariteten mellan generationerna, nationalandan. Fäderneslandets försvar. Staten: olika former; den republikanska formen, dess princip, överlägsenhet. Den nationella suveräniteten, demokratin. Lagarna. Medborgarens plikter, rättigheter. De politiska rättigheterna. Godtyckets faror. Farorna av frånvaro av styrelse. Mänsklighetens begrepp, nationernas plikter och rättigheter.

Franska språket och litteraturen. Litteraturläsningen har till uppgift att lära eleverna förstå och älska vitterhetens mästerverk. Man börjar med sådana arbeten, som äro på en gång lättfattliga och tilldragande, för att gradvis övergå till svårare och allvarsammare. Första årets läsning utgöres av sådan litteratur, som ej har någon bestämd tidskaraktär men är ägnad att bilda smaken. Den är företrädesvis hämtad från 17:e seklets klassiska, isynnerhet dess dramatiska litteratur. Under det andra året tillkommer uppgiften att lära eleverna uppfatta litteraturen såsom ett uttryck för en periods civilisation. Litteraturhistoriska översikter givas endast i samband med läsningen. Denna utgöres av valda stycken ur medeltidens, renässansens, 17:e, 18:e och 19:e seklets vitterhet. De bestämda texterna läsas enskilt av eleverna, och läraren väljer lämpliga delar därav till läsning i klassen för att underlätta och kontrollera elevernas uppfattning. Högläsningen i klassen anses såsom ett förträffligt medel att giva liv och själ åt böckerna.

Grammatiken, som för icke så länge sedan var föremål för huvuddelen av undervisningen i franska språket i normalskolorna, intager nu en

mera blygsam plats. Under en timme i veckan i första årsklassen genomgås med resonerande förklaring de viktigaste delarna av grammatiken. I sammanhang därmed lämnas språkhistoriska meddelanden. Tillika förekomma övningar, företrädesvis muntliga, i ortografi, ordlära och grammatikalisk analys. Diktamensskrivningar användas icke.

Uppsatsskrivning anses såsom ett av de viktigaste medlen att öva omdömet, uppmärksamheten, smaken och fantasien. Genom det sätt, varpå lärarna välja ämnen, söka de även bidra till elevernas moraliska uppfostran. Skola eleverna bliva istånd att framdeles i skolorna lära barnen att uttrycka sig enkelt och korrekt, så måste de vänja sig att själva skriva logiskt och uttrycka sig väl samt tillägna sig en ren och kraftig stil. Någon särskild retorik genomgås icke, utan läraren visar under läsningen, huru en god författare ordnar, indelar och utvecklar sitt ämne. Uppgifterna äro i början enkla, väl begränsade och så valda, att eleverna kunna hämta uppsatsens innehåll från sina kunskaper, sina personliga erinringar eller omedelbar iakttagelse. Sedan de hunnit något längre fram i litteraturstudiet, få de även försöka lösa enkla litterära uppgifter och giva skäl för litterära värdesättningar. Ämnen hämtade från moralläran böra fästa elevernas uppmärksamhet vid frågor av patriotiskt, socialt och humanitärt intresse, höja deras idealer och leda dem till hänförelse för rättvisa och sanning. Uppsatser skrivas åtminstone två gånger i månaden. De utarbetas på den tid, som är anslagen till enskilda studier. Läraren skriver sina anmärkningar i marginalen, men de egentliga rättelserna ske muntligt och kollektivt. Oberoende av dessa uppsatser skrivas ofta särskilda uppsatser i andra läroämnen för dessa ämnens lärare.

Historia. Frankrikes historia och de viktigaste dragen nr allmänna historien, som därmed äga sammanhang, genomgås i första årsklassen till 1789 och i andra klassen från 1789 till 1875. Handböckerna och lärarnas muntliga undervisning böra samverka med varandra. Lärarna böra hålla sig vid det väsentliga, välja ut sådana sidor, som äro svåra att förstå eller äro otillräckligt utvecklade i handböckerna, samt lämna å sido detaljer om data, namn och fälttåg. När det t. ex. gäller att framställa hundraårskriget mellan Frankrike och England, så bör läraren icke sysselsätta sig

med att inskräpa handböckernas indelning av kriget och deras berättelser om händelserna vid Crecy, Calais, Poitiers och Azincourt, icke ens berättelserna om Jeanne d'Arc och tilldragelserna i Orléans. »Men han skall framställa de avlägsnare och närmare orsakerna, som framkallade kriget, vikten av det, som stod på spel för de båda folken, de politiska och militära förhållanden, som förklara Frankrikes nederlag och slutliga seger, konungadömets ställning i Frankrike och England vid början av kriget, orsakerna varför Frankrike gick ut ur kriget starkare och England svagare än förut, Etienne Marcells och riksdagens frihetssträvan samt orsaken, varför den misslyckades, under det att den motsvarande i England hade lyckats hundrafemtio år förut, slutligen folkets ställning under denna sorgliga tid, fördärvet i toppen, eländet i botten, vedermodans långa tid ända till den dag, då nödroppen från ett folk, bragt till det yttersta, uppväckte 'det stora medlidandet' för franska riket i en herdinnas hjärta och för första gången väckte idén om fäderneslandet.» Läraren kan naturligtvis icke varje år behandla alla väsentliga frågor i varje kapitel av historien, men han bör behandla en eller två sådana och därigenom liksom öppna nya dagar för lärjungarna samt spara de övriga till ett annat år. På sådant sätt kan han alltid hålla sin undervisning levande och göra den mera intressant icke blott för eleverna utan även för sig själv. Förhör äga rum i början av varje lektion och beröra icke blott lärarens föregående framställning utan även de i läroboken förekommande fakta och detaljer. Historiska uppsatser skrivs emellanåt, behandlande någon fråga, som varit föremål för lärarens framställning.

Geografi. Första årskursen börjar med grunddragen av den allmänna fysiska geografin, som genomgås på 12—14 lektioner. De behandlade företeelserna snarare beskrivas än förklaras på vetenskapligt sätt. När läraren t. ex. behandlar jordytans former, går han icke in på geologien, som naturvetenskapsläraren skall taga itu med mot slutet av läsåret, utan han giver en målande skildring av ett vulkanutbrott, en jordbävning o. s. v. och beskriver någon av de trakter, där sådana företeelser pläga uppträda, han låter eleverna förstå förhållandet mellan ytans natur och dess form genom att visa prov av granit och jämföra det med den mark, varpå de

befinna sig, han för eleverna efter en regnskur till kanten av en bäck eller låter dem helt enkelt aktgiva på det forsande regnvattnet på gården och lär dem att se en liten del av det stora arbete, som vattnet utför på jordytan, han lär dem att känna olika slag av ytreliefer genom att beskriva Himalayas avsatser, Förenta staternas nationalpark, Yosemite-dalen, Tibets högplatå, Irans eller Utahs ökenplatå, Colorados eller Karsts av vatten sönderskurna platå, olika slåttyper o. s. v. Återstoden av läsåret är ägnad till studium av jordgloben med undantag av Europa. Man börjar studiet av varje världsdel med en översikt av den fysiska geografin och övergår nästan omedelbart till den politiska och ekonomiska geografin. Med mycken sparsamhet på namn och siffror behandlar man befolkning, seder, språk och religioner, stora städer och viktiga hamnar, politisk ordning, naturliga rikedomar, näringar, handelsförbindelser, järnvägar o. s. v. Första årskursen upptager särskilt kartografiens grunddrag och kartläsning.

Andra årsklassens kurs omfattar Europa. Den börjar med allmän fysisk geografi, övergår till de särskilda landens politiska och ekonomiska geografi med återblick på deras kolonier och slutar med utförligt studium av Frankrike, särskilt avseende att giva uppfattning av Frankrikes ställning i världen och förhållande till andra land.

Geografin anses för ett mycket viktigt ämne såväl med avseende på dess förmåga att öva själens förmögenheter som med avseende på de medborgerliga lärdomar, den giver. Läraren har att hålla sig i jämnhöjd med vetenskapens framsteg men akta sig för att säga allt som han vet. Han bör lära eleverna att draga nytta av de kunskaper, de redan äga, och att begagna de hjälpmedel av böcker och kartor, som stå till deras förfogande. Det är tillräckligt, att läraren utvecklar sådana frågor, som äro av aktuellt intresse eller behöva närmare förklaring. Svarta tavlan bör träget användas, dock i allmänhet icke till mera fullständiga och invecklade kartteckningar. Eleverna böra förvärva sig färdighet i teckning av kartsquisser på svarta tavlan med olivfärgade kriter, emedan sådana skisser äro nödvändiga i primärskolan. Lektionerna böra kompletteras med skioptikonförevisningar. Dessutom bör läraren anlägga en samling av gravyrer, fotografier, vykort och dylikt. Förhör äga rum vid varje lektion och avse dels föregående lektion, dels de uppgifter för studier i handböckerna,

som läraren lämnat. Den elev, som är föremål för frågor, befinner sig vid kartan eller i de flesta fall vid svarta tavlan, där han uppdrager konturerna av land eller landskap, vattendragens lopp, järnvägslinjer, bergskedjor, avskärningar, profiler m. m. De skriftliga arbetena för geografin bestå i förfärdigande av kartritningar, krokier, med stränga fordringar på noggrannhet i proportioner och på särskiljande av det väsentliga från detaljerna.

Levande språk. Eleverna äga att välja ett av språken engelska, tyska, italienska, spanska och arabiska. Målet för undervisningen är att lära eleverna tala och förstå, läsa och skriva vardagsspråket. Därför är undervisningen praktisk och direkt. Både ordförrådet och grammatiken inhämtas genom muntliga övningar på det främmande språket, grundade på åskådningsundervisning. Man börjar med samtal om föremålen i skolrummet, skolhuset och dess omgivning, om livet i skolan, tidsindelningen, temperaturen, människokroppen, kläder, födoämnen, familjelivet och övergår under andra året till talövningar om staden, det intellektuella livet, byn, husdjuren, livet på landet, världsbyggnaden, allt med stöd av väggtaflor och teckningar på svarta tavlan. Därtill komma läsning av stycken, innehållande det inhämtade ordförrådet, skrivning av dikterade stycken och av svar på frågor, skriftlig återgivning av lästa stycken, skrivning av små berättelser, beskrivningar och brev. På uttalet lägges stor vikt. Ett medel, som begagnas för dess inlärande, är sjungande av utantill lärda poetiska stycken. En konversationstimme i veckan bör, såvitt möjligt, läggas till den på timplanen upptagna kursen.

Matematik. I första årsklassen 1 timme i veckan aritmetik och algebra: algebraisk räkning, positiva och negativa tal, ekvationer av första graden, aritmetisk och geometrisk progression, logaritmer, problem; 2 timmar i veckan geometri: linjer, vinklar, ytor, prisma, parabol, pyramid; planimetrisk och stereometrisk räkning; proportionalitet; likformiga trianglar och månghörningar; lösning av problem och demonstration av teorem; deduktion; analys och syntes. I andra årsklassen 1 timme i veckan algebra: repetition, ekvationer av andra graden med en obekant, sammansatt ränteräkning; 1 timme i veckan geometri: repetition; cylindern; konen och klotet;

2 timmar i veckan teoretisk aritmetik: hela tal, decimalbråk, vanliga bråk, kvadratrötter; metriska och absoluta måttssystemen; förhållande och proportionalitet; reguladetri, intresse; aktier och obligationer, assuranser, diskont, bolag, alligation.

I normalskolorna för kvinnor är timantalet inskränkt, ekvationer, progressioner och logaritmer äro uteslutna, och ingen geometri förekommer i andra årsklassen.

Fysik. Målet för undervisningen är meddelande av kunskap om de viktigaste naturlagarna och deras tillämpning i naturföreteelserna samt elevernas vänjande vid att göra sig reda för det, som tilldrager sig omkring dem. Läraren bör göra sin framställning enkel och elementär utan historiska återblickar men med ständiga experiment medelst enkla apparater, helst föremål i dagligt bruk, och med räkneuppgifter, hämtade från verkligheten. I första årsklassen genomgås tyngd, vätskors och gasers jämvikt, värme, meteorologi, akustik, optik. Kursen för andra årsklassen är mekanik, magnetism, statisk och dynamisk elektricitet.

Kursen i normalskolor för flickor omfattar tyngd och hydrostatik, värme, akustik, optik och strålände värme samt elektricitet och magnetism.

Kemi. Målet är detsamma som för undervisningen i fysik. Kursen omfattar metalloider och metaller samt det huvudsakligaste av den organiska kemien. Korthet och noggrannhet, ständigt utgående från försök på lärorummet, talrika repetitioner under kursen och en slutrepetition på 4—5 timmar rekommenderas.

I normalskolor för kvinnor är kursen inskränkt till sådana ämnen och egenskaper, som hava största betydelse för det praktiska livet.

Laborationer förekomma såväl i fysik som kemi på särskild tid, 2 timmar i veckan, men blott i normalskolor för män. Föreskrivna laborationer äro: montering av enkla apparater, glas och korkarbeten; elementära försök med syre, luft, väte, vatten, kol, kolsyra, lysgas, kalciumkarbonat och -fosfat, salter använda som gödningsämnen; enkla försök i elementär fysik: vätskors tryck, atmosfärens tryck, gasers utvidgning, termometern, kroppars utvidgning och förändring av aggregationstillstånd, ånga, vär-

mets ledning, pendellagarna, magnetiska polers reciproka verkningar, magnetiska kraftlinjer, magnetnål, gnidningselektricitet, elektrisk attraktion, repulsion och gnista, elektrisk stapel, elektrolys, elektromagnet.

Så ofta som en lektion i fysik eller kemi berör företeelser, som hava tillämpning i ortens industri, böra de ifrågavarande industriella inrättningarna besökas av läraren och eleverna.

Naturhistoria. Första årsklassen: Botanik (20 lektioner): växtens byggnad och funktioner med enkla försök på lärorummet och i trädgården, mikroskopiska övningar och tillämpningar på åkerbruket; växtrikets stora grupper samt viktigaste familjer efter typer, studerade i naturen under olika årstider och valda huvudsakligen med avseende på deras betydelse för jordbruket; övning i artbestämning; botaniska exkursioner och anläggning av herbarier. Geologi (12 lektioner): jordytans byggnad och förändringar; bergarter; luftens och vattnets verkningar på jordytan efter iakttagelser i skolans omgivning. Den geologiska kursen skall genomgåas efter inhämtande av behöfliga förkunskaper i kemi och före kursen i agrikultur.

Andra årsklassen: Människokroppens byggnad, livsförättningar och vård (12 lektioner). Rygggradsdjurens viktigaste organ behandlas samtidigt med motsvarande organ hos människan, varvid några dissektioner göras inför eleverna. Zoologi (17 lektioner), börjande med de lägsta djuren och slutande med däggdjuren. Typstudier användas. De för åkerbruket och ekonomien betydelsefulla djuren behandlas företrädesvis. Insektsamlingar anläggas med prov på skadegörelser och nyttiga produkter. Geologi (6 lektioner): Jordens historia med geologiska exkursioner för anläggning av typsamlingar. Man torde observera, huruledes kursen i naturkunnighet är anlagd på att göra eleverna skickliga att framdeles handleda sina elever i lantbruket och dithörande näringar.

Teckning. Första årsklassen: Föremåls framställning genom geometrisk och genom perspektivisk teckning. Geometrisk kroki- och renritning samt samtidigt perspektivisk teckning efter ögonmått med skuggning: geometriska figurer i ståltråd, solida kroppar, vanliga föremål, träslöjdsaker. Minnesteckning, teckning efter diktamen, teckning på svarta tavlan

för skolundervisningens behov. - Kopiering av antika och moderna ornament i gips med skuggning. Övningar i lavering och färgläggning.

Andra årsklassen: Repetition. Teckning efter stiliserade växtornament samt franska och antika arkitekturdelar. Den dekorativa kompositionens element. Övningar i frihandskroki. Minnesteckning, diktamens-teckning och krokiteckning på svarta tavlan. Studier av människohuvudet. Linearritning av konstruktionsdetaljer och maskindelar. Krokier och renritning i naturlig storlek och i bestämd skala. (För flickor: tillämpningsövningar med avseende på kvinnliga handarbeten.) Färgläggning. Praktiska reproduktionssätt.

Sång och musik. Sången bör vara ett verktyg i lärarens hand för meddelande av moralisk, medborgerlig och patriotisk uppfostran. Därför har sångundervisningen i normalskolan till uppgift att bilda lärare, som äro dugliga icke blott att meddela undervisning i folklig sång utan även att ingiva kärlek till densamma. Skolsånger i stort antal för en eller två stämmor och några vackra körer äro därför huvudföremål för övning. Instrumentalmusik förekommer endast fakultativt och utgöres nästan uteslutande av fiolspelning. Undervisningen i musikens teori är inskränkt till vad som erfordras för att läsa och korrekt utföra skolsånger. Musikalisk diktamen användes mycket. Läraren har rätt att använda antingen den vanliga notbeteckningen eller sifferbeteckning.

Gymnastik. Man har omsider beslutat sig för att undertrycka övningarna i trapets, barre fixe, barres parallèles och ringar samt införa metodiska övningar för utvecklande och stärkande av alla kroppens delar, ävensom fria lekar, löpningar, simning och målskjutning. För flickor bestå kroppsövningarna i en promenad varje dag, under vilken trädgårdsarbete icke förekommer, böjningsrörelser, hängnings- och jämviktsövningar, samfälliga övningar med stavar och klubbor, korta löpningar, dansar och kallisteniska övningar.

Slöjd och åkerbruksarbete. Pappers- och papparbeten i förbindelse med tecknings- och matematikundervisningen, häftning och kartonering av en bok. Träarbeten: övningar med såg, bandkniv, rasp, fil, hyvel och

huggjärn samt tillämpning vid förfärdigande av några nyttiga föremål; enkla hopfogningar. Järnarbeten: krökning av ståltråd i geometriska former med tillämpning på prydnadsarbeten och enkla föremål; övningar med fil, mejsel, kryssmejsel och borr; tillämpning.

Trädgårdsarbeten: Odling af köksväxter och fruktträd. Ett kvarter lämnas åt en grupp av elever, som följer odlingen från såningen till skörden. Genom växling mellan grupperna får varje elev under sin skoltid praktiskt handlägga odlingen av de olika slagen av växter. Trädskolarbeten. Blomsterodling. Arbeten i en botanisk trädgård för tillhandahållande af levande växter för undervisningen och de praktiska övningarna. Undervisningen meddelas av departementets undervisare (professor) i lantbruk, som har att, jämte det han giver lektioner å normalskolan, låta eleverna deltaga i försöken på hans experimentalfält.

Biskötsel och silkesmaskodling.

Utom de ordinarie 2 arbetstimmar i veckan få eleverna använda en del av sina lediga timmar till trädgårdsarbete på de kvarter, som av dem skötas.

*Examen för
det högre
lärardiplo-
met efter
genomgå-
ngen av
andra
årsklassen.*

De elever, som genomgått andra årsklassen, äro skyldiga att underkasta sig examen för det högre lärardiplomet (*brevet supérieur*). Blott de elever, som bestått i denna examen, hava rätt att genomgå den tredje årsklassen. Denna examen hålles varje år i juli månad, varjämte en examen i oktober månad anordnas för dem, som fallit igenom i juli. Examenskommissionerna bestå av akademiinspektören som ordförande, en primärinspektör, direktören eller direktrisen för normalskolan, två professorer vid normalskola eller högre primärskola och en lärare eller lärarinna vid den offentliga undervisningen, försedd med det högre lärardiplomet, samt så många andra medlemmar, som erfordras, valda bland nuvarande eller forna funktionärer vid den offentliga undervisningen. Vid examen skall avseende fästas vid de betyg, som examinanden erhållit under de två senaste skolåren.

Prövningarna förrättas i två serier. Till den första serien höra en uppsats över ett ämne i litteratur eller moral (skriven på 3 timmar), lösning av ett problem i aritmetik eller geometri, tillämpat på

praktiska förhållanden, och av en teoretisk fråga, samt av en naturvetenskaplig fråga med tillämpning på hygien, industri eller åkerbruk (4 timmar), skriftliga svar på ett främmande språk (lexikon får begagnas) på frågor, skrivna på samma språk (2 timmar). Vart och ett av dessa prov bedömes med någon av siffrorna 0—20. Tillträde till följande prov lämnas endast den kandidat, som erhållit minst 30 points tillsammans, därav minst 20 i de båda första proven tillsammans. Andra serien består i förhör i psykologi och moral, de väsentligaste fakta i Frankrikes historia och dess förbindelse med allmänna historien från 1492, Frankrikes geografi med kartritning på svarta tavlan och grunddragen av allmänna geografien, aritmetik med huvudräkning jämte algebra och geometri för manliga examinander samt fysik, kemi och naturalhistoria med deras tillämpningar; läsning med innehållsutredning samt litterära och grammatiska frågor efter 15 minuters förberedelse av en fransk text, hämtad från en av ministern vart tredje år, ett år i förväg, utfärdad förteckning på författare; uppläsning och översättning av en lätt text på ett främmande språk efter 15 minuters förberedelse med samtal på det främmande språket över den lästa texten; teckning efter relief (3 timmar), musikalisk diktamen med enkla teoretiska frågor över den dikterade texten. Vart och ett av dessa nio prov bedömes med betygssiffrorna 0—20. Provet i fransk läsning erhåller 2 betyg. För godkännande är det tillräckligt med en totalsumma av 100 poäng, men 0 i något ämne medför underkännande.

Tredje årsklassen har till uppgift att meddela utbildningen för läraryrket samt en fri och oegennyttig allmänbildning, medförande hag för fortsatt intellektuell utveckling efter skoltidens slut.

*Tredje års-
klassen och
fackbild-
ningen.*

Allmänbildningen skall tillgodoses företrädesvis genom läsning av vitterhet, historia och moral med syfte att utvidga tankekretsen och öppna blicken för de stora frågor, som hava intresse för den närvarande tiden eller hava betydelse för människolivet. Eleverna böra föra anteckningar över sina studier och övas att i muntliga och skriftliga framställningar utveckla ett ämne på ett personligt sätt och icke alltför kortfattat. 5 lärotimmar (1 i pedagogik, 3 i litteratur och 1 i historia) samt omkring 15 timmar för fria studier anslås under varje vecka till

allmänbildande ämnen. Härtill böra komma föredrag i konsthistoria med skioptikonförevisningar av arkitekturens, skulpturens och måleriets mästerverk ävensom ahörande av musikaliska mästerverk. De matematiskt-naturvetenskapliga ämnena ingå också, fastän till mindre omfattning, i de allmänbildande studierna. Varje elev bör hava frihet att ägna sig åt de ämnen, som mest överensstämna med hans håg och anlag. Det väsentliga är, att eleverna samla material för framtiden och vänja sig vid fritt arbete. Medel att kontrollera deras arbete hava lärarna i de skriftliga framställningarna.

I normalskolorna för flickor tillkommer ytterligare utbildning i sådana färdigheter, som tillhöra en kvinna och särskilt en husmoder. För åstadkommande härav undervisas i grunddragen av den husliga ekonomien (1 timme i veckan) och hygien, särskilt barnhygien (1 t.), och meddelas övning i sömnad och lagningsarbeten (3 t.), hushållsarbeten (2 t. i medeltal), tvätt- och strykningsarbeten (2 t.), rengöring av föremål, särskilt kläder, (2 t. i veckan under vintern), trädgårdsarbeten (2 t. i veckan under sommaren), musik och sång (3 t.), teckning av blommor efter naturen med tillämpning på dekoration och kvinnoarbeten (3 t.).

Fackbildningen för lärarkallet tillgodoses på flera sätt: 1) genom undervisningsutkast och muntliga framställningar för folkskolan i moral, historia, geografi, naturkunnighet o. s. v., utarbetade och föredragna av eleverna samt rättade och kritiserade av lärarna, 2) genom kritisk behandling under lektioner och konferenser av undervisningsmetoder och uppfostringsmedel, 3) genom praktiska övningar i annexskolan under minst 2 månader för varje elev.

I de särskilda ämnena genomgås följande kurser med uppmärksamheten fästad vid meddelandet dels av allmänbildning, dels av fackbildning.

Pedagogik. Tillämpning av den redan genomgångna kursen i psykologi och moral på uppfostran; de förnämsta pedagogiska teorierna; praktisk pedagogik och skolförvaltning; grunddragen av allmänna lagens bestämmelser om familjen, egendomen, arv och testamente, domstolsorganisation, skatter, värnplikt; nationalekonomiens grunddrag. Viktigare delar av de förnämsta pedagogernas arbeten läsas. Såsom sådana pe lagoger

nämnas Locke, Rousseau, Spencer, Mme Necker-Saussure, J. Ferry, Lavisse, Antoine Pécaut och Sully. En av de på schemat upptagna timmarna är anslagen till pedagogiska konferenser, som varje torsdag ledas i tur och ordning av tredje klassens elever inför normalskolans lärare och lärjungar. De bestå antingen i lektioner med övningsskolans barn, efterföljda av diskussion, eller i diskussion av en metodisk eller disciplinär fråga eller i läsning och behandling av något pedagogiskt arbete. Även under lektionstimmarna göra eleverna exposéer, under det att läraren kompletterar och rättar.

Franska språket och litteraturen. Läsning under fria studier och muntliga framställningar på lärorummet rörande den klassiska tragedien och det romantiska dramat, komedien efter Molière, historieskrivningens omdaning i 19:e seklet, romanen i 19:e seklet, den kritiska litteraturens förnämsta mästare, de stora moderna skalderna, den antika och främmande litteraturens viktigaste mästerverk. Eleverna skola även övas att göra lämpliga urval för populära uppläsningar och för sina kamrater på aftnar och söndagseftermiddagar hålla sådana uppläsningar med kortfattade förklaringar. Fransk uppsats skrives två gånger i månaden på självvald tid över ett bland flera uppgivna ämnen i litteratur, historia, moral eller pedagogik. Grammatik behandlas i exposéer och skrivövningsutkast, lämpade för folkskolan. På samma sätt genomgås valda läsestycken för folkskolan.

Historia och geografi. Konferenser hållas i historia efter studier av eleverna i uppgiven litteratur över bestämda uppgifter från antikens, medeltidens, nya tidens och samtidens historia och civilisation. Läraren i historia skall komma överens med läraren i litteratur, så att litteraturläsningen till tiden sammanfaller med de historiska studierna. Tillvägagångssättet kan variera: läsning med kommentarier, förevisning av gravyrer och skioptikonbilder, frågor, samtal, föredrag dels av läraren dels av eleverna förekomma om varandra, allt med syfte att inskräpa ett litet antal väsentliga men väl studerade fakta, att giva eleverna uppfattning av samhällenas och folkens liv och att lära eleverna studera historia på sådant sätt, att de iakttaga och jämföra fakta, icke lita på personliga

intryck och aprioriska deduktioner samt undvika konstgjorda system och äventyrliga hypoteser.

Exposéer å 15 minuter i historia och geografi, lämpade för primärskolan, göras av eleverna efter uppgifter av läraren med kritik såväl av läraren som av kamraterna.

Matematik. Komplettering av den föregående matematiska undervisningen och tillämpningsövningar för primärskolan. Den förra kursen omfattar fältmätning och avvägning, kosmografi och matematisk metodologi, den senare val och korrigerig av aritmetiska och geometriska problem, huvudräkning m. m. I kusttrakternas normalskolor för män lämnas undervisning i navigation 1 t. i veckan.

Fysik och kemi. Lektioner behandlande fysikens och kemiens tillämpning i industrien med besök i industriella inrättningar; laborationer i kemi och agrikultur; övningar i experiment för primärskolan med enkla apparater, helst sådana som eleverna själva åstadkommit.

I normalskolorna för kvinnor läses varken matematik eller fysik och kemi under det tredje året, men eleverna övas att utföra sådana experiment, som behövas vid undervisningen i primärskolan.

Naturalhistoria och hygien. Ur hygienens genomgås infektionssjukdomar, luften, belysning, vattnet, drycken, födan, personlig hygien, dräkthygien, huslig hygien, veneriska sjukdomar (för kvinnor: barnavård). Övningar i naturhistoriens lämpande för primärskolan.

Teoretisk agrikultur. Under ett fyrtiotial lektioner genomgås läran om växt- och djurproduktion företrädesvis i tekniskt avseende.

Trädgårdsarbete, slöjd och laborationer i normalskolor för män 6 timmar i veckan med olika fördelning under olika årstider.

Huslig ekonomi, hushållsarbeten, handarbeten, lagningar, tvätt och trädgårdsarbeten i normalskolor för kvinnor 10 timmar i veckan med olika fördelning under olika tider. Hushållsövningen lämpas, liksom de övriga övningarna, efter de förhållanden, i vilka en lärarinna anses komma att leva. Två elever i sänder få tillreda tillsammans minst 20 måltider av soppa,

kött, legymer och, om möjligt, mellanrätt och kompott för högst 6 personer i ett litet särskilt kök av 3 meters längd och 2 meters bredd.

Teckning och modellering. Lektioner och teoretiska övningar med hänsyn till utbildningen för lärarkallet. Studium av de olika teckningskurserna för primärskolorna. Utarbetning av en utkastbok till bruk för kommande undervisning i teckning. Övningar i dekorativ komposition och färgläggning för utvecklande av elevernas smak och förmåga att bedöma konstverk. Grunddragen av konsthistorien med förevisning av skioptikonbilder och besök i muséer, historiska byggnader o. s. v. Modelleringsövningar först med geometriska former för inlärande av tekniken, sedan med naturformer efter modeller i relief och teckningar, sist efter enkla föremål, särskilt i dekorationssyfte.

Modellering förekommer icke i normalskolor för kvinnor.

Sång och musik. Övningar dels för elevernas fortsatta musikaliska utbildning, dels för deras vänjande att leda musikundervisningen i primärskolan. För sistnämnda ändamål skola eleverna i tur leda första och andra klassernas sångövningar och hela skolans körer. De få också taga om hand grupper av mindre begåvade elever för att föra dem fram. Skolsånger i andra tonarter är c-dur och a-moll transponeras till dessa för att lättare uppfattas av skolbarnen.

Gymnastik. Samma övningar som i föregående klasser tillika med övningar att leda annexskolans samt första och andra klassens gymnastik.

De praktiska övningarna. Under de båda första läroåren sker den praktiska utbildningen indirekt genom undervisningen, men i tredje klassen sker den direkt, dels genom de i det föregående omnämnda lektionspreparationerna under ledning av normalskolans professorer, dels genom kritisk genomgång av undervisningsmetoder och uppfostringsmedel vid pedagogiska lektioner och konferenser under ledning av normalskolans direktör, dels genom praktiska övningar i undervisning och uppfostran i den med normalskolan förenade annexskolan under ledning av dess direktör och lärare.

Normalskolans professorer äro enligt den nya undervisningsplanen ej upptagna blott och bart med uppgiften att genomgå långa kurser och bereda eleverna till examen för det högre lärardiplomet, utan de kunna på särskilt för ändamålet upptagna timmar ägna sig åt den metodiska utbildningen av eleverna för lärarkallet under ett år, då eleverna blott hava att sörja för det pedagogiska intresset. En fördel, som man påräknar av dessa preparationer, är, att professorerna icke behöva taga hänsyn till närvarande barn utan kunna omedelbart rätta, avbryta och taga om lektionen samt diskutera de idéer, som uttryckts, och de tillvägagångssätt, som använts. Likväl, framhålles det, böra professorerna för att vinna de beräknade fördelarna känna barn och behålla kontakt med övningsskolan. Fastän icke de utan övningsskolans lärare äro ledare av de praktiska övningarna, så böra de emellanåt åhöra elevernas lektioner och själva giva lektioner därstädes.

Den pedagogiska kursen kommer nu sautidigt med de praktiska övningarna, under det att den efterföljde desamma enligt den förra undervisningsplanen. De pedagogiska konferenserna föra dock eleverna alltifrån deras första skolår in på området för deras blivande kall. Med tillhjälp av samma konferenser skall också samverkan åstadkommas mellan lärarna i normalskolan och lärarna i annexskolan och hela institutionen få karaktär av en pedagogisk enhet.

Enligt den gamla ordningen, då eleverna redan i första och andra klassen hade praktiska övningar, kunde de endast med halv uppmärksamhet ägna sig åt dessa övningar, emedan de försummade den för examen så viktiga teoretiska undervisningen under de dagar, då de befunno sig i övningsskolan. Nu behöva de ej tänka på annat än den pedagogiska utbildningen och få i övningsskolan tillbringa två månader, en hel månad i sänder, varunder de få tid att komma i beröring med barnen och öva sin förmåga. Gradvis göras de förtrogna med undervisningens och disciplinens svårigheter. Till en början få de välja bland de lättaste lektionerna sådana, som särskilt ligga för dem, och erhålla god tid till beredelse med hjälp av lärarna, där det behöves.

Övningsskolan kan antingen vara en annexskola eller en offentlig skola, som anvisats till övningsskola för normalskolan. Den egentliga folk-

skolan är 6-årig med tre 2-åriga avdelningar, och övningsskolan kan därför efter normalskolans storlek och behov vara anordnad med sex avdelningar, med tre avdelningar eller i en enda avdelning. Lärarna äro lika många som avdelningarna. Ofta finnes även en fortsättningsavdelning med egen lärare, och i normalskolor för kvinnor skall finnas en småbarnsavdelning (moderskola) med särskilda lärarinnor.

Beträffande ledningen av övningsskolan åberopas i anvisningarna generalinspektören Jacoulet's rapport år 1903 af följande innehåll: Direktören för övningsskolan skall i samförstånd med direktören och professorerna vid normalskolan bemöda sig att giva övningsskolan en organisation, som är en bild av den pedagogik, som läres i normalskolan, och tillämpa de föreskrifter, som där givas beträffande ledningen, den materiella utrustningen och undervisningsmetoderna. Lärarna skola genomgå elevernas utkastböcker och i dem anteckna sina anmärkningar beträffande planen och anvisningar rörande utförandet. Två gånger om dagen skola lärarna sammanträda med de hospiterande eleverna: om morgonen för att genomgå anmärkningarna i utkastböckerna och om aftonen för att granska dagens tjänstgöring. Varje vecka skola vitsord över elevernas förhållande överlämnas till normalskolans direktör och vid månadens slut en mera utförlig rapport, till vilken bifogas en kort uppsats av varje elev över ett barns karaktär, som under månaden varit föremål för särskilda iakttagelser. Om annexskolans avdelningar icke skulle vara så många, att varje elev kan få två månaders tjänstgöring, så böra eleverna efter en och en halv månads tjänstgöring i annexskolan hospitera en halv månad var i en för ändamålet anvisad offentlig skola. I alla normalskolor få dessutom eleverna under direktörens eller någon professors ledning flera gånger besöka tre skoltyper i trakten: skola med tre avdelningar, undervisade av olika lärare, skola med tre avdelningar, undervisade av samme lärare, och skola med gossar och flickor gemensamt undervisade. De gjorda iakttagelserna diskuteras efteråt.

Vid utgången ur normalskolan är eleven icke någon erfaren lärare — naturligtvis — men han har gjort teoretisk och praktisk bekantskap med de viktigaste uppfostringsproblemen, han har förvärvat en viss vana

att uttrycka sig och han har lärt, hoppas man, att något känna och älska barnen.

*Avgångs-
examen med
tredje års-
klassen*

Avgångsexamen med tredje årsklassens elever anställes vid slutet av läsåret och består i a) en uppsats över ett pedagogiskt ämne, valt av eleven två månader före examen efter en lista på ämnen, som bestämts av akademi-rektorn i samråd med områdets akademiinspektörer, b) en lektion efter en timmes förberedelse med övningsskolans lärjungar över en uppgift ur folk-skolans kurser, erhållen genom lottdragning bland eleverna, c) förhör angående skolorganisation, lärokurser, undervisningsmetoder och särskilt med anledning av kandidatens ingivna uppsats. Proven bedömas med vitsorden: otillräckligt, försvarligt, ganska gott, gott, mycket gott. Vitsordet »otillräckligt» för något prov medför underkännande av examen, om det ej motväges av ett »mycket gott». Akademi-rektorn tillställer de examinerade ett betyg, på vilket de kvinnliga elever, som under året mottagit goda vitsord för slöjd och huslig ekonomi, erhålla särskilt omnämnande av sin husliga utbildning. Examenskommissionerna för avgångsexamen utgöras av akademiinspektören som ordförande, normalskolans direktör eller direktis som vice ordförande, normalskolans professorer, övningsskolans direktör eller direktis samt en primärinspektör.

Elever, som erhållit avgångsbetyg från normalskola, äro berättigade till lärarbefattningar i departementet, så snart sådana bliva lediga.

*Praktisk
lärar-
examen.*

De personer, som undergått avgångsexamen från normalskolan, äro befriade från den praktiska lärarexamen med undantag av det praktiska provet. För övriga lärare består denna examen (examen för betyg om pedagogisk lämplighet) i a) en uppsats över ett av akademiinspektören bestämt elementärt ämne rörande uppfostran eller undervisning, skriven på 3 timmar under övervakning av primärinspektören i arrondissementets huvudort, b) ett praktiskt prov på tre timmar i den skola, där examinanden är anställd, inför en avdelning av examenskommissionen efter ett av kommissionen uppgjort och 24 timmar i förväg överlämnat program samt c) ett muntligt prov på 20 minuter för varje examinand inför den samlade kommissionen med genomgång av skolskrivningar och förhör i samband

med kandidatens redan avlagda prov angående skolhållning och praktisk pedagogik. Varje prov bedömes med betygssiffrorna 0—20. För godkännande fordras minst 10 poäng i vardera av de båda första proven och minst 30 i alla proven tillsammans. Examenskommissionerna bestå för varje departement av akademiinspektören som ordförande och minst 10 medlemmar, utsedda av akademirektorn bland primärinspektörer, direktörer, direktörer och professorer vid normalskolor och högre primärskolor samt lärare och lärarinnor i departementet.

4. Hjälpmedel för undervisningen.

Jules Ferry ombesörjde år 1882, att på statens bekostnad varje normalskola blev försedd med ett bibliotek för lärare och elever av sådan beskaffenhet, att de med dess tillhjälp kunde öka omfånget av sina kunskaper eller närmare studera ett naturvetenskapligt, historiskt eller litterärt ämne. Dessa bibliotek hava sedan alltjämt blivit ökade dels genom departementens regelbundna anslag till materiellen, dels genom gåvor av staten, dels genom enskildas donationer. Förvaltningsrådet bestämmer inköpen. År 1887 utgavs en normalkatalog, som upptager 834 arbeten, men numera äga de flesta normalskolorna mycket mera. Utlåningen och vården av böckerna skötas av tredje klassens elever under uppsikt av en bland professorerna.

Staten har likaledes för varje normalskola bekostat full uppsättning av fysiska och kemiska apparater samt naturhistoriska samlingar. Denna uppsättning kostade 4,600 francs för varje normalskola. Förökning och underhåll bekostas av departementen med 23 francs om året för varje elev. Detta anslag användes även till kartor m. m. för den historiska och geografiska undervisningen samt till rit- och skrivmateriell för eleverna.

Botanisk trädgård samt en trädgård för experiment och för undervisningen i trädgårdsskötsel och jordbruk äro även anordnade.

Ett hjälpmedel av stort värde för normalskolornas verksamhet är anslag för studieresor, som eleverna få göra till anmärkningsvärda platser i eget eller främmande land. För normalskolan för män i Paris anslår

departementet varje år 5,000 francs till en 14-dagars resa för 24 elever och 3 lärare.

5. Lärare.

För att bliva direktör (direktris) vid en normalskola fordras att hava fyllt minst 30 år och hava avlagt dels examen för anställning såsom professor vid normalskola eller också licentiatexamen i humanistiska eller matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, dels examen för anställning såsom primärinspektör och direktör för normalskola. De flesta direktörer vid normalskolor för män hava varit primärinspektörer. Enär antalet primärinspektriser är ganska ringa, tagas de flesta direktriser för normalskolor för kvinnor bland normalskoleprofessorer. Direktören är normalskolans styresman, kontrollerar undervisningen och tjänstgöringen, övervakar ekonomin, anordnar utgifter m. m. Tillika meddelar han den viktigaste undervisningen, den i psykologi och moral. Men hans förnämsta uppgift är dock att intellektuellt och moraliskt leda och uppfostra eleverna, vilka i internatet stå under hans omedelbara tillsyn. Han har dock hjälp av vissa bland lärarna. Direktörerna äro delade i 5 klasser med en lön av 4,000—5,500 francs vid normalskolor för män och 3,500—5,000 francs vid normalskolor för kvinnor utom bostad och förmåner in natura (enligt finanslagen för år 1906). Direktörens undervisningsskyldighet utgör 6 timmar i större normalskolor och 10 timmar i normalskolor med mindre än 36 elever.

För att utnämnas till professor fordras att hava avlagt examen för anställning som professor vid normalskola och högre primärskola. Vanligen finnas två professorer i humanistiska och två i matematisk-naturvetenskapliga ämnen vid varje normalskola. En av de förra undervisar ofta tillika i främmande språk och en av de senare i teckning och slöjd. Om möjligt är, överlämnas också undervisningen i andra specialämnena, såsom sång, gymnastik och frihandsteckning, åt professorerna. Eljest anställas hjälplärare för sådant ändamål. Särskild examen för anställning såsom lärare i levande språk, slöjd, teckning, sång, gymnastik, militärövningar och bokföring fordras. En professor har skyldighet att under-

visa 16—20 timmar i veckan, allteftersom han har flera eller färre skriftliga arbeten att rätta, samt att deltaga i övervakning av studier, ledning av exkursioner m. m. Lönerna utgå i 5 klasser med 2,500—3,700 francs för manliga professorer och 2,500—3,400 francs för kvinnliga. Uppflytningen sker efter ministerns bestämmande och är ett disciplinmedel i myndigheternas hand. Extra ordinarie lärare utan professorsexamen uppbära ett arvode av 2,000 francs för män och 1,800 för kvinnor. För meddelande av undervisning i främmande språk, slöjd eller teckning uppbäres dessutom en årlig ersättning av 300 francs, för sång och musik 200 francs och för gymnastik 100 francs. Måste det reglementerade timantalet ökas för meddelande av sådan undervisning, så erhålles ytterligare ersättning med 100 francs för veckotimme, dock ej för mer än 3 extra veckotimmar i de 3 förstnämnda ämnena och 2 i de båda sistnämnda. För deltagande i övervakningen i internatet uppbär en manlig lärare 500 francs, om han är ensam, och 300 francs, om uppdraget är delat mellan två lärare. I normalskolor för kvinnor deltaga samtliga professorer i övervakningen utan ersättning. Alla lärare, som hava tjänstgöring vid internatet, åtnjuta bostad och föda mot en betalning av 400 francs om året.

För anställning såsom ekonom fordras examen för det högre lärardiplomet (*brevet supérieur*) och praktisk lärarexamen samt ett års provtjänstgöring hos en normalskoleekonom och speciell examen. Med direktörens godkännande ordnar denne alla ekonomiska förhållanden, väljer tjänstepersonal, övervakar den materiella ordningen och hygienien, ansvarar för kassan, håller alla förteckningar och räkenskaper, verkställer inköp, ansvarar för inventarier och förråd. Tillika undervisar han i skrivning och bokföring 5 timmar i veckan samt vid normalskolor för kvinnor i hushålls ekonomi. Avlöningen utgår i fem lönegrader å 2,000—3,000 francs för män och 2,000—2,800 för kvinnor. Dessutom har ekonomen rätt till bostad och prestationer in natura. Om skolan har mindre än 60 elever, uppdrages sysslan åt en av professorerna mot ett tillägg till den ordinarie lönen av 500 francs och nedsättning av professorstjänstgöringen till 10 timmar.

Hjälplärare skola vara försedda med betyg över vederbörlig examen i det ämne, vari de skola undervisa. Deras arvode utgår med 150, 175

och 200 francs om året för veckotimme i främmande språk eller teckning, 100, 125 och 150 francs för veckotimme i sång och slöjd samt 80, 100 och 120 francs för veckotimme i gymnastik och militärövningar. Uppflyttning till högre arvode sker efter 5 års åtnjutande av det lägre.

För att utnännas till direktör eller direktis för annexskolan vid en normalskola fordras att hava avlagt examen för anställning såsom professor vid normalskola och i tre år undervisat vid normalskola eller offentlig primärskola. Förordnas till direktör kan en ordinarie primärlärare, som är försedd med det högre lärardiplomet och tjänstgjort i undervisningen i 10 år. Till lärare vid övningsskolan kunna ordinarie primärlärare med det högre lärardiplomet förordnas. Till direktis för moderskolan kan utnännas en med högre lärardiplomet försedd lärarinna, som fyllt 25 år och i minst 2 år tjänstgjort i en moderskola. Direktörer för annexskolan behålla, om de äro professorer, sin lön och sitt avancemang såsom sådana samt åtnjuta ytterligare fri bostad och ett lönetillägg av 300 francs. Andra direktörer ävensom lärare vid övningsskola behålla sin lön, lönetillägg och avancemang såsom primärlärare (5 klasser: med 1,200—2,200 francs för lärare och 1,100—2,000 francs för lärarinnor, fri bostad eller bostadsersättning, som bestämmes af prefekten, dyrortstillägg av 100—800 francs efter folkmängdens storlek på platsen) samt bekomma ytterligare 300 francs.

Alla förutnämnda lönebelopp äro vad staden Paris beträffar särskilt bestämda och ungefär 2,000 francs högre än i landsorten.

Samtliga lärare i primärundervisningen hava rätt till statspension. Av lönerna innehållas såsom pensionsbidrag 5 % årligen och $\frac{1}{12}$ av varje första årslön och lönetillägg. Pensionen utgår efter femtiofem levnadsår och 25 tjänstår (i tjänståren inräknas tid tillbragt i normalskolan efter 20 års ålder) med hälften av medelbeloppet av samtliga löneförmåner för de 6 högst avlönade tjänståren och $\frac{1}{50}$ av samma medellön för varje tjänstår över 25, dock ej under 600 francs för en lärare och 500 francs för en lärarinna och ej över $\frac{3}{4}$ av medellönen. Pensionen för invaliditet före uppnåendet av den bestämda levnads- och tjänstaldern utgår med $\frac{1}{60}$ av medellönen för varje tjänstår. Änka eller föräldralösa minderåriga barn

uppbära $\frac{1}{3}$ av den pension, vartill den avlidne maken eller fadern vid dödstillfället skulle varit berättigad.

Den examen, som fordras för anställning som professor vid normal-skola eller högre primärskola, avlägges inför två kommissioner, en för den humanistiska och en för den matematisk-naturvetenskapliga examen, vardera kommissionen bestående av fem medlemmar med adjunktion av två direktorer eller kvinnliga professorer vid normalskola för examinering av kvinnorna. Examen börjar med skriftliga prov, som avläggas i examinandens departementshuvudstad under övervakning av akademiinspektören och bestå för den humanistiska examen i 4 uppsatser över ämnen liggande inom normalskolans lärokurser i litteratur eller språkvetenskap, historia och geografi, moral eller psykologi, tillämpad på uppfostran, samt främmande språk (uppsats på det främmande språket och översättning från detsamma) och för den matematisk-naturvetenskapliga examen i 3 uppsatser över samma slags ämnen i matematik, i fysik, kemi och naturhistoria samt i moral eller uppfostringslära tillika med ett arbete i linearritning och ett i frihandsteckning. För varje uppsats och arbete medgives en tid av 4 timmar utom för arbeten i teckning, för vilka 6 timmar få användas, och för uppsatserna i historia och geografi samt i naturkunnighet, för vilka 5 timmar äro medgivna. De examinander, som blivit godkända av kommissionen i dessa prov, kallas till Paris för att undergå muntliga och praktiska prov. Dessa bestå för den humanistiska examen i a) en halvtimmes lektion, efter 3 timmars förberedelse inom slutna dörrar, över något genom lottdragning erhållet ämne, efterföljd av förhör inför kommissionen över ämnen inom normalskolans lärokurser, b) läsning med förklaring av ett stycke av någon klassisk fransk författare efter $\frac{3}{4}$ timmes förberedelse, c) genomgång av en elevuppsats efter $\frac{3}{4}$ timmes förberedelse, d) läsning och översättning av en text på ett främmande språk efter examinandens val med förhör på det främmande språket över den lästa texten; samt för den matematisk-naturvetenskapliga examen i a) en halvtimmes lektion över något genom lottdragning erhållet ämne med 2 timmars förberedelse för matematiskt och 3 timmars för naturvetenskapligt ämne, b) $\frac{3}{4}$ timmes förhör i matematik, fysik och kemi samt naturhistoria, c) en laboration i fysik eller kemi och en praktisk demonstration i naturhistoria efter genom

lottdragning erhållna uppgifter. För rätt att undergå denna examen fordras att hava fyllt 21 år, hava avlagt examen för det högre lärardiplomet eller för baccalaureat eller, vad kvinnor beträffar, avgångsexamen i sekundärundervisningen samt att hava tjänstgjort minst 2 år i offentlig eller enskild undervisning. Förteckning på de franska och utländska författare, som skola förekomma i examen, utgives av undervisningsministern för 3 år i sänder.

För anställning såsom direktör vid normalskola eller primärinspektör avlägges examen på samma sätt som den förutnämnda. De skriftliga proven bestå i 2 uppsatser, skrivna på 5 timmar vardera, den ena över ett ämne i pedagogik, den andra över ett ämne i skoladministration.¹⁾ De muntliga proven utgöras av förklaring efter en timmes förberedelse av ett stycke, hämtat ur en författare, upptagen på förenämnda av undervisningsministern för 3 år i sänder bestämda lista, samt en halvtimmes muntlig utveckling utan koncept efter 2 timmars förberedelse av ett ämne ur den teoretiska eller praktiska pedagogiken. Förhör anställes tillika i skolförfattning och skolförvaltning. Det praktiska provet består i inspektion av en normalskola, högre primärskola, elementär primärskola eller moderskola, efterföljd av muntlig redogörelse. För rätt att undergå examen fordras 25 års ålder, 5 års tjänstgöring i den offentliga undervisningen och besittning av betyg över examen för anställning såsom professor eller licentiatexamen.

Examina hållas inför kommissioner i Paris för anställning såsom lärare i främmande språk, i handarbete och huslig ekonomi, i teckning, i sång och musik, i gymnastik samt i bokföring.

¹⁾ Exempel på uppgifter till de skriftliga proven: *Pedagogik*. Man klagar ofta däröver att hågen för att taga initiativ minskats i Frankrike. I vilken mån kan läraren i den elementära och den högre primärskolan arbeta på att öka och stärka den?

Läraren och lärarinnan böra lära barnen ordning och sparsamhet. Huru skola de göra detta på sådant sätt, att de undvika den överdrift i dessa egenskaper, för vilken man bör bevara barndomen?

Skolförvaltning: Betyget över genomgången folkskolekurs. Huru är examen organiserad? Vilka modifikationer har den undergått? Vad är er tanke om de anmärkningar, som framställts däremot? — Vilka äro kommunens förpliktelser i förhållande till primärundervisningen?

6. Lokaler.

En normalskola giver alltid intryck av att vara en storartad och komplicerad inrättning. Anstalten är omgiven av en med höga murar omsluten trädgård, och i denna finnes en eller flera stora byggnader tillika med åtskilliga mindre. Från en stor vestibul i huvudbyggnadens mitt utgå långa, ljusa korridorer, prydda med avbildningar av målar- och bildhuggarkonstens mästerverk. I närheten av huvudingången finnas direktörens ämbetsrum och lärarnas samlingsrum med en för dem avsedd avdelning av skolans bibliotek. Här är också ofta ett sessionsrum för examenskommissioner. I nedre våningen ligga vanligen föreläsningssalarna. Understundom äro de inrättade amfiteatraliskt. Ett rum plägar vara anordnat för undervisningen i historia och geografi med kartor, planscher och grafiska framställningar samt långa svarta tavlor å alla väggar med konturer av Frankrike och Europa m. m. till ifyllning med krita vid lektionerna. En lärosal för fysik och kemi är alltid inredd med kapell och ett långt experimentbord med gas- och vattenledning. För elevernas överläsning och enskilda studier finnes en eller flera salar med särskilt bord och bokhylla för varje elev och ett skåp med böcker till gemensamt bruk. Biblioteksrummet är vanligen beläget i närheten härav. Ritsalarna äro alltid två, en för linearritning och en för frihandsteckning, och ligga för sig själva i övre våningen eller i en särskild byggnad. Stora samlingar med modeller av arkitekturfragment, skulpturer m. m. äro förenade härmed. Slöjdsalarna, en med inredning för träslöjd och en för järnslöjd, ligga något avsides. De kvinnliga normalskolorna hava vanligen sin slöjdsal i översta våningen. Rum för samlingar och laborationsrum äro ock belägna i någon av de övre våningarna. Särskilda rum äro anordnade för fysik och särskilda för kemi. Rum för de samlingar, som eleverna under sin vistelse vid skolan böra hopbringa, av naturföremål och enkla apparater finnas ock. I översta våningen finnas sovsalarna, en eller flera. För varje person är anordnat ett eget litet krypin av tunna träväggar till något över manshöjd. Den övervakande läraren ligger antingen i samma rum eller i ett rum intill sovsalen med öppning i väggen. Utanför sov-

salarna ligga tvättrummen och rum till förvaring av elevernas gångkläder och linne. I förbindelse med det senare står i de kvinnliga normalskolorna rum för undervisning i strykning. En särskild avdelning är inrättad till sjukrum med anordning för fullständig isolering av i smittosamma sjukdomar insjuknade elever. Skolans läkare har ett rum till mottagningsrum vid sina en gång i veckan återkommande besök på anstalten.

Gymnastiklokalen utgöres av ett skjul med grusat golv, i vilket olika slag av gymnastikapparater äro uppsatta.

I en flygel eller särskild byggnad är köksdepartementet inrättat, och i närheten däraf finnes refektoriet. I skolorna för kvinnor är skolköket förlagt till denna del av anstalten. Badrum finnas ock där i närheten.

Dessutom finnas boställsrum för direktören och hans familj (direktrisen) och ekonomen samt bostadsrum för de lärare, som bo på anstalten. I normalskolorna för kvinnor bo alla lärarinnor inom skolan, så vida ej någon fått speciell tillåtelse att bo ute i staden, vanligen därför att hon är gift. Lärarrummen utgöras av sovrum och ett arbetsrum, försedda med möbler, för varje lärare.

I omedelbar förbindelse med normalskolans lokaler men vanligen skild därifrån genom en inhägnad och försedd med egen ingång och egen gårdsplats är övningsskolan, såvida den ej utgöres av en av stadens folkskolor. Antalet av rum bestämmes av klassernas och klasslärarnas antal. En samlingssal (*préau couvert*) av 1,25 kv.-meters yta för varje lärjunge med tvättställ, bord för måltider o. s. v. skall finnas, likaledes en slöjdsal och, om skolan har fyra lärare, en ritsal. Boställsrum för direktören (direktrisen) och, om möjligt, för övriga lärare, ämbetsrum för direktören, väntrum för föräldrar, lärarrum och portvaktsrum skola också vara anordnade. För moderskolan, som är förbunden med de kvinnliga normalskolorna, göras lokaler av enahanda slag som för folkskolan, helt och hållet skilda från denna.

7. Fortbildning av lärare.

Då lärarna såväl vid de högre primärskolorna som vid normalskolorna samt primärinspektörerna nästan undantagslöst tagas ur primärlärarnas

led, så är därmed en kraftig eggelse given till lärarnas arbete på sin fortbildning. Också råder en mycket stark ävlan bland lärarkåren att bereda sig till de examina, som berättiga till högre befördran. Då examina avläggas inför statskommissioner, är sättet för beredelsen överlämnat åt examinandernas fria bestämmande, men staten har ordnat anstalter, vid vilka beredelse meddelas. Två av dessa anstalter, de högre normalskolorna vid St. Cloud för män och vid Fontenay-aux-Roses för kvinnor, antaga elever med strängt urval och föra dem genom bestämda kurser med kontrollerat arbete av eleverna till examen för professoratet. En anstalt av annat slag är det pedagogiska museet i Paris, som tillhandahåller bildningsmedel av olika slag — bibliotek, samlingar, laborationskurser m. m. — men låter vem som vill, huru han vill, begagna sig av dem. Följden är, att ett stort antal mindre väl förberedda aspiranter på vinst och förlust årligen anmäla sig till kompetensexamina. Under åren 1889—1899 anmälde sig i medeltal årligen 474 aspiranter till professorexamen, men blott 83 eller 17,4 % blevo i medeltal årligen godkända. Bland de godkända voro 48,6 % av kvinnorna och 40,6 % av männen elever från Fontenay-aux-Roses och St. Cloud samt 41,7 % extraordinarie lärarinnor och lärare i normalskolor eller högre primärskolor. En tredje anordning för lärares fortbildning är stipendierna dels för genomgång av ett fjärde läroår vid normalskola för dem, som bereda sig för inträde vid de ovannämnda högre normalskolorna, dels för ettårig vistelse vid ett seminarium i främmande land för sådana, som avlagt examen för professoratet och vilja förvärva sig kompetens att undervisa i ett levande språk. Resestipendierna erhållas efter tävlan genom en examen inför en kommission i Paris. Ungefär 10 stipendier å 2,400 francs för män och 2,200 francs för kvinnor utdelas varje år. Ett års förlängning kan erhållas, och det andra året tillbringas i en universitetsstad.

Den högre normalskolan i Fontenay-aux-Roses nära Paris öppnades 1880 och den i St. Cloud 1882. Eleverna mottagas efter en examen av samma anordning som förutnämnda examen för professorat till ett antal, som varje år bestämmas av undervisningsministern. Ungefär 30 mottagas årligen i Fontenay-aux-Roses och 18 i St. Cloud. Eleverna äro delade i två sektioner, en för humanistiska ämnen och en för matematisk-natur-

etenskapliga. Årsklassernas antal är tre i Fontenay och två i St. Cloud. I Fontenay mottages dessutom en avdelning av elever, som avlagt examen för professorat och bereda sig för examen för anställning som direktriser. Eleverna hava fritt underhåll i internat.

I spetsen för vardera skolan står en direktör (direktris), jämte honom finnas en underdirektör (i St. Cloud), 4 repetitriser (i Fontenay) och en ekonom. Undervisningen meddelas av professorer från fakulteterna eller lycéerna i Paris, som infinna sig en eller två gånger i veckan och hålla en föreläsning av $1\frac{1}{2}$ timmes längd. Repetitioner och naturvetenskapliga laborationer ledas av personalen på platsen. Undervisningen rör sig inom samma områden som de lägre normalskolornas men är av vetenskaplig art. De båda sektionerna hava var sitt studieområde utom beträffande pedagogik, moral och främmande språk, i vilka ämnen det är gemensamt. Elevernas praktiska utbildning tillgodoses, dels därigenom att föreläsarna låta lärjungarna hålla korta föredrag över det ämne, som är föremål för lektionen, och med utgångspunkt därifrån rätta, belysa och fördjupa framställningen, dels därigenom att eleverna under det sista läsåret inför lärare och kamrater över givna ämnen ur normalskolornas program få hålla föredrag och lektioner, som efteråt kritiseras och bedömas. Eleverna i Fontenay få under två veckor vardera tjänstgöra i en primärskola och en moderskola i Paris och därunder visa sin förmåga att för det lägsta skolstadiet lämpa den akademiska undervisning, de mottagit.

Efter genomgången av det sista skolåret äro eleverna förbundna att underkasta sig examen för professorat i normalskolorna. Nästan utan undantag hava de blivit i denna examen godkända.

I stadgan för de båda högre normalskolorna (18 jan. 1887) är föreskrivet, att en vanlig normalskola såsom övningsskola skall vara förenad med var och en av dem och att kursen skall vara 3-årig. Dessa bestämmelser hava av brist på tillräckliga anslag icke blivit genomförda; dock har 3-årig kurs införts i Fontenay år 1897.

Efter svenskt föreställningssätt skulle hela denna anordning vara överflödigt och utbildningen av normalskolornas lärare kunna överlämnas åt universiteten. Men härvid får bemärkas, dels att universitetsutbildningen skulle erfordra någon förstärkning av elevernas språkbildning utöver

den, som meddelas i normalskolorna, dels att kostnadsfriheten i lärarutbildningen med de jämförelsevis låga lärarlönerna måste spela en stor roll, dels att det för fransmännens logiska sinne ligger något tilltalande i att erhålla en sådan avslutning av primärundervisningen, som motsvarar avslutningen på sekundärundervisningen. Att den 2-åriga kursen i den högre normalskolan för män behöver ökas till 3-årig, om normalskolans lärare skola erhålla en utbildning, som motsvarar deras uppgift, är dock otvivelaktigt. De stränga inträdesfordringarna motväga endast till en del det uteblivna utbildningsåret.

Det fria fortbildningsarbetet, vare sig det har till mål en examen eller icke, understödjes genom Pedagogiska museet i Paris. Efter ett dekret 1879, som var Jules Ferrys verk, ordnades det av direktören för primärundervisningen Ferdinand Buisson till ett centrum för samlingar av skolmateriell, böcker, historia och statistik för primärundervisningen i Frankrike och utlandet samt för meddelande av anvisning och ledning i därtill hörande angelägenheter.¹⁾ Museet åtnjuter ett årligt statsanslag av 40,000 francs. Samlingarna hava bildats huvudsakligen genom inköp och gåvor av på världsutställningarna i Paris befintliga föremål av värde för museet. Den betydelsefullaste delen av museet är det allmänna biblioteket, som 1898 innehöll 32,100 katalogiserade arbeten i det mänskliga vetandets olika grenar men framför allt sådana av pedagogiskt intresse. Biblioteket får begagnas på stället eller genom hemlån av aktiva medlemmar av det offentliga undervisningsväsendet samt av personer, som bereda sig för högre examina. Ett cirkulationsbibliotek av 500 arbeten i 10 exemplar vardera utlånas genom sändningar om högst 5 kilogram till lärare, som önska öka sitt vetande eller förbereda sig för examina. En särskild avdelning av detta bibliotek utgöres av sådana arbeten, som kunna läggas till grund för populära föreläsningar. I förbindelse med denna avdelning står en ofantligt stor samling av skioptikonbilder, ordnad och försedd med upplysande anteckningar av en särskild kommission, varav serier utlånas för populära föreläsningar. Vidare finnas samlingar av undervisnings-

¹⁾ Genom ett dekret av år 1903 har museets verksamhet utvidgats, så att den numera omfattar även till den högre undervisningen hörande läroanstalter.

materiell för åskådningsundervisning, teckning, historia, geografi, naturvetenskap m. m., elevarbeten så väl i skrift som i slöjd samt skolmateriell och avbildningar av skolhus med inredning. Med de fysiska och kemiska samlingarna äro förenade laboratorier, i vilka mot avgift handledning lämnas åt personer, som bereda sig för lärarexamina. Även föreläsningar i olika ämnen hava hållits, men de behöfliga anslagen för deras fortsättning hava indragits. Av museet utgives sedan 1882 en månadstidskrift, *Revue pédagogique*, som lämnar plats för uppsatser och fri diskussion rörande uppfostrings- och undervisningsfrågor, särskilt beträffande folkundervisningen, i Frankrike och utlandet.

I varje arrondissement finnes ytterligare ett eller två pedagogiska bibliotek, innehållande för lärarna värdefulla böcker, dels lämnade av staten, dels skänkta av enskilda, dels anskaffade genom avgifter av lärarpersonalen. Böckerna sändas portofritt med posten från och till dessa bibliotek.

8. Privata normalskolor.

Privata normalskolor i egentlig mening gives det icke, men då beredelsen för vinnande av lärardiplom får ske efter kandidaternas gottfinnande och då någon övning i lärarverksamhet icke fordras för examen, så hava många privatskolor av olika slag på sitt program upptagit beredelsen icke blott för erhållande av brevet *élémentaire* utan även för vinnande av brevet *supérieur*. Det är ju icke svårare att slå in kurserna för ett brevet än för ett *baccalaureat*. Ja, det finnes många offentliga högre primärskolor, som icke inskränka sin befattning med lärarbildningen till att bereda för brevet *élémentaire* utan giva de elever, som det önska, undervisning för vinnande av brevet *supérieur*.

XII. Nederländerna.¹⁾

Av K. E. Sandberg.

1. Historik.

För att förstå den skiftande mångfald av läroanstalter, vilka i Nederländerna ombesörja utbildningen av lärarkrafter för folkskolan (*het lager Onderwijs*), är det av nöden att taga en överblick av dennas utveckling under det senaste århundradet.

De nya åskådningar i religiöst och politiskt hänseende, som under 1700-talet framstälts i England och Frankrike av de s. k. upplysningsfilosoferna, särskilt Rousseau, vunno hastigt insteg bland de bildade samhällsklasserna i Nederländerna, där mångfaldiga missförhållanden och föråldrade samhällsinrättningar beredde

¹⁾ Följande redogörelse för lärarbildningsanstalterna i Nederländerna grundar sig dels på iakttagelser och muntliga upplysningar, inhämtade under en studieresa med statsunderstöd i Nederländerna, dels på studium av en del litteratur, varibland må nämnas: Lag rörande den lägre undervisningen (*Wet van het lager Onderwijs*) och andra stadganden; Redogörelse (Verslag) för det holländska undervisningsväsendet, som årligen utgives genom vederbörande ministerium; Årsredogörelser, arbetsordningar m. m. från seminarierna i Haarlem, Deventer, Nijmegen (statens manliga), Apeldoorn (statens kvinnligt), Amsterdam (kommunalt samseminarium), Haarlem och Arnhem (enskilda kvinnliga) samt Beverwijk (enskilt katolskt manligt) och från normaallessen i Arnhem; A. van der Plaats, *Geschiedenis van Opvoeding en Onderwijs in Nederland*; H. Scheepstra en W. Walstra, *Geschiedenis van de Opvoeding en het Onderwijs, vooral in Nederland*; J. Kuiper, *Geschiedenis van het christelijk lager Onderwijs in Nederland*; F. van Rijsens, *Geschiedenis des Vaderlands*; G. van Milligen, *De Wet op het lager Onderwijs met Aanteekeningen*; D. Bos, *Onze Volksopleiding*; Toetsnald, innehållande muntliga och skriftliga examensuppgifter från de offentliga lärarprovningarna; F. Lundberg, *Det högre skolväsendet i Holland och Belgien*; S. A. Fries, *I religiösa och kyrkliga frågor*, häft. 39; åtskilliga i holländska seminarier använda läroböcker för olika läroämnen.

dem en gynnsam jordman. Under de omvälvningar och den nyskapning av samhället, som åtföljde Frankrikes angrepp på och erövring av landet, sökte man därför, måhända med större konsekvens och i vidare utsträckning än i något annat europeiskt land, att förverkliga dessa grundsatser. En följd härav blev statskyrkans upphävande och införandet av fullständig religionsfrihet, en annan kraftiga strävanden för förbättrande av folkundervisningen, vilken, efter att i äldre tider ha intagit en jämförelsevis hög ståndpunkt, under 1700-talet råkat i förfall. Man hoppades, att sammanförandet av alla landets barn i en av staten ordnad skola skulle bidra till stärkande av folkenhet och nationell kraft. I överensstämmelse med den nyss erkända religionsfrihetens princip och för att undvika allt, som möjligen kunde sára de olika religionernas bekännare, skulle denna skola meddela en konfessionslös, sedligt-religiös undervisning (»allmän religion») samt vara fri från varje samband med kyrka eller kyrklig myndighet. Dessa genom en skollag av 1801 fastslagna grundsatser för den offentliga lägre undervisningen utvecklades närmare genom nya lagar av 1803 och 1806. Den senare av dessa fastslog som mål för skolundervisningen, att »under inlärande av passande och nyttiga kunskaper barnens förståelseförmågor skola utvecklas och de själva uppfostras till alla samhällsliga och kristliga dygder». Men under det lagen helt allmänt ordar om att »åtgärder böra vidtagas för att skolbarnen ej skola gå miste om undervisning i det kyrkosamfundets troslära, som de tillhöra», bestämmer den, att »meddelandet av denna undervisning ej skall ske genom skol-läraren». Frihet att upprätta enskilda lägre skolor medgavs, men under vissa villkor, som lade avgörandet i platsmyndigheternas händer.

*Skollagen
av 1806.*

Genom lagen av 1806 uppställdes kravet på avläggande av offentlig examen såsom villkor för anställning som folkskollärare vid sidan av de sedan gammalt vanliga proven inför platsmyndigheterna. Några åtgärder för att bereda nödig utbildning för denna examens avläggande vidtogos emellertid tills vidare icke från statens sida. Sådan utbildning vanns vanligen fortfarande liksom förut genom biträdande undervisningsverksamhet hos någon skollärare. Behovet av särskilda utbildningsanstalter för folkskollärare blev emellertid snart kännbart, och ett enskilt sällskap, »Maatschappij tot Nut van't Algemeen», som från slutet av 1800-talet utövat en omfattande kulturell verksamhet i Holland, tog ett betydelsefullt steg till dess tillgodoseende genom att upprätta några till en början föga utvecklade lärarbildningsanstalter. Genom samverkan med regeringen ombildades en av dessa, belägen i Haarlem 1816 till ett fyraårigt seminarium (*kweekschool*) för folkskollärare. Detta efterföljdes snart av tre andra liknande seminarier. Den nyssnämnda privata utbildningen genom folkskollärare förbättrades småningom, därigenom att närboende lärare gemensamt anordnade utbildningskurser (s. k. *normallessen*).

Efter Hollands förening med Belgien infördes här 1815 den holländska skollagen. Dennas neutrala religionsundervisning väckte redan från början starkt motstånd, och skollagen blev en av de förnämsta anledningarna för Belgien att lösslita sig från Holland. Även inom detta land blev den konfessionslösa folkskolan, långt ifrån att, såsom man hoppats, kunna ena nationen, ett stridsämne. Så länge den i 1806 års skollag anbefallda sedligt-religiösa undervisningen ännu i allmänhet stödde sig på bibeln och i det hela leddes i protestantisk anda, hade den ej väckt så starkt motstånd hos de övertygade kalvinisterna. Men då bibeln alltmer började avlägsnas från skolorna, dels på grund av klagomål från katolikerna, vilka från de offentliga skolorna önskade förvisat allt, som kunde tjäna den protestantiska läran till stöd, dels emedan dess användning av många ansågs strida mot lagens mening, uppstod inom den protestantiska befolkningen ett alltjämt växande missnöje med den bestående lagstiftningen. Så inleddes den långvariga kampen mellan dem, som ville fortgå på den 1806 inslagna vägen (det liberala partiet), och dem, som framförallt önskade en skolundervisning, helt genomträngd av deras egen religiösa åskådning, de månne nu vara ortodoxt-reformerta (det antirevolutionära partiet) eller katoliker, och som därför av fruktan för de offentliga skolornas neutrala religions- (och historie-) undervisning påyrkade konfessionella skolor för de olika kyrkornas anhängare eller åtminstone full frihet att upprätta sådana.

Genom en kunglig förordning av 1842 gjordes visserligen en del smärre medgivanden åt de konfessionella kraven i fråga om lärares och skolmyndigheters tillsättande, varjämte lättnader bereddes för anordnandet av de olika kyrkosamfundens enskilda konfessionella religionsundervisning i skolorna. Men då samtidigt den offentliga skolans fullkomligt neutrala karaktär än kraftigare inskräptes, ansågo sig de konfessionelle intet ha att hoppas av denna skola, och redan 1844 upprättades en enskild ortodoxt-kalvinistisk »skola med bibel», som snart följdes av flera.

För att fylla behovet av lärarkrafter vid dessa skolor anordnades också inom kort en lärarbildningsanstalt (*normaalschool*), och därjämte meddelades naturligtvis av konfessionella folkskollärare en mot de förut omtalade normaallessen svarande utbildning.

De allmänna klagomålen över de offentliga skolorna hade emellertid till följd, att den nya grundlag, som 1848 antogs, i princip medgav frihet att upprätta enskilda skolor. Såsom en konsekvens härav utfärdades, sedan flera lagförslag fallit i riksdagen, 1857 en ny skollag, vilken befriade den enskilda skolan från de flesta av de villkor, som förut försvärat dess upprättande. Genom lagens starka betonande av skolans skyldighet att undvika allt, »som kunde strida mot skyldig hänsyn till oliktankandes religiösa åskådning», samt dess bestämmelse, att »meddelandet av undervisning i religion överlämnas åt kyrkosamfundet», av-

*Skollagen
av 1857.*

lägsnades i själva verket även den förut anbefallda neutrala religionsundervisningen, vadan de ortodoxe ej utan skäl kunde påstå, att den konfessionslösa offentliga skolan nu blivit religionslös, ehuru det alltjämt kvarstod som dess uppgift att fostra sina lärjungar till »alla kristliga och samhällliga dygder».

Skollagen av 1857 ordnade lärarutbildningen, i det den föreskrev i anslutning till förut gällande praxis tvenne offentliga examina, en för biträdande lärare och en för huvudlärare (lärare, som självständigt sköter en skola). Staten övertog de befintliga »neutrala» seminarierna (nu benämnda *rijkskweekscholen*), varjämte efter hand tre nya sådana upprättades,¹⁾ och de bättre bland (de av lärare grundade) normaallessen erhöilo statsunderstöd och ställdes under offentlig kontroll (sedermera kallade *rijksnormaallessen*).

Genom förändringarna av 1857 voro emellertid de konfessionella önskemålen ingalunda uppfyllda. Upprättandet av enskilda »skolor med bibel» och därför behövliga lärarbildningsanstalter fortgick alltjämt under mer eller mindre öppet motstånd från myndigheterna och i konkurrens med den offentliga skolan. Och då underhållandet av enskilda skolor ej medförde befrielse från skyldigheten att bidra till kostnaderna för de offentliga, koncentrerade snart de ortodoxe sina krav på att erhålla antingen skatterestitution eller statsunderstöd för de enskilda skolorna. Medelst en ny skollag av 1878 sökte det härskande liberala partiet öka den offentliga skolans konkurrenskraft i förhoppning att så kunna hejda de fria skolornas snabba tillväxt. Men följden av detta försök blev blott den, att det antirevolutionära partiet (de ortodoxa kalvinisterna) drevs till en närmare förbindelse med katolikerna, vilka också de börjat upprätta enskilda folkskolor och lärarbildningsanstalter. Och skolfrågan blev, ju längre ju mer, den allt annat uppslukande politiska frågan.

Från att 1878 ha utgjort en jämförelsevis ringa minoritet i riksdagen lyckades de förenade antirevolutionära och katolska partierna att efter en 1887 genomförd rösträttsutvidgning tillkämpa sig majoritet i andra kammaren, varpå ett nytt, klerikalt färgat kabinett kom till makten. Då den oavbrutna kampen om skolan förlamade allt politiskt reformarbete, voro numer även många liberaler böjda för en »pacifikation». Det lyckades därför regeringen att 1889 erhålla stor majoritet för sitt förslag till ny skollag, varigenom ett betydande statsunderstöd tillerkändes åt enskilda folkskolor och lärarbildningsanstalter. De ortodoxes långa och sega kamp hade lett till seger, och principen om den enhetliga, religiöst neutrala skolan för hela folket hade måst definitivt uppgivas.

Verkningarna av det medgivna understödet började genast visa sig i ökning av de enskilda skolornas antal, och sedan statsbidraget 1903 höjts, har denna

¹⁾ Sedermera ha även några större stadskommuner upprättat kweekscholen, likartade med statens, av vilka två äro samseminarier.

Skollagen av 1878.

Statsunderstöd åt enskilda folkskolor.

tillväxt blivit ännu snabbare, så att för närvarande mer än en tredjedel av landets skolpliktiga barn undervisas i enskilda lägre skolor.

Siffrorna voro för år 1906 följande: av 693,000 skolpliktiga barn undervisas 458,400 i 3,255 offentliga skolor, 234,600 i 1,628 enskilda skolor. Ökningen av lärjungeantalet utgjorde samma år i de offentliga skolorna 1,300 mot 11,000 i de enskilda. De sistnämnda fördela sig någorlunda jämnt mellan protestanter och katoliker: bland de 1,628 enskilda skolorna voro 871 protestantiska, 757 katolska.

De konfessionella folkskolornas tillväxt har givetvis medfört en motsvarande ökning av de konfessionella lärarbildningsanstalterna.

Redan av denna knappa historiska överblick torde det framgå, att det holländska folket kan erbjuda den intresseväckande och lärorika bilden av en nation, som sedan ett århundrade tillbaka kämpat för att i en viss riktning finna lösningen av spörsmål i fråga om folkundervisningens och därmed också lärarutbildningens ordnande, vilka i övriga europeiska länder antingen redan stå på dagordningen eller också förr eller senare torde komma att kräva sin lösning, lat vara att problemställningen på grund av säregna förhållanden i Holland blivit en i viss mån annan än i övriga länder.

2. Befintliga lärarbildningsanstalter.

Såsom resultat av den i det föregående berörda utvecklingen förefinnas alltså för närvarande i Nederländerna följande slag av anstalter för utbildning av lärarkrafter för folkskolan:

1. a. stats- och kommunala seminarier (*rijkskweekscholen, gemeentelijke kweekscholen*);
- b. *rijksnormaallessen*, samtliga utan annan religionsundervisning än den, vederbörande prästerskap på därför anslagen tid utom den egentliga timplanen vill meddela;
2. a. enskilda seminarier (*bijzondere kweekscholen*);
- b. enskilda *normaallessen (normaalschool, vormschool)*, alla dessa med statsunderstöd och de flesta med utpräglat

konfessionell protestantisk eller katolsk kristendomsundervisning.

Dessutom förekommer det ännu i ett fåtal fall, att enskilda folkskoleföreståndare ombesörja några lärjungars utbildning till skollärare och här för åtnjuta statsunderstöd.

Dessa anstalters relativa omfattning framgår av senaste uppgifter om deras lärjungeantal:

1. a.	1,117	2. a.	1,755
	b. 2,721, summa 3,838.		b. 2,138, summa 3,893.

Någon bestämd skillnad mellan kweekscholen och normaallessen är ej i lag fastslagen, varför gränsen stundom kan bli svävande; så kunna stundom normaallessen utvecklas därhän, att de alltmer närma sig typen för kweekscholen.

Alla dessa läroanstalter växla naturligtvis högst betydligt i fråga om anordning och lärjungeantal (från 169 till 1). Största intresset erbjuda statens och kommunernas seminarier, vilka så långt möjligt få tjäna som förebilder för de övriga anstalternas verksamhet. Åtskilliga av de enskilda seminarierna synas dock fullt kunna mäta sig med statsseminarierna. Till de sistnämnda kommer i det följande hänsyn huvudsakligen att tagas.

A. Kweekscholen.

a. Styrelse och organisation.

De holländska statsseminariernas verksamhet är ej såsom folkskolornas normerad genom av konung och riksdag stiftad lag utan blott genom en kortfattad, av regeringen utfärdad stadga, som fastställer de allmänna grunderna för organisation och verksamhet.

I enlighet med denna stadga utövas högsta ledningen av seminarierna liksom av hela undervisningsväsendet av inrikesministern (*de Minister van Binnenlandsche Zaken*), inom vars departement finnes en särskild avdelning för undervisningsväsen under ledning av en chef (*administrateur*). Den närmare uppsikten över seminarierna besörjes genom folkskoleinspektionens trenne instanser (*inspecteurs, districts- och lägst arrondissements-*

schoolopzieners), vilka dels ha att självständigt handlägga vissa ärenden, dels äro mellanhänder mellan seminariernas rektorer (*directeurer*) och ministeriet, som i alla viktigare frågor har avgörandet.

Statsseminariet liksom övriga lärarbildningsanstalter av olika typer omfattar fyra ettåriga klasser, vilka böra ha 20 lärjungar var. Det står under närmaste ledning av en »*directeur*», som vid kvinnligt seminarium kan vara en kvinna. Jämte denne finnas minst fem ämneslärare (*leeraars*) samt nödiga övningslärare. Direktör och ämneslärare utnämnas av regeringen.

Kvinnligt seminarium bör vara ordnat som internat; åt manliga lärjungar har vederbörande rektor att anskaffa lämpliga inkvarteringsställen. För varje seminarielärjunges levnadsomkostnader anslår staten 450 kronor för år, som av rektor direkt utbetalas till inackorderingsvärderna. Seminariets styresman kan således öva fullständig kontroll över de hem, som mottaga seminarieelever.

b. Intagning av lärjungar.

Intagning av nya lärjungar sker efter förutgången prövning. De inträdessökande skola hava fyllt 14 år men ej uppnått 16 år, vadan en aspirant blott två gånger kan anmäla sig till inträde. Stadgan innehåller inga bestämda inträdesfordringar, utan dessa fastställas för varje år av ministeriet efter förslag av vederbörande och bringas sedan minst sex månader före prövningens början genom den offentliga tidningen till allmänhetens kännedom. I det hela överensstämma de med de fordringar, som f. n. gälla i vårt land. I modersmälet plägar dock krävas grammatisk insikt, och fordringarna i matematik omfatta även något geometri. Tillströmningen av inträdessökande är betydlig, och blott en mindre del av dem kan mottagas.

I allmänhet ha de inträdessökande fått sin föregående utbildning inom folkskolan, och genom dennas på många platser utvidgade undervisning ha de kunnat öka sitt kunskapsmått utöver den vanliga folkskolekursen. Vanligen har dock ett eller annat år förflutit mellan deras avgång från folkskolan och inträdet på seminariet, något som allmänt be-

traktas som en olägenhet på grund av den därigenom minskade vanan vid studiearbete.

c. Läroämnen, kurser och lärometoder.

Läroämnen. Stadgan för seminarierna uppger, i vilka ämnen undervisning eller övning skall meddelas (de uppräknas i det följande).¹⁾ Men den meddelar intet om de kurser, som böra genomgås. I stället innehåller stadgan den bestämmelsen, att seminariets rektor och lärare för varje läsår skola uppgöra ett program, angivande antalet veckotimmar för varje ämne, ämnesfördelning mellan lärarna samt läroböcker och kurser i de olika ämnena för varje klass. Efter att ha granskats av vederbörande skolinspektör underställes detta program ministern för godkännande.

Denna anordning medger tydligen åt de enskilda seminariernas ledning en stor frihet i fråga om undervisningens ordnande, en frihet, av vilken man i stor utsträckning gör bruk. Alla statsseminariernas timplaner avvika mer eller mindre från varandra; i synnerhet gäller detta i fråga om slöjden, vars värde som skolämne är mycket omstritt. Vid ett seminarium är den särskilt omhuldad och utgör nästan ett huvudämne, under det den vid ett annat ej ens finnes upptagen på arbetsplanen. Men även vid samma seminarium vidtagas nästan för varje år med ledning av föregående års erfarenheter eller av andra skäl större eller mindre jämkningar i fråga om kurser och timfördelning. Givetvis kommer därvid seminariets rektor att lätt nog kunna trycka sin personliga prägel på dess verksamhet. Man kan således t. ex. finna, att en rektor med övervägande litterärt-estetisk bildning givit sitt seminarium en mera humanistisk prägel, under det en annan med huvudsakligt intresse för naturvetenskaperna har skaffat dessa en starkare ställning på humanioras bekostnad, och en tredje åter, som är övertygad om övningsämnenas stora betydelse, låter teckning, slöjd och andra övningsämnen intaga en nästan jämbördig ställning med å ena sidan de humanistiska och å andra sidan de naturvetenskapliga läroämnena.

¹⁾ Av ämnena franska, tyska och engelska språken, jordbrukslära och slöjd kan ett eller flera med tillstånd av vederbörande minister uteslutas.

De i seminarierna förekommande läro- och övningsämnen samt dessas veckotimtal framgå av följande

Timplaner för läsåret 1905—06 för statsseminarierna i

Exempel på timplaner.

	Groningen.					Deventer.				
	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Summa.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Summa.
Modersmålet	8	8	6	6	28	5	6	6	6	23
Franska språket	3	2	2	2	9	2	2	2	2	8
Tyska >	2	2	2	2	8	3	2	1	1	7
Engelska >	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—
Historia	4	3	3	2	12	3	3	2	3	11
Pedagogik och metodik	—	3	2	2	7	1	2	2	2	7
Geografi	2	2	2	3	9	3	3	3	3	12
Matematik	4	4	4	4	16	6	6	5	4	21
Naturkunnighet	3	3	3	3	12	3	5	4	4	16
Hygien	—	—	1	2	3	—	—	2	1	3
Skrivning	1	1	1	—	3	1	1	1	—	3
Teckning	2	2	2	2	8	4	2	2	4	12
Sång och musik	3	3	5	5	16	2½	2½	3½	2½	11
Gymnastik	2	2	2	2	8	2	2	3	3	10
Slöjd	3	3	3	3	12	—	—	—	—	—
Lanthushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	37	38	39	39	153	35½	36½	36½	35½	144

En sammanställning av undervisningstimmarna för humanistiska ämnen (språk, historia och pedagogik) till en grupp, för matematiskt-naturvetenskapliga (geografi, matematik, naturlära och hälsolära) till en andra, och för övningsämnen till en tredje ger följande siffror:

	Groningen.	Deventer.	Haarlem.	Apeldoorn.
Humanistiska ämnen	66	56	62	59
Matematiskt-naturvetenskapliga ämnen	40	52	54	41
Övningsämnen	47	36	64	40
Summa	153	144	180	140

Exempel på
timplaner.

Timplaner för läsåret 1905—06 för statsseminarierna i

	Haarlem.					Apeldoorn (kvinnligt).				
	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Summa	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Summa
Modersmålet	5	5	7	7	24	5 $\frac{1}{2}$	6	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$	22 $\frac{1}{2}$
Franska språket	3	2	2	2	9	2	2	2	2	8
Tyska >	2	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Engelska >	—	—	—	—	—	—	2	2	2	6
Historia	3	3	3	3	12	2	2	2	2	8
Pedagogik och metodik	2	2	2	3	9	$\frac{1}{2}$	2	2	2	6 $\frac{1}{2}$
Geografi	4	4	5	4	17	3	2	2	3	10
Matematik	6	6	5	5	22	4	5	5	5	19
Naturkunnighet	3	3	3	3	12	3	2	3	3	11
Hygien	—	1	1	1	3	—	—	—	1	1
Skrivning	1	1	1	1	4	1	$\frac{1}{2}$	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Teckning	2	2	3	3	10	2	2	2	2	8
Sång och musik	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	14	3	3	3	2 $\frac{1}{2}$	11 $\frac{1}{2}$
Gymnastik	4	4	4	4	16	2	2	3	3	10
Slöjd eller kvinnligt handarbete	4	4	4	4	16	3	2	2	2	9
Lanthushållning	1	1	1	1	4	—	—	—	—	—
Summa	43 $\frac{1}{2}$	43 $\frac{1}{2}$	46 $\frac{1}{2}$	46 $\frac{1}{2}$	180	33	34 $\frac{1}{2}$	35 $\frac{1}{2}$	37	140

Till här upptagna lärotimmar kommer den religionsundervisning, vilken, såsom ovan anmärkts, meddelas av de olika konfessionernas prästerskap. Vanligen anges på läsordningen för denna undervisning ingen särskild tid, men där sådan finnes upptagen, utgör den tre till sex veckotimmar för seminariets alla klasser tillsammans. Rörande elevernas skyldighet att delta i denna undervisning bestämmer stadgan, att rektor skall draga försorg om att »lärjungarna bevista de lärares religionsundervisning, vilka deras föräldrar eller malsmän anvisa».

Slutligen må i avseende på timplanen påpekas, att vid seminariet i Middelburg, beläget nära överfartsorten till England, tyska språket utbytt mot engelskan.

Liksom fördelningen av lärotimmarna mellan de olika ämnena växla också de kurser, som genomgås vid de olika seminarierna, då som nämnts *Kurser och lärometoder.* inga normerande bestämmelser därför finnas upptagna i stadgan.

Följande redogörelse avser därför att ange ett ungefärligt genomsnitt av de växlande kurserna, framställa de mål, till vilka seminariearbetet i allmänhet syftar, samt påpeka anmärkningsvärdare drag i det metodiska förfaringssätt, som på olika platser kommer till användning.

Modersmålet.

I seminariets alla klasser bedrivs läsning med ordförklaring och innehållsbehandling av för åldersstadiet lämpad poesi och prosa, i syfte att utveckla läsfärdigheten, att öka förrådet av ord, fraser och konstruktioner, som kunna tjäna som uttryck för egna tankar, att meddela begrepp, som ej kunna förvärfvas genom undervisningen i övriga ämnen, samt att odla den litterära smaken. Särskild omsorg ägnas därvid åt uttalet, och vid flera seminarier anordnas under ledning av särskild fackman uttalsövningar, baserade på fysiologiskt studium av talorganen.

I tredje och fjärde klasserna ägnas någon tid till förvärvande av kändedom om de sista århundradenas litterära utveckling i Holland. Syftet är därvid mindre att meddela en fullständig litteraturhistorisk översikt än att låta eleverna stifta bekantskap med några av den fosterländska litteraturens förnämsta verk, varvid en del av studiet kan hänvisas åt elevernas hemarbete. (En utförligare litteraturhistorisk kurs kräves för den högre lärarexamen.)

Vid den grammatiska kursens inhämtande följes vanligen den i holländska språkläror allmänt vedertagna lärogång, enligt vilken man begynner med undersökning av satsen, dess delar och satsers förenig, och därefter betraktar orden, deras klasser, böjning och bildning. Kursfördelningen kan te sig på följande sätt:

I klassen: Kortfattad översikt av språkläran i sin helhet.

II klassen: Läran om satsen.

III klassen: Läran om ordet.

IV klassen: Repetition.

I samtliga klasser anslås ungefär en tredjedel av ämnets timtal åt övningar i muntlig och skriftlig framställningskonst. Delvis äro dessa övningar av nästan grammatisk natur, delvis närma de sig litteraturkunskapen (omfattande vad man brukar kalla stilistik). Följande exempel torde belysa deras beskaffenhet:

1. 1. att insätta givna ord eller uttryck i fullständiga fraser; 2. att förklara ord och uttryck; 3. att använda ord i egentlig och överförd betydelse; 4. att omskriva telegram till brev eller tvärtom.

II. 1. att sammanfatta innehållet i en bok; 2. att beskriva ett föremål, en utsikt o, s. v.; 3. att omskriva ett poem; 4. att jämföra två föremål eller två tilldragelser. Övningarna av senare slaget ske såväl muntligt som skriftligt och stå tydligen i närmaste samband med uppsatsskrivningen. Ett flertal arbeten erbjuda rikligt material för övningar av denna art, vilka tagas mycket grundligt och tydligt hidraga att utveckla elevernas förmåga att uttrycka sig.

Det torde framgå, att modersmålsundervisningen knappt kan fränkännas ett i viss mån formalistiskt drag.

Främmande språk.

Såsom synes av de förut meddelade timplanerna, lämna de manliga seminarierna i allmänhet undervisning blott i två främmande språk, oftast franska och tyska. Vid kvinnliga seminarier läsas vanligen tre främmande språk, och man planerar upptagandet av ett tredje även vid de manliga. Franskan, som under tiden för landets nära förbindelse med Frankrike i början av 1800-talet vann stor utbredning i Holland, betraktas som det viktigaste språket och får stundom ett något större timantal än tyskan eller engelskan.

Målet för undervisningen i främmande språk är att sätta eleverna i stånd att utan för stor svårighet läsa lättare prosa, varjämte modersmålsundervisningen anses vinna betydligt understöd genom det främmandespråkliga studiet. Efter genomgåendet av en läsebok brukar ett eller annat lättare verk av framstående författare läsas. Därjämte inhämtas en icke alltför begränsad grammatisk kurs med muntliga och skriftliga tillämpningsövningar. Huvudvikten lägges dock på översättning och uttal. Vid undervisningen begagnar läraren ofta det främmande språket.

Då lärjungarna i folkskolans högre avdelningar ej sällan fått någon undervisning i franska, befinna sig seminariernas elever vid sitt inträde ofta på olika stadier i detta ämne. På några ställen har man därför oberoende av den vanliga klassindelningen, vid undervisningen i franska fördelat lärjungarna i avdelningar efter deras insikter.

Historia.

I samtliga seminariets klasser studeras såväl fäderneslandets som allmän historia, och dessa ställas i samband med varandra, i det Hollands historia betraktas som ett led i den allmänna historiska utvecklingen. Framställningen av ett tidevarvs allmänna historia får därför ofta föregå studiet av fäderneslandets historia under samma tid. Av hänsyn härtill bestämmes också kursfördelningen. Denna kan te sig på t. ex. följande sätt:

I klassen: Allmän historia: översikt av gamla tiden och medeltiden; fäderneslandets historia: till de nederländska staternas förening under Karl V.

II klassen: Allmän historia till 1715; fäderneslandets historia för samma tidrymd.

III klassen: Allmän historia: 1700-talets och nyaste tidens historia; fäderneslandets historia intill våra dagar.

IV klassen: Repetition av fäderneslandets historia i samband med den allmänna historien.

Någon gång finner man studiet av fäderneslandets historia fördelat på två koncentriskurser, vardera upptagande tvenne läsår, under det den allmänna historien genomgås blott en gång.

I de båda högsta klasserna tages så mycket som möjligt hänsyn till statsförfattningens historiska utbildning och nuvarande beskaffenhet ävensom till det ekonomiska samhällslivets utveckling. Vid den historiska undervisningen har man särskilt att tillse, att de använda facktermerna ej för lärjungarna bli tomma ord utan motsvarande begreppsinnehåll, varför t. ex. det forna samhället alltjämt bör jämföras med det nuvarande. Historieundervisningen anses särskilt böra främja utvecklingen av lärjungarnas moraliska åskådning: »de böra lära känna sina plikter som människor och medborgare» och få sin »känsla för sanning och oväld» stärkt.

Pedagogik och metodik.

Det meddelade pedagogiska läroinnehållet är ungefär detsamma i alla seminarier, men lärogången växlar. Kursen omfattar empirisk psykologi ungefär till samma omfång som i svenska seminarier och i allmänhet utan någon mera omfattande fysiologisk grundläggning, allmän undervisningslära samt de viktigaste skolämnenas metodik, läran om karaktärens daning med stöd av allmän morallära och med särskild belysning av alkoholspörsmålet, samt grunddragen av skollagstiftningen. Skolhygien behandlas i samband med övriga hygieniska spörsmål av särskild fackman och såsom speciellt läroämne. Pedagogikens historia tillhör den andra lärareexamen.

I de flesta seminarier begynner man med den psykologiska kursen och anknuter därtill ämnets övriga grenar. På andra håll tar man de olika skolämnenas metodik först, härleder därur den allmänna undervisningsläran och låter slutligen psykologien belysa det hela.

Stundom få lärjungarna skriftligen redogöra för ett eller annat parti av kursen.

Geografi.

Vid de flesta seminarier utgår man vid geografiundervisningen från skolstaden och dess närmaste omgivning. Därefter studeras provinsen och hela Holland, övriga europeiska länder, vilka bruka vara avslutade i andra klassen, samt slutligen de främmande världsdelarna. I fråga om dessa fäster man särskild vikt vid de holländska kolonierna, vilka bli föremål för en utförlig behandling. Under

sista läsaret repeteras viktigare partier, särskilt fäderneslandets och dess koloniers geografi, varjämte ges en sammanfattning av den fysiska geografin. Den sistnämnda erhåller en ganska bred framställning, som vid några seminarier fördelas mellan de olika klasserna.

Under namn av *cosmographie* och på särskilda timmar genomgås under det eller de sista studieåren en mer eller mindre utförlig kurs i matematisk geografi och astronomi.

Vanligen ägnar man mycken uppmärksamhet åt Hollands näringsliv för att därigenom »sätta de blivande lärarna i stånd att behandla de olika näringsgrenarna på sina respektive verksamhetsorter och så göra sin undervisning roande och praktisk». I syfte att ge kunskapen härom större åskådlighet förbindas stundom med detta studium besök i olika industriella och därmed jämförliga anläggningar i seminariestaden eller dess omnejd. Vid seminariet i Haarlem ha eleverna sig ålagt att under sommarferien närmare studera någon fabrik eller annan industriell anläggning i sin hemort och vid nästa termins början lämna en skriftlig redogörelse för sina iakttagelser. Årligen företaga också lärare och lärjungar vid detta seminarium gemensamt en utflykt på ett par dagar till någon i geologiskt-geografiskt, historiskt eller annat hänseende intressant plats. Under de närmaste geografifilektionerna före färden behandlas grundligt de delar av landet, som skola genomresas och besökas. På detta sätt ökas intresset och skärpes iakttagelseförmågan.

Matematik.

I den matematiska lärokursen ingå både aritmetik, algebra och geometri, och vanligen behandlas alla dessa grenar av ämnet under samtliga studieåren. Såväl i avseende på kursernas omfång som ordningsföljden mellan deras olika delar råder tämligen stor olikhet mellan skilda seminarier. De kvinnliga seminarierna medhinna i allmänhet ej så stora kurser som de manliga.

Följande kursplan, hämtad från seminariet i *Deventer*, synes representera ett mellanstadium mellan de minsta och de största förekommande kurserna och torde därför vara ägnad att belysa dessas vanliga omfattning.

I klassen: Aritmetik 3 t. Inledning till räknekostens teori. De fyra räknesätten med allmänna och decimalbråk. Metersystemet. Tillämpning på räkneuppgifter. *Algebra* 1 t. De fyra räknesätten med hela algebraiska former. Upplösning i faktorer. *Geometri* 2 t. Plan geometri till och med trianglars och månghörningars likformighet.

II klassen: Aritmetik 3 t. Fortsatt behandling av de fyra räknesätten samt kvadratrotutdragnings, beräkning av potenser och logaritmer (»aritmetikens sju räknesätt»). Decimalbråkräkning. Största gemensamma divisor och minsta gemensamma dividend. Odelbara tal. *Algebra* 1 t. Lösning av ekvationer av första graden. Algebraiska bråk. Rotkvantiteter. Rotutdragnings ur algebraiska

former. *Geometri* 2 t. Fortsatt behandling av läran om triangeln. Beräkning av plana figurers yta. Plana figurers formförändring. In- och omskrivna regelbundna månghörningar.

III klassen: Aritmetik 2 t. Kännemärken på delbarhet. Förvandling av allmänna bråk till decimalbråk och omvänt. Analogier. Tillämpning på räkneuppgifter. *Algebra* 1 t. Lösningar av ekvationer av andra graden. Logaritmer. Sammansatt ränteräkning. *Geometri* 1 t. Regelbundna månghörningar. Cirkelns yta och omkrets. Konstruktion av algebraiska former.

IV klassen: Aritmetik 2 t. Allmän repetition med tillämpning på räkneuppgifter. *Algebra* 1 t. Indeterminerade ekvationer av första graden med två eller flera obekanta. Allmän repetition. *Geometri* 1 t. Repetition av planimetrien. Stereometri.

I allmänhet låter man, så långt det är möjligt och särskilt under första skolåret, aritmetik och algebra följas åt. Man väljer t. ex. aritmetiska uppgifter, som lättare kunna lösas på algebraisk väg, och söker så småningom klargöra för lärjungarna nyttan av att kunna generalisera.

Undervisningen i geometri icke blott avser att meddela den för folkskolans undervisning om måttsystemet nödiga kännedomen om de geometriska figurernas egenskaper utan anses även medföra en nyttig övning av det logiska tänkandet, varjämte den kan tjäna som stöd för undervisningen i fysik och kosmografi samt i teckning. Där övning i modellering och pappslöjd förekommer, ställes denna i samband med geometriundervisningen, i det den både kan tjäna den sistnämnda som förberedelse och erbjuda den ett lämpligt tillämpningsområde.

Naturkunnighet.

De åt naturkunnigheten anslagna lärotimmarna användas vanligen så, att kemien erhåller två å tre veckotimmar (oftast förlagda till andra och tredje klasserna), och det återstående timtalet ungefär lika fördelas mellan biologi och fysik.

Följande timfördelning tillämpas vid seminariet i *Deventer*:

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.
Biologi	2	2	1	1
Fysik	1	2	2	1
Kemi	—	1	1	—
Laborationer	—	—	—	2
Summa	3	5	4	4

Vid samma seminarium genomgås följande kurser.

I klassen: Botanik: Undersökning av till olika familjer hörande växter. Morfologi. *Zoologi:* Rygggradsdjur. *Fysik:* Läran om fasta och flytande kroppars jämvikt och rörelse.

II klassen: Botanik: Fortsättning av föregående års kurs. Systematik. Övning i växtbestämning. *Zoologi:* Fortsättning av rygggradsdjuren. Leddjur (insekter). *Fysik:* Läran om gasers jämvikt och rörelse. Läran om värmets. *Kemi:* Kemiens allmänna grunder. Några av de intressantaste företeelserna inom den oorganiska kemien, varibland oxidations- och förbränningsprocesserna samt torrdestillation.

III klassen: Botanik: Grunddragen av växtens anatomi och fysiologi. Växtbestämning. *Zoologi:* Leddjur och lägre djur. Översikt av djurens livsprocesser: andhämtning, blodomlopp, matsmältning och förbränning. *Fysik:* Kort översikt av läran om ljudet, ljuset, magnetismen och elektriciteten. *Kemi:* Fortsättning av det i föregående klass behandlade. Dessutom: salters bildning genom inverkan av syror och salter på varandra, syror på salter, baser på salter och salter på salter. Några kolföreningar. Jäsning. Repetition.

Utom lärotimmarna: Iakttagelse av barometerstånd, temperatur, fuktighetsmängd, nederbörd och vindriktning. Grafisk framställning.

IV klassen: Botanik och zoologi: Repetition. *Fysik:* Utvidgning och repetition av det förut behandlade. *Laborationer:* Praktiska övningar av fysikalisk och kemisk art, som ge anledning till repetition.

Med hänsyn såväl till ifrågavarande läroämnens natur som till folkskoleundervisningens behov söker man vid studiet därav vänja lärjungarna vid att observera och undersöka föremål och förlopp. De skola »bibringas vana vid exakta iakttagelser, ledas att ställa frågor till naturen och själva finna svaren därpå i företeelserna». Särskilt söker man bibringa kunskap om de allmännast förekommande djurens och växternas, isynnerhet kulturväxternas, liv och byggnad. Inom kemien fästes huvudvikten vid oxidation, förbränning och jäsning samt sådana kemiska processer, som försiggå i människokroppen, förändra luftens sammansättning eller äga praktisk tillämpning inom industrien. Kemistudiet kommer så att tjäna som förberedelse till den hygieniska och fysiskt-geografiska undervisningen.

Hygien.

Såsom förut anmärkts, behandlas hygienens som särskilt läroämne, vari undervisning vanligen meddelas av en fackkunnig läkare.

Kursen omfattar huvuddragen av människokroppens anatomi och fysiologi såsom underlag för en närmare utveckling såväl av läran om den personliga hälsovården som av skolhygienens. Undervisningens syfte blir därför dels att väcka seminarielärjungarnas intresse för och sätta dem i stånd att delta i striden mot de

allmännaste hygieniska bristerna i levnadssättet dels att ge dem nödig kunskap för att kunna rätt tillgodose folkskoleelevernas fysiska uppfostran. Därjämte ges genom den hygieniska kursen en förberedelse för det studium av anatomi och fysiologi, som fordras för förvärvande av diplom i gymnastik.

Välskrivning.

Välskrivningsövningarna pågå stundom under hela seminarietiden. Då ämnet för en eller annan klass ej finnes upptaget på läroplanen, bruka där emellanåt fordras välskrivningsprov. Övningarna avse att bibringa färdighet i att skriva väl icke blott på papper utan även på svarta tavlan.

Teckning.

Såsom ett huvudsyfte för teckningsundervisningen synes man i allmänhet ställa att utveckla elevernas förmåga att snabbt och även ur minnet teckna alla handa föremål, en förmåga som ju måste anses vara värdefull för den blivande läraren. Av detta skäl övas i rätt stor utsträckning teckning ur minnet.

Teckningsundervisningens allmänna läggning torde framgå av följande kursplan från det kommunala seminariet i *Amsterdam*.

I klassen: Teckning av enkla ytornament. Teckning av föremål utan perspektivisk behandling. Efter företeckning på svarta tavlan under uppvisande av föremålen få lärjungarna teckna dem efter ur minnet.

II klassen: Teckning av enkla geometriska kroppar efter naturen, med muntlig framställning av de perspektiviska företeelserna, samt av föremål, som i form överensstämmer med de förstnämnda. Dagrar och skuggor. Konturteckning ur minnet av ovannämnda föremål. Teckning av ytornament.

III klassen: Teckning av geometriska kroppar i grupper, omväxlande med teckning av enkla föremål i projektion och perspektiv samt skissering av dem ur minnet på svarta tavlan. Grunddragen av perspektiv- och projektionsläran samt kännedom om skärningar.

IV klassen: Repetition av föregående kurs. Skissering på svarta tavlan av ytornament, geometriska kroppar och föremål ur det dagliga livet, de båda sistnämnda även ur minnet. Ytterligare behandling och tillämpning av de vanligast förekommande perspektiviska företeelserna. Grunddragen av teckningsundervisningens metodik med hänsyn tagen även till folkskolans lägsta klasser.

Sång och musik.

Undervisningen i tonkonst omfattar i främsta rummet sång samt musikens teori och äsyftar att odla det musikaliska sinnet samt inöva hos eleverna en skatt av sånger, som kan vara dem till gagn vid deras ledning av sången i folkskolan.

Därjämte meddelas undervisning i behandlingen av något instrument, vid manliga seminarier vanligen fiol, vid de kvinnliga fiol eller piano. Färdighet i fiolspelning anses nämligen i Holland folkskolläraren ha god nytta av för att kunna därmed leda barnens sång, då, såvitt jag kunnat finna, holländska skolor ej i samma utsträckning som våra äga orglar. Vid ett och annat manligt seminarium lämnas även undervisning i pianospelning åt dem, som intressera sig därför.

Gymnastik.

Det Lingska gymnastiksystemet tillämpas ej i Holland. De vid seminarierna brukliga gymnastiska övningarna omfatta ordnade lekar, fristående gymnastik och rörelser med varjehanda redskap, såsom barr, räck o. s. v.

Ehuru gymnastik ej ingår som obligatoriskt ämne i skolläroexamina, åsyfta seminarierna att förbereda sina lärjungar för den kompletterande prövning i gymnastik, som, enligt vad i det följande meddelas, folkskollärarna i allmänhet avlägga inför särskild examenskommission. Då det vid denna prövning jämte teoretisk insikt i gymnastikens grunder m. m. fordras såväl personlig gymnastisk färdighet och förmåga att föregöra ifrågakommande rörelser som också vana att kommendera och leda en skolklass gymnastikövningar, så ordnas vanligen seminariernas gymnastikundervisning med hänsyn härtill. För undergående av nämnda prövning fordras dock i allmänhet utöver seminariekursen enskild övning och studium eller helst deltagande i en kurs i gymnastik.

Slöjd.

Slöjd är, såsom förut nämnts, i seminariestadgan endast fakultativt upptagen såsom undervisningsämne vid manliga seminarier och har hittills införts blott vid en del av dessa. Däremot är handarbete ett obligatoriskt ämne vid alla statsanstalter för utbildning av folkskollärarinnor, såväl kweekscholen som normaallessen.

Ett synnerligen livligt intresse för slöjdundervisningens främjande vid (de manliga) seminarierna har utvecklats av direktören för seminariet i Haarlem P. H. van der Ley. Först och främst har han vid det seminarium, vars ledare han är, och vid den därmed förbundna övningsskolan åt slöjden berett en ganska rymlig plats. Men därjämte har han icke utan framgång verkat för dess införande vid andra seminarier och i folkskolorna. En något utförligare redogörelse för huru slöjdundervisningen, delvis med upptagande av det svenska träslöjdsystemet, anordnats vid nämnda seminarium, torde i detta sammanhang kunna anses befogad.

Genom slöjdundervisningen åsyftar man bland annat att på ett verksamt sätt tillfredsställa lärjungarnas behov av kroppsrörelse, att fostra hand och öga samt bibringa vana vid noggrannhet, att genom en åskådlig metod lägga grund för matematikundervisningen och erbjuda denna ett fruktbart tillämpningsområde, samt att lära eleverna att själva förfärdiga materiell för undervisningen i folkskolan.

Undervisningen omfattar modellering samt papp- och träslöjd (samtliga dessa slöjdarter bedrivs även i övningsskolan). Om jag fattat rätt, förberedes införandet av metallslöjd.

Kurserna och gången av undervisningen äro följande.

Pappslöjd. *I klassen:* Kännedom om material och verktyg. Vikning och klippning. Konstruktion och klippning av geometriska figurer: kvadrat och andra parallelogrammer, trianglar, trapetsier, sex- och åttahörningar, cirklar.

Undersökning av dessa figurers egenskaper genom vikning och mätning. Tillämpning därav för tillverkning av olika föremål.

Beräkning på åskådlig väg av vissa figurers yta samt åskådliggörande av den pytagoreiska satsen och de satser, som uttryckas genom formlerna:

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2,$$

$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2,$$

$$(a + b)(a - b) = a^2 - b^2.$$

Tillverkning av några föremål, som kunna användas vid fysikaliska experiment eller vid lektioner i andra läroämnena.

II klassen: Fortsättning av första klassens arbeten. Tillverkning av askar o. dyl. med botten i form av triangel, sexhörning o. s. v.

Konstruktion av prismor och pyramider. Beräkning av solida figurers rymd.

Tillverkning av föremål, användbara vid undervisningen i andra ämnen.

III klassen: Konstruktion av och tillämpningsövningar även med tio- och femhörningar.

Regelbundna solida geometriska figurers ytnät.

Tillverkning av för undervisningen användbara föremål. Undersökning av cylindrars och koners rymd. Skärningar av kub och andra prismor, pyramider och andra solida figurer. Skärningarna konstrueras i papp, sedan de undersökts på i lera modellerade och enligt angivet sätt skurna solida figurer.

IV klassen: Fortsatt tillverkning av föremål för att underhålla och utveckla den förvärfvade färdigheten.

Pappslöjdundervisningens metodik, omfattande en översikt av dennas historia, mål och betydelse för uppfostran samt de olika övningarnas fördelning mellan skolans klasser och samband med undervisningen i andra ämnen, såsom aritmetik, geometri och teckning.

Anm. Alla tillverkade föremål avtecknas av eleverna i en skissbok i naturlig storlek eller efter uppgiven skala. I en bredvidstående anteckning redogöres för det följda förfarings sättet.

Modellering. *I klassen:* Kännedom om materialet och dess preparerande för modellering.

Framställning av sådana grundformer, som med större eller mindre avvikelser återfinnas hos alla föremål, såsom sfär, cylinder, kub m. fl. Efter förfärdigandet av varje grundform tillverkas några föremål, vilkas form föga avviker från grundformen. Övningarna äsyfta att bibringa en ordnad uppfattning av de mångfaldiga former, som omge oss. Sådana föremål äro: äpple, ljus, tärning, snurra, kappsäck, torn med spira o. s. v.

II klassen: Grundformer i angiven skala. Svårare härledda former, sådana som flaska, karaffin, ägg, citron, morot.

För att förbereda undervisningen i stereometri och perspektivlära göras skärningar av olika geometriska solida figurer, vilkas projektioner avtecknas. Omvänt förfärdigas figurer efter givna snitt och projektioner.

III klassen: Konstruktion av tetraeder, oktaeder, dodekaeder och ikosaeder.

Fortsatt konstruktion av skärningar, av vilka flera utföras i papp. Vid tecknandet av dem få eleverna tillämpa en mångfald geometriska konstruktioner.

Efterbildning av några svårare härledda former, såsom vaser och krukor, för att underlätta iakttagelsen och framställandet av dessa former. Modellering av enklare blad- och blomformer.

IV klassen: Metodiska anvisningar för undervisningen i modellering inom folkskolan.

Övningar i att efterbilda föremål av betydelse för den geografiska och historiska undervisningen, för att eleverna må bättre lära känna dessa föremål och för att sätta dem i stånd att själva tillverka för undervisningsarbetet nyttig materiell, t. ex. reliefkartor; modell av en floddal med vallar, fördämningar, slussar, kajer m. m.; vapen och husgeråd från äldre tid; modell av en medeltida riddarborg.

Några av de modellerade föremålen gjutas i gips för att göras varaktigare.

Träslöjd. I samtliga seminarieklasserna utföra eleverna den svenska slöjdmodellserien.

Dessutom förfärdiga de föremål, som äro behövlige för undervisningen i andra ämnen, samt modeller av redskap eller maskiner, som äro ägnade att åskådliggöra undervisningen om industrier och yrken.

Slutligen tillverkas ett akvarium, ett terrarium och ett insektsskåp, vilka eleverna ha att förse med vederbörligt innehåll och vårda.

Modellerna tecknas på förhand med linjerstift i särskilt rithäfte i naturlig storlek eller efter angiven skala. En bredvidstående anteckning redogör för det tillämpade förfaringssättet och de använda verktygen.

Kvinnligt handarbete.

Det såsom förut nämnts för kvinnliga lärarbildningsanstalter obligatoriska ämnet kvinnligt handarbete ingår visserligen icke i lärarprövningarna, men varje

lärarinna torde antingen samtidigt med den lägre examens avläggande eller senare genom kompletteringsprövning inför särskild examenskommission förskaffa sig betyg däri.

Fordringarna för förvärvande av sådant äro icke obetydliga, och de kvinnliga seminarierna måste av detta skäl ägna stor uppmärksamhet åt handarbetet. Utom de på timplanen upptagna lektionerna åläggas eleverna hemarbete, som enligt uppgift från statsseminariet i Apeldoorn upptager dem minst en timme dagligen och därför anses alltför mycket inkräkta på arbetstiden till förfång för andra ämnen.

Examensfordringarna omfatta tillklippning av över- och underkläder. sömnad med olika tygsorter, stickning samt lappning och stoppning jämte vana att avteckna de tillverkade föremålen och övning i att meddela undervisning i handarbetets olika grenar. Med hänsyn till dessa fordringar fördelas lärostoffet och övningarna mellan de olika seminarieklasserna.

Lanthushållning.

Liksom slöjden är ämnet lanthushållning fakultativt och förekommer därför blott vid vissa seminarier. Närmast är detta ämne naturligtvis att jämföra med trädgårdsskötsel vid svenska seminarier, varifrån det dock skiljer sig däri genom, att hänsyn tages ej blott till trädgårdens vård utan också och framför allt till åkerbruket.

Följande kursplan är hämtad från statsseminariet i Nijmegen.

III klassen: Olika jordarter; gödsel och gödsling; växtföljd och växelbruk; allmän växtkännedom; åkers och trädgårdens vänner och fiender.

IV klassen: Åkerbruksredskap; stallets och ladugårdens anordning; fruktträdens vård; växters förökning på naturlig och konstlad väg; grönsaks- och blomsterodling; nyttiga och skadliga djur.

Under lärarens tillsyn sysselsätts lärjungarna i seminarieträdgården, samt besöka skogar och ängar, åkrar och trädgårdar, stall och ladugårdar i stadens omnejd.

Praktisk utbildning.

De enligt stadgan med alla statens (och de flesta större enskilda) seminarier förbundna övningsskolorna äro vanligen rätt stora, i särskilda, nära seminariebyggnaderna belägna lokaler inrymda skolor, omfattande sex till åtta av skilda lärare undervisade klasser, och stå i en tämligen lös förbindelse med seminarierna. I spetsen för en övningsskola står en huvudlärare, vilken omsorgen om seminarieelevernas praktiska utbildning åligger. Han bör tillse, att denna står i överensstämmelse med de vid den teoretiska undervisningen utvecklade metoderna. Rörande viktigare frågor skall han överlägga med seminariets rektor, till vilken han dock ej står i egentligt subordinationsförhållande, då meningsskiljaktigheter dem

emellan skola lösas av inspektören. På bestämda tider skall huvudläraren lämna seminariets rektor underrättelse om de övningsundervisande elevernas uppförande och framsteg.

Dels för att så mycket som möjligt bevara enhet och sammanhang inom den teoretiska utbildningen, dels av hänsyn till seminarieelevernas ungdom låter man i allmänhet deras undervisningsövningar begynna först mot slutet av det tredje studieåret, och dessa äro således egentligen koncentrerade till sista arbetsåret. Då söker man i stället så mycket bättre tillgodose dem genom att för dem avsätta mera sammanhängande tid. Detta vinnes därigenom, att fjärde klassen, antingen för hela dagen eller för större delen därav, delas i tvenne hälfter, av vilka den ena deltar i seminariets lektioner, den andra inom övningsskolan övas i undervisning. Efter viss tid sker ombyte, då tydligen de med den förra avdelningen genomgångna lärokurserna måste meddelas åt den andra avdelningen.

Så erhålles för den praktiska utbildningen en sammanhängande tid, vilken på rationellt sätt kan disponeras för eleverna mellan åhörande av lektioner, egen övningsundervisning och prov i närvaro av klass- och huvudläraren samt vanligen även seminariets rektor. Uppgifter för övnings- och provundervisning utdelas, ofta efter en väl genomtänkt och på gjorda erfarenheter grundad plan, inom övningsskolans olika avdelningar blott med hänsyn till deras svårighet och lämpliga sammanhang med av huvudläraren hållna mönsterlektioner, men utan sådan ordningsföljd mellan åldersstadierna, som iakttages vid svenska seminarier. På särskild tid granskas sedan den gångna veckans arbete under ledning av huvudläraren, varvid även allmänna metodiska spørsmål utredas.

De olika läroämnenas metodik meddelas, såsom ovan nämnts, i samband med undervisningen i pedagogik.

Vid de (enskilda) seminarier, som sakna särskilda övningsskolor, förläggas de praktiska övningarna efter överenskommelse med vederbörande inspektör till några bland samhällets skolor. Åt dessas huvud- och klasslärare anförtros ledningen och bedömandet av elevernas övnings- och provundervisning, och det blir seminarierektorns uppgift att söka åstadkomma nödig enhet mellan de olika skolorna i avseende härför.

*Seminarie-
riernas bild-
ningsmått.* Mättet av den bildning, (de bättre bland) lärarbildningsanstalterna i Nederländerna förmå bibringa sina lärjungar, torde framgå av vad i det föregående anförts om deras kurser och undervisningsmetoder. Vid bedömandet av den holländske folkskollärarens bildningsnivå måste emellertid även tagas i betraktande, att denne, såsom i det följande närmare omtalas, måste genom självstudier i icke obetydlig grad utfylla seminariekursen, innan han vinner full kompetens.

Som mål för sin verksamhet ställa seminarierna, såsom redogörelsen även torde ge vid handen, att jämte en rent fackmässig utbildning också och kanske framförallt bibringa sina lärjungar ett så rikt mått av allmänbildning som möjligt. I sådant syfte ägnas seminarietiden i jämförelsevis stor utsträckning åt studium av ämnen, som för elevernas blivande arbete i folkskolan kan få blott sekundär betydelse.

d. Lokaler och undervisningsmateriell.

De flesta statsseminarier förfoga över tillfredsställande, några av dem över utmärkta skollokaler, vilka lämna behöfligt utrymme även för de naturvetenskapliga studiernas bedrivande. I allmänhet finnes en jämförelsevis god och rikhaltig undervisningsmateriell och vanligen även ett icke obetydligt bibliotek, tillgängligt för både lärare och lärjungar. Seminariernas materialanslag äro ej en gång för alla bestämda, utan seminariets rektor har att årligen till ministern inge ett av vederbörande inspektör granskat kostnadsförslag, med ledning varav dess stat fastställes. Denna tilltages tämligen rundligt, och då dessutom eleverna få alla böcker och andra för undervisningen nödiga hjälpmedel gratis tillhandahållna, uppgå utgifterna för materiell o. dyl. vid ett seminarium till ett jämförelsevis betydligt belopp, växlande mellan 9,000 och 15,000 kronor för år.

De enskilda lärarbildningsanstalterna söka, i den mån deras mer eller mindre begränsade tillgångar medge det, upptaga tävlan med statsseminarierna i fråga om lokaler och materiell. Särskilt utmärka sig härvidlag vissa katolska seminarier, vilkas ekonomiska resurser i allmänhet äro betydligt större än de protestantiska läroanstalternas.

e. Lärarpersonal.

I fråga om seminariernas lärarpersonal innehåller stadgan ingen annan bestämmelse, än att, såsom ovan meddelats, rektor och ämneslärare utnämnas av regeringen. Inga som helst kompetensfordringar äro fastställda, och man finner därför vid de holländska seminarierna lärare med mycket olikartad utbildning. De flesta torde dock ursprungligen ha utbildats för och varit anställda vid folkskolor men sedermera genom under-

Lärarpersonalens kompetens.

gående av sådana provningar, varom nämnes något i det följande, förvärvat sig kompetens för anställning vid allmänna läroverk, varjämte naturligtvis deras verksamhet som folkskollärare måste ha varit förtjänstfull. Ofta ha de genom författarskap eller annan offentlig verksamhet fäst uppmärksamheten vid sig. Direktörerna vid statsseminarierna utses bland ämneslärarna vid samma eller annat seminarium, men vid enskilda seminarier händer det ej sällan, att en huvudlärare för en folkskola direkt befordras till direktör.

Äger sålunda i allmänhet seminariernas lärarpersonal den för framgången i dess arbete synnerligen viktiga förutsättning, som består i en rik, på erfarenhet grundad kännedom om folkskolan, särskilt önskvärd i Holland, där ju seminarielärarna ej komma i någon beröring med övningskolan och elevernas praktiska utbildning, så torde det däremot kunna sägas, att den i avseende på rent vetenskaplig utbildning ej alltid fyller samma stränga mått.

*Lärarnas
löner.*

Direktörens lön uppgår till 4,800 kronor. Ämneslärarna uppbära 3,000, 3,300 och 3,600 kronor efter respektive fyra och åtta års tjänstgöring. Lärare i övningsämnen avlönas med 115 till 150 kronor för årlig veckotimme.

B. Normaallessen.

De i det föregående onämnda mindre utvecklade lärarbildningsanstalter, som kallas normaallessen, och för vilka en särskild stadga gäller, skilja sig från seminarierna (kweekscholen), såväl statens som de enskilda, redan därigenom, att de ej kunna betraktas som skolor i vanlig mening. En huvudlärare vid en folkskola (någon gång en seminarielärare) utnämnes till föreståndare för anstalten. Bland folkskollärare på platsen eller i trakten anställer denne biträdande lärare. Undervisningen, som stundom ej pågår alla dagar i veckan, meddelas ofta i föreståndarens folkskolas lokaler. Vanligen bo eleverna i sina hem på platsen eller i omnejden. Då under sådana förhållanden antalet lärotimmar måste bli väsentligt mindre än vid seminarierna¹⁾ och andra förenklingar (t. ex. sammanslä-

¹⁾ Veckotimmarna för samtliga fyra klasser bruka vid de bättre normaallessen uppgå till 80 à 90.

ende av klasser) vidtagas, så kunna tydligen blott mindre kurser medhinnas. I allmänhet måste man inskränka sig till att lämna nödig förberedelse för lärarprövningen, varför de läroämnen, som ej ingå i denna, icke alls eller endast obetydligt kunna tillgodoses. Så läses blott ett och i vissa fall intet främmande språk, endast fäderneslandets historia o. s. v., och åt övningsämnena anslås ett mycket begränsat timantal. Däremot kunna goda tillfällen till praktisk utbildning beredas lärjungarna inom föreståndarens och övriga lärares skolor, där de, ofta i rätt stor utsträckning, få deltaga i undervisningen. Även i avseende på hjälpmedel för undervisningen äro normallessen givetvis sämre lottade än seminarierna.

Lärartjänstgöring vid normallessen blir stundom en övergång till anställning vid seminarium.

Oavlåtligt strävar man att utveckla normallessen genom att öka timantalet, upptaga nya läroämnen o. s. v. Några av dem torde ock, såsom ovan nämnts, i flera hänseenden kunna jämföras med seminarierna.

3. Lärarprövningar.

De genom 1857 års skollag i Holland införda offentliga lärarprövningarna, en lägre och en högre, såsom kompetensvillkor för läraranställning vid folkskola ha alltjämt bibehållits, och följaktligen äga inga lärarbildningsanstalter, statens lika litet som enskilda, rätt att själva utexaminera folkskollärare.

Den lägre lärarexamen (*het examen ter verkrijging eener akte van bekwamheid als onderwijzer*, vanligen kallad *acteexamen vor onderwijzer*) avlägges av inför ministern utsedda examenskommissioner (f. n. 13 till antalet), som sammanträda på av ministern bestämd tid och plats minst en gång om året, och för vilkas verksamhet ganska detaljerade bestämmelser gälla. Varje dylik examenskommission är sammansatt av sex folkskoleinspektörer av olika rang och kan till sitt biträde anställa sakkunniga examinatorer. För att få undergå prövning inför kommissionen fordras blott att ha fyllt 18 år och vara välfrejdad. Intyg om föregående utbildning vid seminarium eller annorstädes är obehövt, men naturligtvis ha examinanderna i de

*Den lägre
lärarexa-
men.*

ojämförligt flesta fall genomgått någon av de i det föregående omtalade lärarbildningsanstalterna.

Examen omfattar dels skriftliga prov i välskrivning, modersmålet, räkning, geografi och pedagogik, dels muntligt förhör i modersmålet, matematik, geografi, (fäderneslandets) historia, naturlära, sång, teckning och pedagogik. De på seminarierens undervisningsplan upptagna ämnena främmande språk, allmän historia, gymnastik, slöjd och lanthushållning ingå alltså icke i examen, liksom examinanderna icke heller underkastas något slags undervisningsprov. En dag ägnas åt det skriftliga arbetet, och på en följande, senast åtta dagar därefter, företages den muntliga prövningen.

*Examens-
fordringar.*

De fastställda *fordringarna* äro följande:

1) God och naturlig läsning med vårdat uttal. Examinanderna böra därvid ådagalägga, att de förstå det lästa och kunna med ledning därav med någon lätthet uttrycka sina tankar.

2) Färdighet i skrivning, bedömd efter ett välskrivningsprov i stor, medelstor och liten stil, den sistnämnda såväl lutande som stående, och efter ett prov på svarta tavlan.

3) Kännedom om språklärans grunddrag, särskilt det viktigaste av läran om satsen, särskiljande av ordklasserna, böjningsformernas beteckning och användning; stavningsregler; skiljetecknens bruk; någon kännedom om ordbildningen.

4) Färdighet att lätt och riktigt skriftligen uttrycka sina tankar, ådagalagd genom det skriftliga provet.

5) Kännedom om de fyra räknesätten med hela tal, allmänna och decimalbråk; analogier; det nederländska mått- och viktsystemet; beräkning av enkla plana figurers storlek och formförändring och av de enklaste kropparnas innehåll.

Färdighet att såväl skriftligen som i huvudet lösa enkla aritmetiska uppgifter.

6) Allmän kännedom om jordens yta och om Europas politiska och fysiska geografi; fördjupad och mera detaljerad kunskap om Nederländerna och dess besittningar.

7) Bekantskap med fäderneslandets historia.

8) Kunskap om de viktigaste fysikaliska företeelserna.

Någon kännedom om den mänskliga organismen, särskilt med hänsyn till blodomloppet och andhämtningen, samt om de viktigaste inhemska djurens och växternas byggnad och liv.

9) Kännedom om notskriften, taktindelning och tonskalorna, för såvitt den är nödig för sångundervisningen.

10) Färdighet i teckning på papper och skisserande på tavlan av ett enkelt ytmönster efter en plansch.

Färdighet i teckning och skuggning efter naturen av några geometriska figurer.

Kännedom om de vanligaste perspektiviska företeelserna, begreppen projektion och skärning.

Bekantskap med en god lärogång för den första teckningsundervisningen i folkskolan.

11) Kännedom om:

folkskolans och klassundervisningens anordning;

de viktigaste lärometoderna för läsning, skrivning och räkning;

de lämpligaste medlen för handhavande av ordning och tukt;

de viktigaste bestämmelserna i den nuvarande lagstiftningen rörande folkskolan.

Dessa fordringar äro, såsom synes, i åtskilliga fall mindre än de i seminarierna genomgångna kurserna. En granskning av ett antal skriftliga och muntliga examensuppgifter ger emellertid vid handen, att skillnaden i själva verket torde vara mindre, än som kan frångå av stadgans ordalag.

På grund av examinandernas betydliga antal kräves ett flertal examensdagar. Efter examens slut avgör kommissionen genom omröstning, vilka examinander som skola godkännas; för godkännande fordras under alla omständigheter nöjaktigt prov i modersmålet.

Antalet examinander utgjorde 1905 2,303, varav 1,375 kvinnor, och bland dessa godkändes 1,376, vadan kuggningsprocenten, detta år liksom eljest, var mycket hög. Examenskommissionerna klaga också i sina till ministern avgivna berättelser över att examinandernas utbildning i allmänhet lämnar mycket övrigt att önska. Från lärarbildningsanstalternas sida åter höjas ej mindre starka klagomål över att utgången av examen är slumpartad och oberäknelig, i det undermåliga examinander med djärvhet och tilltagsenhet ofta lyckas bli godkända, under det att de bästa lärjungarna stundom kunna misslyckas i prövningen.

Genom den lägre lärarexamen vinnes kompetens för anställning som biträdande lärare (*onderwijzer*) i skola, där mer än en lärarkraft är nödig

(d. v. s. där barnantalet uppgår till mer än 40). För befordran till befattning som självständig lärare, huvudlärare (*hoofdonderwijzer*), fordras avläggande av den högre lärarexamen.

*Den högre
lärarexamen.*

Denna examen (*examen ter verkrijging eener akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer*, vanligen benämnd *examen voor de hoofdacte*) är i huvudsak anordnad på samma sätt som den lägre lärarexamen. Examen avlägges inför kommissioner, sex till antalet och vardera sammansatt av minst sju medlemmar, skolinspektörer, seminarielärare o. s. v. Jämte avlagd lägre lärarexamen fordras som villkor för att få undergå denna prövning även vitsord om minst två års tjänstgöring vid folkskola. Skriftligt prov avlägges under en dag i välskrivning, modersmålet, räkning och pedagogik. Den muntliga prövningen omfattar samma ämnen som den lägre examen och sträcker sig över tvenne dagar.

*Examens-
fordringar.*

Fordringarna äro följande:

1) Noggrann och naturlig läsning med värdat uttal. Den läsande måste därvid ådagalägga, att han förstår det lästa.

2) Färdighet i välskrivning, bedömd efter ett välskrivningsprov och ett prov på skoltavlan.

3) a. Kunskap om språklärens grunder och särskilt läran om satsen, särskiljande av ordklasserna, böjningsformernas beteckning och användning; det viktigaste av ordbildningsläran; stavningsreglerna.

b. Någon bekantskap med den nederländska litteraturens förnämsta alster, särskilt från senare tid.

c. Färdighet att uttrycka sig lätt och tydligt.

Denna bedömes efter det sätt, varpå frågorna besvaras vid det muntliga förhöret, och efter det utförda skriftliga arbetet.

4) Grundlig kännedom om räknekonstens teori, omfattande läran om analogier, proportionslära, rotutdragning samt aritmetiska och geometriska serier.

Färdighet i lösning av aritmetiska uppgifter, såväl skriftligen som i huvudet.

5) Kännedom om huvuddragen av den fysiska geografin; någon kännedom om den matematiska geografin, varvid det bör framgå, att examinanden förstår att använda jordgloben; allmän kännedom om jordens viktigaste länder och folk och mera ingående om Europa, Nederland och dess besittningar.

6) Någon kännedom om forntidens folk; bekantskap med huvuddragen av medeltidens och nyare tidens historia, i synnerhet med de viktigaste dragen i

19:e århundradets historia; kännedom om fäderneslandets och dess besittningars historia.

7) Kännedom om fysikens grunder, om luftkretsens sammansättning och om de enklaste förbränningsfenomenen. Kännedom om människroppens byggnad och förrättningar samt grunddragen av djur- och växtläran.

8) a. Övning i teckning på papper av ett icke alltför sammansatt ytmönster efter plansch.

b. Övning i teckning och skuggning efter naturen av en grupp geometriska figurer.

c. Kännedom om projektionslärans grunder.

d. Kännedom om en god lärogång för teckningsundervisningen.

9) a. Klar insikt i det sätt, varpå skolundervisningen kan göras fruktbringande för lärjungarnas förståndsutveckling och karaktärsdanning.

b. Kännedom om folkskolans allmänna anordning, om klassindelningen och om klassundervisningen.

c. Kännedom om den allmänna undervisningsläran och mera ingående kunskap om de allmännast använda lärometoderna för varje läroämne i folkskolan.

d. Någon kännedom om uppfostrans och undervisningens historia, framför allt i Nederländerna, samt om det holländska skolväsendets historia.

Av examensuppgifterna, såväl de skriftliga som de muntliga, för denna prövning synes, att för undergående därav erfordras ett rätt betydande kunskapsmått, vilket torde i vissa fall icke obetydligt överstiga, vad de svenska seminarierne för närvarande förmå bibringa sina lärjungar.

För inhämtande av detta kunskapsmått står den unge läraren utan egentlig handledning från statens sida. På kommunalt eller privat initiativ anordnas emellertid, delvis med statsunderstöd, undervisningskurser, som skola förbereda till huvudlärarexamen. Dessutom förser den enskilda företagsamheten huvudlärarkandidaten med en mångfald litterära hjälpmedel för hans studium, såsom samlingar av vid examina utdelade uppgifter och frågor samt redogörelser för dessas rätta behandling och lösning. Det utges t. o. m. en tidning, som vecka efter vecka behandlar ett antal uppgifter inom olika läroämnena enligt fordringarna för huvudlärarexamen. Examenskommissionerna anse dock, att förberedelserna för prövningen i allmänhet äro föga tillfredsställande, något som även framgår av kuggnings-

procenten. År 1905 blevo nämligen av 1,443 examinander blott 598 godkända.

4. Folkskolläraernas fortsatta utbildning.

Då lagens bestämmelser om maximiantalet barn, som få undervisas av samme lärare, i allt större utsträckning medföra anställande av biträdande lärare, så minskas givetvis i samma mån utsikterna för dessa att vinna befordran till de bättre avlönade befattningarna som huvudlärare.¹⁾ Den på grund härav uppstående skarpa konkurrensen tvingar lärarna att genom fortsatt utbildning söka stärka sina befordringsutsikter. Flera vägar därtill stå också för den intresserade folkskolläraren öppna.

Komplettering av lärarexamina.

Först och främst kan komplettering av lärarexamina ske inför särskilda, för detta ändamål tillsatta examenskommissioner i de på seminariernas undervisningsplan förekommande läroämnena (franska, tyska, engelska, geometri o. s. v.), vilka ej ingå i de obligatoriska lärarprovningarna. Vanligen finnas härvid en mindre och en större kurs, varför två olika betyg kunna förvärfvas i varje ämne. Det gives sålunda tillfälle för läraren att årligen under en följd av år genom förvärfvande av nya betyg förstärka sin kompetens till huvudlärarbefattning. Och då många kommuner bevilja löneförhöjning åt biträdande lärare för varje nytt av dem erhållet betyg, ligger häri en ytterligare eggelse till alltjämt fortsatta studier.

Utbildning till läroverkslärare.

Men härmed är icke gränsen satt för den holländske folkskollärarens fortbildningsmöjligheter. Kompetens för anställning som lärare vid realläroverk (hoogere burgerscholen, motsvarande våra realskolor och realgymnasier) samt latingymnasier vinnes i Holland dels såsom i vårt land genom avläggande av vissa universitetsexamina, dels också genom undergående av prövning inför särskild examenskommission, vanligen sammansatt av universitetslärare, på kurser, som i omfattning torde närmast utgöra ett mellanting mellan dem, som i vårt land gälla för student- och lärarexamen. För undergående av sådan prövning fordras ingen särskild genom betyg styrkt underbyggnad, och då det är tillåtet att avlägga exa-

¹⁾ Under det år 1858 funnos 3,470 huvudlärare mot 2,863 biträdande lärare, var proportionen år 1905 4,922 huvudlärare mot 18,995 biträdande.

men i blott ett ämne i sänder, och tillfällena att erhålla enskild handledning vid studier i det tätt bebyggda landet äro rika, kan det bli möjligt för folkskolläraren att efter några års studier förvärva nämnda lärarkompetens i tillräckligt många ämnen för att kunna vinna anställning vid realläroverk, gymnasium eller seminarium.

I allt större utsträckning rekryteras också dessa läroanstalters lärarpersonal bland folkskolornas lärarkår, och såsom ovan framhållits, är detta i fråga om seminarierna nästan regel.

Däremot äga ej folkskolans lärare utan avlagd studentexamen tillträde till universiteten. Och några särskilda anstalter för att göra den vetenskapliga forskningens resultat lättare tillgängliga för dem ha från universitetens sida ej vidtagits.

De olika lärarföreningarna söka befordra kårens fortbildning genom utgivande av lämplig litteratur. För att underlätta studierna för den högre folkskollärarexamens avläggande anordnas även genom deras försorg några av de i det föregående omnämnda förberedande kurser.

Ett gott hjälpmedel för fortsatt utbildning erbjudes många lärare genom det rikt försedda skolmuseet i Amsterdam.

5. Reformplaner.

De brister, som, vid sidan av många förtjänster, vidlåda den i det föregående skisserade holländska folkskollärarytbildningen, äro alltför i ögonen fallande för att icke ha givit anledning till reformyrkanden. Sådana ha sedan länge med stor skärpa framförts bland annat från folkskollärarkåren själv, delvis på grund av de missförhållanden, som skapats genom den alltjämt fortgående försämringen av utsikterna att vinna befordran till huvudlärarbefattning. Då jämväl övriga grenar av det holländska undervisningsväsendet givit anledningar till anmärkningar, har åt en stor kommitté uppdragits att förbereda en omorganisation av landets hela undervisningsväsen. Den avdelning inom denna kommitté, som haft att behandla (folkskolan och) seminarierna, har numer fullgjort sitt uppdrag, men då dess betänkande ännu ej är tillgängligt, kunna här blott några antydningar lämnas om den allmänna riktningen av de i fråga om semina-